

İmam Nesâî

İmam Nesâî

İSRETÜ'N-NİSÂ'

İSRETÜ'N-NİSÂ'

TAHLİL
YAYINLARI

TAHLİL
YAYINLARI

İmam Nesâî

HADİSİLERLE KADIN

İSRETÜ'N-NİSÂ'

I

TAHLİL
YAYINLARI

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

İstanbul-1439/2017

عِشْرَةُ النِّسَاءِ

İMAM NESÂÎ

HADİSLERLEKADIN

İŞRETÜ'N-NİSÂ'

II

Tercüme, Tahkik, Tahric ve Açıklama

Hanifi AKIN - F. Havva ÖZBEY

Tahlil Yayınları: 100

Kaynak Eserler Serisi: 6

Kitabın Orjinal Adı
İşretü'n-Nisâ'

Kitabın Adı
Hadislerle Kadın

Kitabı Tercüme ve Şerh Edenler
Hanifi Akin - F. Havva Özbey

Yayın Yönetmeni
Sadullah Yıldız

Kapak Tasarım
Acar Matbaası

İç Tasarım
Şaban Muslu

Baskı - Cilt
Acar Basım ve Cilt San. A.Ş.
0212 422 18 34
Sertifika No: 11957

1. Baskı: Eylül 2017

ISBN NO
978-605-9494-42-7
978-605-9494-40-3 (Takım)

İletişim Adresi
Kartaltepe Mh. 60. Sk. No.50 Bayrampaşa, İstanbul
Tel/faks: 0212 417 77 75
editor@tahlilyayinlari.com • tahlilyayinlari.com

Her hakkı mahfuzdur.

36. KİŞİNİN BİR GECEDE HANIMLARINI DOLAŞMASI

١٤٨- أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الثَّمِيمِيُّ، قَاضِي الْبَضْرَةِ قَالَ:
حَدَّثَنَا ابْنُ دَاوُدَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ غَزْوَةَ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ،

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَالَ سُلَيْمَانُ
بْنُ دَاوُدَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ: «أَطَوَفُ اللَّيْلَةَ عَلَى مِائَةِ امْرَأَةٍ، فَتَأْتِي
كُلَّ امْرَأَةٍ بِرَجُلٍ يَضْرِبُ بِالسَّيْفِ، وَلَمْ يَقُلْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَطَافَ
عَلَيْهِنَّ، فَجَاءَتْ وَاحِدَةً بِنُضْفٍ وَلَدٍ» وَلَوْ قَالَ سُلَيْمَانُ: «إِنْ شَاءَ
اللَّهُ لَكَانَ مَا قَالَ»

148. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anh] yoluyla Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Süleymân bin Dâvud [aleyhisselam]:

- ‘**Ben bu gece yüz hanımı dolaş(ıp onlarla cinsel ilişkide bulun)acağım ve her kadın (Allah yolunda düşmana karşı) kılıç vuracak bir çocuğu (dünyaya) getirecek!**’ dedi.

Süleymân [aleyhisselam] (bu sözü söylerken) “inşallah” (Allah dilerse) demedi. Derken hanımlarını(n) hepsini) dolaştı. (Hanımlarından sadece) birisi, (doğum yaptı ve o da) yarım (yani özürlü) çocuk (dünyaya) getirdi. Eğer Süleymân [aleyhisselam] “inşallah” deseydi, muhakkak dediği şey olurdu.”^[1]

Açıklama:

Hadiste geçen “dolaşmak” (tavaf) ifadesinden maksat, cinsel münasebettir. Kelimenin başındaki “lâm” harfi, kase (yemin) lamıdır.

Hadisin muhtelif rivayetlerinde Hz. Süleymân [aleyhisselam]’ın zikrettiği kadın sayısı da farklıdır. Bir rivayette “altmış”, diğerinde “yetmiş”, başka birinde “yüz”, ötekinde “doksan dokuz”dur. Bununla birlikte bu rivayetler arasında çelişki yoktur, çünkü az olanı zikretmek, ondan fazlasını inkâr demek değildir.

H. Süleymân [aleyhisselam]’ın üç yüzü hür, yedi yüzü cariye olmak üzere bin karısı bulunduğu rivayet olunur. Kirmânî’nin ifadesine göre Buhârî, “en sahih olan, doksandır” demiştir.

H. Süleymân [aleyhisselam]’a “inşallah” demesini tavsiye eden arkadaşının kim olduğu da ihtilâflıdır. Bazıları hadisteki “arkadaşı yahut melek” ifadesine bakarak bunun Cebrael [aleyhisselam] veya “kirâmen kâtibin (yazıcı melekler)”den bir melek olduğunu söylemişlerdir. Başka bir melek gönderilmiş olması da mümkündür.

Bazıları ise “arkadaş” ifadesinden maksadın “Hz. Süleymân [aleyhisselam]’ın insan veya cinden olan veziridir” olduğunu söylemiş, hatta bunun “Âsaf bin Berhıyâ” olduğunu ileri sürenler ile hatır ve hayâlinde ibaret olduğunu iddia edecek kadar gariplik gösterenler bile olmuştur. Hakikatte bu ihtilâflara yer yoktur, çünkü Buhârî’nin bir rivayetinde: “Süleymân’a, melek, “inşallah” de, uyarısında bulundu” denilerek arkadaşının “melek” olduğu belirtilmiştir. Bunun içindir ki Aynî, “Doğrusu bunun melek olmasıdır...” demiştir.^[2]

İmam Nevevî bu konuda şunları söylemiştir: “Buradaki ‘arkadaş’ ifadesinden maksat, melektir” diyenler olmuştur ki, hadisin metninde anlatılan da budur. Bazıları, “eşidir” demiş, bazıları da bunun insanlardan bir dostu olduğunu söylemiştir.”^[3]

Rivayetten anlaşıldığına göre Hz. Süleymân [aleyhisselam] bir gecede bu kadınların hepsiyle cinsel ilişkiye girmiştir. Bu derece beden sıhhati, bu derece mükemmel erkeklik kudreti yalnız peygamberlere mahsus ilahî bir kabiliyettir. Bir taraftan hedsiz hudutsuz ibadet ve mücâhedeler, diğer taraftan nihayetsiz dünya meşgaleleri, irşad ve tebliğ vazifeleri düşünülürse diğer insanlara böyle bir işin müyesser olamayacağı derhal anlaşılır. Demek ki yüce Allah, peygamberlerine mucizeler ortaya çıkarmak suretiyle harika haller yarattığı gibi, onların bedenlerinde de harikalar yaratmıştır. İşte Hz. Süleymân’ın bir gecede yüz kadınla cinsel ilişkide bulunmasına güç yetirmesi bundandır.

Diğer peygamberlerden bu konuda açık bir haber yoktur. Ancak bizim Peygamberimiz [sallallahu aleyhi ve sellem]’e de cinsel ilişkide bulunma hususunda otuz erkek kuvveti verildiği bildirilmiştir. Bununla birlikte Batılı oryantalistler ve taraftarlarının utanmadan Hz. Peygamber’e “kadın düşkünü” demek küstahlığında bulunanlar azıcık düşünsünler! Ya bu derece erkeklik kudreti kendilerine verilmiş olsa acaba ne

yaparlardı?!.. Bizim sözümüz şudur: Bu büyük cinsel kudret ve kabiliyet karşısında Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] Efendimizin dokuz kadınla yetinmesi onun sonsuz sabır ve zühdünün açık ifadesidir.

Hz. Süleymân [aleyhisselam]'ın dili ile "inşallah" kelimesini söylememesi kalbine teşmil etmemelidir. Zira bir peygamberin kalbinin bir an Allah'ı anmaktan uzak kalması peygamberlik makamına asla yakışmaz. Fakat bu kelimeyi dille söylemeyi unutmak caizdir. Nitekim Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e, yahudiler "ruh"un ne olduğunu, Hızır'ı ve Zülkarneyn'i sordukları zaman dili ile "inşallah" demeyi unutarak yarın cevap vereceğini söylemiş, bu sebeple vahiy biraz gecikmiş, Mekkeli müşrikler de ona kötü yakıştırmalarda bulunmuşlardı. Bundan sonra yüce Allah, "**Sakin bir şey için ben bunu yarın yaparım deme! Ancak inşaallah dersen o başka...**"^[4] âyetlerini indirerek "inşallah" kelimesini diliyle söylemesini de kavratmıştır. Bu kelimenin manası, "Allah dilerse" demektir. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bu âyet indikten sonra bu tabiri vacip/farz olan hususlarda bile kullanmaya başlamıştır.

Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in: "**Eğer Süleymân [aleyhisselam] (yemin ederken) 'inşallah' de(yip istisna etmiş ol)saydı yemininden dönmüş olmazdı**" buyurması, Hz. Süleymân [aleyhisselam] hakkındaki vahye yani Sâd suresinin 34. âyetine dayanmaktadır, yoksa böyle yapan herkesin mutlaka çocuğu olur manasına değildir. Bu cümledeki "istisna"dan maksat, "inşallah" sözüdür.

Yine "yemininden dönmezdi" cümlesi, "istediği şey meydana gelirdi" şeklinde tefsir edilmiştir. Çünkü ortada yemin yoktur. Bazıları Hz. Süleymân [aleyhisselam]'ın yemin etmiş olmasını muhtemel görmüşlerdir. Bazıları da "Bu gece muhakkak yetmiş kadını dolaşacağım" ifadesindeki pekiştirmeden, 'yemin manası' çıkarmışlardır.

"İnşallah" yani istisna sözü, yeminin mün'akid olmasına engeldir. Bir kimse yemin etse, sonra da bu sözüne ek olarak "inşallah" dese üzerine yemin verdiği şeyi yapmakla yemininden dönmüş olmaz. Yalnız bunun için iki şart vardır:

1. İnşallah sözünü yemine bitişik olarak söylemek,
2. Yemin etmeden önce istisnayı niyet etmek.

Yarım doğan çocuğun Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Süleymân [aleyhisselam]'ın tahtının üzerine konulduğu bildirilen ceset olduğunu söyleyenler vardır. Bu da "**Andolsun biz Süleymân'ı imtihan ettik. Tahtının üstüne bir ceset bırakıverdik, sonra o, yine eski haline döndü**"^[5] âyetiyle bağlantılıdır.

١٤٩- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مُعَاذٌ قَالَ: حَدَّثَنِي

أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ قَالَ:

حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

يَدُورُ عَلَى نِسَائِهِ فِي السَّاعَةِ مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَهُنَّ إِحْدَى

عَشْرَةَ قُلْتُ لِأَنَسٍ: «هَلْ كَانَ يُطِيقُ ذَلِكَ؟» قَالَ: «كُنَّا نَتَحَدَّثُ

أَنَّهُ أُعْطِيَ قُوَّةَ ثَلَاثِينَ»

149. ... Enes bin Mâlik [radiyallahu anh] haber verdi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] hanımlarını gece ve gündüz saatleri içerisinde dolaşırdı. Onlar on bir tane kadın idi.

(Hadisin ravisi Katâde der ki:) Ben Enes bin Mâlik [radiyallahu anh]'a:

- '**Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] buna güç yetirebiliyor muydu?**' diye sordum. Enes bin Mâlik [radiyallahu anh]:

- '**Biz Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e otuz erkeğin gücünün verildiğini (kendi aramızda) konuşurduk!**' dedi."^[6]

Açıklama:

Bu hadiste de "dolaşmak" ifadesinden maksat, cinsel ilişkide bulunmaktır. Bununla birlikte her dolaşma sırasında bütün hanımlarıyla tek tek cinsel ilişkide bulunduğu açık değildir. Burada anlatılmak istenen husus, birden fazla cinsel ilişki için bir gusûl abdesti almanın yeterli olduğudur.

Bu sayı farkı, ya vakitlerin farklı olmasından ya da ravilerin ayrı kişiler olmasından ileri gelmektedir. Çünkü 11 rivayeti Muâz bin Hişâm'dan ve 9 rivayeti ise Saîd bin Ebân yolundan gelmiştir. Ya da Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hanımları 9 kişi idi. Fakat Mâriye ile Reyhâne, tağlib (yani çokluk) yoluyla bunlara eklenip hepsine 11 kadın denilmiş olabilir.

١٥٠- أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مَسْعُودٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ وَهُوَ ابْنُ

زُرَيْعٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدٌ،

عَنْ قَتَادَةَ،

أَنَّ أَنَسًا، حَدَّثَهُمْ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَطُوفُ
عَلَى نِسَائِهِ فِي اللَّيْلَةِ الْوَاحِدَةِ، وَلَهُ يَوْمٌ تِسْعُ نِسْوَةٍ

150. ... Enes bin Mâlik [radiyallahu anhu] anlatıyor:

"Nebiyullah [sallallahu aleyhi ve sellem], bir gecede hanımlarını dolaşırdı. O zaman Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in dokuz hanımı vardı."^[7]

Açıklama:

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in çok hanımla evlenmesi dünya zevkine düşkünlüğünden dolayı değildir. Eğer öyle olsaydı daha İslam'ı tebliğe ilk başladığı günlerde müşriklerin, İslam dâvasını bırakması şartıyla Mekke'nin en güzel kızlarını teklif etmelerini kabul eder, çok evliliğin âdet olduğu bir devirde elli yaşına kadar tek kadınla yetinmezdi.

Bununla birlikte Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in bir gusülle bütün hanımlarını dolaşmasını birkaç şekilde yorumlamak gerekmektedir. Şöyle ki:

1. Bunu seferden geldiği zaman yapmıştır. Çünkü o zaman "gün taksimi" denilen, hanımları arasında adalete riayet lâzım değildir, peygamber [aleyhisselam] sefere çıkacağı zaman hanımları arasında kur'a çektirir, kur'a hangisine çıkarsa beraberine onu alırdı. Döndüğü zaman "gün taksimine" yine başlardı. Fakat başlarken bu hakta bütün hanımları eşit olduğu için hiçbirini tercih etmez, bir defada hepsinin yanına uğrar, gün taksimine ondan sonra başlardı.

2. Birden dolaşma meselesi, hanımlarının rızası ile olmuştur.

3. Mühelleb'e göre bu iş, hanımları arasında kur'a çektilerle sefere çıkacağı gün olmuştur. Çünkü kur'adan sonra gün taksimine uymak lâzım değildir.

Ancak bu yorumlar, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e hanımları arasında devam üzere eşitliğe riayet farzdır diyenlere göredir ki, âlimlerin çoğunun görüşü de budur.

"Hz. Peygamber'e gün taksimi vacip değildir" diyenlere göre hadisi yorumlamaya gerek yoktur. Ebu Bekir İbnü'l-Arabî der ki: "Allah, nikâh konusunda bazı şeyleri Peygamberine tahsis buyurmuştur. Onlardan biri de kendisine bir saat tahsis etmesidir. O vakitte zevcelerinin onun üzerinde hakkı yoktur. Onların hepsinin yanına girer, kendilerine dilediği muameleyi yapar, sonra nöbet sırası hangisinin ise ona döner. Müslim'in "es-Sahîh" adlı kitabında Abdullah bin Abbâs'tan rivayet edilen bir hadiste bu saatin ikindiden sonra olduğu bildirilmektedir.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in zevcelerini bir gusülle, fakat ayrı ayrı abdest alarak tavaf etmiş olması muhtemeldir. Yahut abdest almadan bir gusülle hepsini dolaşmış ve bunun da caiz olduğunu göstermek istemiştir.

Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem]'in çok evlilik yapmasının birçok hikmeti vardır. Ailevi münasebetlere ait ahkâmın tesbit ve yayılması, kimsesiz kalan kadınların himâyesi, devletin gücünü muhafaza ve İslam'ın yayılmasını temine yardımcı olması bakımından devrinin ileri gelenleri ile akrabalık kurma, çok evlenmenin Araplar arasında bir fazilet ve övgü vesilesi sayılması, aile fertlerinin çokluğunun kişiyi Rabbi ile meşgul olmaktan alıkoymaması gerektiğinin gösterilmesi bu hikmetlerdendir.

Nesâî, Nesâî, Eymân 40; es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/206 (8983). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 119, Talâk 40, Keffaratu'l-Eyman 9; Müslim, Eymân 23 (1654); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, II, 229, 275, 506; İbni Hibbân, es-Sahîh, 10/180 (4337, 4338); Humeydî, el-Müsned, 2/295 (1208); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 11/116 (6244), 230 (6347).

Aynî, Umdetü'l-Kârî, Dâru İhyâi't-Turâs, Beyrut, 14/115.

Nevevî, el-Minhâc, Dâru İhyâi't-Turâs, Beyrut 1392, 11/120.

el-Kehf suresi, 18/23-24

Sâd suresi, 38/34.

Nesâî, Tahâret 170; es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/207 (8984). Ayrıca bk. Buhârî, Gusl 12; Müslim, Hayz 27 (309); Ebu Dâvud, Tahâret 84 (218); Tirmizî, Tahâret 16 (140); İbni Mâce, Tahâret 101 (589).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/207 (8985). Ayrıca bk. Buhârî, Gusl 24; Müslim, Hayz 28 (309); İbni Mâce, Tahâret 101 (588); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 19/12 (11946), 148 (12097), 20/80 (12632), 85 (12640); Abdurrezzâk, el-Musannef, 1/275 (1061).

37. KİŞİNİN HANIMLARINI (CİNSEL İLİŞKİDE BULUNMAK İÇİN) DOLAŞMASI VE HER DEFASINDA BOY ABDESTİ ALMASI

۱۵۱- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا حَبَّانُ قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ فُلَانٍ بْنُ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ عَمَّتِهِ سُلَمَى:

عَنْ أَبِي رَافِعٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَافَ عَلَى نِسَائِهِ ذَاتَ يَوْمٍ فَجَعَلَ يَغْتَسِلُ عِنْدَ هَذِهِ وَعِنْدَ هَذِهِ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ جَعَلْتَهُ غُسْلًا وَاحِدًا قَالَ: «هَذَا أَزْكَى وَأَطْيَبُ وَأَطْهَرُ»

151. ... Ebu Rafi' [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bir gün hanımlarını dolaştı. Şu hanımının yanında ve (diğer) şu hanımının yanında boy abdesti almaya başladı. Ben (onun bu durumunu görünce):

- 'Ey Allah'ın Resûlü! Sen bunu bir boy abdesti yapsan (daha iyi olmaz mı?)' dedim. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Bu durum; (sevap yönünden) daha uygun, (kalbin tatmini için) daha hoş ve (beden için) daha temizleyicidir!' buyurdu."^[8]

Açıklama:

Hadis, cinsel ilişkinin tekrarlanması hâlinde, cinsel ilişki aralarında gusül abdesti almanın müstehap olduğuna delâlet etmektedir. Şevkânî'nin ifadesine göre Zâhirîler ile İbni Habîb, cinsel temaslar arasında abdest almanın vücutu görüşündedirler.

Diğer İslam âlimlerine göre ise cinsel temaslar arasında abdest almak farz değildir.

Ayrıca hadis-i şerifin son kısmı ve sahabenin sorusuna cevap niteliği taşıyan bölümünde "daha faziletli" olduğunu belirtmesi gusül yapmadan da ikinci bir cinsel temasta bulunulabileceğine işarettir.

Buna göre aynı gün cinsel temasın tekrar edilmesi hâlinde arada gusletmek müstehaptır. Gusül almadan da cinsel ilişki tekrarlanabilir.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/207 (8986). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Tahâret 85 (219); İbni Mâce, Tahâret 102 (590); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 39/288 (23862), 298 (23870), 45/166 (27187); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 1/314 (988), 7/311 (14091); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 5/2886 (6781).

٣٨ - طَوَافُ الرُّجُلِ عَلَى نِسَائِهِ، وَالْإِفْتِصَارُ عَلَى غُسْلِ وَاحِدٍ وَذِكْرُ
الِاخْتِلَافِ عَلَى مَغْمَرٍ فِي خَبَرِ أَنَسٍ فِي ذَلِكَ

38. KİŞİNİN HANIMLARINI (CİNSEL İLİŞKİDE BULUNMAK İÇİN) DOLAŞMASI, BİR BOY ABDESTİYLE YETİNMESİ VE BU KONUDA ENES BİN MÂLİK RİVAYETİNDEKİ MA'MER'DEN GELEN FARKLI NAKİL

١٥٢- أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ
شُفْيَانَ، عَنْ مَغْمَرٍ، عَنْ قَتَادَةَ:
عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَطُوفُ عَلَى
نِسَائِهِ فِي غُسْلِ وَاحِدٍ

152. ... Enes bin Mâlik [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], hanımlarını tek boy (yani gusül) abdestiyle dolaşırdı."^[9]

١٥٣- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شُفْيَانُ، عَنْ مَغْمَرٍ،
عَنْ ثَابِتٍ،
عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ «يَطُوفُ عَلَى
نِسَائِهِ فِي اللَّيْلَةِ الْوَاحِدَةِ، ثُمَّ يَغْتَسِلُ مَرَّةً»
قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: الصَّوَابُ حَدِيثُ قَتَادَةَ

153. ... Enes bin Mâlik [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], bir gecede hanımlarını dolaşır, sonra da tek boy abdesti alırdı."^[10]

* Ebu Abdurrahman (en-Nesâî) dedi ki: "Doğru olan, Katâde'(den gelen) hadistir."

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/208 (8987). Ayrıca bk. Müslim Hayz 28 (309); Ebu Dâvud, Tahâret 84 (218); Tirmizî, Tahâret 106 (140); İbni Mâce, Tahâret 101 (588); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 20/85 (12640), 127 (12701); İbni Huzeyme, es-Sahîh, 1/115 (229, 230); İbni Hibbân, es-Sahîh, 4/7 (1206); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 1/314 (986, 987); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 5/455 (3175).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/208 (8988). Ayrıca bk. İbni Hibbân, es-Sahîh, 4/8 (1207).

٣٩ - مَا عَلَى مَنْ أَتَى امْرَأَتَهُ، ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يَعُودَ

39. HANIMIYLA CİNSEL İLİŞKİDE BULUNUP SONRA TEKRAR İLİŞKİYE GİRMEK İSTEYEN KİMSE(NİN YAPMASI GEREKEN ŞEY)

١٥٤- أَخْبَرَنَا سُؤْدُ بْنُ نَضْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ،
عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ
عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، رَفَعَ الْحَدِيثَ قَالَ: «إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ
أَهْلَهُ، ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يَعُودَ فَلْيَتَوَضَّأْ

154. ... Ebu Saîd el-Hudrî [radiyallahu anh] bu hadisi merfu olarak (naklettiğine göre Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle) buyurdu:

“Sizden birisi hanımıyla cinsel ilişkide bulunup sonra tekrar (onunla ilişkiye) girmek isterse namaz abdesti alsın.”^[11]

Açıklama:

Cünüp olan kimsenin uyumadan önce abdest alması meşrudur. Ancak bunun hükmü hususunda ihtilaf edilmiştir.

Bir grup âlim de burada, “**abdestin alınması**”ndan maksadın; “sözlük anlamı itibariyle abdest alma” olduğunu belirtmişlerdir. Bunlara göre gerekli olan, elleri ve cinsel organını yıkamaktır. İbnü'l-Cevzî bunun hikmetinin; meleklerin pislik ve kötü kokudan uzaklaşp şeytanların yaklaşması olduğunu söylemektedir. Şah Veliyyullah ed-Dihlevî de “cünüplük meleklerin melekliğine zıt olduğuna göre, mümin hakkında uygun olan, cünüp olarak uyumamak ve yemeği uzatmamaktır. Eğer boy abdesti alması mümkün olmazsa abdesti terk etmemesi gerekir” der.

İmam A'zam Ebu Hanîfe, İmam Şâfiî, İmam Mâlik, İmam Ahmed ve âlimlerin çoğuna göre cünüp kimsenin uyumadan önce abdest alması **müstehaptır**. Bunlar konu ile ilgili hadiste, “abdestin emredilmesini” **mendup olma** şeklinde yorumlamışlardır.

✽

١٥٥- أَخْبَرَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ،
عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ النَّاجِيِّ،
عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «مَنْ أَتَى أَهْلَهُ أَوَّلَ اللَّيْلِ، ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يَعُودَ مِنْ آخِرِهِ
فَلْيَتَوَضَّأْ بَيْنَ ذَلِكَ وَضُوءًا»
خَالَفَهُمَا هَمَامٌ

155. ... Ebu Saîd el-Hudrî [radiyallahu anh] dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Gecenin başında hanımıyla cinsel ilişkide bulunan kimse, daha sonra gecenin sonunda (hanımıyla) tekrar ilişkide bulunmak isterse bu ikisi arasında bir namaz abdesti alsın.”^[12]

* Hemmâm bu hadisin geliş yolu hususunda ikisine de muhalefet etmiştir.

✽

١٥٦- أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ
الْحَوْضِيُّ قَا: حَدَّثَنَا هَمَامٌ قَالَ: حَدَّثَنَا عَاصِمُ الْأَخْوَلُ، عَنْ أَبِي
الصِّدِّيقِ،

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي
الَّذِي يَمَسُّ امْرَأَتَهُ ثُمَّ يُرِيدُ أَنْ يَعُودَ قَالَ: يَتَوَضَّأُ قَبْلَ أَنْ يَعُودَ
قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: هَذَا خَطَأٌ، وَالصَّوَابُ حَدِيثُ ابْنِ الْمُبَارَكِ،
وَحَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ

156. ... Ebu Saïd el-Hudrî [radiyallahu anh] anlatıyor:

“Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], hanımıyla cinsel temasta bulunup sonra (onunla) tekrar ilişkiye girmek isteyen kimse hakkında:

- **‘Tekrar ilişkiye girmeden önce (namaz) abdesti alır!’** buyurdu.”^[13]

Nesâî, Nesâî, Taharet 170 (262); es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/208 (8989). Ayrıca bk. Müslim, Hayz 27 (308); Ebu Dâvud, Taharet 85 (220); Tirmizî, Taharet 107 (141); İbni Mâce, Taharet 100 (587); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 3/7, 21, 28; Humeydî, el-Müsned, (753); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 7/192.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/209 (8990). Ayrıca bk. Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 1/313 (984); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 1/79 (869).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/209 (8991). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 17/325 (11227); Taberânî, Müsnedü's-Şâmiyyîn, 4/53 (2712).

٤٠ - الْجُنُبُ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ وَذَكَرَ اخْتِلَافَ الثَّاقِلِينَ لِحَبْرٍ عَائِشَةَ فِي ذَلِكَ

40. CÜNÜP KİMSE UYUMAK İSTEDİĞİNDE (NE YAPAR?) VE BU KONUDA HZ. ÂİŞE HADİSİ İLE İLGİLİ NAKLEDİLEN METİNLERİN FARKLI OLMASI

١٥٧- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، وَأَخْبَرَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَرْيَدٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَ: سَمِعْتُ الْأَوْزَاعِيَّ قَالَ: حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، عَنْ غُرَّةٍ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ وَهُوَ جُنُبٌ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ

157. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] cünüp olarak uyumak istediği zaman namaz abdesti (gibi) abdest al(ı)r)dı."^[14]

❖

١٥٨- أَخْبَرَنِي صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَلِيٍّ بْنِ عِيَّاشٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ غُرَّةٍ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ وَهُوَ جُنُبٌ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ

158. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] anlatıyor:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], cünüp olarak uyumak istediği zaman namaz abdesti (gibi) abdest aldı."^[15]

❖

١٥٩- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَى أَهْلَهُ فَأَرَادَ أَنْ يَرْقُدَ، تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ»

قَالَ النَّسَائِيُّ: الصُّوَابُ حَدِيثُ إِسْحَاقَ، وَحَدِيثُ عَلِيٍّ بْنِ عِيَّاشٍ خَطَأً

159. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], hanımıyla cinsel ilişkide bulunup sonra da uyumak istediği zaman namaz abdesti (gibi) abdest aldı."^[16]

* Nesâî dedi ki: "Doğru olan İshâk hadisidir. Ali bin Ayyâş hadisi hatalıdır."

١٦٠- الْحَارِثُ بْنُ مَسْكِينٍ، قِرَاءَةٌ عَلَيْهِ وَأَنَا أَسْمَعُ، عَنْ ابْنِ وَهْبٍ، عَنِ اللَّيْثِ، وَيُونُسَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ، وَهُوَ جُنُبٌ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ قَبْلَ أَنْ يَنَامَ

160. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], cünüp olarak uyumak istediği zaman uyumadan önce namaz abdesti (gibi) abdest aldı.”^[17]

✽

١٦١- أَخْبَرَنَا سُوَيْدُ بْنُ نَصْرٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ وَهُوَ جُنُبٌ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ، وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ أَوْ يَشْرَبَ قَالَتْ: غَسَلَ يَدَيْهِ ثُمَّ يَأْكُلُ وَيَشْرَبُ

161. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], cünüp olarak uyumak istediği zaman namaz abdesti (gibi) abdest al(ı)r)dı. (Cünüp iken bir şey) yemek veya içmek istediği zaman ise ellerini yıka(r)dı, sonra da yemek yedi. (Bir şeyler de) içilirdi.”^[18]

✽

١٦٢- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ قَالَ: حَدَّثَنَا صَالِحٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، وَأَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ يَأْكُلُ، وَهُوَ جُنُبٌ غَسَلَ يَدَيْهِ»

162. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] cünüp olarak bir şey yemek istediği zaman ellerini yıka(r)dı.”^[19]

✽

١٦٣- أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ وَهُوَ ابْنُ زُرَيْعٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ أَوْ يَأْكُلَ وَهُوَ جُنُبٌ تَوَضَّأَ خَالَفَهُ مَنْضُورٌ

163. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] cünüp olarak uyumak veya (bir şey) yemek istediği zaman namaz abdesti aldı.”^[20]

* Mansûr bu hadisin geliş yoluna muhalefet etmiştir.

١٦٤- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ قَالَ:
حَدَّثَنَا ثُمَّ، ذَكَرَ عَلَى أَثَرِهِ سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ،
عَنْ إِبْرَاهِيمَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ «إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ
وَهُوَ جُنُبٌ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ»

164. ... İbrâhîm (en-Nehaî) [rahimehullah] anlatıyor:

"Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], cünüp olarak uyumak istediği zaman namaz abdesti (gibi) abdest aldı."^[21]

✽

١٦٥- أَخْبَرَنَا سُوَيْدُ بْنُ نَصْرٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ سُفْيَانَ،
عَنْ مَنْصُورٍ،
عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثْتُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
كَانَ «إِذَا أَجَنَّبَ، فَأَرَادَ أَنْ يَنَامَ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ»

165. ... İbrâhîm (en-Nehaî) [rahimehullah] dedi ki. Ben şunu naklettim:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], cünüp olup da uyumak istediği zaman namaz abdesti (gibi) abdest aldı."^[22]

✽

١٦٦- أَخْبَرَنَا سُوَيْدُ بْنُ نَصْرٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ سُفْيَانَ،
عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَدِيٍّ،
عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: «الْجُنُبُ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ أَوْ يَأْكُلَ أَوْ يَشْرَبَ
تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ»

166. ... İbrâhîm (en-Nehaî) [rahimehullah] dedi ki:

"Cünüp kimse, uyumak veya (bir şey) yemek ya da içmek istediği zaman namaz abdesti (gibi) abdest aldı."^[23]

✽

١٦٧- أَخْبَرَنَا سُوَيْدُ بْنُ نَصْرٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ سُفْيَانَ،
عَنْ مُغِيرَةَ،
عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: «لَا بَأْسَ بِأَنْ يَشْرَبَ وَإِنْ لَمْ يَتَوَضَّأْ» خَالَفَهُمْ
أَبُو إِسْحَاقَ

167. ... İbrâhîm (en-Nehaî) [rahimehullah] dedi ki:

"(Cünüp kimse,) namaz abdesti almasa bile, (bir şey) içmesinde herhangi bir sakınca yoktur."^[24]

* Ebu İshâk bu hadisin (geliş yolları hususunda) ravilerine muhalefet etmiştir.

✽

١٦٨- أَخْبَرَنَا هَنَادُ بْنُ السَّرِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ
أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْأَسْوَدِ،
عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنَامُ وَهُوَ

جُنُبٌ وَلَا يَمْسُ مَاءٌ

168. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], cünüp olarak uyur ve suya hiç temas etmezdi (yani abdest almazdı).”^[25]

١٦٩- أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ مُوسَى بْنِ أَغَيْنٍ
قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ الْأَسْوَدِ،
عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْضِي
حَاجَتَهُ، ثُمَّ يَتَأَمَّ، ثُمَّ يَفِضُّ عَلَيْهِ الْمَاءَ»

169. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] (cinsel) ihtiyacını/isteğini giderir, sonra uyur, sonra da suyu üzerine dökünürdü.”^[26]

١٧٠- أَخْبَرَنِي هِلَالُ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ هِلَالٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ:
حَدَّثَنَا هُشَيْنٌ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ
الْأَسْوَدِ:
عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَأَمَّ
وَهُوَ جُنُبٌ»

170. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] cünüp olarak uyurdu.”^[27]

Nesâî, Nesâî, Tahâret 163, 164, 165; es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/210 (8992). Ayrıca bk. Buhârî, Gusl 26, 27; Müslim, Hayz 22 (305); Ebu Dâvud, Tahâret 87 (222); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 6/26, 85, 91, 102, 103, 119, 143, 191, 192, 200, 260, 279.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/210 (8993). Ayrıca bk. İbni Mâce, Tahâret 99 (584); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 41/154 (24608); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 8/19 (4522); Tayâlisî, el-Müsned, 3/89 (1588).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/210 (8994). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 41/368 (24874); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 8/71 (4595).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/210 (8995). Ayrıca bk. Muvatta', Tahâret 77; Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 8/209 (4772).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/211 (8996). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 41/241 (24714); Abdurrezzâk, el-Musanef, 1/278 (1073).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/211 (8997). Ayrıca bk. İbni Mâce, Tahâret 103 (591); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 41/366 (24872); Abdurrezzâk, el-Musanef, 1/281 (1085); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 8/216 (4782).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/211 (8998). Ayrıca bk. İbni Mâce, Tahâret 104 (591); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 41/243 (24717); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 8/298 (4891); Tayâlisî, el-Müsned, 3/15 (1481).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/211 (8999). Ayrıca bk. İbni Ebi Şeybe, el-Musanef, 1/63 (675).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/212 (9000). Ayrıca bk. Ebu Nuaym, es-Salât, 1/93 (55).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/212 (9001). Ayrıca bk. İbni Ebi Şeybe, el-Musanef, 1/63 (675).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/212 (9002). Ayrıca bk. Ebu Nuaym, es-Salât, 1/95 (61).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/212 (9003). Ayrıca bk. Müslim, Salatu'l-Müsâfirin 129 (739); Tirmizî, Salât 87 (118); İbni Mâce, Tahâret 98 (581); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 40/191 (24161).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/212 (9004). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 41/237 (24708), 42/519 (25791); İbni Hibbân, es-Sahih, 6/328 (2593); Tayâlisî, el-Müsned, 3/16 (1483); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 8/226 (4794); İshâk bin Râhûye, el-Müsned, 3/853 (1515).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/213 (9005). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 41/307 (24799), 42/65 (25135); Tahâvî, Şerhu Meânî'l-Âsâr, 1/124 (757).

41. UYUMAK İSTEYEN CÜNÜP KİMSE HAKKINDA ABDULLAH BİN ÖMER [RADIYALLAHU ANH]’IN RİVAYETİ İLE İLGİLİ NAKLEDİLEN METİNLERİN FARKLI OLMASI

١٧١- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبَارَكِ قَالَ: حَدَّثَنَا قُرَاطٌ

وَهُوَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ غَزْوَانَ أَبُو نُوحٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنْ

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ، أَنَّهُ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

أَيُّنَا أَمَّا أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ؟ قَالَ: «اغْسِلْ ذَكَرَكَ، ثُمَّ تَوَضَّأْ وَنَمْ»

171. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] anlatıyor:

“Hz. Ömer [radiyallahu anh], Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’e:

- ‘Bizden birisi cünüp olduğu halde uyuyabilir mi?’ diye sordu. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Cinsel organını yıka, sonra namaz abdesti al, (sonra da) uyu!’ buyurdu.”[28]

Açıklama:

Hadis-i şerifin bu şeklinden, Hz. Ömer’in, cünüp olarak uyumanın hükmünü Resûlullah’a sorduğu, onun da yukarıdaki cevabı verdiği anlaşılmaktadır. İbni Hacer, 178 nolu hadisin bu sorunun sebebinin açıkladığını, buna göre Hz. Ömer’in oğlu Abdullah’ın gece cünüp olup durumu babasına söylediğini, babasının da Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e gelip meselenin hükmünü sorduğunu kaydetmektedir.

172 ile 173 nolu hadiste de belirtildiği üzere bu soruyu Hz. Ömer kendisi için sormuştur. Dolayısıyla Hz. Ömer’in bu soruyu hem oğlu Abdullah hem de kendisi için sormuş olması mümkün görünmektedir.

172 nolu hadiste Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in Hz. Ömer’e “Abdest al, cinsel organını yıka, sonra uyu” buyurması, abdest almanın öne alınmasını gerektirmez. Çünkü cümleleri birbirine bağlayan atıf edatı (yani vav harfî) tertibe delâlet etmez, sadece iki şeyin bir arada toplanmasını ifade eder. Buna göre hadis-i şerifte abdest almak ile cinsel organı yıkama işlerinin ikisinin de yapılması emredilmektedir. İstincânın abdestten önce olduğu da malumdur. Nitekim 171 nolu hadiste “Cinsel organını yıka, abdest al, sonra uyu” şeklindedir.

Cünüp olan bir kimsenin uyumadan öne abdest alması meşrudur. Ancak, bunun hükmü hususunda ihtilâf edilmiştir.

Mâlikîler’den İbni Habîb ile Zâhirîler’e göre cünübün uyumadan abdest alması farzdır.

İbnü’l-Arabî, İmam Şâfiî ile İmam Mâlik’in de abdestin farz olduğu görüşünde olduklarını söylemekte ise de sonra gelen bazı Şâfiî âlimleri bunu reddetmişlerdir. Doğru olan da budur.

Süfyân es-Sevrî, Saîd bin el-Müseyyeb ile İmam Ebû Yûsuf’a göre cünübün abdest almadan uyuması caizdir.

İmam Ebu Hanîfe, İmam Muhammed, İmam Şâfiî, İmam Mâlik, İmam Ahmed ile âlimlerin çoğunluğuna göre, cünüp kimsenin uyumadan önce abdest alması müstehaptır. Bu isimler üzerinde durduğumuz hadisteki abdestin emredilmesini mendup olma şeklinde yorumlamışlardır.

Bir grup âlim de buradaki “abdest almak”tan maksadın, “abdest” kelimesinin sözlük anlamında yani *vudû’-ı lügavî* olduğunu söylemişlerdir. Bunlara göre gerekli olan, elleri ve cinsel organı yıkamaktır.

İbnü’l-Cevzî, bunun hikmetinin meleklerin pislik ve kötü kokudan uzaklaşıp şeytanların yaklaşması olduğunu söyler.

Şah Veliyyullah ed-Dihlevî’ye göre ise cünüplük meleklerin melekliğine zıt olduğuna göre mümin hakkında uygun olan, cünüp olarak uyumamak ve yemeği uzatmamaktır. Şayet gusletmesi mümkün olmazsa abdesti terk etmemesi gerekir.

Suyun bulunmaması veya kullanma imkânı olmaması hâlinde teyemmüm, abdestin yerini tutar.

Buna göre cinsel ilişkiden sonra cinsel organ yıkanmalıdır. Cünüp bir kimse, cünüp olarak uyumak isterse abdest alması müstehaptır.

١٧٢ - أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ،

عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: ذَكَرَ عُمَرُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ تُصَيِّهُ جَنَابَةٌ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَوَضَّأَ وَاغْتَسَلَ ذَكَرَكَ ثُمَّ نَمَ

172. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] dedi ki:

"Hz. Ömer [radiyallahu anh], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e; kendisine geceleyin cünüplüğün isabet ettiğini söyledi. Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Namaz abdesti al, (sonra) cinsel organını yıka, sonra da uyu!' buyurdu."^[29]

✽

١٧٣ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا صَالِحُ بْنُ قُدَّامَةَ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ دِينَارٍ،

عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ عُمَرَ، ذَكَرَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ تُصَيِّهُ الْجَنَابَةُ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ: لِيَتَوَضَّأَ، وَلِيُغَسِّلَ ذَكَرَهُ، وَلِيَنِمَ

173. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Hz. Ömer [radiyallahu anh], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e; geceleyin kendisine cünüplüğün isabet ettiğini belirtti. Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Namaz abdesti al, cinsel organını yıka, (sonra da) uyu!' buyurdu."^[30]

✽

١٧٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا عُبَيْدَةُ وَغَيْرُهُ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ،

عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ أَيَزُقُّدُ الرَّجُلُ وَهُوَ جُنُبٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ، إِذَا تَوَضَّأَ»

174. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] yoluyla Hz. Ömer [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e:

- 'Kişi cünüp olduğu halde uyuyabilir mi?' diye soruldu. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- 'Namaz abdesti aldığı anda evet (uyuyabilir)!' buyurdu."^[31]

✽

١٧٥ - أَخْبَرَنِي سَهْلُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ،

عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيَنَامُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ؟ قَالَ: «يَتَوَضَّأُ»

175. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] yoluyla Hz. Ömer [radiyallahu anh] dedi ki:

"Ben:

- 'Ey Allah'ın Resûlü! Bizden birisi cünüp olduğu halde uyuyabilir mi?' diye sordum. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- 'Namaz abdesti alır (ve öyle uyur).' buyurdu."^[32]

١٧٦- أَخْبَرَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَهُوَ ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ،

عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ عُمَرَ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيْزُقُدُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ ذَلِكَ فَلْيَتَوَضَّأْ»

176. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Hz. Ömer [radiyallahu anh]:

- 'Ey Allah'ın Resûlü! Bizden birisi cünüp olduğu halde yatıp uyuyabilir mi?' diye sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- 'Sizden birisi bunu istediği zaman namaz abdesti alsın!' buyurdu." [33]

١٧٧- أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مَسْعُودٍ قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدٌ قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ،

أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ، حَدَّثَهُ أَنَّ عُمَرَ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أَيْزُقُدُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ؟ قَالَ: نَعَمْ، إِذَا تَوَضَّأَ

177. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] haber verdi ki:

"(Babam) Hz. Ömer [radiyallahu anh], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e soru sorup:

- 'Bizden birisi, cünüp olduğu halde yatıp uyuyabilir mi?' dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- 'Evet, namaz abdesti aldığı anda (yatıp uyuyabilir)!' buyurdu." [34]

١٧٨- أَخْبَرَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ وَهُوَ ابْنُ زُرَيْعٍ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ،

عَنْ نَافِعٍ قَالَ: أَصَابَ ابْنَ عُمَرَ جَنَابَةٌ، فَأَتَى عُمَرَ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ فَأَتَى عُمَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْتَأْمَرَهُ فَقَالَ: يَتَوَضَّأُ وَيَزُقُدُ

178. ... Nâfi' [rahimehullah] dedi ki:

"Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh]'a cünüplük isabet etmişti. Derken (babası) Hz. Ömer [radiyallahu anh]'ın yanına geldi ve ona bu durumu söyledi. Hz. Ömer [radiyallahu anh] da Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanına varıp ona (bu hususta) emredeceği şeyi söylemesini istedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- 'Namaz abdesti alır ve yatıp uyur!' buyurdu." [35]

١٧٩- أَخْبَرَنَا هِلَالُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَلَّى قَالَ: حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ عُمَرَ، وَأَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ،

عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ، أَنَّهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَيْنَامُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ؟» فِي حَدِيثِ نَافِعٍ قَالَ: «فَلْيَتَوَضَّأْ، ثُمَّ لِيَنْتُمْ» وَفِي حَدِيثِ أَبِي قَلَابَةَ فَلْيَتَوَضَّأْ وَضُوءُهُ لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ لِيَنْتُمْ

179. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] anlatıyor:

“Hz. Ömer [radiyallahu anh], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e:

- ‘Bizden birisi cünüp olarak uyuyabilir mi?’ diye sordu. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] de şöyle buyurdu:

- ‘Nâfi’ hadisinde ‘**abdest alsın, sonra uyusun**’ ifadesi var. Ebu Kılâbe hadisinde ise ‘**namaz abdesti (gibi) abdest alsın, sonra uyusun**’ ifadesi var.”^[36]

✽

١٨٠- أَخْبَرَنِي عِمْرَانُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ أَبِي جَمِيلٍ الدِّمَشْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي أَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي نَافِعٌ قَالَ:

حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، أَنَّ عُمَرَ، سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيْنَامُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ؟ فَأَمَرَهُ أَنْ يَغْسِلَ فَرْجَهُ وَيَتَوَضَّأَ»

180. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] anlatıyor:

“Hz. Ömer [radiyallahu anh], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e:

- ‘Bizden birisi cünüp olarak uyuyabilir mi?’ diye sordu.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], ona; cinsel organını yıkamasını ve namaz abdesti alması emretti.”^[37]

✽

١٨١- أَخْبَرَنِي شُعَيْبُ بْنُ شُعَيْبٍ بْنُ إِسْحَاقَ الدِّمَشْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَرُو بْنُ سَعْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي نَافِعٌ قَالَ:

حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ قَالَ: سَأَلَ عُمَرَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيْنَامُ أَحَدُنَا، وَهُوَ جُنُبٌ؟» قَالَ: نَعَمْ، وَيَتَوَضَّأُ

181. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] dedi ki:

“Hz. Ömer [radiyallahu anh], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e:

- ‘Bizden birisi cünüp olarak uyuyabilir mi?’ diye sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- ‘Evet, namaz abdesti alır (ve öyle uyur)!’ diye cevap verdi.”^[38]

✽

١٨٢- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصَفًّى بْنِ بُهْلُولٍ الْجَنْمِصِيُّ، عَنْ بَقِیَّةٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنِي نَافِعٌ:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ عُمَرَ، سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيْنَامُ أَحَدُنَا، وَهُوَ جُنُبٌ؟» قَالَ: نَعَمْ، يَتَوَضَّأُ وَيَنْتَامُ

182. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] anlatıyor:

“Hz. Ömer [radiyallahu anh], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e:

- ‘Bizden birisi cünüp olarak uyuyabilir mi?’ diye sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- ‘Evet, namaz abdesti alır ve uyur!’ buyurdu.”^[39]

١٨٣- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ قَالَ:
حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّ عُمَرَ، سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «أَيَنَامُ أَحَدُنَا، وَهُوَ جُنُبٌ؟» قَالَ: «نَعَمْ، وَيَتَوَضَّأُ»

183. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Hz. Ömer [radiyallahu anh], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e:

- 'Bizden birisi cünüp olarak uyuyabilir mi?' diye sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de:
- 'Evet, namaz abdesti alır!' buyurdu."^[40]

١٨٤- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ كَثِيرٍ الْحَرَّانِيُّ
قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي
سَلَمَةَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ،

عَنْ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ سَأَلَهُ: «أَيَنَامُ أَحَدُنَا،
وَهُوَ جُنُبٌ؟» قَالَ: نَعَمْ، وَلَيَتَوَضَّأُ

184. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Hz. Ömer [radiyallahu anh], Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e:

- 'Bizden birisi cünüp olarak uyuyabilir mi?' diye sordu. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] de:
- 'Evet, namaz abdesti alsın!' buyurdu."^[41]

١٨٥- أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ،
عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيَنَامُ أَحَدُنَا، وَهُوَ
جُنُبٌ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَيَتَوَضَّأُ

185. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Hz. Ömer [radiyallahu anh], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e:

- 'Ey Allah'ın Resûlü! Bizden birisi cünüp olarak uyuyabilir mi?' diye sordu. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] de:
- 'Evet, namaz abdesti alır!' buyurdu."^[42]

١٨٦- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ قَالَ:
حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ سَالِمِ
بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ كَانَ «إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ، أَوْ يَنَامَ، أَوْ يَشْرَبَ وَهُوَ
جُنُبٌ، تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ»

186. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh], cünüp iken (bir şey) yemek veya uyumak ya da içmek istediği zaman namaz abdesti (gibi) abdest al(ır)dı." [43]

١٨٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ قَالَ: حَدَّثَنَا
شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ،
عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ كَانَ «إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ، أَوْ يَنَامَ، أَوْ يَشْرَبَ،
وَهُوَ جُنْبٌ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ»

187. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh], cünüp iken (bir şey) yemek veya uyumak ya da içmek istediği zaman namaz abdesti (gibi) abdest al(ır)dı." [44]

١٨٨ - أَخْبَرَنَا هَنَادُ بْنُ الشَّرِي، عَنْ أَبِي الْأَخْوَصِ، عَنْ مَنْصُورٍ،
عَنْ سَالِمِ،
عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: إِذَا أَجْنَبَ الرَّجُلُ فَأَرَادَ أَنْ يَنَامَ، أَوْ يَطْعَمَ فَلْيَتَوَضَّأْ
وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ

188. ... Hz. Ali [radiyallahu anh] dedi ki:

"Bir kimse cünüp olup da uyumak veya (bir şey) yemek istediği zaman namaz abdesti (gibi) abdest alsın." [45]

Nesâî, Nesâî, Tahâret 167; es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/213 (9006). Ayrıca bk. Buhârî, Gusl 26, 27; Müslim, Hayz 23 (306); Ebu Dâvud, Tahâret 86 (221); Tirmizî, Tahâret 88 (120); İbni Mâce, Tahâret 99 (585); Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 1/125

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/213 (9007). Ayrıca bk. Bezzâr, el-Müsne'd, 1/253 (147); Tahâvî, Şerhu Meânî'l-Âsâr, 1/47 (257).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/214 (9008). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 1/254 (94).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/214 (9009). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 1/261 (105).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/214 (9010). Ayrıca bk. Abdurrezzâk, el-Musannef, 1/276 (1062).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/214 (9011). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 1/302 (165).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/215 (9012). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 1/354 (230); Ebu Nuaym, es-Salât, 1/90 (50).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/215 (9013). Ayrıca bk. Taberânî, el-Mu'cemü'l-Evsat, 2/345 (2181).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/215 (9014). Ayrıca bk. Bezzâr, el-Müsne'd, 1/221 (107), 244 (132).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/215 (9015). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 1/371 (263).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/216 (9016). Ayrıca bk. Tirmizî, Tahâret 88 (120); İbni Hibbân, es-Sahîh, 4/18 (1216).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/216 (9017). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 1/397 (306).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/216 (9018). Ayrıca bk. İbni Huzeyme, es-Sahîh, 1/106 (211).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/216 (9019). Ayrıca bk. Bezzâr, el-Müsne'd, 1/267 (164).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/217 (9020). Ayrıca bk. Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 1/71 (80).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/217 (9021). Ayrıca bk. Bezzâr, el-Müsne'd, 1/253 (147).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/217 (9022). Ayrıca bk. Abdurrezzâk, el-Musannef, 1/278 (1074).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/217 (9023). Ayrıca bk. Abdurrezzâk, el-Musannef, 1/280 (1078); İbni Ebi Seybe, el-Musannef, 1/62 (659).

42. KADIN NASIL DIŞI VE ERKEK NASIL ERİL OLUR?

١٨٩- أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الصُّوفِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْوَلِيدِ، وَكَانَ يُجَالِسُ الْحَسَنَ بْنَ حَظِيٍّ عَنْ بُكَيْرِ بْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ،

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: أَقْبَلْتُ يَهُودَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: يَا أَبَا الْقَاسِمِ «نَسْأَلُكَ عَنْ أَشْيَاءَ، فَإِنْ أَجَبْتَنَا فِيهَا أَتْبَعْنَاكَ وَصَدَقْنَاكَ وَأَمَّا بِكَ» قَالَ: فَأَخَذَ عَلَيْهِمْ مَا أَخَذَ إِسْرَائِيلُ عَلَى بَنِيهِ إِذْ قَالُوا: اللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ قَالُوا: أَخْبِرْنَا عَنْ عَلَامَةِ النَّبِيِّ قَالَ: «تَنَامُ عَيْنَاهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ» قَالُوا: وَأَخْبِرْنَا كَيْفَ تُؤْنِثُ الْمَرْأَةُ وَكَيْفَ يُذَكِّرُ الرَّجُلُ؟ قَالَ: «يَلْتَقِي الْمَاءَانِ، فَإِذَا عَلَا مَاءُ الْمَرْأَةِ مَاءُ الرَّجُلِ أَتَتْ، وَإِذَا عَلَا مَاءُ الرَّجُلِ مَاءُ الْمَرْأَةِ أَذْكَرَتْ» قَالُوا: صَدَقْتَ قَالُوا: فَأَخْبِرْنَا عَنِ الرَّغْدِ مَا هُوَ؟ قَالَ: «مَلَكٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ، مُوَكَّلٌ بِالسَّحَابِ مَعَهُ مَخَارِيقُ مِنْ نَارٍ يُسَوِّقُ بِهَا السَّحَابَ حَيْثُ شَاءَ اللَّهُ» قَالُوا: فَمَا هَذَا الصُّوْتُ الَّذِي يُسْمَعُ قَالَ: «رَجْرُجُهُ بِالسَّحَابِ إِذَا رَجَرَهُ حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى حَيْثُ أُمِرَ» قَالُوا: صَدَقْتَ قَالُوا: أَخْبِرْنَا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ قَالَ: كَانَ يَسْكُنُ الْبَدْوَ فَاشْتَكَى عِزْقُ النِّسَاءِ فَلَمْ يَجِدْ شَيْئًا يَلَاوِمُهُ إِلَّا لُحُومَ الْإِبِلِ وَالْبَنَانِهَا فَلِذَلِكَ حَرَّمَهَا قَالُوا: صَدَقْتَ قَالُوا: أَخْبِرْنَا مَنِ الَّذِي يَأْتِيكَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ، فَإِنَّهُ لَيْسَ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا يَأْتِيهِ مَلَكٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ بِالرَّسَالَةِ وَبِالْوَحْيِ فَمَنْ صَاحِبُكَ؟ فَإِنَّهُ إِنَّمَا بَقِيَتْ هَذِهِ حَتَّى تُتَابِعَكَ قَالَ: «هُوَ جِبْرِيلُ» قَالُوا: ذَلِكَ الَّذِي يَنْزِلُ بِالْحَزْبِ وَبِالْقَتْلِ ذَاكَ عَدُوُّنَا مِنَ الْمَلَائِكَةِ لَوْ قُلْتَ: مِيكَائِيلُ الَّذِي يَنْزِلُ بِالْقَطْرِ، وَالرُّحْمَةُ تَابِعْنَاكَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ

عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ﴾ [سورة البقرة: ٩٨]

189. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] dedi ki:

“Yahudiler (bir gün) Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’e gelip:

- ‘Ey Ebu’l-Kâsım! Sana bazı şeyler hakkında soru soracağız. Eğer bu sorularımıza cevap verirsen sana tâbi oluruz, seni tasdik ederiz ve sana iman ederiz!’ dediler.

Bunun üzerine Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]; “Sözümüze Allah vekildir” (Yûsuf suresi, 66. âyette) şeklinde söz söylemeleri üzerine Hz. Ya’kûb [aleyhisselam]’ın, oğullarından söz aldığı gibi o Yahudilerden (sözlerinde duracaklarına dair) söz aldı. Yahudiler:

- ‘Bize peygamberin alametini bildir.’ dediler. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Peygamberin gözleri uyur, fakat kalbi uyumaz!**’ buyurdu. Yahudiler (birinci olarak):

- ‘**Kadın nasıl dişi olur ve erkek nasıl eril/erkek olur?**’ diye sordular. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Eğer (anne rahminde) kadının suyu erkeğin suyuna üstün gelirse (doğacak çocuk) dişi olur. Eğer erkeğin suyu kadının suyuna üstün gelirse (dünyaya gelecek çocuk) eril/erkek olur!**’ buyurdu. Yahudiler:

- ‘Doğru söyledin!’ dediler. Sonra Yahudiler tekrar (ikinci olarak):

- ‘**Bize gök gürültüsünün mahiyetini söyle.**’ dediler. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Bulutlardan sorumlu ateşten kamçısı olan bir melek vardır. O melek, kamçısıyla bulutları Allah’ın istediği yere doğru sürer!**’ buyurdu. Yahudiler:

- ‘**O halde (bulutlardan) duyduğumuz bu ses nedir?**’ diye sordular. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Bulutların emredilen yere gitmeleri için meleğin azarlamasıdır!**’ diye cevap verdi. Yahudiler:

- ‘Doğru söyledin!’ dediler. Yahudiler tekrar (üçüncü olarak):

- ‘**İsrail’in (yani Hz. Ya’kûb’un) kendi nefsine haram kıldığı şeyi söyle?**’ diye sordular. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Ya’kûb [aleyhisselam] çölde otururdu ve siyatik hastalığından rahatsızdı. Devenin etleri ile sütlerinin kendisine iyi gelmediğini anladı. Bundan dolayı da bunları kendisine haram kıldı!**’ diye cevap verdi. Yahudiler:

- ‘Doğru söyledin!’ dediler. Yahudiler (dördüncü olarak) yine:

- ‘**Bize meleklerden sana gelenin kim olduğunu haber ver. Çünkü (her) peygambere, Rabbinden risalet ve vahiy getiren muhakkak bir melek vardır! Buna göre senin arkadaşın (yani vahiy meleğin) kimdir? Çünkü sana tâbi olmamız için geriye bu (soru) kaldı.**’ dediler. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**O (vahiy meleği), Cebrail [aleyhisselam]’dır!**’ buyurdu. Yahudiler:

- ‘**Bu, savaş ve ölümle inen (melek)tir. O, meleklerden düşmanımız olandır. Eğer sen: ‘Yağmur ve rahmetle inen Mîkâil [aleyhisselam] demiş olsaydın o zaman sana tâbi olurduk!’ dediler.**

Bunun üzerine Yüce Allah şu ayeti indirdi:

“Her kim Allah’a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrail’e ve Mîkâil’e düşman ise bilsin ki Allah da inkârcıların düşmanıdır” (el-Bakara suresi, 2/98).^[46]

Açıklama:

Cebrail’in Hz. Peygamber’e vahiy getirdiğini bildiren ve Medine yahudilerinin bu melek hakkındaki yanlış kanaatlerine işaret eden yukarıdaki âyetlerin iniş sebebiyle ilgili olarak müfessirlerin verdiği bilgilere göre Fedek yahudilerinden bir grup, Hz. Peygamber’e gelerek, dört konuda soruları olduğunu, bunlara doğru cevaplar verirse müslüman olacaklarını ifade etmişlerdi. Üç sorunun cevabını bekledikleri gibi aldılar. Dördüncü soruları Hz. Peygamber’e vahiy getiren meleğin isminin ne olduğu idi. “Cebrail” cevabını alınca yahudiler, “Cebrail bizim düşmanımızdır; çünkü o savaş, kıtlık ve kuraklık meleğidir. Eğer sana vahiy getiren melek Mîkâil olsaydı iman ederdik; çünkü Mîkâil rahmet, bolluk ve yağmur meleğidir” dediler.

Diğer bir rivayete göre Hz. Ömer, yahudilere, Hz. Muhammed [sallallahu aleyhi ve sellem]’i yalanlamak için böylesine çaba göstermelerinin sebebini sorduğunda, “Çünkü ona vahiy getiren Cebrail bizim düşmanımızdır” demişlerdi.

Bazı tefsirlerde yahudilerin, Bâbil Kralı Buhtunnasr’ın (Nebukadnezar) Kudüs’ü işgal edip yahudi krallığına son vermesi sırasında Cebrail’den yardım gördüğünü ileri sürerek bu yüzden onu kendilerine düşman bildikleri de kaydedilmektedir.

İşte yukarıdaki Bakara suresi 97-98. âyetlerde, yahudilerin bu düşmanlıklarının yersiz ve haksız olduğuna işaret edilmektedir. Çünkü Cebrail, daha önceki kitapları ve bu arada Tevrat’ı doğrulayan, inananlar için bir rehber ve mutluluk vesilesi olmak gibi yüce değerler taşıyan Kur’an’ı Hz. Peygamber’e getiren, âyetteki ifadesiyle onun kalbine indiren bir melektir; bu görevini de Allah’ın izniyle yapmıştır; yani sadece Allah’ın kendisine verdiği bir görevi ifa etmiş, Allah ile peygamberleri arasında bir elçilik yapmıştır.

Şu halde bundan dolayı ona düşmanlık duygusu beslemek, gerçekte onun getirdiği vahye ve vahyi gönderene karşı düşmanlıktır. Bu sebeple Bakara suresi 98. âyette, Cebrail’e düşman olmanın bir bakıma Allah’a, peygamberlere ve diğer meleklerle, bu arada yahudilerin çok sevdiklerini söyledikleri Mîkâil’e düşman olmak anlamına geleceğine işaret edilmekte; bu yüzden Allah’ın da bu kâfirlerin düşmanı olduğu belirtilmektedir.

Hadisimizin konuyla bağlantısı, Yahudilerin ilk olarak sordukları “**Kadın nasıl dişi olur ve erkek nasıl eril/erkek olur?**” ifadesidir. Çünkü hadisimizin yer aldığı konu başlığı, direkt bununla ilgilidir. Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] ise bu soruya “**Eğer (anne rahminde) kadının suyu erkeğin suyuna üstün gelirse (doğacak çocuk) dişi olur. Eğer erkeğin suyu kadının suyuna üstün gelirse (dünyaya gelecek çocuk) eril/erkek olur**” şeklinde cevap vermiştir.

“İnsan” kelimesi, Arapça “ins” kelimesinden türetilmiştir. “Beşer, insan topluluğu” anlamına gelen ins, daha ziyade insan türünü ifade etmekte olup bu türün erkek veya dişi her ferdine insî/enesî yahut insân denmektedir.

Kur’ân-ı Kerîm’de altmış beş yerde insan, on sekiz yerde ins, bir yerde de insî geçmektedir. Ayrıca bir âyette enâsî, 230 yerde nâs şeklinde çoğul olarak yer almaktadır. Kur’an’da insan bütün yönleriyle ele alınmış, konuyla ilgili âyetler onun yaratılışı, mahiyeti ve gayesini bir bütünlük içinde temellendirmiştir. İnsan türünün ilk örneği kabul edilen Hz. Âdem’le ilgili olarak zikredilen âyetlere göre Allah onu “iki eliyle” yaratmış, yani ilk insan özel bir yaratışla varlık alanına çıkarılmıştır.

İnsanın aslî örneğinin yaratılması herhangi bir insan ferдинin varlık sahnesine çıkması gibi olmamıştır. Ancak Kur'an, erkek ve kadının cinsel ilişkisi ve döllenmenin gerçekleşmesiyle başlayan tabiî süreçten de bahseder ve bu sürecin taşıdığı anlamlar üzerinde durur. Âyetlerin sıkça vurguladığı husus, bu tabiî sürecin her aşamasında ilahî irade ve yaratıcı kudretin onun gelişmesini belirlediği gerçektir.

İnsan, tohumun ağaca yürümesinde olduğu gibi 'nutfe > alaka > mudga' aşamasından başlayarak iskelet ve kas sistemleri dâhil mükemmel bir organizmaya dönüşür. Bunun sonucunda hükümrânlığı elinde tutan Rabbini tanıyıp nihaî dönüşün O'na olacağının bilincinde olmalıdır.^[47]

Kur'an'daki açıklamalara bakarak insanın maddî ve ruhî hayatını başlıca dokuz evreye ayırmak mümkündür:

1. Çamurdan süzölmüş hulâsa (sülâle) ilk aşama olup aynı zamanda maden, bitki ve hayvan oluşumlarının da esasları olan fiziksel ve kimyasal süreçleri ifade eder.
2. Rahimde karar kılan nutfe aşamasında döllenme gerçekleşir.
3. Alaka aşamasında oluşum halindeki canlı rahime tutunmuş, asılmış durumdadır.
4. Mudga denilen dördüncü aşamadan sonra çeşitli organlar belli belirsiz oluşmaya başlar.
5. Beşinci aşamada kemik,
6. Altıncısında kas sistemleri oluşur.
7. Yedinci evrede artık insan organizmasının gelişimi en güzel yaratılmış haliyle tamamlanmıştır.
8. Sekizinci evrede ölüm,
9. Dokuzuncu ve son evrede öldükten sonra diriliş gerçekleşir.^[48]

İnsanın dünyaya gelişini sağlayan embriyolojik süreçlerle ilgili olarak âyetlerde zikredilen hususlara doğrudan doğruya modern bilim açısından da yorumlar getirilmiştir. Buna göre nutfe kelimesinin erkek için ifade ettiği anlam meni sıvısı içindeki sperm iken dişi bakımından yumurtadır. Karışık nutfe ise (nutfe emşâc) döllenmiş yumurtaya (spermatozoit) tekabül eder. İnsanın yaratıldığı sıvı ister meniye ister döllenmiş yumurtayı ifade etsin, husyeler olsun yumurtalık olsun, Kur'an'ın beyanına göre bel kemiğiyle eğe kemiği arasındaki bir bölgeden^[49] beslenmekte olup kan dolaşımı ve sinir sistemi dolayısıyla burası ile doğrudan irtibatlı olan organlardır.

Kur'an'da geçen alaka kelimesi spermatozoit sonrası aşamayı, yani döllenmiş yumurtanın rahim cidarına asılması yahut tutunması ve etrafında bir kan havuzcuğu oluşması aşamasını ifade etmektedir. Mudga aşaması ise hamileliğin yedinci haftasında başlar. Önce bir parmak boğumu uzunluğunda ve et parçası görünümünde olan mudga daha sonra 7 santimetreye kadar büyür. Bu aşamada başta kalp olmak üzere beyin, göz, kulak, burun gibi organların oluşumu tamamlanır, sinir sistemindeki gelişim hızlanır, kol ve bacak çıkıntıları belirir. Gelişim böylece devam ederken hassas organları koruyacak şekilde kemikler oluşur ve yavaş yavaş üzerlerini kas sistemi bürümeye başlar. Âyette zikredilen "üç karanlık"^[50] rahim içinde olup cenini saran ve "amniyon, koriyon, decidua" denilen üç zarı ifade etmektedir.^[51]

İnsanın genetik şifresi, her hücrede bulunan 46 tane kromozomdadır. Bu kromozomlardan iki tanesi cinsiyet kromozomudur. Erkekteki kromozomlar XY olarak, kadınlardaki kromozomlar XX olarak tanımlanmaktadır. Kadınlarda yumurtlama anında ikiye ayrılan kromozomların her biri X kromozomu taşır. Erkekte ise spermlerin kimisi X, kimisi Y kromozomlarını içerir. Erkekteki X kromozomu kadınların yumurtalarındaki X kromozomuyla birleşirse çocuk erkek olur. Böylelikle çocuğun erkek veya kız olması tamamen spermden X veya Y'nin gelmesine bağlıdır. Bu konudaki biyolojik çalışmalar sürmektedir. 1990 yılında Y kromozomu üzerinde SRY proteininin bulunması ve bununla ilgili açıklamalar bu konudaki bilgileri genişletmiştir.

١٩٠- أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ مَرْوَانَ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ:
حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَحْيَى، أَنَّهُ سَمِعَ جَدَّهُ أَبَا
سَلَامٍ يَقُولُ: حَدَّثَنِي أَبُو أَسْمَاءَ الرَّحْبِيُّ:

عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ: كُنْتُ قَاعِدًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ، فَأَتَاهُ حَبْرٌ مِنْ أَهْلِ الْيَهُودِ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدُ
قَالَ: فَدَفَعْتُهُ حَتَّى صَرَغْتُهُ، فَقَالَ: لِمَ دَفَعْتَنِي؟ قُلْتُ: أَلَا تَقُولُ
يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: أَنَا أَسْمِيهِ بِالْإِسْمِ الَّذِي سَمَّاهُ
بِهِ أَهْلُهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَجَلْ أَهْلِي
سَمُونِي مُحَمَّدًا» قَالَ: جِئْتُ لِأَسْأَلَ قَالَ: «فَيَنْفَعُكَ إِنْ أَخْبَرْتُكَ»
فَقَالَ: أَسْمِعْ بِأَذْنِي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «سَلْ

عَمَّا بَدَا لَكَ» فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: أَرَأَيْتَ إِذَا بَدَّلْتَ السَّمَوَاتِ غَيْرَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ غَيْرَ الْأَرْضِ أَيْنَ يَكُونُ النَّاسُ؟ قَالَ: «فِي
الظُّلْمَةِ دُونَ الْجَنَّةِ» قَالَ: فَمَنْ أَوَّلُ النَّاسِ أَجَازَهُ اللَّهُ؟ قَالَ:
«فَقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ» قَالَ: فَأَيُّ شَيْءٍ يَتَحَفُّ بِهَا أَهْلُ الْجَنَّةِ؟ قَالَ:
«زَائِدَةُ كَبِدِ نُونٍ» قَالَ: فَمَا غِذَاؤُهُمْ عَلَى إِثْرِ ذَلِكَ؟ قَالَ: «يُنَحَرُّ
لَهُمْ نَوْرُ الْجَنَّةِ الَّذِي كَانَ يَأْكُلُ مِنْ أَطْرَافِهَا» قَالَ: فَمَا شَرَابُهُمْ؟
قَالَ: «مِنْ عَيْنٍ تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا» قَالَ: صَدَقْتَ قَالَ الْيَهُودِيُّ:
أَسْأَلُكَ عَنْ وَاحِدَةٍ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا نَبِيٌّ، أَوْ رَجُلٌ أَوْ رَجُلَانِ قَالَ:
هَلْ يَنْفَعُكَ إِنْ أَخْبَرْتُكَ؟ قَالَ: أَسْمَعُ بِأُذُنِي قَالَ: «سَلْ عَمَّا بَدَا
لَكَ» قَالَ: مَنْ أَيْنَ يَكُونُ شَبَهُ الْوَلَدِ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مَاءَ الرَّجُلِ غَلِيظٌ أَبْيَضُ، وَمَاءُ الْمَرْأَةِ أَضْفَرُ
رَقِيقٌ، فَإِنْ عَلَا مَاءَ الرَّجُلِ مَاءَ الْمَرْأَةِ أَذْكَرَ بِإِذْنِ اللَّهِ، وَإِنْ عَلَا
مَاءَ الْمَرْأَةِ مَاءَ الرَّجُلِ أَنْتَ بِإِذْنِ اللَّهِ» قَالَ: صَدَقْتَ، وَأَنْتَ نَبِيٌّ،
ثُمَّ ذَهَبَ، فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَقَدْ سَأَلَنِي حِينَ
سَأَلَنِي، وَمَا عِنْدِي عِلْمٌ حَتَّى أَنْبَأَنِي اللَّهُ بِهِ»

190. ... Sevbân [radiyallahu anh] dedi ki:

"Ben (bir gün) Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanında oturmaktaydım. Derken Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e, Yahudi bilginlerinden bir âlim gelip:

- 'es-Selâmu aleyke ya Muhammed!' (Allah'ın selamı üzerine olsun, ey Muhammed!) dedi.

Bunun üzerine ben onu geri ittim, öyle ki onu yere yıktım. Yahudi:

- 'Beni niye geri ittin?' diye sordu. Ben de:

- 'Ona neden 'Allah'ın Resûlü!' demiyorsun?' dedim. Yahudi:

- 'Ben onu, ailesinin kendisine verdiği bir isimle adlandırdım!' dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Evet, ailem bana 'Muhammed' adını verdi!' buyurdu. Yahudi:

- '(Ben bazı şeyleri) sormak için geldim!' dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Eğer (sorduğun sorulara) cevap verirsem sana faydası olacak mı?' diye sordu. Yahudi:

- '(Verdiğin cevapları) kulaklarımla işitmiş olacağım!' dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'O halde dilediğini sor?' buyurdu. Yahudi:

- 'Gökyüzü başka bir gökyüzü ile yeryüzü de başka bir yeryüzü ile değiştirildiği zaman insanlar o sırada nerede olacaklar?' diye sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'İnsanlar o sırada köprüden önceki karanlık yerde olacaklar!' diye cevap verdi. Yahudi:

- 'Allah oradan ilk olarak kimi geçirecek?' diye sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Fakir muhacirleri!' diye cevap verdi. Yahudi:

- 'Cennet halkının hediyesi ne olacaktır?' diye sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Balık ciğeri artığıdır!' diye cevap verdi. Yahudi:

- 'Ondan sonra yemekleri ne olacak?' diye sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Onlara cennetin etrafından otlanan cennet öküzü kesilecektir!' diye cevap verdi. Yahudi:

- 'Onların içecekleri neredendir?' diye sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Selsebil denilen pınardandır!' diye cevap verdi. Yahudi:

- 'Doğru söyledin!' dedi. Yahudi tekrar:

- 'Sana peygamber veya bir-iki kişiden başka kimsenin bilmeyeceği bir şey soracağım!' dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Eğer (sorduğun sorulara) cevap verirsem sana faydası olacak mı?' diye sordu. Yahudi:

- '(Verdiğin cevapları) kulaklarımla işitmiş olacağım!' dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'O halde dilediğini sor.' buyurdu. Yahudi:

- 'Çocuğun cinsiyeti nereden gelir?' diye sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Erkeğin menisi/spermi, katı ve beyazdır. Kadının menisi/spermi ise sarı ve incedir. Eğer erkeğin suyu kadının suyuna üstün gelirse çocuk Allah'ın izniyle erkek olur. Eğer kadının suyu erkeğin suyuna üstün gelirse o zaman çocuk Allah'ın izniyle kız olur!' buyurdu. Yahudi:

- 'Doğru söyledin. Sen (hak) peygambersin!' dedi.

Sonra da çekip gitti. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Adam bana soracağını sordu. Fakat soruyu sorduğu zaman Allah bana bildirinceye kadar bu

konuda (daha önce) bir bilgim yoktu!’ buyurdu.”^[52]

Açıklama:

Erkeğin suyu/spermi, katı ve beyazdır. Kadının suyu/spermi ise sarı ve incedir. İkisi birleşir ve erkeğin menisi kadının menisine üstün gelirse çocuk erkek olur.

Erkeğin menisi kadının menisine üstün gelirse çocuk erkek olur. Kadının menisi erkeğin menisine üstün gelirse çocuk kız olur.

Konuyla ilgili embriyoloji uzmanlarının görüşleri özetle şöyledir:

Kadın organizması tarla mahiyetindedir. Yani nötrdür. Yani hangi tohum onu döllerse çocuğun cinsiyeti ona göre mahsul verecektir.

Erkeğin tohumuna gelince, kesin olarak bilinen bir şey var ki, erkeğin yumurta sayısı ne kadar olursa olsun ister iki milyon, ister iki yüz milyon; bu sayının tamamı erkek ve dişi olarak ikiye bölünmektedir. Tabir caiz ise erkek menisinin yarısı erkek diğer yarısı ise dişi şeklindedir. Bilimsel bir ifadeyle, erkek yumurta hücrelerinin cinsiyeti X ve Y olarak karşımıza çıkmaktadır.

Buradaki en önemli nirengi noktası ise şudur:

Neden X veya neden Y hücresi gelip tarlayı, yani kadın organizmasında üretilen nötr özellikteki yumurta hücresini dölemektedir?

Bugün için tıp biliminin bu konudaki kanaati kesin değildir. Bilemiyoruz. Yumurtlamanın zamanı, kadının beslenme tarzı, erkeğin işi, meşgalesinin özellikleri, uyku, fizik ve psikik özellikleri, genetik faktörler, coğrafi özellikler ve daha pek çok husus sebebiyle, iki kişi arasındaki diyalog, ilgi ve diğer pek çok faktör X ve Y kromozomlu hücrenin hangisinin döleme işlemini gerçekleştireceği kestirilemiyor.

Kesin olan, erkekten gelen hücrelerin, bir kısmını X yani (döllenme neticesinde) kız ve diğer yarısını Y yani (döllenme sonucunda) erkek olma durumunu ortaya çıkarmasıdır.

Bu bilimsel açıklamanın ışığında denilebilir ki:

“Kadınlarınız sizin tarlalarınızdır”^[53] mealindeki ayette söz konusu olan “tarla” kavramı, kadın organizmasının nötr halde olduğuna işaret etmektedir. Bu benzetme şunu gösteriyor ki, bir tarla, dışarıdan ekilen tohumların şekline göre ürün bitirdiği gibi, kadın organizması da dışarıdan ekilen X veya Y tabiatındaki tohumun şekline göre erkek veya kız ürünü/neslini bitirecektir.

“İnsan neden yaratıldığını bir düşünsün. O, bel ve göğüs nahiyesinden çıkan, atılğan/fışkıran bir sudan yaratıldı”^[54] mealindeki ayette yer alan “atılğan/fışkıran bir sudan yaratıldı” cümlesinin işaretiyle, döllenme hususunda etkin görev erkek suyuna verilmiştir. Demek ki âyette, insan erkek ve kız olarak erkeğin bel ve göğüs nahiyesinden çıkan, atılğan/fışkıran bir sudan yaratıldığına işaret, hatta delalet etmektedir.

Bu bilgiler ışığında, soruda söz konusu edilen “Erkeğin menisi kadının menisine üstün gelirse çocuk erkek olur. Kadının menisi erkeğin menisine üstün gelirse çocuk kız olur” mealindeki hadisi şöyle yorumlamak mümkündür:

Söz konusu edilen “erkek ve kadın suyu”ndan maksat, erkeğin suyunda bulunan erkek ve kız (Y, X) hücreleri demektir.

XV. asır önceki insanlara, doğrudan bu gerçeği olduğu gibi anlatmak, irşat prensibine aykırıdır. Çünkü irşatta muhatabın aklını, fikrini şaşırtmamak esastır. Onların basit fikirlerinin seviyesini göz önünde bulundurmak gerekir ki, buna mümaşat denir.

İşte hadiste, “erkekte bulunan eril ve dişil hücreler” tabiri yerine, muhatabın basit seviyesine riayet edilerek “erkek ve dişi suyu” tabiri tercih edilmiştir.

١٩١- أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مَسْعُودٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا بَشَرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، عَنْ حُمَيْدٍ، قَالَ:

حَدَّثَنَا أَنَسٌ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَلَامٍ، بَلَغَهُ مَقْدَمُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ فَأَتَاهُ فَسَأَلَهُ عَنْ أَشْيَاءَ، فَقَالَ: إِنِّي سَأَلْتُكَ عَنْ ثَلَاثٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا نَبِيٌّ: مَا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ؟ وَمَا أَوَّلُ طَعَامٍ يَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ؟ وَمَا بَالُ الْوَلَدِ يَنْزِعُ إِلَى أُمِّهِ وَإِلَى أَبِيهِ؟ قَالَ: أَخْبَرَنِي بِهِنَّ جِبْرِيلُ أَنفًا، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ: ذَاكَ عَدُوُّ الْيَهُودِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ، فَقَالَ: «أَمَّا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ، فَتَارَ تَخْرُجُ مِنَ الْمَشْرِقِ إِلَى الْمَغْرِبِ، وَأَوَّلُ طَعَامٍ يَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ، فَرَائِدَةُ كَبِدِ حُوتٍ، وَأَمَّا الْوَلَدُ فَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الرَّجُلِ نَرْعَ إِلَيْهِ، وَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الْمَرْأَةِ نَزَعَتِ الشُّبَّةَ» قَالَ: أَشْهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ

أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ الْيَهُودَ قَوْمٌ بُهْتُ فَسْلَهُمْ
عَنِّي قَبْلَ أَنْ يَغْلُمُوا إِسْلَامِي، فَجَاءَتِ الْيَهُودُ، فَقَالَ: أَيُّ رَجُلٍ
عَبَدَ اللَّهُ بْنُ سَلَامٍ فَيَكُنُّمْ؟ قَالُوا: خَيْرِنَا، وَابْنُ خَيْرِنَا، وَأَفْضَلُنَا،
وَابْنُ أَفْضَلِنَا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَسْلَمَ
عَبَدَ اللَّهُ بْنُ سَلَامٍ» قَالُوا: أَعَاذَهُ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ فَأَعَادَهَا، فَقَالُوا مِثْلَ
ذَلِكَ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ، فَقَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا
اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، فَقَالُوا: شَرُّنَا وَابْنُ شَرِّنَا وَتَنَقَّصُوهُ،
فَقَالَ: هَذَا كُنْتُ أَخَافُ يَا رَسُولَ اللَّهِ

191. ... Enes bin Mâlik [radiyallahu anh] anlatıyor:

“(Yahudi bir din âlimi olan) Abdullah bin Selâm’a, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in Medine’ye geldiği haberi ulaştı. Bunun üzerine Abdullah bin Selâm, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in yanına geldi ve ona bazı şeylerle ilgili sorular sordu. Şöyle ki: Abdullah bin Selâm:

- ‘Peygamber(ler)den başka hiç kimsenin bilemeyeceği üç şey soracağım: 1. Kıyamet alametlerinin ilki nedir? 2. Cennet halkının yiyeceği ilk yemek nedir? 3. Çocuğun annesine ve babasına benzemesinin sebebi nedir?’ dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Cebrail [aleyhisselam] az önce bunları bana haber verdi!’ buyurdu. Abdullah bin Selâm:

- ‘O Cebrail, Yahudilerin meleklerden olan düşmanıdır!’ dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Kıyametin alametlerinin ilkine gelince; doğudan çıkıp batıya doğru gidecek bir ateştir. Cennet halkının yiyeceği ilk yemek ise balık ciğeri sarkmış bir parçasıdır. Çocuğa gelince, eğer babanın suyu kadının suyuna üstün gelirse o zaman çocuk babaya benzer. Eğer kadının suyu babanın suyuna üstün gelirse o zaman çocuk anneye benzer!’ buyurdu. Abdullah bin Selâm:

- ‘Allah’tan başka hiçbir ilah olmadığına ve senin Allah’ın Resûlü olduğuna şahitlik ederim!’ dedi. Abdullah bin Selâm devamla:

- ‘Ey Allah’ın Resûlü! Yahudiler, iftiracı bir topluluktur. Onlar benim Müslüman olduğumu bilmeden önce benim nasıl biri olduğumu kendilerine sor!’ dedi.

Derken Yahudiler geldi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], (onlara):

- ‘Abdullah bin Selâm nasıl biridir?’ diye sordu. Yahudiler:

- ‘O, bizden daha hayırlıdır ve bizden daha hayırlı olan bir adamın oğludur. O, bizden faziletlidir ve bizden daha faziletli olan bir adamın oğludur!’ dediler. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Eğer Abdullah bin Selâm’ın Müslüman olduğunu görürseniz ne dersiniz?’ diye sordu. Yahudiler:

- ‘Allah onu bundan korusun!’ dediler.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bu soruyu (onlara) tekrar etti. Onlar da aynı şeyi söylediler. Bunun üzerine Abdullah bin Selâm, onların yanlarına çıkıp geldi ve:

- ‘Allah’tan başka hiçbir ilah olmadığına ve Muhammed’in Allah’ın Resûlü olduğuna şahitlik ederim!’ dedi. Yahudiler:

- ‘Bu Abdullah bin Selâm, bizim en kötümüz ve en kötümüzün oğludur!’ dediler ve ona hakaret ettiler. Abdullah bin Selâm:

- ‘Ey Allah’ın Resûlü! Korktuğum da işte buydu!’ dedi.”[55]

Açıklama:

“Bebek anneye mi yoksa babaya mı benzer?” sorusu, eskiden beri insanların birbirlerine sordukları sorulardan birisidir.

Hepimiz bir kısım genlerimizi **annemizden**, bir kısım genleri de **babamızdan** alırız, ama yeni bir bebeğin oluşumu sırasında onu özel yapan bazı şeyler olur. Bunların ilki, anne hamile kalmadan önce gerçekleşir. Vücudumuzdaki çoğu hücrede yirmi üçü anneden, yirmi üçü babadan olmak üzere kırk altı kromozom vardır, fakat yumurta ve sperm hücreleri farklıdır ve sadece yirmi üçer kromozom içerirler.

Yumurta ve sperm hücreleri oluşurken, anneden gelen her bir kromozom babadan gelen denk kromozomla eşleşir ve taşıdıkları genetik bilgileri birbirine karıştırdıktan sonra da iki yeni hücreye ayrılırlar. Bu da demektir ki, annenin bazı genleri ile babanın bazı genleri aynı kromozomda bir araya gelir ve her bir yumurta ve sperm hücresi oluşum sırasında anne ve babadan aldığı genlerin aşağı yukarı yarısını kaybetmiş olur.

Ama genetik değişimin tek yolu bu değildir. Yumurta döllendikten sonra, hücre bölünmesi sırasında ceninin DNA’sında kalıtsal değişimler baş gösterir ve her ne kadar anneden ve babadan gelen 20.000’den fazla kopyanın çoğu eşit şekilde etkili olsa da, anne veya babadan alınan kopyalardan az sayıda bir kısmının etkisi engellenebilir. Bir örnek, plasentanın oluşumunu kontrol eden genlerdir ve çoğunlukla babadan alınan genler tarafından yönetilirler.

Çoğu kişi çocukların ana-babalarına çekme eğiliminde olduklarını kabul eder, ama burnun büyüklüğü veya dişlerin biçimi gibi bedensel özelliklerin kalıtsal olarak ne yolla alındığını tam anlamak kolay değildir. Bedensel özellikler, bazı hastalıklarda olduğu gibi tek bir gen tarafından kontrol edilmekten ziyade,

genellikle, birçok genin bir arada çalışması sonucu ve çoğunlukla fiziksel çevre etkilerinin de katılımı ile ortaya çıkarlar.

Göz rengi konusu bile artık eskiden düşünöldüğü kadar basit değildir. İnsanlar eskiden göz rengini, kahverenginin mavi ve yeşil renkleri baskıladığı tek bir genin değışimlerinin saptadığına inanırlardı. Bu genel olarak doğrudur, ama şimdi artık göz rengini etkileyen (bazıları diğerlerinden daha güçlü) en azından on altı adet gen olduğı biliniyor. Eskiden ikisi de mavi gözlü olan bir çiftin kahverengi gözlü bebeğinin olmasına imkânsız diye bakılırdı. Halbuki, genlerdeki bu karmaşık etkileşim dolayısıyla, mavi gözlü ana-babaların, sahip oldukları genlere dayanarak, sayılan %25'e varan çocukları kahverengi gözlü olmaktadır.

Saç rengi de aynı derecede karışıktır, kızıl saç hariç. Bir çocuğun saçının kırmızı olup olmayacağına karar veren kilit unsur, büyük ihtimalle, MCR1 adlı bir gendir ve kızıl saç değışkeni resesiftir. Yani, eğer çocukta bir kopya kızıl-saç değışkeni, bir kopya da kızıl-olmayan-saç değışkeni varsa, saçı kızıl olmayacak demektir (ama böyle biri taşıyıcıdır ve çocukları kırmızı saçlı olabilir; taşıyıcılar genellikle çilli olurlar). Bir çocuğun kızıl saçlı olmasını garantilemek sadece iki ebeveynin de saçlarının kırmızı olmasıyla sağlanır. Biri sarı saçlı, diğeri siyah saçlı anne-babaların eğer ikisi de kızıl saç değışkeni taşıyıcısı ise, **kızıl saçlı** bebek sahibi olma şansları **%25**'tir.

Yüksek elmacık kemikleri veya dolgun dudaklar gibi yüz hatlarının kalıtsal özellikleri konusunda çalışmalar daha azdır ama yine de birkaç araştırma grubu bu işe de el atmıştır. İzlanda'da yapılan bir çalışmada, araştırmacılar 363 çocuğun yüzünün kemik yapısını hem altı yaşında iken hem de on altı yaşına gelince anne-babalarınıninki ile karşılaştırdılar. Çıkan sonuçlar hiçbir şekilde açık seçik değildi, ama genellikle, erkek çocuklar babalarından çok annelerine benzerken, kız çocuklar her ikisinden birden etkileniyor görünüyorlardı. Daha önce yapılmış bir Japon araştırması da erkek çocukların babalarına benzeme olasılığının daha düşük olduğunu -özellikle burun biçimleri- kız çocukların ise hem anneden hem de babadan etkilendiğini belirtir.

Her ne kadar kemikler ve dişlerin gelişimi pek çok gen ve çevresel faktörün karmaşık etkileşimi ile olsa da yapılmış çalışmalar kemik yapısını belirleyen bazı önemli genlerin X kromozomunda olduğunu düşündürmektedir ve bu da **erkek çocukların sadece annelerinin kopyalarını aldıkları** anlamına gelmektedir.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/218 (9024). Ayrıca bk. Tirmizî, Tefsîrû'l-Kur'an 14 (3117); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, (2483); İbni Mende, et-Tevhîd, 1/168.

el-Hac suresi, 22/5; el-Mü'minûn suresi, 23/12-15; el-Furkân suresi, 25/54; Fâtır suresi, 35/11; ez-Zümer suresi, 39/6; el-Mü'min suresi, 40/67; en-Necm suresi, 53/45-46; el-Vâkıa suresi, 56/57; el-Kıyâme suresi, 75/37; el-İnsân suresi, 76/1-3; el-Mürselât suresi, 77/20-23; Abese suresi, 80/18-19; et-Târık suresi, 86/5; el-Alak suresi, 96/1-2.

Elmalılı, Hak Dini, V, 3431-3437; krş. Fahreddin er-Râzî, Tefsîr-i Kebîr, XXIII, 6-10.

et-Târık suresi, 86/5-8.

ez-Zümer suresi, 39/6.

İlhan Kutluer, "İnsan", DİA, 22/320-323.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/219 (9025). Ayrıca bk. Müslim, Hayz 34 (315); İbni Huzeyme, es-Sahîh, 1/116 (232); İbni Hibbân, es-Sahîh, 16/440 (7422); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 1/261 (798); İbni Mende, et-Tevhîd, 1/227-228.

el-Bakara suresi, 2/223.

et-Târık suresi, 86/5-7.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/220 (9026). Ayrıca bk. Buhârî, Enbiyâ' 1, Menâkıbu'l-Ensâr 46, 51, Tefsîru Sure-i Bakara 6; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 3/108; Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 6/138 (3414), 458 (3856).

43. ERKEĞİN SUYUNUN ŞEKLİ İLE KADININ SUYUNUN ŞEKLİ

١٩٢- أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ مَنْصُورٍ النَّسَائِيُّ، وَأَحْمَدُ بْنُ عُمَانَ
بْنِ حَكِيمٍ الْأَوْدِيُّ قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصُّلْتِ الْكُوفِيُّ
قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو كَذَيْنَةَ يَحْيَى بْنُ الْمُهَلَّبِ الْكُوفِيُّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ
الشَّائِبِ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: مَرَّ يَهُودِيٌّ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ وَهُوَ يَحْدِثُ أَصْحَابَهُ، قَالَ: قَالَتْ قُرَيْشٌ: يَا يَهُودِيٌّ، إِنَّ هَذَا
يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ، فَقَالَ: لَأَسْأَلَنَّ عَنْ شَيْءٍ لَا يَعْلَمُهُ إِلَّا نَبِيٌّ، فَجَاءَ
حَتَّى جَلَسَ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، مِمَّ يُخْلَقُ الْإِنْسَانُ؟ قَالَ: «يَا يَهُودِيٌّ،
مِنْ كُلِّ يُخْلَقُ: مِنْ نُطْفَةِ الرَّجُلِ، وَمِنْ نُطْفَةِ الْمَرْأَةِ، فَأَمَّا نُطْفَةُ
الرَّجُلِ، فَنُطْفَةٌ غَلِيظَةٌ فَمِنْهَا الْعَظْمُ وَالْعَصَبُ، وَأَمَّا نُطْفَةُ الْمَرْأَةِ،
فَنُطْفَةٌ رَقِيْقَةٌ، فَمِنْهَا اللَّحْمُ وَالدَّمُ» فَقَامَ الْيَهُودِيٌّ. وَاللَّفْظُ لِأَحْمَدَ.

قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: عَطَاءُ بْنُ الشَّائِبِ كَانَ قَدْ تَغَيَّرَ

192. ... Abdullah bin Mes'ûd [radiyallahu anh] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] (bir gün) sahabileriyle konuşurken bir Yahudi, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e uğradı. Kureyşliler:

- 'Ey Yahudi! Bu adam, kendisinin bir peygamber olduğunu iddia ediyor!' dediler. Yahudi, (Kureyşliler'e):

- 'Ben ona sadece peygamberden başka hiç kimsenin bilemeyeceği bir şey soracağım!' dedi.

Bunun üzerine O Yahudi gelip oturdu. Sonra da:

- 'Ey Muhammed! İnsan hangi şeyden yaratılır?' diye sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Ey Yahudi! İnsan, erkeğin menisinden ve kadının menisinden olan her şeyden yaratılır. Erkeğin menisine gelince, o katı bir menidir. Bundan da kemikler ve sinirler (yaratılır). Kadının menisine gelince ise o da ince bir menidir. Ondan da et ve kan (yaratılır)!' buyurdu.

Bunun üzerine Yahudi kalkıp gitti."^[56]

* Hadisin metni, İmam Ahmed'e aittir.

* Ebu Abdurrahman (en-Nesâî) dedi ki: "(Hadisin ravisi) Atâ İbnü's-Sâib, (naklettiği hadisleri) değiştirdi."

١٩٣- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَزِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ وَهُوَ
ابْنُ زُرَيْعٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ،

أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، حَدَّثَهُمْ أَنَّ أُمَّ سَلَيْمٍ سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْمَرْأَةِ تَرَى فِي مَنَامِهَا مَا يَرَى الرَّجُلُ، فَقَالَ
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ فَلْتَغْتَسِلْ» قَالَتْ أُمُّ
سَلَمَةَ: -وَاسْتَحْيَيْتُ مِنْ ذَلِكَ- وَهَلْ يَكُونُ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟

قَالَ: نَعَمْ، إِنَّ مَاءَ الرَّجُلِ غَلِيظٌ أُنْيَضُ، وَمَاءُ الْمَرْأَةِ رَقِيقٌ أَضْفَرُ،
فَمِنْ أَتَيْهَا عَلَا، أَوْ سَبَقَ كَانَ مِنْهُ الشَّبَهُ

193. ... Enes bin Mâlik [radiyallahu anh] haber verdi ki:

“(Annem) Ümmü Süleym [radiyallahu anhâ], Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’e; erkeğin rüyasında gördüğü şeyi(n aynısını) kadının görmesi (yani boşalması) durumunu sordu. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- **‘Eğer kadın suyu (yani meniye) görürse boy abdesti/gusül alsın!’** buyurdu.

(O sırada orada oturmakta olan Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hanımı) Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ]:

- ‘Ben bu durumdan hayâ ettim ve: **‘Ey Allah’ın Resûlü! Böyle bir şey olur mu?’** dedi(m). Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- **‘Evet (olur). Erkeğin suyu, katı ve beyazdır. Kadının suyu ise ince ve sarıdır. Bu ikisinden hangisi (diğerine) üstün gelirse veya (biri diğerini) geçerse o zaman (doğacak) çocuk ona benzer!’** buyurdu.”^[57]

Açıklama:

Yüce Kitabımız Kur’ân-ı Kerim’de *“Eğer cünüp iseniz iyice temizlenin”*^[58] buyurularak cünüplük halinden kurtulmak için guslün gerekliliği bildirilmiş, ayrıca hayızın (ay hali) kadınlar için mazeret hali olduğu belirtilerek gusledip temizleninceye kadar onlarla cinsel ilişki kurulması yasaklanmıştır.^[59]

Cünüplük hali ile kadınların hayız ve nifas kanlarının kesilmesi halinde guslün gerekli olduğu ve bunun nasıl yapılması gerektiği hususuna Hz. Peygamberin söz ve uygulamaları da önemli açıklamalar getirmiştir.

Esasen hükmî-dinî temizlenme ve arınma vasıtası olan guslün yani boy abdestinin sebebi, hükmî kirliliktir. Bu sebeple hükmî kirlilik hali sayılan cünüplük, hayız ve nifas halleri guslü gerektiren üç temel sebeptir. Ancak bu üç durumun dinî literatürde büyük kirlilikten yani hadesten taharet olarak anılması, bu durumdaki kimselerin dinen necis sayıldığı anlamına gelmez. Mümin necis olmaz. Hatta müşriklerin necis olduğu mealindeki âyet de^[60] onların hükmî kirliliklerine işaret olarak anlaşılmıştır.

Fıkıh dilinde cünüplük yani cenabet, cinsî münasebet veya şehvetle meninin gelmesi yani inzal sebepleriyle meydana gelen ve belirli ibadetlerin yapılmasına engel olan hükmî kirlilik halinin adıdır. Meni gelsin veya gelmesin cinsî münasebet sonunda kadın da erkek de cünüp olur. Cünüplüğe yol açan cinsî münasebetin ölçüsü ve başlangıç sınırı, erkeklik organının sünnet kısmının girmiş olmasıdır. Erkek veya kadından şehvetle yani cinsî zevk vererek meninin gelmesi cünüplüğün ikinci sebebidir. Meninin uyku halinde veya uyanırken, iradî ya da gayri iradî gelmesi sonucu değiştirmez. Şâfililer hariç fakihlerin çoğunluğu, cünüplük için meninin şehvetle gelmesini şart gördüklerinden ağır kaldırma, düşme, hastalık gibi sebeplerle meninin gelmesini cünüplük sebebi saymazlar.

Uyandığında ihtilâm olduğunu hatırlamamakla birlikte elbisesinde meni bulaşığı gören kimsenin gusletmesi gerekir. Buna karşılık ihtilâm olduğunu hatırladığı halde elbisesinde böyle bir iz görmeyen kimsenin ise gusletmesi gerekmez.

Cünüp olan kimsenin farz veya nafil herhangi bir namaz kılması, tilâvet secdesi yapması, Kâbe’yi tavaf etmesi, Mushaf’ı eline alması, camiye girmesi ve orada bulunması caiz görülmez. Bu kimseler dua ve zikir maksadıyla besmele çekip Fatiha, İhlâs, Âyetü’l-kürsî gibi sûre ve âyetleri okuyabilirler. Cünüp kimsenin bu halini herhangi bir farz namazın ifası vaktine kadar geciktirmesi ve bu arada yeme-içme de dâhil beşerî ve sosyal faaliyetlerini sürdürmesi fıkıh itibarıyla caiz ise de bir an önce cünüplükten kurtulması, bunun için de ilk fırsatta boy abdesti alması, değilse cinsel organını, elini ve ağzını yıkaması tavsiye edilmiştir.

Abdest gibi gusül de esasen hükmî-dinî temizlenme ve arınma vasıtasıdır. Böyle olmakla birlikte bunların maddî temizlenmeyi de sağladığı, ayrıca birçok tıbbî yararlar içerdiği de inkâr edilemez. Guslün insan sağlığı açısından önemi ve yararı Doğulu ve Batılı ilim adamlarınca ayrı ayrı dile getirilmiş, boy abdesti temizliği müslüman milletlerin belirgin özelliği, İslam medeniyetinin beden temizliğine ve sağlığına verdiği önemin âdeta simgesi olmuştur.

Gusül ile hayız, nifas ve cünüplük halinin vücutta bırakabileceği maddî bir kalıntı ve bulaşıklar iyice temizlenmiş olur. Ayrıca gusül, cünüplük halinin vücutta yol açacağı yorgunluk ve gevşekliği giderme, bedende yeni bir denge kurma, kan dolaşımını düzene koyma ve kişiyi hükmî kirlilikten kurtararak ibadet atmosferine hazırlama gibi beden ve ruh sağlığı açısından birçok yarar içinde barındırır.

Buna ilâve olarak, bilinebilen veya bilinemeyen birçok hikmet ve fayda taşıdığı inancıyla Allah’ın bu emrini yerine getiren mümin Allah’a kayıtsız şartsız itaat etmenin haz ve sevabına kavuşur.

Halk arasında meni olarak da bilinen sperm, erkek üreme hücreleridir. Tıpta spermatozon olarak adlandırılan erkek üreme hücresidir. Erkeklerde testislerde üretilir ve üretimi ergenlik çağı ile beraber başlar. Spermin uç kısmında kalıtsal bilgi yani diğer adı ile DNA bulunur. Sperm hücresi kuyruklu bir yapıda ve hareketlidir. Bu DNA’lar kadın yumurtasına ulaştığında kromozomlar çoğalarak meydana gelecek bebeğin cinsiyeti belirlenir. Cinsiyet belirlemede önemli olan erkek spermidir. Kromozomlar tek halde oluşarak bölünürler ve bölündüğünde bebeğin cinsiyeti belirlenir. Kromozom eğer XX ise bebeğin cinsiyeti kız, XY ise cinsiyet erkek olur.

Erkek spermi: Sağlıklı erkeklerde sperm homojen bir yapıya sahip ve sarı veya kirli beyaz renge sahiptir. Fakat bazen değişik sebeplerden ötürü meni normalin dışında renklerde de görülebilmektedir. Spermin rengi ve yoğunluğu yaş, beslenme şekli ve boşalma aralıkları gibi faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterir.

Kadının spermi, daha sarımsı ve daha incedir. Erkek menisi kuruyunca ovularak dökülebilirken kadın menisi ince olduğu için kurduğunda idrar gibi kalabilir. Orgazm sırasında kadından gelen sperm, Bu 0.2-50 ml arasındadır.

١٩٤ - أَخْبَرَنَا هُنَادُ بْنُ السَّرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُهُ، قَالَ: حَدَّثَنَا
سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ:

عَنْ أَنَسٍ، عَنْ أُمِّهِ أُمِّ سَلَيْمٍ، أَنَّهَا سَأَلَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ عَنِ الْمَرْأَةِ تَرَى فِي مَنَامِهَا مَا يَرَى الرَّجُلُ، فَقَالَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا رَأَتْ الْمَرْأَةُ ذَلِكَ أَوْ إِخْدَاكُ
فَلْتَغْتَسِلْ» قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: أَوْ يَكُونُ هَذَا؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَاءُ الْمَرْأَةِ رَقِيقٌ أَضْفَرُ، وَمَاءُ الرَّجُلِ غَلِيظٌ
أَبْيَضُ فَمِنْ أَثْمَاسِ سَبَقَ، أَوْ عَلَا يَكُونُ الشَّبَهُ»

194. ... Enes bin Mâlik [radiyallahu anh] anlatıyor:

“Ümmü Süleym [radiyallahu anhâ], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e; erkeğin rüyasında gördüğü şeyi kadının görmesi (yani boşalması) durumunu sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- **‘Eğer kadın veya siz (kadınlar)dan biri, (meni/spermi) görürse boy abdesti alsın!’** buyurdu.

(Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hanımı) Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ] da:

- **‘Kadının menisi/spermi olur mu?’** diye sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- **‘Evet (olur). Erkeğin menisi katı ve beyazdır. Kadının menisi ise sarı ve incedir. Hangisi üstün gelirse veya (biri diğerini) geçerse o zaman çocuk ona benzer!’** buyurdu. ^[61]

Açıklama:

Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem] burada kadının rüyada ihtilam olduğunda vücudunda veya elbisesinde ya da yattığı yerde sperm görmesi yani boşalması hâlinde gusletmesinin gerekliliğini bildirmektedir.

Yalnız Ümmü Süleym [radiyallahu anhâ]’nın böyle bir soruyu sormasının ardından Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ]’nın **“Kadının menisi/spermi olur mu?”** sorusunun, inkâr anlamı taşıdığı ileri sürülmüştür. Yani Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ], böyle bir şey olmaz demek istemiştir. Yalnız Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ]’nın bu sözü, Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in buyruğuna ters düşmez. Çünkü bir şeyin şer’î hükmünü anlatmak, onun bilfiil meydana gelmesini gerektirmez. Nitekim fakihiçiler/fakihler, hükümleri bilinsin diye meydana gelmesi aklen mümkün olan birçok meseleyi anlatmışlardır.

Kadının rüyada ihtilâm olması yani boşalması aklen mümkün olmakla beraber bilfiil meydana gelmesini tahmin etmeyen annemiz Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ], kadınları mahcup eden böyle bir soruyu sormaya utandığı için 193 nolu hadiste geçtiği üzere “Ben bu durumdan hayâ ettim ve: **‘Ey Allah’ın Resûlü! Böyle bir şey olur mu?’**” demiştir ve Müslim, Hayz, 33 (314)’de geçen ifadeye göre soruyu soran kişiyi yadırgamıştır.

Ümmü Süleym [radiyallahu anhâ] Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e uyku esnasında kadının ihtilâm olmasının hükmünü sormuştur. Kadınların bu meseleyi erkeklere açması, âdeten ayıp ve utanılacak bir şey sayıldığı için Hz. Ümmü Süleym [radiyallahu anhâ] sorusunu kendine özgü bir nezâketle kapalı bir şekilde sorduğu halde Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hanımı Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ] dayanamayıp itiraz etmiştir. Müslim, Hayz, 32 (313)’de Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ]’nın: “Kadınları rezil ettin” diyerek onların dâima sakladıkları utanılacak bir sıfatlarını söylediğinden dolayı Ümmü Süleym [radiyallahu anh]’ı kınamıştır. Çünkü kadınlardan meni/sperm gelmesi onların erkeklere karşı fazla şehvetli olduklarına da delâlet etmektedir.

Bununla birlikte Mâlikî fakihi İbni Abdilberr’in ifadesine göre her kadının ihtilâm olmadığı hadisten anlaşılmaktadır. Çünkü her kadın ihtilam olduğunu görseydi Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ], bunu dile getirmezdi. Bazı erkekler de ihtilâm olmaz. Ancak kadınlarda ihtilâm olmama oranı daha yüksektir.

Şâfiî fakihi İmam Suyûtî’nin ifadesine göre ise Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem]’in değerli hanımlarının bir özelliği mahiyetinde olmak üzere ihtilâm olmaktan korunmuş olmaları muhtemeldir. Çünkü Peygamberler de ihtilâm olmazlar.

Hadisin son kısmında çocuğun annesine veya babasına benzemesinin nedeni olarak, onun menisi/spermi gösterilmektedir.

Çocuğun anne veya babasına benzemesinden maksat, bazı vasıflarda çocuğun annesine veya babasına ortak olmasıdır. Şöyle ki: Erkeğin suyu kadının suyuna galip geldiği zaman çocuk babaya benzer. Aksi halde anneye benzer. Eğer annenin spermi olmasaydı çocuk, asla ona benzemezdi. Nitekim Müslim’deki Hayz, 33

(314)'de "Annenin suyu babanın suyuna üstün gelirse çocuk dayılarına benzer. Babanın suyu üstün geldiği zaman, çocuk amcalarına benzer. Çocuk annesine benzediği için dayılarına, babasına benzediği için amcalarına benzer" ifade edilmiştir.

Özetle; yararlı olan meseleyi sormaktan hayâ edilmemelidir. Gerektiği durumda böyle soru soran kişi kınanmamalıdır. Onu kınayan kişi, davranışından dolayı ayıplanmalıdır. Kadın ihtilam olup elbisesinde veya vücudunda ya da yattığı yerde sperm gördüğü zaman gusletmelidir. Kadın, erkek gibi ihtilâm olabilir. Çocuk, bazen babasına benzediği gibi bazen de annesine benzer.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/221 (9027). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 7/437 (4438); Bezzâr, el-Müsned, (2377); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 10/172 (10360).

Nesâî, Tahâret 32 (195); es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/221 (9028). Ayrıca bk. Müslim, Hayz 29 (310); İbni Mâce, Tahâret 107 (601); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 19/253 (12222), 20/348 (13055), 21/415 (14010); İbni Hibbân, es-Sahîh, III, 439 (1164); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, I, 260 (795); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 5/299 (2920), 451 (3164).

el-Mâide suresi, 5/6.

el-Bakara suresi, 2/22.

et-Tevbe suresi, 9/28.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/221 (9029). Ayrıca bk. Müslim, Hayz 30 (311); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 45/80 (27114), 85 (27118); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 1/261 (797); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 5/426 (3116).

44. AZİL (RAHİM DIŞINA BOŞALMA) VE BU KONUDAKİ RİVAYETLE İLGİLİ NAKLEDİLENLER

١٩٥- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى،
قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ
الرَّحْمَنِ بْنِ ثَوْبَانَ:

أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: كَانَتْ لَنَا جَوَارٍ وَكُنَّا نَعْرِزُ عَنْهُنَّ،
فَقَالَ الْيَهُودُ: إِنَّ تِلْكَ الْمَوْءَدَةَ الصُّغْرَى فَسُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: «كَذَبَتْ يَهُودُ، لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ
يَخْلُقَهُ لَمْ تَسْتَطِعْ رَدَّهُ»

195. ... Câbir bin Abdullah [radiyallahu anh] dedi ki:

"Bizim cariyelerimiz vardı. Biz onlarla (cinsel ilişkide bulunduğumuzda) azil yapardık. Yahudiler:

- '**Bu, küçük kız çocuğunu diri diri toprağa gömmenin küçük şeklidir!**' dediler.

Bu durum, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e soruldu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- '**Yahudiler yalan söylemiş. Eğer Allah onu (yani rahmin dışına atılan spermden dışı veya erkek bir canlı) yaratmak dileseydi hiç kimse onu geri çevirmeye güç yetiremezdi!**' buyurdu."^[62]

Açıklama:

Sözlükte "ayırarak, uzaklaştırmak" anlamına gelen azil, gebeliği önleyici bir usul olarak, cinsel münasebet esnasında meninin rahim dışına akıtılmasına denir.

Hadis ve fıkıh kitaplarıyla Müslüman tıp bilginlerinin eserlerinde bu konuda verilen bilgiler, doğum kontrolünün en eski metotlarından biri olan azlin, İslam dünyasında öteden beri bilinmekte olduğunu göstermektedir. İslam'dan önce Araplar arasında doğum kontrolü usullerinden biri olarak uygulanan azlin ilk Müslümanlar tarafından da uygulandığı bilinmektedir.

Gerek azille ilgili diğer bazı hadisler üzerindeki değişik yorumlar, gerekse çocuk yapmayı teşvik eden hadisler sebebiyle azlin hükmü konusunda Müslüman âlimler farklı görüşler ileri sürmüşlerdir.

İbni Hazm'a göre azil haram, İslam hukukçularının çoğunluğuna göre ise mübahtır.

Ancak azlin mübah olduğunu kabul eden Hanefî, Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelî mezhebi fakihleri, "Hz. Peygamber bizi hür kadından izin almaksızın azil yapmaktan menetti"^[63] hadisine dayanarak bu konuda zevcenin iznini şart koşmuşlardır. Kadının rıza göstermemesi halinde Hanefîler'e göre azil mekruhtur.

Şâfiî ve Hanbelî mezheplerinde bu konuda iki farklı görüş mevcut olup Hanbelî mezhebinde benimsenen görüş, azlin ancak zevcenin izniyle câiz olacağı yönündedir.

Şâfiî mezhebinde ise eşin rıza göstermemesi halinde azlin haram değil mekruh olduğu görüşü daha ağır basmaktadır.

İmam Ebu Hanîfe izin konusunda zevcenin çocuk yapma hususundaki hakkını esas alırken iki talebesi İmam Ebu Yûsuf ve İmam Muhammed kadının cinsî yönden tatminini göz önünde bulundurmışlardır.

İmam Ebu Hanîfe'ye göre cinsî ilişki konusunda eşin evlilik hukuku bakımından hakkı, ilişkinin kemal vasfına değil bizzat kendisine taalluk eder.

Nitekim diğer mezheplerde izinsiz azlin haram olduğunu kabul edenler, kadının çocukta hakkı bulunduğunu ve tatmin açısından azille zarar göreceğini ileri sürerken, iznin müstehap olduğu ve dolayısıyla izinsiz azlin haram olmayıp mekruh sayılacağını kabul edenlere göre de kadının hakkı cinsî ilişkinin kemal vasfına değil kendisine taalluk etmektedir.

Ancak cinsel ilişkide çocuk yapmanın tek gaye olmadığı, bu ilişkinin derin psikolojik bir haz ve gerginlik azaltma yolu, eşler arasında karşılıklı güven, sevgi ve bağlılık ihtiyacını karşılayan bir araç olduğu göz önüne alınırsa, evlilik hukuku bakımından çocuk ihtiyacı yanında cinsî tatminin de gerekliliği daha iyi anlaşılır.

Nitekim bu psikolojik gerçek bir âyette şöyle ifade edilmiştir: "Size kendi öz nefislerinizden, kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratıp aranızda bir sevgi ve şefkat var etmesi de O'nun varlığının delillerindendir. Bunda, düşünen bir toplum için dersler vardır"^{[64] [65]}

١٩٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ،
قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ
بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَوْبَانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو رِفَاعَةَ،

أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: إِنَّ لِي وَلِيدَةً، وَأَنَا أَغْزَلُ عَنْهَا، وَأَنَا أُرِيدُ مِنْهَا
مَا يُرِيدُ الرَّجُلُ، وَإِنَّ الْيَهُودَ زَعَمُوا أَنَّ الْمَوْءُودَةَ الصُّغْرَى الْغَزْلُ،
فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَذَبَتْ يَهُودُ، لَوْ أَرَادَ
اللَّهُ أَنْ يَخْلُقَهُ لَمْ تَسْتَطِعْ أَنْ تَضْرِفَهُ»

196. ... Ebu Saîd el-Hudrî [radiyallahu anh] dedi ki:

"Bir adam, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e gelip:

- 'Benim bir cariyem var.^[66] Ben onunla (cinsel ilişkide bulunduğum zaman) azil yapıyorum. Ben erkeğin bir kadından isteyeceği şeyi ondan istiyorum. Fakat Yahudiler, azil yapmanın, küçük kız çocuğunu diri diri toprağa gömmenin küçük şekli olduğunu iddia etmekte!'" dedi. Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Yahudiler yalan söylemiş. Eğer Allah onu yaratmak isteseydi ona engel olmaya hiç kimse güç yetiremezdi!' diye cevap verdi."^[67]

Açıklama:

Çocuk olmasın diye cinsel münasebet esnasında erkeğin meni/spermi dışarıya akıtması manasına gelen azli, Yahudilerin, Arapların kız çocuklarını diri diri mezara gömmesine benzetmelerini, Resûl-i Ekrem Efendimiz reddetmiş ve Allah'ın o meniden bir çocuk doğmasını istemesi halinde erkeğin onu dışarı akıtmaya muvaffak olamayacağını söylemiştir.

Gerçekten meniye canlı bir çocuk nazarıyla bakmak doğru olamaz; çünkü bu meninin çocuk hâline gelebilmesi için ana rahminde kırk gün nutfe, kırk gün kan pıhtısı, kırk gün et parçası olarak kalması, ondan sonra da ilgili meleğin gelerek ona ruh üfürmesi gerekir.

١٩٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ،
قَالَ: أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ يَحْيَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ
ثَوْبَانَ، أَنَّ أَبَا مُطِيعٍ بْنَ عَوْفٍ، أَخَذَ بَنِي رِفَاعَةَ بْنِ الْحَارِثِ أَخْبَرَهُ
أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ أَخْبَرَهُ نَحْوَهُ

197. ... Ebu Saîd el-Hudrî [radiyallahu anh] bu hadisin benzer lafzını haber verdi.^[68]

١٩٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ
إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ
أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي مُطِيعٍ بْنِ رِفَاعَةَ،
عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِثْلِ
حَدِيثِ عُثْمَانَ بْنِ عُمَرَ

198. ... Ebu Saîd el-Hudrî [radiyallahu anh] yoluyla Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'den Osman bin Ömer hadisinin aynısını (rivayet etti).^[69]

١٩٩ - أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ دُرُسْتِ الْبَصْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو

إِسْمَاعِيلَ الْقَنَادُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي مُطِيعٍ:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: أَتَى رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: إِنَّ لِي جَارِيَةً وَأَنَا أَشْتَهِي مَا يَشْتَهِي الرِّجَالُ، وَأَنَا أَغْزِلُ عَنْهَا أَكْثَرَهُ أَنْ تَحْمِلَ، وَإِنَّ الْيَهُودَ يَزْعُمُونَ أَنَّ الْعَزْلَ الْمَوْءُودَةُ الصُّغْرَى، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَذَبَتْ يَهُودُ، كَذَبَتْ يَهُودُ، لَوْ أَنَّ اللَّهَ أَرَادَ أَنْ يَخْلُقَهَا لَمْ تَسْتَطِعْ أَنْ تَضْرِفَهَا»

199. ... Ebu Saîd el-Hudrî [radiyallahu anh] dedi ki:

“Bir adam, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e gelip:

- ‘Benim bir cariye var. Ben ona erkeklerin arzu ettiği şeyi arzu etmekteyim. Ben onunla (cinsel ilişki sırasında) azil yapıyorum. Çünkü onun hamile kalmasını istemiyorum. Fakat Yahudiler, azil yapmanın, küçük kız çocuğunu diri diri toprağa gömmenin küçük şekli olduğunu iddia ediyorlar!’ dedi. Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Yahudiler yalan söylemiş. Eğer Allah onu yaratmak isteseydi onu engellemeye hiç kimse güç yetiremezdi!’ buyurdu.”^[70]

✽

٢٠٠- أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَامِرٍ، يُحَدِّثُ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ،

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قِيلَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْيَهُودَ تَقُولُ: إِنَّ الْعَزْلَ هِيَ الْمَوْءُودَةُ الصُّغْرَى قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَذَبَتْ يَهُودُ، لَوْ أَرَادَ اللَّهُ خَلْقَهَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَزْلَهَا»

200. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anh] dedi ki:

“Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’e:

- ‘Yahudiler ‘Azil yapmak, küçük kız çocuğunu diri diri toprağa gömmenin küçük şekli olduğunu söylüyor!’ denildi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Yahudiler yalan söylemiş. Eğer onu (yani azil ile dışarı atılan spermi) yaratmak isteseydi senin onu azil etmeye gücün yetmezdi!’ buyurdu.”^[71]

✽

٢٠١- أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ، عَنْ حَجَّاجٍ، قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ:

أَخْبَرَنِي سُلَيْمَانُ الْأَخْوَلُ، أَنَّهُ سَمِعَ عَمْرُو بْنَ دِينَارٍ، يَسْأَلُ أَبَا سَلَمَةَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَزْلِ النِّسَاءِ فَقَالَ: زَعَمَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ أَنَّ رَجُلًا، أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، إِنَّ لِي أَمَةً وَإِنِّي أَغْزِلُهَا وَلَا أَغْزِلُهَا إِلَّا خَشْيَةَ الْوَلَدِ، وَزَعَمْتُ يَهُودُ أَنَّهَا الْمَوْءُودَةُ الصُّغْرَى، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَذَبَتْ يَهُودُ، كَذَبَتْ يَهُودُ» فَسَأَلْتُ أَبَا سَلَمَةَ

أَسْمَعْتَهُ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: لَا، وَلَكِنْ أَخْبَرَنِي عَنْهُ رَجُلٌ

201. ... Süleymân el-Ahvel [rahimehullah] dedi ki:

"Amr bin Dînâr [rahimehullah], Ebu Seleme bin Abdurrahman [rahimehullah]'e; kadınların azletmesi meselesini sordu. O da şöyle dedi:

Ebu Saîd el-Hudrî [radiyallahu anh]'ın belirttiğine göre bir adam Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e gelip:

- 'Ey Allah'ın nebisi! Benim bir cariyem var. Ben onunla (cinsel ilişki sırasında) azil yapıyorum. Çocuk olur korkusuyla azil (yani rahim dışına boşalma) yapıyorum. Yahudiler, azil yapmanın, küçük kız çocuğunu diri diri toprağa gömmenin küçük şekli olduğunu iddia etmekte!' dedi. Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Yahudiler yalan söylemiş. Yahudiler yalan söylemiş!' buyurdu.

(Hadisin ravisi Amr bin Dînâr der ki:) Ben, Ebu Seleme bin Abdurrahman'a:

- 'Sen bunu Ebu Saîd el-Hudrî [radiyallahu anh]'dan işittin mi?' diye sordum. O da:

- 'Hayır (işitmedim). Fakat bana ondan bir adam haber verdi!' dedi. ^[72]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/222 (9030). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 96; Müslim, Nikâh 137 (1440); Tirmizî, Nikâh 39 (1137); İbni Mâce, Nikâh 30 (1927); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 3/377

İbni Mâce, Nikâh 30.

er-Rûm suresi, 30/21.

Fahrettin Atar, "Azil", DİA, 4/327-328.

Bu cariyeye çocuk doğurmakla ümmü veled olacağından cariyeyi satamayacaktır. Çünkü ümmü veledin satılması caiz değildir. İşte bu sebepten cariyenin hâmile kalmasını arzu etmemiş olabilir. (ç)

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/222 (9031). Ayrıca bk. Buhârî, Meğâzî 32, Büyû' 109, Itk 13, Nikâh 96, Kader 4, Tevhîd 18; Müslim, Nikâh 125 (1438); Ebu Dâvud, Nikâh 47-48 (2171); Muvatta', Talâk 95; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 3/68, 72.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/222 (9032).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/222 (9033).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/223 (9034). Ayrıca bk. Buhârî, Meğâzî 32, Büyû' 109, Itk 13, Nikâh 96, Kader 4, Tevhîd 18; Müslim, Nikâh 125 (1438); Ebu Dâvud, Nikâh 47-48 (2171); Muvatta', Talâk 95; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 3/68, 72.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/223 (9035). Ayrıca bk. Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 7/230; Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 10/405 (6011); İbni Ebi Âsım, es-Sünnet, 1/159.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/224 (9036). Ayrıca bk. Abdurrezzâk, el-Musannef, 7/139 (12549).

45. KONUyla İLGİLİ EBU SAİD EL-HUDRÎ HADİSİ HAKKINDA ZÜHRÎ'DEN FARKLI RİVAYET GELMESİ

٢٠٢- أَخْبَرَنِي الْهَيْثَمُ بْنُ أَبِي ثَيْبٍ الطَّلَقَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ،

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْعَزْلِ، فَقَالَ: «لَا عَلَيْكُمْ أَنْ لَا تَفْعَلُوهُ، فَإِنَّهُ مَا مِنْ نَسَمَةٍ تُقْضَى أَنْ تَكُونَ إِلَّا وَهِيَ كَائِنَةٌ»

قَالَ حَمْزَةُ: هُوَ خَطَأً. خَالَفَهُ مَعْمَرٌ

202. ... Ebu Saîd el-Hudrî [radıyallahu anh] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e; azil yapma(nın hükmü) soruldu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- 'Bunu (yapıp) yapamamanız size (bir şey) ifade etmez. Çünkü (dünyaya) gelmesi takdir olunan (her) canlı mutlaka var olacaktır (yani doğacaktır)!' buyurdu."^[73]

* Hamza dedi ki: "Bu(nda), bir hata var." Ma'mer bu hadisin geliş yoluna muhalefet etmiştir.

Açıklama:

Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem] önceleri içinde bulunduğu toplumun tesirinde kalarak azlin çocukları diri diri toprağa gömmekten farksız olduğu kanaatinde idi. İçinde bulunduğu toplumun bir ferdi olarak bu konudaki görüşünü "Bu bir kız çocuğunu diri diri mezara gömmektir"^[74] diyerek dile getirmişti. Bunun üzerine Allah kendisine bu görüşünün doğru olmadığını vahiy ve ilham yoluyla bildirdi. Artık Rasûl-i Ekrem Efendimiz bu meselenin hakikatini de Allah'tan öğrenmiş oldu.

Meniyi dışarı akıtmanın kız çocuklarını diri diri toprağa gömmekten farksız olduğunu ifade eden Müslim hadisini hadis âlimlerinden Beyhakî de rivayet ettikten sonra sözü, bu hadis ile konumuzu teşkil eden hadisin arasında görülen zahirî çelişkiye intikal ettirerek şunları söylemiştir: Azlin mübah olduğunu ifade eden hadislerin râvileri, azlin haram olduğunu ifade eden hadislerin râvilerine nisbetle daha çok ve tercihe daha lâıyk kimselerdir. Bu bakımdan azlin mübah olduğunu ifade eden hadisler, haram olduğunu ifade eden hadislere tercih edilir. Ayrıca azlin haram olduğunu söyleyen kimselerin haram kelimesini, bu kelimenin İslam fakihlerine göre kastedilen ma'ruf manasında değil de "tenzihen mekruh" anlamında kullanmış olmaları mümkündür.

Çünkü bu konudaki hadislerin arasını uzlaştırmak için Müslim hadisindeki nehyin tenzihen mekruh manasına geldiğini kabul etmek gerekir. Meseleye bu noktadan bakılınca da Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem]'in 'Yahudiler yalan söylemişler' sözüyle onların azli haram saymalarını tenkit etmek ve azlin haram olmadığını ifade etmek istediği anlaşılır."

Beyhakî meseleyi bu şekilde ele alırken, İbni Kayyim de bu konudaki hadislerin arasını şöyle uzlaştırıyor: "Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem] 'Yahudiler yalan söylemişler' derken, onların azil yapmakla kadının hamile kalmasının önlenebileceğine dair kanaatlerinin yanlışlığını ifade etmek istiyordu ve onları yalanlamakla Allah'ın yaratmak istediği bir çocuğun dünyaya gelmesine azlin engel olamayacağını haber veriyordu. Ayrıca Müslim'in rivayet ettiği hadiste azli, çocuğu diri diri toprağa gömmeye benzetirken de "Azlin hamileliği önleyeceği inancıyla, bir başka ifadeyle, azil yapılmadığı takdirde kadının hamile kalacağı inancıyla meniyi dışarıya akıtan kimseleri kastetmiştir. Dolayısıyla bu inanç ve niyetle azil yapan kimse ile çocuğu diri diri mezara gömen kimsenin arasında sadece şu fark vardır: Çocuğu diri diri mezara gömen kimse, çocuğu gömmeyi hem tasarlamış hem de gerçekleştirmiştir. Kesinlikle gebeliği önleyeceğine inanarak azil yapan kimse ise buna bilfiil azmetmiş, fakat gerçekleştirememiştir. İşte bu şahsın yaptığına ise Resûl-i Ekrem Efendimiz "Ve'di hafî" (gizli ve'd) ismini vererek bu işin failini çocukları diri diri toprağa gömen kimseye benzetmiş ve onun gizli kalan niyetini en veciz bir şekilde ifade etmiştir."

Görülüyor ki azlin caiz olduğunu ifade eden âlimlerin delilleri daha kuvvetli ve daha açıktır.

٢٠٣- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ:
حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ،

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
عَنِ الْعَزْلِ، قَالَ: «أَوَإِنَّكُمْ لَتَفْعَلُونَ؟» قَالُوا: نَعَمْ قَالَ: «فَلَا
عَلَيْكُمْ أَنْ لَا تَفْعَلُوا، فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَقْضِ لِنَفْسٍ أَنْ يَخْلُقَهَا، إِلَّا
وَهِيَ كَائِنَةٌ.» قَالَ حَمْزَةُ: وَهُوَ أَيْضًا خَطَا. خَالَفَهُ الزُّبَيْدِيُّ

203. ... Ebu Saîd el-Hudrî [radıyallahu anh] dedi ki:

"Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e; azil yapma(nın hükmü) soruldu. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- 'Sizler (bunu) yapıyor musunuz?' diye sordu. Sahabiler de:

- 'Evet (yapıyoruz)! dediler. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Bunu yapıp yapmamanız size bir şey ifade etmez. Çünkü Allah'ın yaratmayı takdir ettiği (her canlı) muhakkak var olacaktır!' buyurdu."^[75]

* Hamza dedi ki: "Bu da hatalıdır." Zübeydî bu hadisin geliş yoluna muhalefet etmiştir.

✽

٢٠٤- أَخْبَرَنَا كَثِيرُ بْنُ عُيَيْنَةَ الْحَنْصِي، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ
بْنُ حَزْبٍ، عَنِ الزُّبَيْدِيِّ وَهُوَ مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْحَنْصِي عَنِ
الزُّهْرِيِّ، عَنِ ابْنِ مُحَيْرِيزٍ،

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّهُمْ سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ عَنِ الْعَزْلِ قَالَ: «لَا عَلَيْكُمْ أَنْ لَا تَفْعَلُوا، مَا مِنْ نَسَمَةٍ
كَتَبَهَا اللَّهُ فِي صُلْبِ عَبْدٍ إِلَّا هِيَ خَارِجَةٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ» وَافَقَهُ
مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ.

204. ... Ebu Saîd el-Hudrî [radıyallahu anh] anlatıyor:

"Sahabiler, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e; azil yapma(nın hükmünü) sordular. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- 'Bunu yapıp yapmamanız size bir şey ifade etmez. Yüce Allah'ın kıyamet gününe kadar kulun sulbünde (dünyaya) gelmesini takdir ettiği (her) canlı mutlaka ortaya çıkacaktır!' buyurdu."^[76]

* Mâlik bin Enes buna muvafakat etti.

٢٠٥- أَخْبَرَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ
مُحَمَّدٍ بْنِ أَشْمَاءَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَشْمَاءَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ
أَنَسٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَيْرِيزٍ شَامِيٍّ،

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: أَصَبْنَا سَبِيًّا فَكُنَّا نَعَزُّهُ، ثُمَّ سَأَلْنَا
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ لَنَا: «إِنَّكُمْ
لَتَفْعَلُونَ، وَإِنَّكُمْ لَتَفْعَلُونَ، مَا مِنْ نَسَمَةٍ كَائِنَةٍ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِلَّا
هِيَ كَائِنَةٌ»

قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: حَدِيثُ مَالِكٍ، وَالزُّبَيْدِيُّ أَوْلَى بِالصَّوَابِ

205. ... Ebu Saîd el-Hudrî [radıyallahu anh] dedi ki:

"(Savaş sırasında düşmanlardan) biz(im hissemiz)e esirler düşmüştü. Biz de (onlarla cinsel ilişki sırasında) azil yapıyorduk. Sonra Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e bu meseleyi sorduk. Resûlullah [sallallahu

aleyhi ve sellem], bize:

- ‘Sizler (bunu) yapıyor musunuz? Sizler (bunu) yapıyor musunuz? Kıyamet gününe kadar gelmesi takdir edilen (her) canlı muhakkak var olacaktır!’ buyurdu.”^[77]

* Ebu Abdurrahman (en-Nesâî) dedi ki: “Mâlik ile Zübeydî hadisi, doğruya daha uygundur.”

✽

٢٠٦- أَخْبَرَنِي هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي قُدَيْكٍ،

عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ،

عَنِ ابْنِ مُحَيْرِيزٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا صِرْمَةَ، وَأَبَا سَعِيدَ الْخُدْرِيَّ

يَقُولَانِ: أَصَبْنَا سَبَابًا فِي غَزْوَةِ الْمُضْطَلِقِ، وَهِيَ الْغَزْوَةُ الَّتِي

أَصَابَ فِيهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جُوزِيرَةَ، فَكَانَ مِنَّا

مَنْ يُرِيدُ أَنْ يَتَّخِذَ أَهْلًا، وَمِنَّا مَنْ يُرِيدُ أَنْ يَسْتَمْتَعَ وَيَبِيعَ فَنَرَجَعْنَا

فِي الْعَزْلِ، فَذَكَرْنَا ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«لَا عَلَيْكُمْ أَنْ لَا تَغْزِلُوا، فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ قَدَّرَ مَنْ هُوَ خَالِقٌ إِلَى يَوْمِ

الْقِيَامَةِ»

206. ... İbni Muhayriz [rahimehullah] anlatıyor:

“Ebu Sırma [radiyallahu anh] ile Ebu Saîd el-Hudrî [radiyallahu anh] derler ki: Müstalık gazvesinde (ganimet hissesi olarak) bize esirler düşmüştü. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in bu gazve sırasında (kendi hissesine ganimet olarak) Cüveyriye düşmüştü. Bu sırada bizden bazıları, onlarla evlenip bir aile kurmak istedi. Kimimiz de onlardan faydalanmayı ve sat(ıp kazanç sağla)mayı istedi. Bunun üzerine azil yapma hususunda (Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’e) müracaat ettik. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e bu durumu anlattık. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Azil yapıp yapmamanız size bir şey ifade etmez. Çünkü Allah, kıyamet gününe kadar kimi yaratacağını takdir etti!’ buyurdu.”^[78]

✽

٢٠٧- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ،

عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ قَزْعَةَ،

عَنِ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: ذُكِرَ الْعَزْلُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، فَقَالَ: «لِمَ يَفْعَلُ أَحَدُكُمْ ذَلِكَ؟» وَلَمْ يَقُلْ فَلَا يَفْعَلُ

أَحَدُكُمْ ذَلِكَ فَلَيْسَتْ نَفْسٌ مَخْلُوقَةً إِلَّا اللَّهُ خَالِقُهَا

207. ... Ebu Saîd el-Hudrî [radiyallahu anh] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in yanında azil yapma meselesi zikredildi. Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Sizden birisi bunu niçin yapıyor ki? Sizden birisi bunu niçin yapmasın demiyor? Yaratılmış hiçbir canlı yoktur ki, Allah onu muhakkak yaratsın!’ buyurdu.”^[79]

✽

٢٠٨- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ وَهْبٍ،

خَلِيفَةُ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ،

عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عَنِ الْعَزْلِ فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ الْيَهُودَ تَزْعُمُ أَنَّهَا الْمَوْءُودَةُ

الصُّغْرَى، فَقَالَ: «كَذَبَتْ يَهُودُ»

208. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anh] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e azil yapma(nın hükmü) sorulup:

- ‘Ey Allah’ın Resûlü! Yahudiler, küçük kız çocuğunu diri diri toprağa gömmenin küçük bir şekli olduğunu iddia ediyorlar!’ denildi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- ‘Yahudiler yalan söylemiş!’ buyurdu.”^[80]

✽

۲۰۹- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا

شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ،

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: كُنَّا نَفْعَلُهُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -يَغْنِي الْغَزْلَ -، قُلْتُ لِعَمْرٍو: أَنْتَ سَمِعْتَهُ مِنْ

جَابِرٍ؟ قَالَ: لَا

209. ... Câbir bin Abdullah [radiyallahu anh] dedi ki:

“Biz Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] zamanında bunu yani azli yapardık.

(Hadisin ravisi Şu’be dedi ki:) Ben, Amr bin Dînâr’a: ‘Sen bunu Câbir bin Abdullah [radiyallahu anh]’dan işittin mi?’ diye sordum. O da: ‘Hayır!’ dedi.”^[81]

✽

۲۱۰- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو،

عَنْ عَطَاءٍ،

عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: «كُنَّا نَغْزِلُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، وَالْقُرْآنُ يُتْرَلُ»

210. ... Câbir bin Abdullah [radiyallahu anh] dedi ki:

“Biz Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] zamanında azil yapardık. Bu sırada Kur’an, peyderpey indiriliyordu.”^[82]

✽

۲۱۱- أَخْبَرَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، عَنْ بَشْرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ

عَوْنٍ، عَنْ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بَشْرِ الْأَنْصَارِيِّ

قَالَ: رَدَّ الْحَدِيثَ حَتَّى رَدَّهُ إِلَى أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: ذَكَرَ

ذَلِكَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: «وَمَا ذَلِكُمْ؟»

قَالُوا: الرَّجُلُ تَكُونُ لَهُ الْمَرْأَةُ فَتَرْضَعُ لَهُ فَيَصِيبُ مِنْهَا، وَيَكْزُرُهُ أَنْ

تَحْمِلَ مِنْهُ، وَتَكُونُ لَهُ الْجَارِيَةُ فَيَصِيبُ مِنْهَا، وَيَكْزُرُهُ أَنْ تَحْمِلَ

مِنْهُ قَالَ: فَقَالَ: «فَلَا عَلَيْكُمْ أَنْ لَا تَفْعَلُوا ذَآكُمْ، فَإِنَّمَا هُوَ الْقَدَرُ»

خَالَفَهُ إِبْرَاهِيمُ النَّخَعِيُّ

211. ... Ebu Saîd el-Hudrî [radiyallahu anh] dedi ki:

“Azil meselesi (bir gün) Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in yanında zikredildi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘O (bahsettiğiniz şey) nedir öyle?’ diye sordu. Sahabiler:

- ‘Kişinin (çocuğunu) emziren hanımı olup onunla cinsel ilişkide bulunmayı istiyor, fakat onun kendisinden hamile kalmasını istemiyor. Yine kişinin bir cariyesi olup onunla cinsel ilişkide bulunmak istiyor ve onun kendisinden hamile kalmasını istemiyor!’ dediler. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Bunu yapıp yapmamanız size bir şey ifade etmez. Bu ancak kaderdir!’ buyurdu.”^[83]

* İbrahim en-Nehaî bu hadisin geliş yoluna muhalefet etti.

٢١٢- أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلِيمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا
عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَزُونٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ،
عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ هُوَ ابْنُ بَشِيرٍ قَالَ: ذَكَرُوا عِنْدَهُ الْعَزْلَ، فَقَالَ:
«إِنَّمَا هُوَ الْقَدَرُ»

212. ... **Abdurrahman bin Bişr** [rahimehullah] dedi ki:

“(Bir gün) Abdurrahman bin Bişr [rahimehullah]’in yanında insanlar azil yapma meselesini zikrettiler. Bunun üzerine Abdurrahman bin Bişr [rahimehullah]:

- ‘**Bu ancak bir kaderdir!**’ diye cevap verdi.”^[84]

٢١٣- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ
حَسَّانَ الْمَخْزُومِيِّ، عَنْ غَزْوَةَ بْنِ عِيَّاضٍ،
عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ، فَقَالَ: إِنَّ لِي جَارِيَةً وَأَنَا أَغْزِلُ عَنْهَا، فَقَالَ: «أَمَّا إِنْ ذَاكَ
لَا يَمْنَعُ شَيْئًا أَرَادَ اللَّهُ» ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،
فَقَالَ: أَشَعَرْتُ أَنْ تِلْكَ الْجَارِيَةُ قَدْ حَمَلَتْ؟ فَقَالَ: «أَنَا عَبْدُ اللَّهِ
وَرَسُولُهُ»

213. ... **Câbir bin Abdullah** [radiyallahu anh] dedi ki:

“Bir adam Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’e gelip:

- ‘**Benim bir cariyem var. (Hamile kalmasını istemediğim için) onunla (cinsel ilişki sırasında) azil yapıyorum. (Yaptığım bu şey doğru mu?)**’ diye sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Yaptığın bu şey, Allah’ın istediğinden bir şeyi men etmez!**’ buyurdu.

Sonra adam, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in yanına gelip:

- ‘**(Azil yaptığım) o cariyenin hamile kaldığını biliyor musun?**’ diye sordu. Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Ben, Allah’ın kulu ve Resûlüyüm!**’ diye cevap verdi.”^[85]

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/224 (9037). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 96; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 18/104 (11545); Saîd bin Mansûr, es-Sünen, 2/126 (2217); Taberânî, Müsnedü’s-Şâmiyyîn, 3/239 (2165).

Müslim, Nikâh 141.

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/224 (9038). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 96; İbni Mâce, Nikâh 30 (1926); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 18/380 (11878); Abdurrezzâk, el-Musannef, 7/146 (12576).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/225 (9039). Ayrıca bk. Buhârî, Meğâzî 32; Müslim, Nikâh 127 (1438); Ebu Dâvud, Nikâh 47-48 (2172); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 18/220 (11688), 352 (11839); Taberânî, Müsnedü’s-Şâmiyyîn, 2/25 (857); Ebu Ya’lâ, el-Müsned, 2/429 (1230).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/225 (9040). Ayrıca bk. Buhârî, Itk 13; Müslim, Nikâh 127 (1438); Muvatta’, Talâk 95; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 18/190 (11647); Ebu Ya’lâ, el-Müsned, 2/444 (1250); Taberânî, Müsnedü’s-Şâmiyyîn, 3/238 (2164).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/226 (9041). Ayrıca bk. Buhârî, Kader 4; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 18/144 (11602), 188 (11645); Ebu Ya’lâ, el-Müsned, 2/316 (1050), 384 (1154), 479 (1306); Taberânî, el-Mu’cemü’l-Kebîr, 22/330 (931).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/226 (9042). Ayrıca bk. Buhârî, Tevhîd 18; Müslim, Nikâh 132 (1438); Ebu Dâvud, Nikâh 47-48 (2170); Tirmizî, Nikâh 40 (1138); İbni Hibbân, es-Sahîh, 9/504 (4193); Humeydî, EL-Müsned, 2/15 (764); Ebu Ya’lâ, el-Müsned, 2/373 (1135); Saîd bin Mansûr, es-Sünen, 2/126 (2218).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/226 (9043). Ayrıca bk. Beyhakî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 7/375 (14315).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/226 (9044). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 23/216 (14957); Abdurrezzâk, el-Musannef, 7/144 (12566); Ebu Ya’lâ, el-Müsned, 4/138 (2193), 177 (2255).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/227 (9045). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 96; Müslim, Nikâh 137 (1440); Tirmizî, Nikâh 39 (1137); İbni Mâce, Nikâh 30 (1927); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 3/377; Humeydî, el-Müsned, 2/339 (1294); Tayâlisî, el-Müsned, 3/272 (1803).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/227 (9046). Ayrıca bk. Buhârî, Kader 4; Müslim, Nikâh 128, 130, 131 (1438); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 17/136 (11078), 18/218 (11685); İbni Hibbân, es-Sahîh, 9/502 (4191).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/227 (9047).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/228 (9048). Ayrıca bk. Müslim, Nikâh 135 (1439); Ebu Dâvud, Nikâh 47-48 (2173); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 22/249 (14346), 23/342 (15140); Saîd bin Mansûr, es-Sünen, 2/130 (2243).

عَنِ الْمَجِيزِ قُلْ هُوَ أَذَى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ ٤٦ - مَا يَنْبَأُ مِنَ الْحَائِضِ تَأْوِيلُ قَوْلِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ حَتَّى يَطْهَرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ [سورة البقرة: ٢٢٢]

46. ERKEĞİN AYBAŞI OLAN KADINDAKİ HAKKIYLA İLGİLİ BAKARA SURESİNDEKİ (2/222) ÂYETİN YORUMU

٢١٤- أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، قَالَ:

حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتٌ:

عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كَانَتْ الْيَهُودُ إِذَا حَاضَتِ الْمَرْأَةُ مِنْهُمْ لَمْ يُؤَاكِلُوهَا، وَلَمْ يُشَارِبُوهَا، وَلَمْ يُجَامِعُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَجِيزِ قُلْ هُوَ أَذَى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهَرْنَ﴾ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «افْعَلُوا كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا الْجَمَاعَ»

214. ... Enes bin Mâlik [radiyallahu anh] dedi ki:

“Yahudiler, kendilerinden bir kadın hayız/aybaşı olduğu zaman onlar yemek yemezler, onlarla (bir şey) içmezler ve evlerde onlarla birlikte kalmazlardı. Bunun üzerine yüce Allah şu ayeti indirdi:

“Sana kadınların aybaşı hallerini soruyorlar. De ki: O bir rahatsızlıktır. Bu sebeple âdet günlerinde kadınlardan ayrı durun, temizlenmedikçe onlarla cinsel ilişkide bulunmayın.” (el-Bakara suresi, 222. âyet)

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘(Onlar hayız halinde iken) cinsel ilişkide bulunma dışında (onlarla) her şeyi yapın!’ buyurdu.”^[86]

Açıklama:

Yahudiler, hayızlı kadınla bir sofrada yemek yemezler, aynı yatakta yatmazlar, hatta hanımının bulunduğu eve girmezlerdi. Bir pislik veya vebadan kaçır gibi ondan kaçarlardı. Kadının ön kısmına, arka taraftan yaklaşıldığı takdirde doğacak çocuğun şaşı olacağına inanırlardı.

İslam geldikten sonra Yahudilerde görülen bu ifrat ve tefriti kaldırıp her konuda olduğu gibi bu meselede de orta yolu göstermiştir.

Görüldüğü üzere bu hadis-i şeriften anlaşıldığına göre Yahudiler, ayhâli olan bir kadını evlerinden ayırırlar; onlarla birlikte yemeyi, içmeyi ve bir arada oturmayı terkederlerdi. Müslümanlar, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e hayızlı kadınlara ait durumun ne olacağını da sorunca Bakara suresinin 222. âyet-i kerîmesi nazil oldu.

Bazı Müslümanlar, bu âyet-i kerîmedeki “âdet günlerinde kadınlardan ayrı durun” ifadelerini görünce, bu ayrılmanın Yahudilerin yaptıkları gibi kadınları terketmek şeklinde olduğunu zannettiler.

Ebu Dâvud’daki rivayette Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] “Onlarla birlikte evlerde oturunuz ve cinsel temastan başka her şeyi yapınız” buyurdu.

Bazı sahabilerin, Yahudilere muhalefet olsun diye hayızlı kadınlarla cinsel ilişkiye girme talebi karşısında Resûlullah’ın renginin atması; kadına rahatsız olduğu bir zamanda, sinir sistemlerinin bozuk, vücudunun hırpalanmış, kadınlık hislerinin kaybolmuş olduğu bir vaziyette iken ona eza vermenin insanlıkla bağdaşmayacağına bir ifadesidir.

Ayrıca Yahudilerin yaptığı gibi ailenin temel direği olan annenin yaratılışının hikmetlerinden olan tabii bir arızadan dolayı evinden kovulmasının abesliğini, insanlık dışılığını ortaya koymaktadır. İslam’a göre kadın, öncelikli olarak bir annedir. Yuvasının bekçisidir. Aileden kopamaz, tahkir edilemez.

Nesâî, Nesâî, Tahâret 181, Hayz 8; es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/228 (9049). Ayrıca bk. Müslim, Hayz 16 (302); Ebu Dâvud, Tahâret 102 (258), Nikâh 45-46 (2165); Tirmizî, Tefsîru’l-Kur’ân 3 (2977, 2978); İbni Mâce, Tahâret 125 (644); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 19/356 (12354), 21/198 (13576).

47. HANIMI HAYIZLI HALDE İKEN ONUNLA CİNSEL İLİŞKİDE BULUNAN KİŞİYE GEREKEN (CEZA) NEDİR? BU KONUDA MEYDANA GELEN İHTİLAFIN MAHİYETİ

٢١٥- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ الْحَكَمِ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنْ مِقْسَمٍ:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الَّذِي يَأْتِي امْرَأَتَهُ وَهِيَ حَائِضٌ قَالَ: «يَتَّصِدُّ بِدِينَارٍ، أَوْ يَنْصِفُ دِينَارًا»

215. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] anlatıyor:

“Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], hanımı hayız/aybaşı halinde iken onunla cinsel ilişkide bulunan kimse hakkında:

- ‘O kişi, bir dinar altın veya yarım dinar altın sadaka versin!’ buyurdu.”^[187]

Açıklama:

Hadis-i şeriften, karısına hayızlı/ayhalinde iken cinsel temasta bulunan bir kimsenin bir veya yarım dinar sadaka vermesinin gerekli olduğu anlaşılmaktadır.

Hadisin metnindeki “veya” kelimesi, şüphe için değil çeşitlendirme ve taksim içindir. Yani cinsel münasebet hayızın ilk günlerinde olmuşsa bir dinar; sonuna doğru olmuşsa yarım dinar sadaka verileceğini bildirir.

Hadisin zahirinden hayızlı iken karısına cinsel temasta bulunan kişinin kefaret vermesinin vacip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak konu âlimler arasında ihtilafıdır.

Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] ve bir rivayetinde de İmam Şâfiî, kefaretin vacip olduğu görüşündedirler. Kefaretin vücubuna hükmedenler, kefaretin cins ve miktarında görüş birliğine varmış değildirler. İmam Mâlik, İmam Ebu Hanîfe ile ashabı, en sahih olan rivayetinde İmam Şâfiî, bir rivayetinde Ahmed bin Hanbel ve ilk dönem âlimlerin çoğunluğuna göre hayızlı iken karısına cinsel temas eden kişiye kefaret vacip değildir. Onun için vacip olan istiğfardır.

Bu durumda cinsel münasebette bulunmanın tevbe ve istiğfardan sonra dünyalık ceza olarak temas zamanına göre bir veya yarım dinar sadaka verilmesi gerekir.

٢١٦- أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ الْحَكَمِ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ:

عَنْ مِقْسَمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي الَّذِي يَأْتِي امْرَأَتَهُ وَهِيَ حَائِضٌ قَالَ: «يَتَّصِدُّ بِدِينَارٍ أَوْ يَنْصِفُ دِينَارًا» قَالَ شُعْبَةُ: أَمَّا حِفْظِي فَمَرْفُوعٌ، وَقَالَ فُلَانٌ وَفُلَانٌ: إِنَّهُ كَانَ لَا يَرْفَعُهُ قَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: يَا أَبَا بَسْطَامَ، حَدَّثَنَا بِحِفْظِكَ وَدَعْنَا مِنْ فُلَانٍ، فَقَالَ: وَاللَّهِ مَا أَحِبُّ أَنْ يَأْتِيَ حَدَّثْتُ بِهِذَا وَسَكَتُ عَنْ هَذَا، وَأَنْتِ عَمَرْتُ فِي الدُّنْيَا عَمَرَ نُوحٍ فِي قَوْمِهِ

216. ... Miksem [rahimehullah] anlatıyor:

“Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh], hanımı hayız halinde iken onunla cinsel ilişkide bulunan kimse hakkında:

- ‘O kişi, bir dinar altın veya yarım dinar altın sadaka verir!’ dedi.

(Hadisin ravisi) şu’be dedi ki: Benim hıfzım/bildiğim bu hadisin merfu’ olduğudur. Filanca ile filanca kimse ise:

- ‘Bu hadis, merfu’ değildir’ (yani Abdullah bin Abbâs’ın sözüdür) demiştir. Bunun üzerine topluluktan birisi:

- ‘Ey Ebu Bistâm! Bize kendi bildiğini/hıfzını aktar, filanca(nın ne dediğini) bırak!’ dedi. Bunun üzerine:

- ‘Vallahi, dünyada Hz. Nuh’un kavmi içinde yaşadığı ömrü kadar yaşasam bile, bu hadisle ilgili konuşmayı ve (merfu’ olup olmama konusundaki ihtilafı) belirtmemeyi sevmiyorum!’ dedi.”[\[88\]](#)

Açıklama:

Hayızlı kadına cinsel ilişki şeklindeki yaklaşma, Kur’ân-ı Kerim’in nassıyla haram kılınmıştır. Bakara sûresinin 222. âyetinde meâlen şöyle buyurulmaktadır:

“Sana hayız meselesini soruyorlar. De ki: O bir ezadır. Bu sebeple siz hayız halinde kadınlarla (cima)dan sakınız...”

Görüldüğü üzere hayızlı kadınla cinsel ilişkide bulunmak, bu âyetin açık ifadesi gereği haramdır. Böyle bir ilişkide bulunan kimsenin bu günahından tevbe ve istiğfar etmesi gerektiği gibi belli bir miktar (ilk günlerdeki ilişki için 4,25 gr, son günlerdeki için bunun yarısı miktarda altın) sadaka vermesi de gerekli görülür. Hayızlı kadının göbekte diz kapağı arasından cinsel amaçla yararlanma da caiz görülmez. Bunun dışındaki yerler ve fiiller içinse herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Hayız kanı kesilen kadın gusletmedikçe cinsel ilişkide bulunamaz. Ancak Hanefiler hayız kanının alışılmış, belirli âdet süresinin sonunda kesilmesinden itibaren bir namaz vakti geçtikten sonra gusül yapılmasa da cinsel ilişkinin caiz olduğu görüşündedir.

Hayızlı kadınla cinsel ilişkinin dinen yasaklanması kadının beden ve ruh sağlığı açısından da son derece gerekli bir tedbirdir. Bu dönem, kadınların her türlü ruhî gerilime, mikrop ve hastalık kapmaya açık oldukları bir dönemdir. Hayız süresi sona eren kadının ibadetleri eda edebilmesi için gusletmesi gerekir.

Kadınların hayız dönemlerinde beden ve ruhen hassasiyet kazandıkları, onlara karşı çevresindekilerin daha anlayışlı davranması gerektiği açıktır. Kadınlar da âdet dönemlerinde beden temizliğine ve sağlık kurallarına daha çok önem vermeli ve uymalı, mümkünse sık sık banyo yapmalı, etrafındaki insanları rahatsız etmemek için gerekli tedbirleri almalıdır.

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/229 (9050). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Tahâret 105 (264), Nikâh 46-47 (2168); Tirmizî, Tahâret 103 (136); İbni Mâce, Tahâret 123 (640), 129 (650); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 3/473 (2032), 4/27 (2121).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/229 (9051). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Tahâret 105 (264, 265, 266); Tirmizî, Tahâret 103 (137); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 3/473 (2032); İbnü’l-Cârûd, el-Müntekâ, 1/37 (108).

48. HAYIZLI KADINLA CİNSEL İLİŞKİDE BULUNMA İLE İLGİLİ HAKEM BİN UTEYBE YOLUNDAN GELEN RİVAYETİN FARKLI (ŞEKLİ)

٢١٧- أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّغَفَرَانِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ
الصَّبَّاحِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا، عَنْ ثُمِّ دَكَرَ عَمْرُو بْنُ
قَيْسٍ عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مِقْسَمٍ:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: وَقَعَ رَجُلٌ امْرَأَتَهُ وَهِيَ حَائِضٌ، فَأَمَرَهُ
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِنِصْفِ دِينَارٍ

217. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] dedi ki:

"Bir adam, hayız/aybaşı halindeki hanımıyla cinsel ilişkide bulundu. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] ona yarım dinar altını sadaka vermesini emretti."^[89]

❖

٢١٨- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ أَبِي عَبْدِ
اللَّهِ الشَّافِعِيِّ، عَنِ الْحَكَمِ،

عَنْ مِقْسَمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي رَجُلٍ غَشِيَ امْرَأَتَهُ وَهِيَ حَائِضٌ
قَالَ: «يَتَصَدَّقُ بِدِينَارٍ، أَوْ نِصْفِ دِينَارٍ»

218. ... Miksem [rahimehullah] anlatıyor:

"Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh], hayız/aybaşı halindeki hanımıyla cinsel temasta bulunan adam hakkında:

- 'O kişi, bir dinar altını veya yarım dinar altını sadaka verir!' dedi."^[90]

❖

٢١٩- أَخْبَرَنَا وَاصِلُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَشْبَاطُ بْنُ
مُحَمَّدٍ، عَنْ أَشْعَثَ، عَنِ الْحَكَمِ،

عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي الرَّجُلِ يَقَعُ عَلَى امْرَأَتِهِ وَهِيَ
حَائِضٌ قَالَ: «يَتَصَدَّقُ بِدِينَارٍ، أَوْ نِصْفِ دِينَارٍ»

219. ... İkrime [rahimehullah] anlatıyor:

"Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh], hayızlı/aybaşı halindeki hanımıyla cinsel ilişkiye giren adam hakkında:

- 'O kişi, bir dinar altını veya yarım dinar altını sadaka verir!' dedi."^[91]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/229 (9052). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Tahâret 105 (266); Tirmizî, Tahâret 103 (136); İbni Mâce, Tahâret 129 (650); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 4/269 (2458).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/229 (9053). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Nikâh 46-47 (2168); Tirmizî, Tahâret 103 (137); İbni Mâce, Tahâret 123 (640); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 4/27 (2121), 80 (2201); İbnü'l-Cârûd, 1/37 (108).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/230 (9054). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Tahâret 105 (264); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 3/473 (2032), 4/359 (2595).

49. HAYIZLI KADINLA CİNSEL İLİŞKİDE BULUNMA KONUSUNDA KATÂDE YOLUNDAN GELEN FARKLI RİVAYET

٢٢٠- أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ خُشَيْشُ بْنُ أَصْرَمَ النَّسَائِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحٌ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَكْرِ، قَالَا: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَزُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ مِقْسَمٍ:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَجُلًا، غَشِيَ امْرَأَتَهُ وَهِيَ خَائِضٌ فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِدِينَارٍ، أَوْ بِنِصْفِ دِينَارٍ

220. ... **Abdullah bin Abbâs** [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Bir adam, hayızlı/aybaşı halindeki hanımıyla cinsel temasta bulundu. Bunun üzerine Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], o adama bir dinar altını veya yarım dinar altını sadaka vermesini emretti."^[92]

❖

٢٢١- أَخْبَرَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مِقْسَمٍ،

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «أَمَرَ رَجُلًا غَشِيَ امْرَأَتَهُ، وَهِيَ خَائِضٌ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِدِينَارٍ، أَوْ بِنِصْفِ دِينَارٍ»

221. ... **Abdullah bin Abbâs** [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], hayızlı/aybaşı halinde hanımıyla cinsel temasta bulunan bir adama bir dinar altını veya yarım dinar altını sadaka vermesini emretti."^[93]

❖

٢٢٢- أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ هِلَالٍ قَالَ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ مِقْسَمٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، بِمِثْلِهِ وَلَمْ يَرْفَعْهُ رَفْعَهُ عَبْدُ الْكَرِيمِ وَبَيَّنَّهُ

222. Amr bin Ali bize haber verip dedi ki: Âsım bin Hilâl bize tahdis edip dedi ki: Katâde bize Miksem yoluyla **Abdullah bin Abbâs** [radiyallahu anh]'dan bunun aynısını rivayet etti. Fakat bunu merfu' olarak rivayet etmedi. Abdülkerîm ise bunu merfu' olarak rivayet etti ve bunu(n sebebinin) açıkladı.^[94]

❖

٢٢٣- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ مِقْسَمٍ،

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الَّذِي يَأْتِي امْرَأَتَهُ وَهِيَ خَائِضٌ، قَالَ: «إِنْ كَانَ الدَّمُ غَيْطًا فِدِينَارًا، وَإِنْ كَانَ فِيهِ صُفْرَةٌ فَنِصْفُ دِينَارٍ

223. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], hayızlı/aybaşı halinde hanımıyla cinsel ilişkide bulunan adam hakkında:

- **'Eğer (hayız/aybaşı) kanı koyu ise bir dinar altını, sarı renkte ise yarım dinar altını (sadaka verir)!' buyurdu.**"^[95]

❁

٢٢٤- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَامِلٍ الْمَرْزُوقِيُّ قَالَ: أَخْبَرَنَا هُشَيْنٌ، عَنْ

الْحَجَّاجِ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ مِقْسَمٍ:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنِ الرَّجُلِ

يَطَأُ امْرَأَتَهُ، وَهِيَ حَائِضٌ قَالَ: «يَتَصَدَّقُ بِنِصْفِ دِينَارٍ» قَالَ أَبُو

عَبْدِ الرَّحْمَنِ: حَجَّاجُ بْنُ أَرْطَاةَ ضَعِيفٌ صَاحِبُ تَذْلِيلٍ

224. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] hayızlı/aybaşı halindeki hanımıyla cinsel ilişkide bulunan adam hakkında:

- **'O kişi, yarım dinar altını sadaka verir!'** buyurdu." ^[96]

* Ebu Abdurrahman (en-Nesâî) dedi ki: "(Hadisin ravisi) Haccâc bir Ertâte, zayıf bir ravi ve tedlis sahibi bir kimsedir."

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/230 (9055). Ayrıca bk. Tirmizî, Tahâret 103 (136); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 3/473 (2032); Dârekutnî, es-Sünen, 4/436 (3745); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 3/88 (12373).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/230 (9056). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 4/27 (2121), 437 (3746); Dârekutnî, es-Sünen, 4/437 (3746); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 3/88 (12375); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 11/402 (12133).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/230 (9057). Ayrıca bk. Dârimî, es-Sünen, 1/720 (1146, 1147, 1148).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/231 (9058). Ayrıca bk. İbni Mâce, Tahâret 123 (640); Dârekutnî, es-Sünen, 4/437 (3747, 3748); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 11/402 (12135); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 4/320 (2432).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/231 (9059). Ayrıca bk. Dârekutnî, es-Sünen, 4/438 (3749); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 3/88 (12371, 12372); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 11/269 (11698).

50. HAYIZLI KADINLA CİNSEL İLİŞKİDE BULUNMA KONUSUNDA HUSAYF'TAN GELEN FARKLI RİVAYETLER

٢٢٥- أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ مُسْلِمٍ الْمِصْبِصِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا حُجَّاجٌ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي خُصِيْفٌ، عَنْ مِقْسَمٍ، أَخْبَرَهُ

أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصَابَ امْرَأَتَهُ، وَهِيَ حَائِضٌ، فَأَمَرَهُ بِنِصْفِ دِينَارٍ

225. ... **Abdullah bin Abbâs** [radiyallahu anh] haber verdi ki:

"Bir adam, Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e geldi. Bu adam, hayızlı/aybaşı halindeki hanımıyla cinsel ilişkide bulunmuştu. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] o adama yarım dinar altını (sadaka vermesini) emretti."^[97]

٢٢٦- أَخْبَرَنِي هِلَالُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا خُصِيْفٌ،

عَنْ مِقْسَمٍ قَالَ: «كَانَ الرَّجُلُ إِذَا وَقَعَ عَلَى امْرَأَتِهِ، وَهِيَ حَائِضٌ أَمَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنِصْفِ دِينَارٍ يَتَصَدَّقُ بِهِ»

226. ... **Miksem** [rahimehullah] dedi ki:

"Kişi, hayızlı/aybaşı halindeki hanımıyla cinsel ilişkide bulunduğu zaman Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] ona yarım dinar altını sadaka vermesini emretti."^[98]

٢٢٧- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ مَيْمُونٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَرَزَايِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ، عَنْ خُصِيْفٍ،

عَنْ مِقْسَمٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الَّذِي يَقَعُ عَلَى امْرَأَتِهِ وَهِيَ حَائِضٌ: «يَتَصَدَّقُ بِنِصْفِ دِينَارٍ»

227. ... **Miksem** [rahimehullah] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], hayızlı/aybaşı halindeki hanımıyla cinsel ilişkide bulunan kimse hakkında:

- 'O kişi, yarım dinar altını sadaka verir.' buyurdu."^[99]

٢٢٨- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ خُصِيْفٍ، عَنْ مِقْسَمٍ،

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: «إِذَا أَصَابَهَا حَائِضًا تَصَدَّقُ بِدِينَارٍ» وَقَالَ مِقْسَمٌ: «فَإِنْ أَصَابَهَا بَعْدَمَا تَرَى الطُّهْرَ فَنِصْفُ دِينَارٍ مَا لَمْ تَغْتَسِلْ»

228. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] dedi ki:

"Kişi, hayızlı/aybaşı olan (kadınla) cinsel ilişkide bulunduğu zaman bir dinar altını sadaka verir.

(Hadisin ravisi) Miksem [rahimehullah] de dedi ki: Kişi eğer kadının temizlendiğini (yani kanın kesildiğini) görüp kadın boy abdesti almadan onunla cinsel ilişkide bulunursa yarım dinar altını (sadaka verir)." ^[100]

✽

٢٢٩- أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ، عَنْ خُصَيْنِفٍ،
عَنْ مِقْسَمٍ:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رَجُلٍ وَقَعَ
عَلَى امْرَأَتِهِ وَهِيَ حَائِضٌ فَأَمَرَهُ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِنِصْفِ دِينَارٍ

قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: «هَذَا خَطَأٌ وَشَرِيكٌ لَيْسَ بِالْحَافِظِ، يَغْنِي
حَدِيثُ سَهْلِ بْنِ صَالِحٍ»

229. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], hayızlı/aybaşı halindeki hanımıyla cinsel ilişkide bulunan adama yarım dinar altını sadaka vermesini emretti." ^[101]

* Ebu Abdurrahman (en-Nesâî) dedi ki: "Bu yani (bir sonraki) Sehl bin Sâlih hadisi hatalıdır. (Hadisin ravisi) Şerîk, hafız değildir."

✽

٢٣٠- أَخْبَرَنَا سَهْلُ بْنُ صَالِحٍ الْأَنْطَاكِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ
عِيسَى هُوَ ابْنُ الطَّبَّاعِ قَالَ: أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ، عَنْ خُصَيْنِفٍ، عَنْ
عِكْرَمَةَ،

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الَّذِي يَأْتِي
أَهْلَهُ وَهِيَ حَائِضٌ قَالَ: «يَتَصَدَّقُ بِنِصْفِ دِينَارٍ»

230. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], hayızlı/aybaşı halindeki hanımıyla cinsel ilişkide bulunan kimse hakkında:

- 'O kişi, yarım dinar altını sadaka verir.' buyurdu." ^[102]

✽

٢٣١- أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَزْبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ
حَجَّاجٍ، عَنْ خُصَيْنِفٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي
الرَّجُلِ يَوَاقِعُ امْرَأَتَهُ وَهِيَ حَائِضٌ قَالَ: «إِذَا وَقَعَ فِي الدَّمِ الْعَبِيطِ
تَصَدَّقْ بِدِينَارٍ، وَإِنْ كَانَ فِي الطُّفْرَةِ فَنِصْفُ دِينَارٍ»

231. ... Saïd bin Cübeyr [rahimehullah] anlatıyor:

"Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh], hayızlı/aybaşı halindeki hanımıyla cinsel temasta bulunan adam hakkında:

- 'Eğer (aybaşı) kanı koyu ise bir dinar altını, sarı renkte ise yarım dinar altını sadaka verir!' dedi." ^[103]

✽

٢٣٢- أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ تَمِيمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ

أَيُّوبُ، عَنْ الْوَلِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ ابْنِ جَابِرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ بَذِيمَةَ،
عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ،

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَجُلًا أَخْبَرَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
أَنَّهُ أَصَابَ امْرَأَتَهُ، وَهِيَ حَائِضٌ فَأَمَرَهُ أَنْ يَغْتِقَ نَسَمَةَ خَالَفَهُ
مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ

232. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Bir adam, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e; hayızlı/aybaşı halindeki hanımıyla cinsel ilişkide bulunduğunu haber verdi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] ona bir köleyi azat etmesini emretti." ^[104]

* Mahmûd bin Hâlid bu hadisin geliş yoluna muhalefet etti.

❖

٢٣٣- أَخْبَرَنِي مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، عَنْ عَبْدِ
الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ السُّلَمِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ بَذِيمَةَ يَقُولُ:
سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ

ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
إِنِّي أَصَبْتُ امْرَأَتِي، وَهِيَ حَائِضٌ فَأَمَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ أَنْ يَغْتِقَ نَسَمَةَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: «وَقِيمَةُ النَّسَمَةِ يَوْمَئِذٍ دِينَارٌ»

233. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] der ki:

"Bir adam:

- 'Ey Allah'ın Resûlü! Ben hayızlı/aybaşı halindeki hanımımınla cinsel ilişkide bulundum. (Ne yapmam gerekir?)' dedi.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] ona bir köleyi azat etmesini emretti.

Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] devamla dedi ki: O zaman bir kölenin değeri bir dinar altın idi." ^[105]

❖

٢٣٤- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ قَالَ:
فَرَأْتُ عَلَى فُضَيْلٍ

عَنْ أَبِي حَرِيرٍ، أَنَّ أَيْفَعَ، حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَأَلَ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَمَّنْ
أَفْطَرَ فِي رَمَضَانَ قَالَ: كَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَقُولُ: «مَنْ أَفْطَرَ فِي
رَمَضَانَ فَعَلَيْهِ عَثْقُ رَقَبَةٍ، أَوْ صَوْمُ شَهْرٍ، أَوْ إِطْعَامُ ثَلَاثِينَ
مِسْكِينًا» قُلْتُ: وَمَنْ وَقَعَ عَلَى امْرَأَتِهِ وَهِيَ حَائِضٌ أَوْ سَمِعَ أَدَانَ
الْجُمُعَةِ، وَلَمْ يُجَمِّعْ لَيْسَ لَهُ عُذْرٌ قَالَ: «كَذَلِكَ عَثْقُ رَقَبَةٍ» قَالَ
أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: أَبُو حَرِيرٍ ضَعِيفُ الْحَدِيثِ، وَأَيْفَعٌ لَا أَعْرِفُهُ.
قَالَ حَمْرَةُ: أَبُو حَرِيرٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحُسَيْنِ قَاضِي سَجِسْتَانَ

234. ... Ebu Harîz [rahimehullah] anlatıyor:

"Eyfa' [rahimehullah], Saîd bin Cübeyr [rahimehullah]'a; Ramazan ayında orucunu bozan kişinin durumunu sordu. Saîd bin Cübeyr [rahimehullah] dedi ki:

- 'Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh]: 'Kim Ramazan ayında orucunu bozarsa bir köle azat etmesi veya bir ay oruç tutması ya da otuz düşkün kimseyi doyurması gerekir. Kim hanımı hayız/aybaşı halinde iken onunla cinsel ilişkide bulunursa veya cuma namazı için ezanı duyar da mazeretsiz olarak cemaate katılmazsa onun da aynen bir köle azat etmesi gerekir.' dedi." ^[106]

* Ebu Abdurrahman (en-Nesâî) dedi ki: "(Hadisin ravisi) Ebu Harîz, (naklettiği) hadis(te) zayıf olan

birisidir. (Hadisin diğ er ravisi) Eyfa'yı ise tanımıyorum.”

Hamza da dedi ki: “Ebu Har z Abdullah İbnü'l-Hüseyin, Sicist n kadısıdır.”

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/231 (9060). Ayrıca bk. Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 1/472 (1519); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 11/269 (11698).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/231 (9061). Ayrıca bk. İbni Mâce, Tahâret 129 (650); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 11/363 (12025).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/232 (9062). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Tahâret 105 (266); Taber n , el-Mu'cem 'l-Keb r, 11/401 (12129); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 3/88 (12371).

Nes  , es-Sünenü'l-K br , 8/232 (9063). Ayrıca bk. Taber n , el-Mu'cem 'l-Keb r, 11/402 (12134); Abdurrezz k, el-Musannef, 1/328 (1261); Beyhak , es-Sünenü'l-K br , 1/472 (1522, 1523).

Nes  , es-Sünenü'l-K br , 8/232 (9064). Ayrıca bk. Tirmiz , Tah ret 103 (136); D rim , es-S nen, 1/721 (1149).

Nes  , es-Sünenü'l-K br , 8/232 (9065). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 4/269 (2458); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 3/88 (12372); D rim , es-S nen, 1/719 (1145).

Nes  , es-Sünenü'l-K br , 8/233 (9066). Ayrıca bk. Abdurrezz k, el-Musannef, 1/328 (1264); Ebu Ya'l , el-Müsned, 4/320 (2432); Beyhak , es-Sünenü'l-K br , 1/473 (1524); Taber n , el-Mu'cem 'l-Keb r, 11/402 (12135); D rim , es-S nen, 1/722 (1151); İbn 'l-Ca'd, el-Müsned, 1/436 (2976).

Nes  , es-Sünenü'l-K br , 8/233 (9067). Ayrıca bk. Taber n , el-Mu'cem 'l-Keb r, 11/443 (12256).

Nes  , es-Sünenü'l-K br , 8/233 (9068). Ayrıca bk. Tah v , Şerhu M şkili'l- s r, 10/436 (4233).

Nes  , es-Sünenü'l-K br , 8/234 (9069).

51. AYBAŞI HALİNDEKİ KADINLA CİNSEL İLİŞKİDE BULUNMAK VE CİLVELEŞMEK

٢٣٥- أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدٌ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: لَمْ يَذْكُرْ فِيهِ الْأَسْوَدَ، فَلَمَّا كَانَ فِي آخِرِ مَرَّةٍ ذَكَرَهُ عَنِ الْأَسْوَدِ

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُ إِخْدَانًا تَتَرَّرَ وَهِيَ حَائِضٌ، ثُمَّ يَبَاشِرُهَا وَزَيْمًا قَالَ: «يُضَاجِعُهَا»

235. ... Hz. Âîşe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], bizden birisine hayızlı/aybaşı halinde iken izarlanmamızı (yani belden aşağısı için elbise giymemizi) emreder, sonra onunla cilveleşirdi -veya onunla yatardı.”^[107]

Açıklama:

Bir kişinin hayızlı eşiyle cilveleşmesi için onun bir elbise giymesi caizdir. Yine bir örtünün altında yatma veya ona dokunması caizdir.

Hiz. Âîşe “Bizden birine emrederdi” derken, bununla sadece Resûlullah'ın hanımlarını değil, bütün Müslüman kadınlarını kastetmiştir. Yani Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], bütün Müslüman kadınlara, hayız olduklarında üzerlerine bir izar (yani peştemal) bağlayıp sonra da kocalarının kendileriyle beraber yatmalarını emretmiş olmaktadır.

Nesâî, Nesâî, Hayz 12, 13; es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/234 (9070). Ayrıca bk. Buhârî, Hayz 5; Müslim, Hayz 2 (293); Ebu Dâvud, Tahâret 106 (268, 273); Tirmizî, Tahâret 99 (132); İbni Mâce, Tahâret 121 (635); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 6/33, 34, 78, 90, 113, 123, 128, 143, 174; Abdurrezzâk, el-Musannef, 1/322 (1237); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 4/54.

52. HAYIZLI KADININ KABINDAN YEMEK, ARTIĞINDAN İÇMEK VE FAYDALANMAK

٢٣٦- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، فِي حَدِيثِهِ عَنْ خَالِدِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ: أَخْبَرَنِي الْمِقْدَامُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يُحَدِّثُ

أَنَّهُ سَمِعَ عَائِشَةَ تَقُولُ: كُنْتُ أَشْرَبُ وَأَنَا حَائِضٌ، ثُمَّ يَأْخُذُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَضَعُ فَمَهُ عَلَى الْمَكَانِ الَّذِي شَرِبْتُ، وَكُنْتُ أَتَعَرَّقُ فَيَأْخُذُهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَيَضَعُ فَمَهُ عَلَى ذَلِكَ الْمَكَانِ

236. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] der ki:

"Ben hayızlı/aybaşı halinde iken (bir şeyler) içerdim. Sonra Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], (su içtiğim kabı benden) alıp ağzını benim içtiğim yere koyar (ve öyle içer)di. Yine ben, (yediğim şeyleri) ısırdım. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] onu (benden) alıp ağzını bu (ısırdığım) yere koyar (ve öyle ısırdı)di." [108]

Açıklama:

Hadis-i şerif hayızlı kadının artığının ve bedeninin temiz olduğuna delildir. Bazıları, Ebu Yûsuf'a göre hayızlı kadının bedeninin necis olduğunu söylemişlerse de bu rivayet yanlıştır.

Yahudilerin yaptığı gibi kadınları terketmek değil, onlarla beraber olmak, yemek, içmek, şaka yapmak gibi hareketlerde bulunmak gerektiğinin ifadesi vardır.

Ayrıca bu hadis-i şerif; Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in tevazu ve hoşgörüsüne delildir. Erkeğin karısına lâtife yapması ve onun hoşlanacağı hareketlerde bulunması lâzımdır. Hayızlı kadınla beraber yemek, içmek ve bir arada bulunmak caizdir. Hayızlı kadının artığı ve bedeni temizdir.

٢٣٧- أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَالِدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا حَارِثُ بْنُ عَطِيَّةَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ،

عَنْ جَابِرٍ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَصُرَ بِامْرَأَةٍ، فَرَجَعَ، فَدَخَلَ إِلَى زَيْنَبَ فَقَضَى حَاجَتَهُ، ثُمَّ خَرَجَ عَلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ: «إِنَّ الْمَرْأَةَ تُقْبَلُ فِي صُورَةِ شَيْطَانٍ، وَتُذْبِرُ فِي صُورَةِ شَيْطَانٍ، فَمَنْ أَبْصَرَ مِنْكُمْ مِنْ ذَلِكَ مِنْ شَيْءٍ فَلْيَأْتِ أَهْلَهُ، فَإِنَّ ذَلِكَ لَهُ وَجَاءٌ»

237. ... Câbir bin Abdullah [radiyallahu anh] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] (dışarı) çıktı. Derken bir kadını gördü ve geri döndü. (Hanımı) Zeyneb'in yanına girip (cinsel) ihtiyacını giderdi. Sonra sahabilerinin yanın çıkıp:

- 'Kadın (bazen) şeytanın suretinde gelir ve şeytanın suretinde geri gider. Buna göre sizden (her) kim böyle bir kadın görürse hanımının yanına gitsin. Çünkü bu durum, onun (kabaran şehvetini) giderir!' buyurdu." [109]

Açıklama:

Hadiste, fettan kadınlarla karşılaşp da fitneye düşme tehlikesine maruz kalan kimselerin hemen o anda oradan uzaklaşarak evine gitmesi ve nefsinin arzusunu helal yollarla tatmin etmesi emredilmektedir.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in bir kadın görerek hanımı Hz. Zeyneb'e gelmesi ve onunla cinsel münasebette bulunması, ashabına bir öğretme ve irşad metodu içindir. Dolayısıyla da dışarıda bir kadın görerek onda nefsi kalanların böyle yapmaları gerektiğini anlatmaktadır.

İslam âlimlerinin ifadesine göre kadının şeytan suretinde gidip gelmesinden maksat, nefsi fitneye davet etmesine işarettir. Çünkü Yüce Allah, erkeklerin nefislerinde kadınlara karşı bir meyil yaratmıştır. Onlara bakmaktan lezzet duyarlar. Dolayısıyla kadın erkeğe vesvese vererek şerre davet edebilen birisi olduğu için şeytana benzetilmiştir. Aynı durum, kadınları yoldan çıkarmaya çalışan erkekler için de geçerlidir.

۲۳۸- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا حَزْبٌ،

عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسًا
فَمَرَّتْ بِهِ امْرَأَةٌ فَأَعْجَبَتْهُ -نَحْوَهُ- إِلَى صُورَةِ شَيْطَانٍ، وَلَمْ يَذْكُرْ
مَا بَعْدَهُ هَذَا كَأَنَّهُ أَوَّلَى بِالصَّوَابِ مِنَ الَّذِي قَبْلَهُ

238. ... Ebu'z-Zübeyr dedi ki:

"Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] (bir gün) oturmaktaydı. Derken bir kadın ona uğradı. Bu kadın şeytan suretinde onun hoşuna gitmişti." Bundan sonrasını zikretmedi. Sanki bundan önceki hadis doğruya daha uygun gibi."^[110]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/235 (9071). Ayrıca bk. Müslim, Hayz 14 (300); Ebu Dâvud, Taharet 102 (259); Nesâî, Taharet 56, 177, 178, Miyah 10, Hayz 15; İbn Mâce, Taharet 125 (643); Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 6/127, 210; Tayâlisî, el-Müsne'd, 3/109 (1617); Abdurrezzâk, el-Musannef, 1/108 (388), 326 (1253).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/235 (9072). Ayrıca bk. Müslim, Nikâh 9 (1403); Ebu Dâvud, Nikâh 42-43 (2151); Tirmizî, Radâ' 9 (1158); Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 3/395.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/235 (9073). Ayrıca bk. Müslim, Nikâh 9 (1403).

53. ERKEĞİN HANIMINA KENDİSİNDE OLMAYAN ÖZELLİKLERİ SÖYLEMESİNE RUHSAT VERMESİ

٢٣٩- أَخْبَرَنَا كَثِيرُ بْنُ عُثَيْبٍ الْحَنْصِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَزْبٍ، عَنْ الزُّبَيْدِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ أُمَّ كُلثُومَ ابْنَةَ عُقْبَةَ، أَخْبَرَتْهُ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِي يُضْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ فَيَقُولُ: خَيْرًا أَوْ يُنَمِّي خَيْرًا» وَلَمْ يُرَخِّصْ فِي شَيْءٍ مِمَّا يَقُولُ النَّاسُ إِنَّهُ كَذِبٌ إِلَّا فِي ثَلَاثٍ: فِي الْحَزْبِ، وَالْإِضْلَاحِ بَيْنَ النَّاسِ، وَحَدِيثِ الرَّجُلِ امْرَأَتَهُ، وَحَدِيثِ الْمَرْأَةِ زَوْجَهَا»

239. ... Humeyd bin Abdurrahman [rahimehullah] anlatıyor:

“Ümmü Külsûm binti Ukbe [radiyallahu anhâ], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’i:

- ‘Hayır(lı) söz söyleyip veya hayrı artırıp da insanların arasını düzeltten kişi, yalancı değildir!’

diye buyurduğunu işitti.

(Ümmü Külsûm binti Ukbe bin Ebi Muayt [radiyallahu anhâ] devamla dedi ki:)

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], (şu) üç şey dışında insanların söyledikleri yalan(lar)dan hiç bir şeye izin vermedi. Bu üç şey şunlardır:

1. Savaşta (düşmana karşı yalan söylemek),

2. İnsanların arasını düzeltmek (için yalan söylemek),

3. (Geçimsizliğe yol açmamak için) erkeğin, hanımına (yalan) söz söylemesi ve (ailenin devamı için) kadının da kocasına (yalan) söz söylemesi.”[111]

Açıklama:

Yalan söylemek büyük günahlardan biridir. Yalan söylemenin ve yalan yere şahitlik yapmanın ne korkunç bir davranış olduğunu Peygamber Efendimiz pek heyecanlı ifadelerle ortaya koymuştur. Bir kimse yalan söylemekle kendi nâmına bazı menfaatler sağlasa bile, diğer insanların hakkını çiğneyerek onları birçok zarara sokmuş olur.

Yalan, insanlara zarar verdiği için çirkindir. Fakat onlara faydalı olmak, uğradıkları zararı ortadan kaldırmak, onları birbirine kaynaştırmak için yalan söylemenin kimseye zararı yoktur. Hatta ara bulmak maksadıyla yalan söylemenin faydaları vardır.

Dinimiz bu iznin kötüye kullanılmaması için sadece üç yerde yalan söylemeye izin vermiştir. Bunlardan **birincisi**, savaşta düşmanı aldatmak için söylenen yalandır. Düşmanın savaşı kazanması, İslamiyet’in, İslamî değerlerin ve Müslümanlar’ın aleyhine olacağına göre, buna meydan vermemek için elden gelen yapılmalıdır. Düşman kuvvetleri tarafından yakalanan bir kimsenin, Müslümanlar’ın sayıca çok olduğunu, modern silahları bulunduğunu, yakında orduya taze güçler katılacağını söyleyerek düşmanın moralini bozması İslam ordusunun lehinedir. Zaten savaş hileden ibaret olduğuna göre düşmana yalan söylemenin sakıncası yoktur.

Yalan söylemeye izin verilen **ikinci** konu, araları bozulan iki kimsenin dargınlığını gidermektir. Müslümanlar’ın birbirine dargın olmasının zararını İslam toplumu çeker. İşte bu düşünceyle, dargınları barıştırmamanın yollarını aramak gerekir. Dargın olduğu Müslüman hakkında iyi şeyler düşünmeyen birine bu konuda yanıldığını söylemek, küstüğü adamın kendisi hakkında kötü bir kanaati olmadığını iddia etmek ve böylece onun gönlündeki katılgın yumuşamasına, kargınlığın azalmasına çalışmak kimseye zarar vermez.

Yalan söylemenin zararsız sayıldığı konumuzla ilgili asıl **üçüncü** konu, karı-kocanın, daha mutlu olmaları için, aslı bulunmasa da birbirine güzel şeyler söylemesidir. Eşlerin birbirine, gerçekten öyle olmadığı hâlde, “seni çok seviyorum”, “şu dünyada en çok sevdiğim sensin” gibi iltifatlarla bulunmasından kimse zarar görmez. Çoğu insanın söylemekte cimrilik ettiği bu nevi sözler, eşlerin birbirine daha fazla ısınmasını, o yuvada sevginin yeniden çiçeklenip boy atmasını, dolayısıyla o ailede yaşayan herkesin daha huzurlu olmasını sağlayacaktır.

Bununla birlikte yalanın her türlüsüne karşı olan âlimler de vardır. Onlara göre yukarıda sayılan üç konuda bile açıkça yalan söylemek doğru değildir. Ama bu üç konuda, kelimenin en uzak anlamını kastederek konuşmanın sakıncası yoktur.

Burada şunu hatırlatmakta fayda var: Sözü edilen üç konuda yalan söylenebilir demek, bu konularda yalan söyleyen günah almaz demektir. Yoksa yalanın mahiyeti değışmez. Haram helâl olmaz. Yalan aslında ne ise yine odur.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/236 (9074). Ayrıca bk. Buhârî, Sulh 2; Müslim, Birr 101 (2605); Ebu Dâvud, Edeb 50 (4920, 4921); Tirmizî, Birr 26 (1938); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 6/403, 404; Beyhakî, Şuabu'l-İman, 4/202 (4791), 7/490 (11096); İbni Hibbân, es-Sahîh, 13/40 (5733).

54. KADININ KOCASINA KENDİSİNDE OLMAYAN ŞEYLERİ SÖYLEME RUHSATI

٢٤٠- أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحٍ مُحَمَّدُ بْنُ زُنْبُورٍ الْمَكِّيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ

أَبِي حَازِمٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ،
عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ،

عَنْ أُمِّهِ أَمْ كُلثُومَ بِنْتِ عَقْبَةَ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ لَا يُرْخَصُ فِي شَيْءٍ مِنَ الْكَذِبِ إِلَّا فِي ثَلَاثٍ كَانَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَا أَعُدُّهُ كَذِبًا، الرَّجُلُ يُضْلِحُ
بَيْنَ النَّاسِ يَقُولُ الْقَوْلَ يُرِيدُ الصَّلَاحَ، وَالرَّجُلُ يَقُولُ الْقَوْلَ فِي
الْحَزَبِ، وَالرَّجُلُ يُحَدِّثُ امْرَأَتَهُ، وَالْمَرْأَةُ تُحَدِّثُ زَوْجَهَا

خَالَفَهُ يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ

240. ... Humeyd bin Abdurrahman [rahimehullah] anlatıyor:

“(Humeyd’in) annesi Ümmü Külsûm binti Ukbe [radiyallahu anhâ], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in, üç şey dışında yalan ile ilgili herhangi bir şeye izin verdiğini işitmedim.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurdu: Ben şu (üç şeyi) yalan saymam:

1. Kişinin, insanların arasını düzeltmek (için ve onları) barıştırmak için söylediği (yalan) söz,

2. Kişinin savaşta (düşmana) söylediği (yalan) söz,

3. Erkeğin hanımını (memnun etmek için) ve kadının da kocasını (memnun etmek için)

söylediği (yalan) söz.”^[112]

* Yunus bin Yezîd bu hadisin geliş yoluna muhalefet etti.

Açıklama:

Her genel kaide gibi her yasağın da istisnalarının bulunması pek tabiidir. Burada büyük günahlardan olan yalanın söylenebileceği yerler sayılmaktadır.

Söz konusu üç halde yalan söylenmesine ruhsat verilmiş olması, yalanı helâl kılmak anlamında değildir. Yani yalan yine yalandır. Ama taşıdığı amaçlar ve varmak istediği hedefler gözetilerek bu hallerde yalan söyleyenlerin cezaya çarptırılmayacağı bildirilmiş olmaktadır.

Kabul etmek gerekir ki, insanlar arasında meydana gelmiş kırgınlıkları ve düşmanlıkları önce yumuşatıp sonra ortadan kaldırmak için küskünlerin her birine, öteki adamın kendisi hakkında aslında iyi şeyler düşündüğünü söylemek lazım gelir. Bunun için de gerek söz gerekse yorum olarak gerçek dışı konuşmaya ihtiyaç duyulur. Söylenecek yalanın bir işe yarayacağı anlaşıldığı zaman, yalan söylememiş olmak için insanların arasını ıslah etmekten kaçınmak doğru değildir. Tam aksine, o yalanı söyleyip bir kırgınlığı ya da düşmanlığı ortadan kaldırmak görevdir.

İnsan ve toplum gerçeğine son derece değer veren dinimiz, mevcut şartlar içinde ideal bir İslam toplumunu oluşturmanın en tabii ve uygulanabilir esaslarını getirmiş bulunmaktadır. “Yalanın tesis ettiği dostluk ya da huzur şurada kalsın” demeye kimsenin hakkı yoktur. Unutulmamalıdır ki, “iş bitiren yalan, fitne çıkaran doğrudan yeğdir.”

Doğunun filozofu Sa’dî der ki; haksız yere asılmak üzere olan bir mahkûm, ana diliyle hükümdara sövüp saymaya başlar. Mahkûmun garip şekilde söylendiğini gören hükümdar, yanında bulunan vezirlerinden birine, adamın ne söylediğini sorar. İyilik sever vezir de, “Efendim, kendisini bağışlamanızı istiyor” der. Bu vezirle arası pek iyi olmayan bir başka vezir ileri atılır ve “Hükümdarın huzurunda yalan söylemek bize yaraşmaz. Adam size küfrediyor sultanım” der. Bunun üzerine hükümdar, “Bunun yalanı, bizi senin doğrudan daha iyi bir yola sevk ediyor. İş bitiren yalan fitne çıkaran doğrudan yeğdir” der ve mahkûmu bağışlar.

İyiliğin yalana muhtaç olmaması elbette arzu edilir. Ama böyle bir ihtiyacın ortaya çıkması halinde, hadisimizdeki ruhsatın kullanılması ümmete tanınmış pek büyük bir kolaylıktır. Unutmayalım ki yeri gelince ruhsatları kullanmak bir çeşit azimet ve iyi dindarlık manası kazanır.

٢٤١- أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ:
أَخْبَرَنِي يُونُسُ قَالَ:

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: «لَمْ أَسْمَعْ أَنَّهُ رَخِصَ فِي شَيْءٍ مِمَّا يَقُولُ النَّاسُ
... نَحْوَهُ» يُونُسُ أَثْبَتَ فِي الزُّهْرِيِّ

241. ... İbni Şihâb [rahimehullah] dedi ki:

“Hiçbir şeye insanların söyledikleri (yalan) gibi ruhsat verdiğini işitmedim...” buna benzer (söz söyledi).

[113]

Açıklama:

Yalan, dile ait bir âfettir. Dil ise kalbin sözcüsü olarak insanın tüm organlarını ve davranışlarını etkilemektedir. Diline -en azından- bilinçli olarak yalan söylememek konusunda hâkim olabilen kişi, büyük ölçüde kendisini hadiste haber verilen kötü âkıbetten korumuş demektir.

O halde hem dünyada mahcubiyetlere sebep olması hem de âhirette cehenneme götürmesi düşünülerek yalana ve yalancılığa asla iltifat etmemek, müsamaha göstermemek, ondan mümkün olduğunca uzak kalmak ve doğru konuşup dürüst olmaya bakmak lâzım gelmektedir.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/236 (9075). Ayrıca bk. Buhârî, Sulh 2; Müslim, Birr 101 (2605); Ebu Dâvud, Edeb 50 (4920, 4921); Tirmizî, Birr 26 (1938); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 6/403, 404; Beyhakî, Şuabu'l-İman, 4/202 (4791), 7/490 (11096); İbni Hibbân, es-Sahîh, 13/40 (5733).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/236 (9076). Ayrıca bk. Ma'mer bin Râşid, el-Câmi', 11/162 (20205).

55. KİŞİNİN HANIMI İLE KENDİSİ ARASINDA GEÇEN ŞEYLERİ ANLATMASINA RUHSAT

٢٤٢- أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ الشَّرْحِ قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ
قَالَ: أَخْبَرَنِي عِيَاضُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقُرَشِيُّ، وَذَكَرَ آخَرَ عَنْ أَبِي
الرَّزْبِيعِ، عَنْ جَابِرٍ، أَخْبَرْتَنِي أُمُّ كَلْثُومٍ،

عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الرَّجُلِ يُجَامِعُ أَهْلَهُ، ثُمَّ
يُكْسِلُ، هَلْ عَلَيْهِ مِنْ غُسْلٍ؟ وَعَائِشَةُ جَالِسَةٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنِّي لَأَفْعَلُ ذَلِكَ أَنَا وَهَذِهِ، ثُمَّ نَغْتَسِلُ

242. ... Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hanımı Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] anlatıyor:

“Bir adam, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e hanımıyla cinsel ilişkide bulunup sonra yorulan kimseye (boşalmayıp yarıda bıraktığı için) boy abdesti gerekip gerekmediğini sordu. Bu sırada Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] (orada) oturmaktaydı. Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Ben ve şu (Âişe) bunu muhakkak yapıyoruz, sonra da boy abdesti alıyoruz!’ buyurdu.”^[114]

Açıklama:

Erkeklik organının uç kısmının kadının organına girmesi halinde meni gelmese bile hem kadına ve hem de erkeğe boy abdesti almak gerekir. Tirmizî'ye göre, ilim adamlarının çoğunun nazarındaki uygulama: “Bir kimse, hanımıyla cinsel ilişkide bulunup da meni/sperm gelmese bile boy abdesti almak gerekir” (Tirmizî, Tahâret, 81 [110]) şeklindedir.

Yalnız burada Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in “Ben ve şu (Âişe) bunu muhakkak yapıyoruz, sonra da boy abdesti alıyoruz!” şeklindeki sözü; bir maslahattan ve ihtiyaçtan kaynaklanan durum olup aralarındaki sırrı ortaya çıkarmak şeklinde anlaşılmamalıdır.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/237 (9077). Ayrıca bk. Müslim, Hayz 89 (350); Tirmizî, Tahâret 80 (108); İbni Mâce, Tahâret 111 (608); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 6/161.

56. KADININ KOCASI İLE KENDİSİ ARASINDA GEÇEN ŞEYLERİ ANLATMASINA RUHSAT

٢٤٣- أَخْبَرَنَا عُثَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ قَالَ: سَمِعْتُ الْأَوْزَاعِيَّ يَقُولُ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْقَاسِمِ قَالَ: حَدَّثَنِي الْقَاسِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: إِذَا جَاوَزَ الْجَنَّتَانِ فَقَدْ وَجِبَ الْغُسْلُ، فَعَلَّئَهُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاغْتَسَلْنَا

243. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“(Erkeğin cinsel organının) baş kısmı, (kadının) cinsel organına geçip kaybolursa (her ikisine de) boy abdesti vacip olur. Ben bunu Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’le birlikte yaptım. Sonra da boy abdesti aldık.”^[115]

Açıklama:

Tenasül uzuvlarının birbirine dokunması ile gusûl gerekmez. Ancak erkeğin tenasül uzvunun baş kısmı kadının vajinasına girerse o zaman gusûl gerekir.

٢٤٤- أَخْبَرَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنِي أَنْ أَتَرَّرَ وَأَنَا حَائِضٌ وَيَبَاشِرُنِي»

244. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], hayızlı/aybaşı halinde olduğumda bana izar giymemi (yani belden aşağı bir elbise giymemi) emreder ve benimle cilveleşirdi.”^[116]

Açıklama:

Hadisin Arapça metninde geçen “mübaşeret”, çıplak olarak vücudu vücuda dokundurmak demektir. Bazı hallerde cinsel ilişki için de kullanılıyorsa da burada ittifakla birinci manada kullanılmıştır.

Hadis-i şerif, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in diz kapağı ile göbeği arası kapalı olan hayız halindeki hanımlarından istifade ettiğini göstermektedir.

Hayızlı olan kadından mübaşeret şu şekillerde olur:

1. Cinsel ilişki, Kur’ân-ı Kerim’in açık nassı ve sahih hadislerle yasaklanmıştır; haramdır. Bir Müslüman bunun helâl olduğunu söylerse kâfir olur. Haram olduğunu inkâr etmeden, kadının hayızlı olduğunu bildiği halde cinsel ilişkide bulunursa günahkâr olur. Tевbe ve istiğfar etmesi lazımdır. Cinsel ilişkide bulunması durumunda, ilk günlerdeki ilişki için 4,25 gr, son günlerdeki için bunun yarısı miktarda altın sadaka vermesi de gerekli görülür. Bazılarına göre bu vaciptir.

Unutarak veya hayızlı olduğunu bilmeden temas ederse günah da kefarete de yoktur.

2. Göbek ile diz kapağı arası hariç vücudun geri kalan kısmıyla, her ne suretle olursa olsun faydalanmak helâldir. Bunda da icmâ vardır.

İmam Ebu Hanîfe, İmam Mâlik, bir rivayette Şâfiîler’in en sahih olan görüşüne göre hayızlı kadının diz kapağı ile göbek arasından çıplak olarak her türlü istifade haramdır.

Kişinin hayız olan karısından diz kapağı ile göbek arası örtülü olması şartıyla cinsel ilişkiden başka her türlü istifadede bulunması caizdir.

Hayızlı kadının göbekte diz kapağı arasından cinsel amaçla yararlanma da caiz görülmez. Bunun dışındaki yerler ve fiiller içinse herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Hayız kanı kesilen kadın gusletmedikçe cinsel ilişkide bulunamaz. Ancak Hanefîler hayız kanının alışımlı, belirli âdet süresinin sonunda kesilmesinden itibaren bir namaz vakti geçtikten sonra gusûl yapılmaya da cinsel ilişkinin caiz olduğu görüşündedir.

Hayızlı kadınla cinsel ilişkinin dinen yasaklanması kadının beden ve ruh sağlığı açısından da son derece gerekli bir tedbirdir. Bu dönem, kadınların her türlü ruhî gerilime, mikrop ve hastalık kapmaya açık

oldukları bir dönemdir. Hayız süresi sona eren kadının ibadetleri eda edebilmesi için gusletmesi gerekir.

Kadınların hayız dönemlerinde bedenlen ve ruhen hassasiyet kazandıkları, onlara karşı çevresindekilerin daha anlayışlı davranması gerektiği açıktır. Kadınlar da âdet dönemlerinde beden temizliğine ve sağlık kurallarına daha çok önem vermeli ve uymalı, mümkünse sık sık yıkanmalı, etrafındaki insanları rahatsız etmemek için gerekli tedbirleri almalıdır.

Özetle; Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in burada özelde Hz. Âişe'ye ve genelde diğer hanımlarına karşı hayız/ay hali döneminde sergilediği bu yaklaşım tarzı hayız halindeki hanımlarına sevgisiyle ilgisiz kalmadığını gösterip eşlerinin kendilerini değersiz hissetmemelerini sağlamaktaydı.

❁

٢٤٥- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، عَنْ

الْأَشْجَعِيِّ، عَنِ الثَّوْرِيِّ، عَنْ مَنْظُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبِئَاثِرِي

وَهُوَ صَائِمٌ، وَلَكِنَّهُ كَانَ أَمْلَكَكُمْ لِإِزْبِهِ»

245. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], oruçlu iken benimle cilveleşirdi. Yalnız Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], nefesine hepinizden daha fazla hâkimdi.”^[117]

Açıklama:

Hadis-i şerif, oruçlunun karısını öpmesinin veya onu çıplak ya da giyinmiş olarak kucaklamasının, cilveleşmesinin orucunu bozmadığına delâlet etmektedir. Ancak bu, meninin/spermin gelmemesiyle kayıtlıdır. Hz. Âişe'nin, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] için “Yalnız Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], nefesine hepinizden daha fazla hâkimdi” demesi, bu hükmün sadece Hz. Peygamber'e ait olmasını gerektirmez.

İlim adamlarının büyük çoğunluğu, oruçlunun karısını öpmesinin kerahetsiz caiz olduğu görüşündedirler. Sahâbî ve tâbiûn âlimlerinin çoğunun yanı sıra, Hanefî âlimleri ve İmam Ahmed bu görüştedir. Ancak Hanefîler'e göre oruçlu olan kimse menisinin gelmesi veya işi cinsel temasa götürmesi konusunda nefsinden emin olmazsa, hanımını öpmesi mekruhtur. Aynı şekilde hanımının dudaklarını emerek öpmek veya tenasül organları birbirine dokunarak çıplı çıplak kucaklaşmak da mekruhtur.

İmam Şâfiî, Süfyân es-Sevrî ve Evzâî de öpme konusunda genç ile ihtiyarı farklı olarak ele almışlar, bunun gençler için mekruh, ihtiyarlar için kerahatsiz mübah olduğunu söylemişlerdir.

Hanefîler'e ve Şâfiîler'e göre öpme veya kucaklamadan dolayı mezi gelirse oruç bozulmaz.

❁

٢٤٦- أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ: قُلْتُ لِعَبِيدِ

الرُّوحَمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ: أَسَمِعْتَ أَبَاكَ يُحَدِّثُ

عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «كَانَ يَقْبِلُهَا وَهُوَ

صَائِمٌ؟ فَسَكَتَ سَاعَةً» ثُمَّ قَالَ: «نَعَمْ»

246. ... Süfyân [rahimehullah] dedi ki:

“Ben, Abdurrahman İbnü'l-Kâsım [rahimehullah]'a:

- ‘Baban Kâsım'ın, Hz. Âişe [radiyallahu anhâ]'dan; ‘Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in oruçlu olduğu halde onu öptüğünü anlattığını işittin mi?’ diye sordum. O da bir müddet sustu ve:

- ‘Evet!’ dedi.”^[118]

Açıklama:

Orucun temel unsuru ve anlamı, yeme-içme ve cinsel ilişki zevklerinden uzak durmak, nefsi bunlardan mahrum bırakmak olduğu için, bu anlama gelecek davranışlar orucun bozulmasına sebep olur.

Orucu nelerin bozacağı sorusuna verilecek ilk cevap “yeme-içme, cinsel ilişkide bulunma ve bu kapsamda değerlendirilebilecek şeyler” olacaktır. Bu ölçü, açık ve anlaşılabilir olmakla birlikte, orucun anlamına aykırı davranış sayılıp sayılmayacağına tereddüt edilen bazı durumlar bulunması sebebiyle, eskiden beri İslam fakihleri/hukukçuları nelerin bu kapsama gireceğini tek tek saymaya çalışmışlar, bu arada gerçekleşmesi düşünülemeyecek nâdir bazı durumların hükümlerini dahi belirleme durumunda kalmışlardır.

Orucun anlamına aykırı davranış sayılıp sayılmayacağına tereddüt edilen davranışlar içerisinde, kişinin oruçlu iken hanımını öpmesi de yer almaktadır. Hanefîler, bir insanın eşiyle öpüşmesini ve sarılmasını mekruh saymışlardır. Çünkü bu davranış, orucu bozacak bir fiili işlemeye götürebilir.

Hadisimiz de Hz. Âişe'nin, oruçlu olduğu halde Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in kendisini öptüğünü haber vermektedir. Bir önceki hadiste, Hz. Âişe "Yalnız Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], nefesine hepinizden daha fazla hâkimdi" diyerek Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yaptığı bu davranışın onun orucunu bozmaya yönelik bir davranış olduğunu ifade etmektedir.

❁

٢٤٧- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ طَلْحَةَ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «أَمَرَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيُقَبِّلَنِي»
فَقُلْتُ: «إِنِّي صَائِمَةٌ» فَقَالَ: «وَأَنَا صَائِمٌ، فَقَبِّلَنِي»

247. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] (bir gün) beni öpmek için yöneldi. Ben de:

- 'Ben oruçluyum!' dedim. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Ben de oruçluyum!' dedi.

Sonra da beni öptü."^[119]

Açıklama:

Öteden beri fıkıh ve ilmiyal kitaplarında mekruh olarak nitelendirilen şeylerin bir kısmı orucun anlam ve gayesine yakışmayan şeyler, bir kısmı da biraz ileri gidildiği takdirde orucun bozulmasına sebep olabilecek şeylerdir.

Fakihler yine aynı gerekçeyle, bir insanın eşiyle öpüşmesini, ona sarılmasını mekruh saymışlardır. Çünkü bu davranış, orucu bozacak bir fiili işlemeye götürebilir. Esasen bir insanın eşiyle öpüşmesi oruca zarar vermez. Zira kendisinden emin olan oruçlu kişinin hanımını öpmesi kerahetsiz caizdir. Mekruhluk durumu, orucunun bozulabileceği konusunda kendisinden emin olamayan kimse için geçerlidir.

❁

٢٤٨- أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَنْسُورٍ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَظَلُّ صَائِمًا فَيَقْبَلُ مَا شَاءَ مِنْ وَجْهِهِ»

248. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] oruçlu olmayı sürdürürdü. Yüzümden dilediği yeri öperdi."^[120]

❁

٢٤٩- أَخْبَرَنِي زِيَادُ بْنُ أَبِي ثَوْبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ قَالَ:
أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ صَالِحِ الْأَسَدِيِّ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ
الْأَسْعَثِ بْنِ قَيْسٍ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْتَنِعُ
مِنْ شَيْءٍ مِنْ وَجْهِهِ وَهُوَ صَائِمٌ

249. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], oruçlu olduğu halde yüzümün hiçbir yerinden kendini alıkoymazdı (yani her tarafını öperdi)."^[121]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/237 (9078). Ayrıca bk. Müslim, Hayz 88 (349); Tirmizî, Tahâret 80 (109); Muvatta', Tahâret 72; İbni Mâce, Tahâret 111 (608); Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 40/250 (24206), 41/197 (24655); İbni Hibbân, es-Sahîh, 3/453 (1177).

Nesâî, Hayz 12; es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/237 (9079). Ayrıca bk. Buhârî, Hayz 5; Müslim, Hayz 2 (293); Ebu Dâvud, Tahâret 106 (268); Tirmizî, Tahâret 99 (132); İbni Mâce, Tahâret 121 (636); Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 40/324 (24280), 41/476 (25021).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/238 (9080). Ayrıca bk. Buhârî, Hayz 5; Müslim, Sıyâm 65, 68 (1106); Ebu Dâvud, Savm 33 (2382); Tirmizî, Savm 32 (728, 729); İbni Mâce, Sıyâm 19 (1684), 20 (1687); Muvatta', Sıyâm 18; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 40/156 (24130); İbni Hibbân, es-Sahîh, 8/313 (3543); İbni Huzeyme, es-Sahîh, 3/243 (1998); Abdurrezzâk, el-Musannef, 4/190 (7441); Humeydî, el-Müsned, 1/256 (197).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/238 (9081). Ayrıca bk. Müslim, Sıyâm 63 (1106); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 40/133 (24110); İbni Huzeyme, es-Sahîh, 3/245 (2000); Şâfiî, es-Sünen, 1/304 (304); Humeydî, el-Müsned, 1/256 (198).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/238 (9082). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Savm 33 (2384); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 41/477 (25022); Abdurrezzâk, el-Musannef, 4/183 (7410); Tayâlisî, el-Müsned, 3/115 (1627); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 8/25 (4532).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/238 (9083). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 41/228 (24699), 43/251 (26171), 310 (26270); İbni Huzeyme, es-Sahîh, 3/246 (2001); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 4/393 (8098).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/239 (9084). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 42/173 (25291), 514 (25782); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 2/315 (9405); Tayâlisî, el-Müsned, 3/21 (1494).

57. KADININ KOCASININ MALINI KORUMASI

٢٥٠- أَخْبَرَنَا كَثِيرُ بْنُ عُيَيْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَزْبٍ، عَنِ الزُّبَيْدِيِّ،
عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَقُولُ: «نِسَاءُ قُرَيْشٍ خَيْرُ نِسَاءٍ رَكِبْنَ الْإِبِلَ، أَخْنَأَهُ عَلَى طِفْلِ
وَأَزَعَاهُ عَلَى زَوْجٍ فِي ذَاتِ يَدِهِ» قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: وَلَمْ تَرْكَبْ
مَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ بَعِيرًا قَطُّ

250. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anh] dedi ki:

"Ben Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in şöyle buyurduğunu işittim:

Deveye binen kadınların en hayırlısı, Kureyş kadınlarıdır. Onlar, çocuğuna karşı (başkalarından) daha şefkatlidir. Kocasının malında da daha tutumludur.

Ebu Hureyre [radiyallahu anh] devamla dedi ki: Hz. Meryem [aleyhisselam] deveye asla binmedi." [122]

Açıklama:

Deveye binen kadınlardan maksat, Kureyşli kadınlardır. Konuyla ilgili ifadelerde geçen zamirlerin müzekker/eril getirilmesi, ya metin yahut cins veya şahıs kastedildiğindendir.

Hadis-i şerif, Kureyş kadınlarının fazileti ile onlardaki şefkat, evlât terbiyesi, yetim çocuklara güzel bakmak, kocalarının malını emin bir şekilde muhafaza etmek, nafaka hususunda tedbirli davranmak gibi hasletlerin faziletine delildir.

Ebu Hureyre [radiyallahu anh]'ın: "Hz. Meryem [aleyhisselam] deveye asla binmedi" sözü, onun bu kapsama dâhil olmadığına işaret içindir. Yani Kureyş kadınlarının Hz. Meryem'den daha faziletli olduğu anlaşılmamalıdır.

Hadisten maksat, Kureyş kadınlarının diğer Arap kadınlarından üstün olduklarını, kocasının malını korumada daha tutumlu olduklarını, aşırıya kaçmadıklarını, itidalli davrandıklarını, israfa yönelmediklerini anlatmaktır.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/239 (9085). Ayrıca bk. Buhârî, Enbiyâ' 46, Nikâh 12, Nafakât 10; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 201 (2527); Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 13/88 (6673), 137 (7709); İbni Hibbân, es-Sahîh, 14/163 (6267, 6268); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 7/478 (14716); Humeydî, el-Müsne'd, 2/235 (1077); Ebu Ya'lâ, el-Müsne'd, 12/25 (6673)

58. KADININ (YAPTIĞI İYİLİKLERDEN DOLAYI) KOCASINA TEŞEKKÜR ETMESİ

٢٥١- أَخْبَرَنَا عُمَرُو بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَخْبُوبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سِرَارُ بْنُ مُجَشَّيرٍ بْنِ قَبِيصَةَ الْبَصْرِيِّ، ثِقَّةً، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَزُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ،

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى امْرَأَةٍ لَا تَشْكُرُ لِزَوْجِهَا وَهِيَ لَا تَسْتَغْنِي عَنْهُ»

قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ سِرَارُ بْنُ مُجَشَّيرٍ: هَذَا ثِقَّةٌ بَصْرِيٌّ هُوَ وَيَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ يُقَدِّمَانِ فِي سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَزُوبَةَ؛ لِأَنَّ سَعِيدًا كَانَ تَغَيَّرَ فِي أَجْرِ عُمَرِ، فَمَنْ سَمِعَ مِنْهُ قَدِيمًا فَحَدِيثُهُ صَحِيحٌ وَآفَقُهُ عُمَرُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَلَى رَفْعِهِ وَجَعَلَ مَوْضِعَ سَعِيدِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ

251. ... Abdullah bin Amr [radiyallahu anh]'ın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Kocasının malıyla geçinip de (bundan dolayı) ona teşekkür etmeyen kadına, Allah (rahmet nazarıyla) bakmaz.”^[123]

* Ebu Abdurrahman (en-Nesâî) dedi ki: “(Hadisin ravisi) Sîrrâr bin Müceşşir, sika/güvenilir bir kimsedir. Basralıdır. Sîrrâr bin Müceşşir ile Yezîd bin Zürey’, Saîd bin Ebi Arûbe’ye tercih edilir. Çünkü Saîd bin Ebi Arûbe ömrünün sonunda (ezberinin zayıflığından dolayı naklettiği hadisleri) değiştirirdi. Buna göre kim daha önce Saîd bin Ebi Arûbe’den hadis işitmişse o hadis sahihtir. Ömer bin İbrâhîm, bu hadisin merfu’ olarak nakledilişinde Saîd bin Ebi Arûbe’ye muvafakat etmiştir. Saîd bin Ebi Arûbe’nin konumu, Hasan el-Basrî’nin (eşdeğerinde) yer almaktadır.”

٢٥٢- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ: حَدَّثَنَا الْخَلِيلُ بْنُ عُمَرَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى امْرَأَةٍ لَا تَشْكُرُ لِزَوْجِهَا»

252. ... Abdullah bin Amr [radiyallahu anh] dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Kocasın(ın yaptığı iyilikler)e teşekkür etmeyen kadına Allah (rahmet nazarıyla) bakmaz.”^[124]

Açıklama:

Kadınlar da erkekler de Allah’ın kuludur. Erkek de kadın da cennete ve cehenneme gideceği bir yol yürümektedir... Kadın da erkek de Rabbinin huzuruna hesap vereceği bir hayat yaşamaktadır. Erkeğin kadından hiçbir üstünlüğü yoktur. Kadının da erkekten hiçbir üstünlüğü yoktur. Üstünlük sadece “takvâ”dadır. Erkeğin kadından sadece sorumluluk fazlalığı vardır.

Yüce Allah “erkekler kadının hâkimidir”^[125] demekle onun “sömürgecisidir” dememektedir. “Hâkimidir” ne demek? Çalışmak, kazanmak, aileyi geçindirmek, çocuklarının cenneti kazanmalarını, cehennemden kaçınmalarını sağlamak, sorunlarına karşı çözüm bulmak, yardımda bulunmak... Baba sorumluluğu, erkek

sorumluluğu...

Biz şuna iman ederiz: Rabbimizin önünde kuluz. Kadınıyla, erkeğiyle aynı namazı kılıyoruz. Aynı orucu tutuyoruz. Aynı haccı yapıyoruz. Allah yolunda aynı çalışmayı sürdürmekteyiz. Sorumluluklarımızın farklı olması, birimizin diğerine üstün olduğunu asla göstermez. Kimse kimsenin kulu değildir!

Ne kız çocuğumuz ne hanımımız, ne annemiz ne de kız kardeşlerimiz iken kadınlara karşı bir sorumluluk taşıdığımızdan dolayı üstün olmayız.

Yüce Allah, **“Allah’ın insanlardan bir kısmını diğerlerine üstün kılması ve bunların ötekilere mallarından harcama yapması sebebiyle, erkekler kadınların yöneticisi ve koruyucusudur. Onun için iyi kadınlar itaatkârdır. Allah’ın kendilerini korumasına karşılık onlar da kocalarının haklarına saygı gösterirler ve namuslarını korurlar”**^[126] buyurmak suretiyle, kadınlara nispetle erkeklere verdiği maddî ve manevî bazı özellikler, onların aile reisi olmalarını tabiî kılmıştır. Erkek bu özellikleri sebebiyle kadını himâye edip korur, destekler ve işlerini yönetir.

Bilindiği üzere aile, küçük bir toplumdur. Bu küçük toplumun huzur içinde yaşayabilmesi için bir düzene ve disipline ihtiyacı vardır. Düzen ve disiplin kendiliğinden olmaz. Onu birinin sağlaması gerekir. Erkeği kadından daha güçlü yaratan Allah Teâlâ, ailede düzeni sağlama görevini de ona yüklemiştir. Buna karşılık kadına da erkekte bulunmayan duygular, manevî özellikler ve incelikler vermiştir.

İyi insan olmanın ilk belirtisi, Allah’ın buyruğuna baş eğmektir. İyi bir kadın da Allah’ın bu konudaki emirlerine baş eğer. Allah’ın buyruğuna uyarak kocasına itaat eder. Ona karşı görevlerini yerine getirir. Kocasını evde bulunmadığı zamanlarda onun namusunu, malını ve aile sırlarını korur.

Yüce Allah bu ayette salih kadınları “kânîtât” olarak vasıflandırmıştır. “Kunût” severek isteyerek kocasına bağlanmak demektir. Zoraki, hoşlanmayarak, içinde sıkıntı duyarak ara sıra yapılan bir bağlılık değil, bilakis isteyerek, severek, içinden gelerek bağlılık gösterilmesi Rabbimizin emridir.

Bu da ancak nefisine tapınmayan ve Allah’ın rızasını isteyen mümin hanımlar için mümkündür. Çünkü evin reisini sorumluluk itibarıyla Allah erkek olarak tayin etmiştir.

Kadınlar da namuslarını ve kocalarının mallarını korur, kocalarının sırlarını ifşa etmez ve kocalarıyla kendileri arasında gizli halleri başkasına anlatmazlar. Allah’tan korktukları için kocaları yanlarında olmadığı zaman bile onların haklarını korurlar.

Şu ölümlü dünyada aile yuvasında huzuru yakalamak, erkeğin karısını, kadının da kocasını mutlu etmeye çalışmasıyla mümkündür.

Bu hadis-i şerifte, konuya sadece kadın açısından bakılmakta ve kocasının iyiliklerine teşekkür etmeyen kadına Allah’ın rahmet nazarıyla bakmayacağı belirtilmektedir.

Cennet herkesin elde etmeyi düşlediği sonsuz mutluluk yuvasıdır. Bir kadın için bunun yolu, hayat arkadaşıyla güzel ve tatlı bir hayat sürmeyi hedef almak, böylece hem onu hem de kendini mutlu etmektir.

Bu nasıl mümkün olur?

Her erkek tabiatı, anlayışı, din ve dünya görüşü doğrultusunda karısından güzel davranışlar bekler. Becerikli bir hanım, kocasının huylarını, alışkanlıklarını ve ondan beklediği davranışları kısa zamanda öğrenir. Atalarımızın dediği gibi **“aşını, eşini, işini bilir.”** Mesela evinin ve kendisinin temiz ve düzenli olmasına çalışır. Kocasını eve gelirken güler yüzle karşılar. İşe giderken onu güzel davranışlarla uğurlar. Yemeğini zamanında hazırlar; sofrada veya evinde kocasının sevip hoşlandığı şeyleri bulundurmaya gayret eder.

Kocasının alıp eve getirdiklerini beğenmese bile ilk anda hoşnutsuzluğunu göstermez. Ne kadar ince düşünceli olduğunu söyleyerek önce onu rahatlatır. Daha sonra uygun bir zamanı kollayarak o konudaki asıl görüşünü belirtir.

Kocanın hoşnutluğunu kazanmak bir kadın için çok önemli bir iştir. Bunu şu olayda bütün açıklığı ile görmek mümkündür:

Ashâb-ı kirâmdan Esmâ binti Yezîd adında bir hanım sahâbi vardı. Çok güzel konuşurdu. Bir gün hanım sahâbîler, Esmâ’yı aralarında temsilci seçerek Peygamber Efendimiz’e gönderdiler. Merak ettikleri bir konuyu ondan öğrenmesini istediler.

Esmâ binti Yezîd (radıyallahu anhâ), Resûl-i Ekrem’in huzuruna giderek:

- “Anam, babam sana feda olsun, ey Allah’ın Resûlü! Ben kadınlar tarafından gönderilen bir elçiyim. Allah Teâlâ seni bütün erkeklere ve kadınlara peygamber göndermiştir. Biz sana ve senin Rabbine iman ettik. Fakat biz kadınlar olarak, sizin evlerinizde kapanıp kalıyoruz. Sizin cinsî isteklerinizi tatmin ediyoruz. Siz erkekler ise cuma namazı kılmak, csmilere ve cemaatlara gitmek, hastalara gidip hatır sormak, cenazelerde bulunmak, defalarca haccedeabilmek, bunlardan daha faziletli olarak da Allah yolunda savaşıp cihad etmek gibi üstünlüklerle bizi geçmiş durumdasınız. Şurası da muhakkak ki erkek kısmı hac veya umre etmek, kâfirlerle savaşmak üzere evinden çıktığı zaman mallarınızı biz koruyor, iplik eğirip elbiselerinizi dokuyor ve çocuklarınızı besliyoruz. O hâlde **biz kadınlar, o hayırlı işlerin ecir ve sevabında sizlere ortak olamaz mıyız?**” dedi.

Doğrusu Esmâ binti Yezîd (radıyallahu anhâ) çok güzel konuşmuştu. Efendimiz onu sonuna kadar dikkatle dinledikten sonra yanında bulunan sahâbîlere dönerek:

- “Siz bir kadının dinî konulardaki sorularını bundan daha güzel ifade ettiğini hiç duydunuz mu?” diye sordu. Sonra da Esmâ binti Yezîd (radıyallahu anhâ)’ya:

- “Ey kadın! Şunu iyice anla ve seni gönderen hanımlara anlat ki, kadın kısmının kocasıyla iyi geçinip onun hoşnutluğunu kazanması, saydığın o değerli ibadetlerin hepsine denk olur” buyurdu.

Esmâ binti Yezîd (r.anhâ) bu cevabı alınca çok sevindi ve “lâ ilâhe illallah” diyerek oradan ayrıldı.^[127]

Kadınların hatîbi diye tanınan ve katıldığı Yermük savaşında, söktüğü çadırın direğiyle dokuz Bizanslıyı öldüren Esmâ hâtunun Müslüman kadınlara getirdiği bu mesaj çok önemlidir. Üzerinde iyi düşünmelidir.

Demek ki bir kadın, kendine düşen görevleri yerine getirmekle erkeklerin bin bir zahmetle yaptığı birçok

ibadeti bizzat yapmış gibi sevap kazanır. Zira kadının asıl vazifesi, kocasını memnun etmektir.

Aslına bakılırsa, kocasını mutlu etmek isteyen bir kadın, aynı zamanda kendisini de mutlu etmiş olur ve sonuç itibariyle iki mükâfatı birden kazanır: *Hem dünyada mutluluk hem âhirette mutluluk.*

❁

٢٥٣- وَقَعَهُ شُعْبَةُ بْنُ الْحَجَّاجِ أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ:
حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ
الْمُسَيَّبِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَوْلُهُ

253. (Hadisin ravisi) Şu'be İbnü'l-Haccâc bu hadisi mevkuf olarak rivayet etmiştir. Şöyle ki:

Amr bin Ali bize haber verip dedi ki: Yahyâ bize tahdis edip dedi ki: Şu'be bize Katâde yoluyla, Saîd İbnü'l-Müseyyeb yoluyla bu hadisi **Abdullah bin Amr** [radiyallahu anh]'ın sözü olarak tahdis edip nakletmiştir.

[128]

❁

٢٥٤- أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ حَجَرٍ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا عِيسَى بْنُ
يُونُسَ قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ غُرْزَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ غُرْزَةَ، عَنْ
غُرْزَةَ.

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: جَلَسَ إِخْدَى عَشْرَةَ امْرَأَةً فَتَعَاهَدَنَ وَتَعَاهَدَنَ
أَنْ لَا يَكْتُمْنَ مِنْ أَخْبَارِ أَزْوَاجِهِنَّ شَيْئًا، قَالَتِ الْأُولَى: «زَوْجِي
لَحْمٌ جَمَلٌ غَنٌّ، عَلَى رَأْسِ جَبَلٍ، لَا سَهْلٌ فَيَزْتَقَى، وَلَا سَمِيمٌ
فَيَنْتَقِلُ» قَالَتِ الثَّانِيَةُ: «زَوْجِي لَا أَبْتُ خَبْرَهُ، إِنِّي أَخَافُ أَنْ
لَا أَذَرَهُ، إِنْ أَذْكُرُهُ أَذْكُرْ عَجْرَهُ وَبُجْرَهُ» قَالَتِ الثَّالِثَةُ: «زَوْجِي
الْعَسْتَقُ، إِنْ أَنْطَقَ أُطْلُقْ، وَإِنْ أَسْكُتَ أُعَلِّقُ» قَالَتِ الرَّابِعَةُ:
«زَوْجِي كَلِيلُ تِهَامَةٍ، لَا حَرْ، وَلَا قُرْ، وَلَا مَخَافَةٌ، وَلَا سَامَةٌ»
قَالَتِ الْخَامِسَةُ: «زَوْجِي إِنْ دَخَلَ فَهَدْ، وَإِنْ خَرَجَ أَسَدٌ، وَلَا
يَسْأَلُ عَمَّا عَهِدَ» قَالَتِ السَّادِسَةُ: «زَوْجِي إِنْ أَكَلَ لَفٌّ، وَإِنْ
شَرِبَ اشْتَفَّ، وَإِنْ اضْطَجَعَ التَّفَّ، وَلَا يُوَلِّجُ الْكَفَّ، لِيَعْلَمَ
النَّبْتُ» قَالَتِ السَّابِعَةُ: «زَوْجِي عَيَانَاءُ أَوْ غَيَانَاءُ، طَبَاقَاءُ، كُلُّ دَاءٍ
لَهُ دَاءٌ، شَجَكٌ، أَوْ فَلَكَ، أَوْ جَمَعَ كُلُّ لَكَ» وَقَالَتِ الثَّامَةُ:
«زَوْجِي أَلْ مَسْ مَسْ أَرْزَبْ، وَالرَّيْحُ رِيحُ زَرْزَبٍ» وَقَالَتِ
الثَّاسِعَةُ: «زَوْجِي رَفِيعُ الْعِمَادِ، طَوِيلُ النِّجَادِ، عَظِيمُ الرُّمَادِ،
قَرِيبُ النَّيْتِ مِنَ النَّادِ» قَالَتِ الْعَاشِرَةُ: «زَوْجِي مَالِكٌ، فَمَا مَالِكٌ
مَالِكٌ خَيْرٌ مِنْ ذَلِكَ، لَهُ إِبِلٌ كَثِيرَاتُ الْمَبَارِكِ، قَلِيلَاتُ الْمَسَارِحِ،
إِذَا سَمِعْنَ يَوْمًا صَوْتَ الْمَرْهَرِ أَيْقَنَ أَنَّهُنَّ هَوَالِكُ» قَالَتِ الْحَادِيَةُ
عَشْرَةَ: «زَوْجِي أَبُو زَرْعٍ، فَمَا أَبُو زَرْعٍ أَنَّاسٌ مِنْ خُلَيْي أَدْنَى،
وَمَلَأَ مِنْ شَحْمِ عَضْدِي، وَبَجَحْنِي فَبَجَحَتْ إِلَيَّ نَفْسِي، وَجَذَنِي
فِي أَهْلِ غُنَيْمَةٍ بِشَقٍّ، فَجَعَلَنِي فِي أَهْلِ صَهِيلٍ وَأَطِيطٍ وَذَائِبٍ
وَمُنَقٍّ، فَعِنْدَهُ أَقُولُ فَلَا أَقْبَحُ، وَأَزْقُدُ فَأَنْصَبُحُ، وَأَشْرَبُ فَأَتَقَنُّحُ،

أُمُّ أَبِي زَرْعٍ، فَمَا أُمُّ أَبِي زَرْعٍ عَكُومُهَا رَدَاخٌ، وَيَيْثُهَا فَسَاخٌ، ابْنُ
 أَبِي زَرْعٍ، فَمَا ابْنُ أَبِي زَرْعٍ مَضْجَعُهُ كَمَسَلِ شَطْبَةٍ، وَتَشْبَعُهُ ذِرَاعُ
 الْجَفْرَةِ، ابْنَةُ أَبِي زَرْعٍ، فَمَا ابْنَةُ أَبِي زَرْعٍ طَوْعُ أَبِيهَا، وَطَوْعُ أَبِيهَا،
 وَمِلُّ كِسَائِهَا، وَغَيْظُ جَارِيَتِهَا، جَارِيَةُ أَبِي زَرْعٍ، فَمَا جَارِيَةُ أَبِي
 زَرْعٍ لَا تَبْتُ حَدِيثَنَا تَبِيئًا، وَلَا تَنْقُتُ مِيرَتَنَا تَنْقِيئًا، وَلَا تَمْلَأُ بَيْنَنَا
 تَغْشِيئًا» قَالَتْ: خَرَجَ أَبُو زَرْعٍ، وَالْأَوْطَابُ تُمْخَضُ، فَلَقِيَ امْرَأَةً
 مَعَهَا وَلَدَانِ لَهَا كَالْفَهْدَيْنِ، يَلْعَبَانِ مِنْ تَحْتِ خَضِرِهَا بِرُمَاتَيْنِ،
 فَطَلَّقَنِي وَنَكَحَهَا، فَتَكَحْتُ بَعْدَهُ رَجُلًا سَرِيًّا، وَرَكِبْتُ سَرِيًّا، وَأَخَذَ
 خَطِيئًا، وَأَزَاحَ عَلَيَّ نَعْمًا ثَرِيًّا، وَأَعْطَانِي مِنْ كُلِّ رَائِحَةٍ زَوْجًا
 فَقَالَ: «كُلِّي أُمُّ زَرْعٍ، وَمِيرِي أَهْلُكَ» قَالَتْ: فَلَوْ جَمَعْتُ كُلَّ
 شَيْءٍ أَعْطَانِيهِ مَا بَلَغَ أَضْعَفُ ابْنَةِ أَبِي زَرْعٍ. قَالَتْ عَائِشَةُ: فَقَالَ لِي
 رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُنْتُ لِكَ كَأَبِي زَرْعٍ لِأُمِّ زَرْعٍ

254. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“(Bir zamanlar) on bir kadın bir yerde oturup kocalarının durumlarından hiçbir şey saklamayıp birbirlerine anlatacaklarına dair aralarında sözleşmişlerdi. Bunlardan;

Birinci kadın: ‘Benim kocam, sarp dağ başında arık bir deve etidir. Kolay değil ki çıkılsın, semiz değil ki (insanlar tarafından evlerine) taşınsın!’ dedi.

İkinci kadın: ‘Kocamın halini açığa çıkarıp yayamam. Çünkü korkarım. Onu(n hallerini bitirmeden) bırakamam. Onun fenalıklarını sayacak olursam gizli-açık her halini sayıp dökmek zorunda kalacağım. Bu ise imkânsızdır’ dedi.

Üçüncü kadın: ‘Benim kocam, akıllı kıt bir insandır. Konuşursam boşanırim, susarsam (kocamdan) uzak düşerim’ dedi.

Dördüncü kadın: ‘Kocam, (Necid çölünün) gece hayatı gibidir. Ne sıcaktır, ne soğuk (olup mutedil huyda bir kimsedir). (Ondan) ne korkulur ne de bıılır!’ dedi.

Beşinci kadın: ‘Kocam (içeri) girerse (avdan gelen) pars (gibi olup koynumda mışıl mışıl uyur). (Dışarı) çıkarsa aslan kesilir. Evdeki masrafı sormaz’ dedi.

Altıncı kadın: ‘Kocam oburdur. Yemek yerse silip süpürür, içerse su kabını kurutur, yatarsa yorganına sarınır, hüznümü gidermek için elini elbiseme bile sokmaz!’ dedi.

Yedinci kadın: ‘Kocam, tohumusuzdur ya da (işini bilmeyen) ahmak bir kimsedir. (Ahmaklığından) işleri üzerine yığılmıştır. Her dert onu bulur. Ya başını yarar ya kolunu kırar, ya da ikisini birden yapar!’ dedi.

Sekizinci kadın: ‘Kocamın teni de tavşan(a dokunur gibi yumuşak)tır. Kokusu, zaferan (gibi hoş kokar)!’ dedi.

Dokuzuncu kadın: ‘Kocamın evi yüksek direklidir, kılıcının kını uzundur, ocağının külü çoktur, evi de insanların toplantı yerine yakın bir kimsedir’ dedi. (Yani kocamın evi harikadır, kendisi uzun boyludur, evi misafir kabul edilecek bir yerdedir.)

Onuncu kadın: ‘Kocam, Mâlik’tir. Hem ne kadar Mâlik! Mâlik bundan çok daha hayırlıdır. Onun birçok devesi vardır. Onların çökecek geniş yerleri vardır. Yaylım yerleri azdır. Ud sesini işittiklerinde boğazlanacaklarını anlardı’ dedi.

On birinci kadın: ‘Kocam Ebu Zerr’dir. Kocam Ebu Zerr, iyi huylu bir kimsedir. Ziynetten kulaklarını sakırdattı. Pazılarını tombullaştırdı. Beni sevindirdi. Benim de gönlüm ferah oldu. Beni ‘Şık’ denilen dağ başında küçük bir koyun sürüsü olan bir kabile içerisinde buldu. Sonra beni atları kışner, develeri böğürür, ekinleri sürülüp daneler (samanından) ayrılır, müreffeh bir aileye kattı. Onun yanında ne konuşsam geri çevrilmem. Uyurum, sabah olunca da uyurum. (Bol bol süt) içerim, artık içecek halim kalmaz.

Ebu Zerr’in annesine gelince; Ebu Zerr annesi iyi huylu bir kadındır! Ambarları büyük, evi geniş...

Ebu Zerr’in oğluna gelince; Ebu Zerr’in oğlu, iyi huylu bir kimsedir! Yatağı soyulmuş hurma lifi gibi. Onu ancak bir kuzunun budu doyurur.

Ebu Zerr’in kızına gelince; Ebu Zerr’in kızı, iyi huylu bir kızdır! Annesine ve babasına itaatkârdır. O dilber kızın vücudu, elbiseni doldurur. Güzelliği akranlarının kıskançlığına sebep olur.

Ebu Zerr’in cariyesine gelince; Ebu Zerr’in cariyesi sadakatli bir cariyedir! Aile sırlarımızı (ortalığa) yaymaz. Evimizin azığını döküp saçmaz. Evimizi de kuş yuvasına çevirmez, (temiz tutar).

Tulumlarımızda süt çalkalanırken Ebu Zerr çıkıp gitti. Yolda bir kadına rastladı. Kadının yanında pars gibi (çevik) iki çocuğu vardı. Bu iki çocuk, kadının böğrünün altındaki memeleriyle oynuyorlardı. (Kocam bu kadını sevmiş, bu sebeple) hemen beni boşayıp onunla evlendi. Ben de ondan sonra eşraftan bir adamla evlendim. Yürüyüşü iyi olan ata biner. Eline ‘Hattî’ türü mızrak alır. Evime birçok deve getirir. Bana her

hayvandan bir çift verip:

- 'Ey Ümmü Zerr! Akrabana da ver!' derdi. Ama onun bana verdiği her şeyi toptasam Ebu Zerr'in kaplarının en küçüğünü bile doldurmaz' dedi." [129]

✽

٢٥٥- أَخْبَرَنَا أَبُو عُقْبَةَ خَالِدُ بْنُ عُقْبَةَ بْنِ خَالِدِ السُّكُونِيِّ الْكُوفِيُّ
قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ غُرُوزَةَ، عَنْ
أَبِيهِ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «اجْتَمَعْنَ إِخْدَى عَشْرَةَ امْرَأَةً فِي الْجَاهِلِيَّةِ،
فَتَعَاهَدْنَ أَنْ يَتَصَادَقْنَ بَيْنَهُنَّ وَلَا يَكْتُمْنَ مِنْ أَخْبَارِ أَزْوَاجِهِنَّ
شَيْئًا» قَالَتِ الْأُولَى: «زَوْجِي لَخُمِ جَمَلٌ غَثٌ عَلَى رَأْسِ جَبَلٍ،
لَا سَمِينًا فَيَزْتَقَى إِلَيْهِ، وَلَا سَهْلًا فَيَنْتَقِلُ» قَالَتِ الثَّانِيَةُ: «زَوْجِي لَا
أَبْتُ خَيْرَهُ، إِنِّي أَخَافُ أَنْ لَا أَذَرَهُ، أَذْكُرُهُ وَأَذْكُرُ عُجْرَهُ وَبُجْرَهُ»
قَالَتِ الثَّالِثَةُ: «زَوْجِي الْعَشْتُ، إِنْ أَنْطَقَ أَطْلَقَ، وَإِنْ أَسْكُتَ
أَعْلَقَ» قَالَتِ الرَّابِعَةُ: «زَوْجِي كَلِيلُ تِهَامَةٍ، لَا حَرْ، وَلَا قُرْ،
وَلَا مَخَافَةَ، وَلَا سَامَةَ» قَالَتِ الْخَامِسَةُ: «زَوْجِي إِذَا دَخَلَ فَهْدٌ،
وَإِذَا خَرَجَ أَسَدٌ، وَلَا يَسْأَلُ عَمَّا عَهِدَ» قَالَتِ السَّادِسَةُ: «زَوْجِي
إِنْ أَكَلَ لَفٌ، وَإِذَا شَرِبَ اشْتَفَى، وَإِذَا هَجَعَ التَّفْ، وَلَا يُولِجُ
الْكُفَّ، فَيَعْلَمُ الْبَثَّ» قَالَتِ السَّابِعَةُ: «زَوْجِي عَيْنَاءُ، طَبَاقَاءُ، كُلُّ
ذَاءٍ لَهُ ذَاءٌ، شَجَاجٌ، أَوْ فَلَكٌ، أَوْ جَمَعَ كُلًّا لَكَ» وَقَالَتِ الثَّامِنَةُ:
«زَوْجِي رَفِيعُ الْعِمَادِ، طَوِيلُ التَّجَادِ، عَظِيمُ الرُّمَادِ، قَرِيبُ الْبَيْتِ
مِنِ النَّادِ» قَالَتِ الثَّاسِعَةُ: «زَوْجِي أَلْ مَسْ مَسْ أَرْزَبِ، وَالرِّيحُ
رِيحُ زَرْزَبِ، وَأَنَا أَغْلِبُهُ وَالنَّاسُ يَغْلِبُ» قَالَتِ الْعَاشِرَةُ: «زَوْجِي
مَالِكٌ، وَمَا مَالِكٌ مَالِكٌ خَيْرٌ مِنْ ذَلِكَ، لَهُ إِبِلٌ كَثِيرَاتُ الْمَبَارِكِ،
قَلِيلَاتُ الْمَسَارِحِ، إِذَا سَمِعْنَ صَوْتَ الْمَرْهَرِ أَيْقَنَ أَنَّهُنَّ هَوَالِكُ»
قَالَتِ الْحَادِيَةَ عَشْرَةَ: «زَوْجِي أَبُو زَرْعٍ، وَمَا أَبُو زَرْعٍ أَنَّاسٌ مِنْ
حُلِيِّ أَدْنَى، وَمَلَأَ مِنْ شَحْمِ عَضْدِي، فَبَجَحَنِي، فَبَجَحَتْ نَفْسِي
إِلَيْ، وَجَدَنِي فِي أَهْلِ غَنِيمَةٍ بِشَقٍ، فَجَعَلَنِي فِي أَهْلِ صَهِيلٍ
وَأَطِيطٍ وَدِيَابِسٍ، وَمُنَى، فَعِنْدَهُ أَقُولُ فَلَا أَقْبِحُ، وَأَشْرَبُ فَاتَّقْنَحُ،
وَأَزْقُدُ فَاتَّصَبِحُ، أُمُّ أَبِي زَرْعٍ، وَمَا أُمُّ أَبِي زَرْعٍ عَكُومُهَا رَدَاخٌ،
وَبَيْتُهَا فَسَاخٌ، ابْنُ أَبِي زَرْعٍ، وَمَا ابْنُ أَبِي زَرْعٍ مَضْجَعُهُ كَمَسَلٍ
سَطْبَةٍ، وَتَشْبَعُهُ ذِرَاعُ الْجَفْرَةِ، ابْنَةُ أَبِي زَرْعٍ، وَمَا ابْنَةُ أَبِي زَرْعٍ
طَوْعُ أَبِيهَا، وَطَوْعُ أُمِّهَا، وَصَفْرُ رَدَائِهَا، وَمِلْءُ كِسَائِهَا، وَغَيْظُ
جَارَتِهَا، جَارِيَةُ أَبِي زَرْعٍ، وَمَا جَارِيَةُ أَبِي زَرْعٍ لَا تَبْتُ حَدِيثَنَا
تَبْثِيثًا، وَلَا تَعْشُ مِيرَتَنَا تَغْشِيثًا، وَلَا تَمْلَأُ بَيْتَنَا تَغْشِيثًا» خَرَجَ

مِنْ عِنْدِي أَبُو زَرْعٍ وَالْأَوْطَابُ تُنْمَخَضُ، فَلَقِيَ امْرَأَةً لَهَا ابْنَانِ
كَالْفَهْدَيْنِ، يَلْعَبَانِ مِنْ تَحْتِ خَضْرَاهَا بِرُمَانَتَيْنِ، فَتَكَحَّهَا أَبُو زَرْعٍ
وَطَلَّقَنِي، فَتَكَحَّتْ مِنْ بَعْدِهِ رَجُلًا سَرِيًّا، وَرَكِبَ سَرِيًّا، وَأَخَذَ
خَطِيئًا، وَأَرَاخَ عَلَيَّ نَعْمًا ثَرِيًّا فَقَالَ: «كُلِّي، وَمِيرِي أَهْلَكَ، فَلَوْ
جَمَعْتُ كُلَّ الَّذِي أُعْطَانِي مَا بَلَغْتُ إِنَاءً مِنْ إِنَاءِ أَبِي زَرْعٍ» قَالَتْ
عَائِشَةُ: فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَئُتُ لَكَ
كَأَبِي زَرْعٍ لِأُمِّ زَرْعٍ»

255. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Cahiliye döneminde on bir kadın bir araya gelip toplanıp kocalarından haber verirken aralarında doğru söyleyeceklerine ve hiçbir şeyi gizli tutmayacaklarına dair birbirlerine söz verdiler.

Birinci kadın: 'Kocam dağ başında cılız deve eti gibidir. Besili değil ki kendisi için çıkılsın, kolay değil ki başka yere sürülsün!' dedi.

İkinci kadın: 'Kocamın haberini açığa vuramam. Onu anlatırsam iyisini, kötüsünü anlatırım ve onun ayıplarının ortaya çıkmasından korkarım!' dedi.

Üçüncü kadın: 'Kocam, uzun boylu ve kötü ahlaklıdır. Eğer konuşursam boş olurum, susarsam muallakta (yani ne evli ne boşanmış) kalırım!' dedi.

Dördüncü kadın: 'Kocam, Tihâme gecesi gibi ne sıcak ne soğuk, ne ondan korkulur ve ne de usanılır!' dedi.

Beşinci kadın: 'Kocam girerse kaplan, çıkarsa aslan gibidir. Korunup gözetilmek üzere bırakılan şeyi sormaz!' dedi.

Altıncı kadın: 'Kocam yediğinde silip süpürür. İçtiğinde sömürür, yattığında sarılır. (Elbiseme) elini sokmaz. Dolayısıyla (kederimi) bilir!' dedi.

Yedinci kadın: 'Kocam iktidarsız -veya karanlık- biridir. İşleri hep üstüne yığılmıştır. Bütün dertler onda mevcuttur. Başımı yarar, vücudumu yaralar, (bunları yapmak için) her şeyi toplar (ve her eline geçeni kullanır)' dedi.

Sekizinci kadın: 'Kocamın (evinin) direği yüksek ve kını uzundur. Külü çoktur ve evi topluma yakın yerdedir!' dedi.

Dokuzuncu kadın: 'Kocamın teni tavşan teni gibidir. Kokusu da Zafiran kokusu gibidir. Ben onu yenerim, o da insanları yener!' dedi.

Onuncu kadın: 'Kocam, Mâliktir ki, ne Mâlik! O, diğer Mâliklerden daha hayırlıdır. Onun çok yatan ve az dolaşan develeri vardır. Onlar, ud sesini duyduklarında helak olduklarını (yani kesileceklerini) anlarlar!' dedi.

On birinci kadın: Kocam, Ebu Zerr'dir ki, ne Ebu Zerr'dir! Küpelerle kulaklarımı oynatıp pazularımı yağla doldurdu. O beni sevindirip gönlümü şen etti. Beni küçük koyun sürüsü olan bir yerde buldu, at ve deve sesleri bulunan bir yere sahip, harmanı olan ve harmanda ekin savuran bir ailenin yanına getirdi. Onun yanında konuştuğum zaman beni azarlamaz. Onun yanında kana kana içiyorum ve uyuyup sabahlıyorum.

Ebu Zerr'in annesi ki, ne Ebu Zerr'in ne annesi! Ambarları büyüktür ve evi de geniştir.

Ebu Zerr'in oğlu ki, ne Ebu Zerr'in oğlu! Yatağı soyulmuş hurma dalı gibidir. Onu bir kuzu budu doyurur.

Ebu Zerr'in kızı ki, ne Ebu Zerr'in kızı! Annesine ve babasına itaat eden, ince belli, elbisesini dolduran ve komşusunu kıskandıran biridir.

Ebu Zerr'in cariyesi ki, ne Ebu Zerr'in cariyesi! Konuştuklarımızı dışarıya taşımaz, yiyeceklerimizden bir şey çalıp eksiltmez ve evimizi pislik içinde bırakmaz.

Tulumlarda sütten yağ çıkarılırken Ebu Zerr gitti ve kaplan gibi iki yavrusu olan bir kadın gördü. Bu iki çocuk, annelerinin ayaklarının dibinde iki narla oynuyorlardı. Kocam beni boşadı ve onu aldı.

Ben de ondan sonra şerefli, savaşçı ve güzel mızrak kullanan biriyle evlendim. Bana birçok develer getirdi. Bana: '(Malımdan) sen ye ve ailene de ver!' dedi. Eğer bana verdiği her şeyi toplarsam, Ebu Zerr'in kaplarından bir kap bile dolduramaz!' dedi.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bana:

- 'Ben sana karşı Ebu Zerr'in Ümmü Zerr'e karşı olduğu tutumu gibiyim!' buyurdu."^[130]

٢٥٦- قَالَ هِشَامُ: فَحَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ رُوْمَانَ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ،

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِثْلِ ذَلِكَ يَغْنِي أَخْرَجَ الْحَدِيثَ

256. Hişâm dedi ki: Yezîd bin Rûmân bana Urve yoluyla Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] yoluyla Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'den bunun yani (242 nolu) son hadisin aynısını tahdis edip nakletti."^[131]

٢٥٧- أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ سَلَامٍ قَالَ: حَدَّثَنَا رِيحَانُ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ الْمُثَنَّى أَبُو عِصْمَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَادُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ غَزْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ غَزْوَةَ بْنِ الرَّبِيعِ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا عَائِشَةُ «كُنْتُ لَكَ كَأَبِي زَرْعٍ لِأُمِّ زَرْعٍ» قَالَتْ عَائِشَةُ: «بَابِي وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَنْ كَانَ أَبُو زَرْعٍ؟» قَالَ: «اجْتَمَعَتْ إِحْدَى عَشْرَةَ نِسْوَةً، فَأَقْسَمْنَ لِيَصُدَّقْنَ عَنْ أَزْوَاجِهِنَّ» فَقَالَتْ إِحْدَاهُنَّ: «لَا أُخْبِرُ خَبِيرَهُ أَخْشَى أَنْ لَا أَذَرَهُ مِنْ سُوءٍ، وَسَأَقُ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ» وَقَالَ فِي آخِرِهِ: فَقَالَتْ عَائِشَةُ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ، بَلْ أَنْتَ خَيْرٌ إِلَيَّ مِنْ أَبِي زَرْعٍ

257. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bana:

- ‘Ey Âişe! Ben sana Ebu Zerr’in (hanımı) Ümmü Zerr’e karşı olduğu gibiyim!’ dedi. Hz. Âişe [radiyallahu anhâ]:

- ‘Annem-babam sana feda olsun, ey Allah’ın Resûlü! Ebu Zerr kimdir?’ dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘On bir kadın bir araya gelip toplandılar. Bunlar, kocaları ile ilgili (anlatacakları hususunda) doğru sözlü olacaklarına dair yemin ettiler.

Onlardan birinci kadın: ‘Ben onun haberini veremem. Onunla ilgili kötü bir şey söylemekten korkuyorum...’ dedi ve bu hadisi uzunca bir şekilde nakletti. Bu hadisin sonunda şöyle dedi: Hz. Âişe [radiyallahu anhâ]:

- ‘Babam ve annem sana feda olsun, ey Allah’ın Resûlü! Doğrusu sen bana Ebu Zerr’den daha hayırlısın!’ dedi.”^[132]

٢٥٨- أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَغْفُوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، سَنَةَ ثَلَاثٍ وَمِائَتَيْنِ أَمْلَأَهُ عَلَيْنَا، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو نَافِعٍ قَالَ: حَدَّثَنِي الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ غَزْوَةَ، عَنْ غَزْوَةَ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «فَخَزْتُ بِمَالِ أَبِي فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَكَانَ قَدْ أَلْفَ أَلْفٍ وَقِيَّةٍ» فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اسْكُتِي يَا عَائِشَةُ، فَإِنِّي كُنْتُ لَكَ كَأَبِي زَرْعٍ لِأُمِّ زَرْعٍ، ثُمَّ أَنْشَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهُ يُحَدِّثُ: «إِنَّ إِحْدَى عَشْرَةَ امْرَأَةً اجْتَمَعْنَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَتَعَاهَدْنَ لَتُخْبِرْنَ كُلُّ امْرَأَةٍ بِمَا فِي زَوْجِهَا وَلَا تَكْذِبُ» قِيلَ: أَنْتِ يَا فُلَانَةَ قَالَتْ: «اللَّيْلُ لَيْلُ تَهَامَةٍ، لَا حَرَّ، وَلَا بَرْدَ، وَلَا مَخَافَةَ» قِيلَ: أَنْتِ يَا فُلَانَةَ، قَالَتْ: «الرِّيحُ رِيحُ الزُّرْنَبِ، وَالْمَسُّ مَسُّ أَرْزَبٍ، وَنَعْلِيهِ وَالنَّاسُ يَغْلِبُ» قِيلَ: أَنْتِ يَا فُلَانَةَ، قَالَتْ: «وَاللَّهُ مَا عَلِمْتُ إِنَّهُ لَرَفِيعُ الْعِمَادِ، طَوِيلُ النِّجَادِ، عَظِيمُ الرَّمَادِ، قَرِيبُ النَّبِيِّ مِنَ النَّادِ» قِيلَ: أَنْتِ يَا فُلَانَةَ، قَالَتْ:

«نَكَحْتُ مَالِكًا، وَمَا مَالِكُ لَهُ إِلَّا كَثِيرَاتُ الْمَسَارِحِ، قَلِيلَاتُ الْمَبَارِحِ، إِذَا سَمِعْتَ صَوْتَ الْمِزْهَرِ أَتَقَنَّ أَنْهُنَّ هَوَالِكُ» قِيلَ: أَنْتِ يَا فُلَانَةُ، قَالَتْ: «دَازِنِي لَا أَذْكَرُهُ، إِنْ أَذْكَرُهُ أَذْكَرُ عَجْرَهُ وَبُجْرَهُ، أَخْشَى أَنْ لَا أَذْرَهُ» قِيلَ: أَنْتِ يَا فُلَانَةُ، قَالَتْ: «لَحْمُ جَمَلٍ غَثٌ، عَلَى جَبَلٍ لَا سَمِيمٍ فَيَزْتَقَى عَلَيْهِ وَلَا بِالسَّهْلِ فَيَنْتَقِلُ» قِيلَ: أَنْتِ يَا فُلَانَةُ، قَالَتْ: «وَاللَّهِ مَا عَلِمْتُ إِنَّهُ إِذَا دَخَلَ فَيْهَدُ، وَإِذَا خَرَجَ فَأَسِدُ» قِيلَ: أَنْتِ يَا فُلَانَةُ، قَالَتْ: «وَاللَّهِ مَا عَلِمْتُ أَنَّهُ إِذَا أَكَلَ اقْتَفَى، وَإِذَا شَرِبَ اشْتَفَى، وَإِذَا ذَبَحَ اغْتَثَى، وَإِذَا نَامَ التَّفَى، وَلَا يَدْخُلُ الْكَفَّ، لِيَعْلَمَ الْبَثُ» قِيلَ: أَنْتِ يَا فُلَانَةُ، قَالَتْ: «نَكَحْتُ الْعَسْتَقَ، إِنْ أَسَكْتُ أَعْلَقَى، وَإِنْ أَنْطَقَ أَطْلَقَ» قِيلَ: أَنْتِ يَا فُلَانَةُ، قَالَتْ: «عَيَانَاءُ، طَبَاقَاءُ كُلُّ دَاءٍ لَهُ دَاءٌ، شَجْكِ، أَوْ فَلَكَ، أَوْ جَمَعَ كُلًّا لَكَ» قِيلَ أَنْتِ يَا فُلَانَةُ، قَالَتْ: «نَكَحْتُ أَبَا زَرْعٍ، فَمَا أَبُو زَرْعٍ؟ أَنَاسٌ أَذْنِي، وَفَرْعٌ فَأَخْرَجَ مِنْ شَحْمِ عَضْدِي، فَبَجَحَ نَفْسِي فَبَجَحْتُ إِلَيْهِ، فَوَجَدَنِي فِي غَنِيمَةٍ بِشَقٍ فَجَعَلَنِي بَيْنَ جَامِلٍ وَصَاهِلٍ وَأَطِيطٍ وَدَائِسٍ وَمُنْتَى، فَأَنَا أَنَامُ عِنْدَهُ فَأَتَصَبَّحُ، وَأَشْرَبُ فَأَتَقَمَّحُ، وَأَنْطِقُ فَلَا أَقْبَحُ» ابْنُ أَبِي زَرْعٍ، وَمَا ابْنُ أَبِي زَرْعٍ مَضْجَعُهُ مَسَلُ الشُّطْبَةِ، وَيُشْبِعُهُ ذِرَاعُ الْجَفْرِ، ابْنَةُ أَبِي زَرْعٍ، وَمَا ابْنَةُ أَبِي زَرْعٍ مِلْءُ إِزَارِهَا، وَصَفَرُ رِدَائِهَا، وَزَيْنُ أَبِيهَا، وَزَيْنُ أُمِّهَا، وَخَيْرُ جَارَتِهَا، جَارِيَةُ أَبِي زَرْعٍ، وَمَا جَارِيَةُ أَبِي زَرْعٍ لَا تُخْرِجُ حَدِيثًا تَفْتِيشًا، وَلَا تَهْلِكُ مِيرَتَنَا تَبِيثًا، فَخَرَجَ مِنْ عِنْدِي وَالْأَوَطَابُ تُمَخَضُ، فَإِذَا هُوَ بِأَمِّ غَلَامَيْنِ كَالصُّفْرَيْنِ، فَتَرَوُجَهَا أَبُو زَرْعٍ، وَطَلَّقَنِي، فَاسْتَبَدَلْتُ وَكُلُّ بَدَلٍ أَعْوَرُ، فَتَكَحْتُ شَابًا سَرِيًّا، رَكِبَ سَرِيًّا، وَأَخَذَ خَطِيًّا، وَأَعْطَانِي نَعْمًا ثَرِيًّا، وَأَعْطَانِي مِنْ كُلِّ سَائِمَةٍ زَوْجًا، وَقَالَ: «امْتَارِي بِهِذَا يَا أُمُّ زَرْعٍ، وَبِمِيرِي أَهْلَكَ، فَجَمَعْتُ ذَلِكَ كُلَّهُ فَلَمْ يَمَلَأْ أَضْغَرَ وَعَاءٍ مِنْ أَوْعِيَةِ أَبِي زَرْعٍ» قَالَتْ عَائِشَةُ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ بَلْ أَنْتِ خَيْرٌ مِنْ أَبِي زَرْعٍ

258. ... Hz. Âîşe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Ben (bir gün) cahiliye döneminde babamın bir milyon ukiyye gümüş malıyla böbürlenmiştim. Bunun üzerine Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Sus, ey Âîşe! Ben sana karşı Ebu Zerr'in Ümmü Zerr'e karşı olduğu gibiyim!' buyurdu. Sonra Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bunu şöyle anlatmaya başladı:

On bir kadın cahiliye döneminde bir araya toplanıp her bir kadın kocası hakkında yalan söylemeden bilgi vereceklerine dair karşılıklı sözleştiler.

(Birinci kadına) 'Sen (anlat), ey filanca kadın!' denildi. Bu kadın: '(Benim kocam,) geceleri Tihâme geceleri gibi ne sıcak ve ne de soğuktur. Aynı zamanda korku da yoktur!' dedi.

(İkinci kadına) 'Sen (anlat), ey filanca kadın!' denildi. Bu kadın: '(Benim kocam,) kokusu Zafiran kokusu gibidir. Teni, tavşan teni gibidir. Ben onu yenerim, o da insanları yener!' dedi.

(Üçüncü kadına) 'Sen (anlat), ey filanca kadın!' denildi. Bu kadın: '(Benim kocam,) vallahi, -bildiğim kadarıyla- onun direği yüksek ve kını uzundur. Külü çoktur ve evi topluma yakın yerdedir!' dedi.

(Dördüncü kadına) 'Sen (anlat), ey filanca kadın!' denildi. Bu kadın: 'Ben bir Mâlik'le nikâhlандım ki, ne

Mâlik! O, diğer Mâliklerden daha hayırlıdır. Onun tok yatan, fakat az dolaşan develeri vardır. Onlar, ud sesini duyduklarında helak olduklarını (yani kesileceklerini) anlarlar!’ dedi.

(Beşinci kadına) ‘Sen (anlat), ey filanca kadın!’ denildi. Bu kadın: ‘Beni kendi halime bırakın, onu anlatmayayım. Eğer onu anlatırsam iyisini, kötüsünü anlatırım ve onun ayıplarının ortaya çıkmasından korkarım!’ dedi.

(Altıncı kadına) ‘Sen (anlat), ey filanca kadın!’ denildi. Bu kadın: ‘(Benim kocam,) dağ başında cılız eti (gibi)dir. Besli değil ki, kendisi için çıkılsın, kolay değil ki, başka yere sürülsün!’ dedi.

(Yedinci kadına) ‘Sen (anlat), ey filanca kadın!’ denildi. Bu kadın: ‘(Benim kocam,) vallahi, bildiğim kadarıyla girerse kaplan, çıkarsa aslan gibidir!’ dedi.

(Sekizinci kadına) ‘Sen (anlat), ey filanca kadın!’ denildi. Bu kadın: ‘(Benim kocam,) vallahi, bildiğim kadarıyla yediğinde silip süpürür, içtiğinde bitirir, kestiğinde cılız keser, yattığında örtünür ve rahatsızlığı(mı) anlamak için elini uzatıp bakmaz!’ dedi.

(Dokuzuncu kadına) ‘Sen (anlat), ey filanca kadın!’ denildi. Bu kadın: ‘Ben uzun boylu biriyle nikâhlandım. Susarsam muallakta kalırım, konuşursam boşanırım!’ dedi.

(Onuncu kadına) ‘Sen (anlat), ey filanca kadın!’ denildi. Bu kadın: ‘(Benim kocam,) iktidarsız veya karanlık biridir. İşleri hep üstüne yığılmıştır. Bütün dertler onda mevcuttur. O başını yarar veya kemiğini kırar. Yahut ikisini birden yapar!’ dedi.

(On birinci kadına) ‘Sen (anlat), ey filanca kadın!’ denildi. Bu kadın: ‘Ben, Ebu Zerr’le nikâhlandım ki, ne Ebu Zerr! Küpelerle kulaklarımı oynatıp aşağıya sarkıttı. Pazularımı yağla doldurdu. O beni sevindirip gönlümü hoş etti. Beni küçük koyun sürüsü olan bir yerde buldu, at ve deve sesleri bulunan bir yere sahip, harmanı olan ve harmanda tahıl savuran bir ailenin yanına getirdi. Onun yanında uyuyorum ve sabahlıyorum. İçtiğimde kana kana içiyorum, konuşuyorum ve kötü söylemiyorum.

Ebu Zerr’in oğlu ki, ne Ebu Zerr’in oğlu! O, yatağı soyulmuş hurma dalı gibidir. Onu bir kuzu budu doyurur.

Ebu Zerr’in kızı ki, ne Ebu Zerr’in kızı! O, etine dolgun, ince belli, annesinin ve babasının güzeli, komşusunu şaşırtan biridir.

Ebu Zerr’in cariyesi ki, ne Ebu Zerr’in cariyesi! Konuştuklarımızı dışarıya taşımaz, yiyeceklerimizi savurup talan etmez.

Tulumlarda sütten yağ çıkarılırken Ebu Zerr gitti ve kaplan gibi iki yavrusu olan bir kadınla evlenip beni boşadı. Ben de başka bir kocaya vardım. Hiçbir yeni, eskinin yerini tutmaz. Ondandır şerefli, savaşçı ve güzel mızrak kullanan biriyle evlendim. Bana birçok deve verdi. Otlanan her cins hayvandan bana birer tane verdi. Bana: ‘Ey Ümmü Zerr! (Malımdan) sen ye ve ailene de ver!’ dedi. Bana verdiği her şeyi topladım. Ancak Ebu Zerr’in kaplarından küçük bir kap doldurmadı’ dedi.

Bunun üzerine ben de (Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e):

- ‘Ey Allah’ın Resûlü! Sen (bana karşı) Ebu Zerr’den daha hayırlısın!’ dedim.”[133]

٢٥٩- أَخْبَرَنِي هِلَالُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: حَدَّثَنَا
خَلْفٌ وَهُوَ ابْنُ خَلِيفَةَ، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ:
عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِنِسَائِكُمْ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ الْوُدُودِ، الْوُلُودِ، الْعَوُودِ
عَلَى زَوْجِهَا، الَّتِي إِذَا أَذَتْ أَوْ أُذِيتْ، جَاءَتْ حَتَّى تَأْخُذَ بِيَدِ
زَوْجِهَا، ثُمَّ تَقُولُ وَاللَّهِ لَا أَذُوقُ غَمَضًا حَتَّى تَرْضَى

259. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır

“Size, cennet halkından olan hanımlarınızı haber vereyim mi?: Seven, doğurgan, kocasına çabuk dönen, eziyet ettiğinde veya eziyet gördüğünde kocasına gelip elini tutup sonra da:

- ‘Vallahi, benden razı olmadıkça uyuyamam!’ diyen kadındır.”[134]

Açıklama:

Kur’an, insan olması bakımından kadını erkekle eşit bir varlık olarak kabul eder. Allah insanları daha huzurlu ve mutlu bir hayat sürmeleri için çift yaratmıştır.[135]

Kur’ân-ı Kerîm’de gerek yaratılış gerekse hak ve sorumluluklar yönünden erkeklerle eşit konumda olan bir kadın portresi çizilmektedir. Kadın Allah’ın kulu olması bakımından erkekle eşit seviyededir; dinî hak ve sorumlulukları da aynı düzeydedir.[136]

Hz. Peygamber’in kadınlara yönelik sözleri ve uygulamaları Kur’an’ın çizdiği bu çerçeveye uygundur. Onun şahsında kadınlar her zaman meseleleriyle ilgilenen, eşleriyle olan anlaşmazlıklarında ara buluculuk yapan, haklarını koruyan, erkeklere eşlerine iyi davranmalarını öğütleyen ve kendi yaşayışıyla da buna örnek olan bir dost ve koruyucu bulmuşlardır.

Hadisimizde de dünyadaki cennetlik kadınlara eşdeğer kadınların vasıflarının aynı olduğuna vurgu yapılmaktadır. Bu vasıflar şöyle sıralanmaktadır: Seven, doğurgan, eziyet ettiğinde veya eziyet gördüğünde kocasına çabuk dönen, onun elini tutan ve onsuz uyumak istemeyen.

Hadisin Arapça metninde geçen “vedûd” (seven) kelimesi sözlükte “sevmek, muhabbet etmek” anlamındaki vüdd kökünden türemiş mübalağa bildiren bir sıfat olup “çok seven, çok sevilen” demektir. Esmâ-i hüsnâdan biri olarak “sâlih kullarını çok seven ve onlar tarafından çok sevilen” manasına gelir.

Burada “vedûd” kelimesi, kocasını çok seven kadın anlamında kullanılmıştır.

İmam Gazzâlî’ye göre sevgi, “insan tabiatının haz veren şeye duyduğu ilgi” demektir, bu ilginin en güçlü derecesine aşk denir. Ancak bilinebilen, algılanabilen şeyler sevilir. Bu hadis bağlamında bir kadın için sevgi kocasına duyduğu aşktır.

Yine Gazzâlî kişide sevginin mevcudiyetini gösteren işaretlerden bahsederken sevgiyi kökü yerde, dalları gökte, meyveleri dilde, organlarda ve gönüllerde bulunan bir ağaca benzetir. Bu engin ve kapsamlı sevgi; insanı sevdikleriyle dostluğa, onlara yardımcı olmaya, canıyla, malıyla ve diliyle sevdiklerine zarar vermekten sakınmaya yöneltir.^[137]

Yine “velûd” (doğurgan) buyruğu da çocuk doğurma imkânları daha çok anlamındadır. Çokça çocuk doğuran kadın için bu ifade kullanılır. Çünkü böyle bir kadın çokça çocuk doğurur. Bununla birlikte kadın, doğurgan olmayıp kısır ise bu durum onun için bir eksiklik sayılmaz. Çünkü Peygamber Efendimiz’in hanımı Hz. Âişe annemiz de kısır idi. Buradaki ifade daha çok, hayırlı evlat yetiştirmeye yönelik çocuk doğurmaya imkân olan kadınla ilgilidir.

İşte bunlar, kadın ile erkek arasındaki bağın önemini tespit etmektedir.

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/239 (9086). Ayrıca bk. Bezzâr, el-Müsned, 6/340 (2349); Hâkim, el-Müstedrek, 2/207 (2771).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/240 (9087). Ayrıca bk. Hâkim, el-Müstedrek, 4/193 (7335, 7336, 7337); Beyhakî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 7/480 (14720).

en-Nisâ suresi, 4/34.

en-Nisâ sûresi, 4/34.

İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-Gâbe*, VII, 19; Mehmed Zihni, *Meşâhîrü’n-nisâ’*, I, 36.

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/240 (9088).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/241 (9089). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 82; Müslim, Fezâilü’s-Sahabe 92 (2448); Tirmizî, eş-Şemâil, (253).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, (9090). Ayrıca bk. İbni Hibbân, es-Sahîh, 16/25 (7104); Taberânî, el-Mu’cemü’l-Kebîr, 23/168 (268).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/246 (9091).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/248 (9092). Ayrıca bk. Taberânî, el-Mu’cemü’l-Kebîr, 23/171 (269); İshâk bin Râhûye, el-Müsned, 2/237 (744).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/249 (9093). Ayrıca bk. Taberânî, el-Mu’cemü’l-Kebîr, 23/164 (265), 173 (272); Ebu Ya’lâ, el-Müsned, 8/154 (4701).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/251 (9094). Ayrıca bk. Taberânî, el-Mu’cemü’l-Kebîr, 12/59 (12467); Beyhakî, Şuabu’l-İmân, 11/171 (8358).

en-Nisâ’ suresi, 4/1; er-Rûm suresi, 30/21.

Âl-i İmrân suresi, 3/195; et-Tevbe suresi, 9/71.

Gazzâlî, el-İhyâ, 4/296-298, 300, 307.

59. KADINLARA (İYİ DAVRANILMASININ) TAVSİYE EDİLMESİ

٢٦٠- أَخْبَرَنَا الْقَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ دِينَارٍ الْكُوفِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا
حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ مَيْسَرَةَ الْأَشْجَعِيِّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ،
عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
اسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ، فَإِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ، وَإِنَّ أَعْوَجَ شَيْءٍ
فِي الضِّلَعِ أَعْلَاهُ، إِنْ ذَهَبَتْ تُقِيمُهُ كَسَرْتَهُ، وَإِنْ تَرَكْتَهُ لَمْ يَزَلْ
أَعْوَجَ، فَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ

260. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anh]'ın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır

“Kadınlara (iyi davranmanızı) tavsiye ederim. Çünkü kadın, kaburga/eğe kemiğinden yaratılmıştır. Kaburga kemiğinin en eğri olanı, en üstte olanıdır. Eğer onu düzeltmeye kalkarsan kırarsın. Eğer onu kendi haline bırakırsan hep eğri kalır. Dolayısıyla kadınlara (karşı iyi davranmanızı size) tavsiye ederim.”^[138]

Açıklama:

İnsanlarla iyi geçinmek için önce onlara güzel ve tatlı söz söylemek, sonra da elden geldiğince iyi ve nazik davranmak gerekir. Peygamber Efendimiz'in ortaya koyduğu ölçüye göre insanların en hayırlısı, aile fertlerine karşı iyi davrananlar, onlarla iyi geçinenlerdir.

Bu ölçüyü iyice pekiştirmek isteyen Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem], aile fertlerine en iyi davranan kimsenin kendisi olduğunu belirtmiştir.^[139] Resûlullah Efendimiz'in hanımlarıyla gülüp şakalaşması, akşamları zaman zaman hanımlarından birinin evinde diğer eşlerini de toplayıp onlarla birlikte yiyip içmesi, şakalaşması, Hz. Âişe ile -bilindiği kadarıyla- iki defa koşu yapması, Habeşlilerin gösterilerini seyretmeye onu davet etmesi ve hatta zaman zaman hanımlarının kaprislerine katlanması âyet-i kerîmede tavsiye edilen iyi geçimin en güzel örnekleridir.

Kadınlara iyi davrananların değerli kişiler, kötü davrananların ise âdi kimseler olduğu; insanın evinde çocuk gibi, dışarıda erkek gibi davranması gerektiği İslam büyükleri tarafından ortaya konmuş sağlam ölçülerdir.

Bu bağlamda ilk insan ve eşinin yaratılması tamamen bir mucizedir. Bilimin bu konuda söyleyebildiği veya söyleyebileceği bir şey yoktur. Bugüne kadar bilim tarafından konuyla ilgili ortaya atılan fikirler, dayanaksız ve ispatlanamayan birer teoriden öteye geçememiştir. Bu konuda söz söyleyecek otorite sadece Kur'an ve Sünnet'tir. Kur'an, bütün zamanların ve mekânların yaratıcısı olan Allah'ın kelimidir. Sünnet ise Allah tarafından kendisine bildirilen hususları tebliğ etmekle vazifeli olan Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem]'in beyanlarıdır.

Kadının neden yaratıldığı meselesi ise İslam âlimleri arasında çok tartışılmıştır. Bu konuda iki yorum ortaya çıkmaktadır:

Birincisi: Aslında insan olarak kadının da tıpkı erkek gibi topraktan yaratıldığında şüphe yoktur. Çünkü Kur'an, erkek ile kadının yaratılışını şöyle anlatmaktadır:

“Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan, ondan da eşini meydana getiren, ikisinden de birçok erkek ve kadın üreten Rabbinize karşı gelmekten sakının.”^[140]

Bu âyet, Hz. Havvâ'nın Hz. Âdem'den yaratıldığını genel olarak bildirmekle birlikte onun kaburga/eğe kemiğinden meydana getirildiğini haber vermemektedir.

Hz. Havvâ'nın Hz. Âdem'in kaburga/eğe kemiğinden yaratılması meselesi hadislerde açıkça belirtilmektedir. Hz. Havvâ'nın Hz. Âdem'in kaburga/eğe kemiğinden yaratılması ile ilgili hadislerin haber-i vâhid^[141] olmasından dolayı mesele usul açısından Kur'an'a göre yorumlanmalıdır. Şimdi Kur'an'ı esas alarak hadisimiz şöyle yorumlanmaktadır:

Burada Hz. Havvâ'nın Hz. Âdem'den yaratılmasını, Arapça gramer yönüyle düşündüğümüzde bizzat Hz. Âdem'in kendisinden değil de onun mahiyetinden yaratılması şeklinde anlamak mümkündür. Çünkü ayette Hz. Âdem hakkında kullanılan zamir, erkekler için kullanılan “hû” zamiri değil de kadınlar için kullanılan “hâ” zamiridir.

Öyleyse bizzat Hz. Âdem'in kendisinden değil de kendi mahiyetinden bahsedilmektedir. Bu durumda Hz.

Havvâ, Hz. Âdem'in mahiyetinden yani onun çamurundan, protein çorbasından yaratılmış demektir. Dolayısıyla iki eş de aynı cins karışımından var edilmiştir. Ayrıca âyette ﴿وَمِنْهَا﴾ "ondan" denilmesi, erkek ile kadının aynı olmadığına, aynı kaynaktan yaratılsalar da farklı tabiatları barındırdıklarına bir işarettir.

Esasında aynı hamurdan yaratılmaları, iki tarafın da birbirlerine ısınmaları, birbirlerini sevmeleri ve nesillerini devam ettirebilmeleri için sebepler planında gereklidir. Çünkü aynı cinsten olmayan varlıkların soylarını devam ettirmeleri mümkün değildir.

Buradan hareketle kadının, erkeğin kaburga/eğe kemiğinden yaratılması kadının ikinci planda bir varlık olarak yaratıldığı manasına gelmez. Bilakis kadının erkeğe eş olduğunun, onunla aynı hamuru paylaştığının bir delilidir.

İkincisi: Hz. Havvâ'nın, Hz. Âdem'in kaburga/eğe kemiğinden yaratılması.

Siyer âlimi İbni İshâk'ın bildirdiğine göre Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh]: 'Havvâ, Âdem uyurken onun sol tarafındaki kaburga kemiğinden yaratılmıştır'^[142] demiştir.

Bu durumda Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] "Kadın, kaburga/eğe kemiği gibidir. Eğer onu doğrultup düzeltmeye çalışırsan kırarsın. Eğer eğrilikle beraber ondan faydalanmak istersen faydalanabilirsin" buyururken acaba bunu gerçek manasında mı söylemiştir? Yoksa bu sözle kadının hırçınlığını ve istenen kıvama geldiğini mi anlatmak istemiştir? Yoksa Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] bu sözyle; 'kadın kaburga kemiğinden yaratıldığı için huyu da kaburga kemiği gibi biraz eğricedir. Ona istediğiniz şekli veremezsiniz' mi demek istemiştir? Yoksa Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] burada kadının yaratılışına dair biyolojik bilgi mi vermek istemiştir? Hadisin bize öğretmek istediği şey nedir?

Acaba Resûl-i Ekrem Efendimiz bu hadisiyle şunu mu anlatmak istemiştir:

Kadın kaburga/eğe kemiğinden yaratıldığı için **huyu da kaburga kemiği gibi biraz eğricedir. Ona istediğiniz şekli veremezsiniz!**

Hadis-i şerifin bize öğretmek istediği nedir?

Peygamber Efendimiz bize kadının yaratılışına dair biyolojik bilgi vermek istememiştir.

Eğe kemiği eğridir, kırılmandır, incedir. Kadının da bu eğri yapıdan alındığı beyan edilmiştir. Böylelikle Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem], kadınların kırılman ve nazik yapılarına işaretle bulunmuş ve onlara karşı erkeğin hassas olması gerektiğini belirtmiştir. Nitekim bu yönde ifade edilen pek çok hadis-i şerif vardır. Örnek olarak ikisini zikredebiliriz:

"En hayırlınız, ailesi için hayırlı olanıdır. Bana gelince, ben, aileme karşı en hayırlı olanıyım."^[143]

"Kadınlara karşı hayırlı davranmanızı tavsiye ederim. Çünkü onlar sizin yanınızda emanet gibidirler."

Onlara iyi davranmaktan başka bir hakkınız yok. Yeter ki, onlar açık bir çirkinlik işlemesinler."^[144]

Kadın, kırılmaya müsait bir yapıdadır. Bu yapısından ki kadın, istismarcıların ve bir kısım fesat şebekelerinin eline düşünce, kırılmanlığı ve inceliği birer zaafa dönüşmüş ve bu yönleriyle sefih duyguların tatmin vasıtası olmuş, şahsiyeti ve manevî yönü âdeta yok sayılmıştır.

Neticede bu değerli varlık her türlü reklam, istismar ve imaj malzemesi olacak kadar basitleştirilmiştir. Kadınların böyle kötü bir âkıbete maruz kalmamaları için hadis-i şeriflerde erkeklere denilmiştir ki: Onları, fitratlarından kaynaklanan bazı özellikleri itibarıyla birden düzeltmeye kalkmayın, yoksa kırılırlar; oldukları gibi de bırakmayın ve ilgisiz kalmayın, o zaman da eğrilğe meyilli yönleri açığa çıkar ve şahsî, ailevî ve toplumsal planda bazı olumsuzluklar ortaya çıkar. Öyleyse onlara sabırla, merhametle, şefkatle muamele edin ve bazı şeyleri de zamana bırakın.

Hadis-i şeriflere dikkatle baktığımızda, kadının kaburga kemiğinden yaratılması ifadesinden hemen sonra bazı özelliklerin sayıldığını görürüz: Örneğin biraz önce belirttiğimiz hadiste onun her zaman kocasının hoşuna gidecek şekilde davranamayacağı anlatılmaktadır. Bu da erkeği, "hanımının her huyu hoşuna gitmese de onu kırma, onun hoşuna giden taraflarına bak" şeklinde yönlendirme demektir. Nitekim başka bir hadiste bu husus açıkça şöyle ifade edilmektedir:

"Bir mümin, hanımındaki hoşlanmadığı bir huya karşı hoşnutsuzluğunu onu defterden silecek bir kin derecesine vardırmamasın. Çünkü beğenmediği bir huyla karşılaşsa bile nasıl olsa bir başka huyunu beğeniyordu."^[145]

Hz. Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem] bize burada kadınla nasıl geçinmek gerektiğini anlatmıştır. Dövmekle, sövmekle kadını arzu edilen şekle koymanın mümkün olmayacağını belirtmiştir. Hiddet ve şiddet yerine, ülfet ve şefkat yolunu tutmayı tavsiye etmiştir. Kadına ancak bu yolla yaklaşmanın ve ona tesir etmenin mümkün olabileceğini ifade etmiştir.

Aile yuvasının huzuru, ailedeki fertlerin mutluluğu için tutulacak yol budur. Kadının dünyasına ve âhiretine zarar verecek hususlarda doğruyu anlatmak ve ona yardımcı olmak gerekir. Zaten Allah Teâlâ, doğruyu bulmakta aile fertlerinin birbirine yardımcı olmasını tavsiye ederek *"kendinizi ve ailenizi cehennem ateşinden koruyunuz"*^[146] buyurmaktadır.

Bazı âlimler hadis-i şerifteki, *"Kaburga kemiğinin en eğri yeri üst tarafıdır"* ifadesini, 'kadının en problemli tarafı dilidir' şeklinde yorumlamışlardır. Kadının cehenneme dili yüzünden gireceğini belirten şu hadis-i şerif bu yorumu desteklemektedir:

"Siz çok lânet eder ve kocanızın iyiliklerini görmezden gelirsiniz."^[147] Lânet ve iyiliği inkâr dille yapılır. Kocasının maddî durumunu düşünmeden konu komşuda gördüğünü kendi evinde de isteyen, dediği olmazsa hırçınlaşan, aile sırlarını olur olmaz kimselere açan, sağda solda dedikodu eden kadın bütün bu kötü davranışları diliyle yapar. Şu hâle göre "kaburga kemiğinin en eğri yeri üst tarafıdır" sözünü dil olarak anlamak mümkündür.

Bununla birlikte yüce Allah kadınları kocalarının şefkat ve himâyesine emanet etmiş ve ailede erkeklerin hem yönetici hem de koruyucu olduğunu belirtmiştir.^[148] Bu doğrultuda koca, karısının iç âlemine, ruh ve

gönül dünyasına karşı saygılı olmalıdır. Hanımıyla iyi geçinmeli, ona karşı zorbalık ve haksızlık etmemelidir. Kadının maddî ihtiyaçlarına çözüm getirdikten sonra onun ruhî cephesini ele almalıdır.

Ayrıca Hz. Peygamber Efendimiz burada erkekleri, kadının hassas ruh dünyasına saygılı olmaya çağırmakta, kadın psikolojisinin erkekten farklı ve daha hassas olduğuna dikkatleri çekmektedir. Kadın gönlünü hesaba katmayan, onu incitip kıran ve manevî dünyasını alt üst eden kaba davranışlardan sakındırmaktadır.

Özetle ifade edecek olursak kadının, erkeğin ege kemiğinden yaratılmış olduğunu belirten açıklamalarda; bunun kadın için bir noksanlık değil, erkekten yani eşinden bir parça olduğuna, iki cinsin de aynı insanlık hamurundan yoğrulduğuna, bununla beraber kadının yapısındaki kırılabilirliğe karşı hassas olması ve onu kırmaması gerektiğine, kadının kendine ait ince yapısının erkekler tarafından suistimal edilmeyip güzelce hayır istikametinde yönlendirilmesi gerektiğine ve daha bilemediğimiz pek çok hakikate işaretler vardır.

Bu bağlamda erkekler kadınlardaki bazı kaprislerin tabii olduğunu düşünerek onlara karşı anlayışlı davranmalıdır. Kadında kusur olarak görülen hususları düzeltmeye kalkmak, aile içinde huzursuzluğa ve dolayısıyla mutsuzluğa yol açabilir. Bu sebeple en iyisi, bağışlanabilecek kusurlara göz yummaktır. *“Kadınlarla iyi geçininiz”*^[149] âyetiyle emredilen de budur.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/251(9095). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 80, Enbiyâ 1, Edeb 31, 85, Rikâk 23; Müslim, Radâ' 60 (1468); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 2/304, 315, 349; Humeydî, el-Müsned, 2/293 (1202); Beyhakî, Şuabu'l-Îmân, 11/166 (8348, 8349); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 5/276; Beğâvî, Şerhu's-Sünne, 9/162 (2332).

Tirmizî, Menâkıb 63; İbni Mâce, Nikâh 50.

en-Nisâ suresi, 4/1.

Haber-i vâhid: Hadis terminolojisinde genellikle mütevâtir derecesine yükselemeyen rivayetlere denir. Buna göre bir nesilde bir tek ravi tarafından rivayet edilen habere “haber-i vâhid” adı verilir. Birkaç nesilde birer ravi tarafından rivayet edilmiş olan haberlere ise haber-i âhâd veya kısaca âhâd denilmiştir. (ç)

İbni Hacer, Fethu'l-Bârî, 9/219.

Tirmizî, Menâkıb 63.

Tirmizî, Radâ' 11.

Müslim, Radâ' 61.

et-Tahrîm sûresi, 66/6.

Buhârî, Hayz 6.

en-Nisâ sûresi, 4/34.

en-Nisâ suresi, 4/19.

60. KADINLARIN HATALARINI ARAMANIN YASAKLANMASI

٢٦١- أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ
سُفْيَانَ، عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِثَارٍ،

عَنْ جَابِرٍ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَطْرُقَ
الرَّجُلُ أَهْلَهُ لَيْلًا أَنْ يَتَخَوَّنَهُمْ أَوْ يَلْتَمِسَ عَثَرَاتِهِمْ

261. ... Câbir bin Abdullah [radiyallahu anh] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], ailesini gözetlemek veya hatasını görmek maksadıyla kişinin geceleyin (seferden/yolculuktan) ailesinin yanına gelmesini yasakladı."^[150]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/251 (9096). Ayrıca bk. Müslim, İmâre 184, 185 (715); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 22/137 (14232); İbni Hibbân, es-Sahîh, 9/488 (4182).

٦١ - إِبْرَاقُ الرَّجُلِ أَهْلَهُ لَيْلًا، وَذِكْرُ اخْتِلَافِ أَلْفَاظِ النَّاقِلِينَ لِحَبْرِ
الشَّعْبِيِّ عَنْ جَابِرٍ فِيهِ

61. KİŞİNİN GECELEYİN AİLESİNİN YANINA GELMESİ VE ŞA'BÎ YOLUYLA CÂBİR BİN ABDULLAH [RADIYALLAHU ANH]’DAN GELEN NAKİLLERİN LAFIZLARININ FARKLI OLMASI

٢٦٢- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ قَالَ: حَدَّثَنَا

شُعْبَةُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ،

عَنْ جَابِرٍ قَالَ: نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَطَالَ الرَّجُلُ

الْغَيْبَةَ أَنْ يَأْتِيَ أَهْلَهُ طُرُوقًا

262. ... Câbir bin Abdullah [radiyallahu anh] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], kişinin (ailesinden) uzun süre uzak kaldığında ailesinin yanına geceleyin gelmesini yasakladı.”^[151]

Açıklama:

Hadisin Arapça metninde geçen “**turûk**” kelimesi, geceleyin gelmek demektir. Bu hadis-i şeriften anlaşıldığına göre uzun bir yolculuğa çıktığı için ailesinden uzun zaman ayrı kalan bir kimsenin dönüşte ansızın evine gelmesi mekruhtur. Çünkü böyle uzun zaman ailesinden uzakta kalan bir kimse ailesinin yanına ansızın girecek olursa, onu çirkin bir kıyafetle, temizliğini ihmal etmiş ve kocası için gerekli temizliği yapmamış bir halde bulması mümkündür. Böyle bir hal ise o kimsenin karısından nefret etmesine yol açacaktır.

Nitekim ashabdan Abdullah bin Revâha geceleyin bir seferden dönüp ansızın evine girmek isteyince tanımadığı bir kadının, kendi hanımının saçlarını taramakta olduğunu gördü, onu öldürmek için kılıcına sarıldı. Fakat gerçeği anlayınca bundan vazgeçti. Durumu Hz. Peygamber’e anlatınca, Resûl-i Ekrem, geceleyin seferden dönen bir kimsenin ansızın karısının yanına girmesini yasakladı.

Durum böyle olunca, geceleyin yoldan gelen bir kimsenin ansızın ailesinin yanına girmesi uygun değildir.

Fakat yolcu yakın bir yere gitmiş de karısı gelmesini bekliyorsa, evine gece dönmesinde beis yoktur. Yine askerde veya benzeri kalabalık bir cemaat içinde seferde bulunur da dönmekte oldukları ve şehre girecekleri haber verilirse, istediği zaman evine girmesinde sakınca yoktur.

❦

٢٦٣- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَاصِمٍ

الْأَخْوَلِ، عَنْ عَامِرٍ،

عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا قَدِمَ

أَحَدُكُمْ مِنْ سَفَرِهِ فَلَا يَطْرُقُ أَهْلَهُ لَيْلًا

263. ... Câbir bin Abdullah [radiyallahu anh] dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi seferinden/yolculuğundan geldiği zaman ailesinin yanına geceleyin girmesin.”^[152]

Açıklama:

Konuyla ilgili bu rivayetlerden anlaşılıyor ki uzun zaman ailesinden uzak yaşayan kimsenin dönüşte geceleyin ansızın evine gelmesi mekruhtur. Fakat yakın bir yere gitmiş de karısı gelmesini bekliyorsa evine gece dönmesinde sakınca yoktur.

Askerde veya benzeri kalabalık bir cemaat içinde seferde bulunur da dönmekte oldukları ve şimdi şehre girecekleri haber verilirse, istediği zaman evine girmesinde sakınca yoktur. Çünkü ansızın geceleyin girmek evdekiler hazır olsun, telâşa düşmesinler diye yasak edilmiştir. Burada böyle bir telâş yoktur.^[153]

٢٦٤- أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سُلَيْمَانَ قَالَ: أَخْبَرَنَا هُشَيْنٌ، عَنْ سَيَّارٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ:

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَلَمَّا رَجَعْنَا دَهْنًا لِنَدْخُلَ فَقَالَ: «أَمْهَلُوا حَتَّى نَدْخُلَ لَيْلًا أَيْ عِشَاءَ حَتَّى تَمْتَشِطَ الشَّعِثَةُ، وَتَسْتَحِدَّ الْمَغِيبَةُ»

264. ... Câbir bin Abdullah [radiyallahu anh] dedi ki:

“Biz Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’le birlikte bir seferde/yolculukta bulunduk. (Yolculuktan) geri döndüğümüzde (ailemizin yanına) girmek için (evlerimize doğru ilerleyip) gittik. Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- **‘Ağır olun! Öyle ki dağınık saçlı kadının taranması ve (kocasının evde) olmayanın kasık tıraşı olabilmesi için (evlerinize) geceleyin yani yatsı zamanı girelim!’** buyurdu.”^[154]

Açıklama:

Bu hadise göre geceleyin yoldan dönen bir kimsenin, ansızın ailesinin yanına girmesi yasaktır. Çünkü kadın, kocası için gerekli temizliği ve süslenmeyi yapmamış olabilir. Kişi de karısını bu halde görünce evinden ve ondan soğuyabilir. Bu sebeple, yoldan dönen bir kimsenin hanımının yanına varmadan önce, onu geldiğinden haberdar ederek gerekli düzenlemeleri ve kişisel bakımını yapmasına imkân verecek miktarda yanına varmakta geç davranmalıdır.

Ebu Dâvud’daki rivayetin sonunda yer alan ifadeden anlaşıldığına göre yolculuktan dönünce ev halkına haber vermeden ansızın eve girmekle ilgili bu yasağın, seferden yatsı sonrası dönen kimselerle ilgili olup akşamdan sonra dönen bir kimsenin yatsıdan önce ailesinin yanına ansızın girmesinde bir sakınca yoktur. Çünkü akşamdan sonra ve yatsıdan önce evine dönen bir yolcunun hanımı, gerekli bakım ve temizliği yapma fırsatına sahiptir.

٢٦٥- أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَكَمِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سَيَّارٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ:

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا دَخَلْتَ لَيْلًا فَلَا تَدْخُلْ أَهْلَكَ حَتَّى تَسْتَحِدَّ الْمَغِيبَةَ وَتَمْتَشِطَ الشَّعِثَةَ» وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا دَخَلْتَ فَعَلَيْكَ الْكَيْسَ الْكَيْسَ

265. ... Câbir bin Abdullah [radiyallahu anh] dedi ki:

“Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- **‘(Yolculuktan dönüp de ailenin yanına) geceleyin gir(mek iste)diğin zaman (kocasının evde) olmayanın kasık tıraşı olabilmesi ve dağınık saçlı kadının taranabilmesi için ailenin (yani hanımının) yanına (geceleyin) girme!’** buyurdu.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] devamla:

- **‘(Medine’ye varıp da hanımının yanına) girdiğin zaman cinsel ilişkiye bak, cinsel ilişkiye bak!’** buyurdu.”^[155]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/252 (9097). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 122; Müslim, İmâre 183, 184 (715); Ebu Dâvud, Cihâd 163 (2776); Tirmizî, İsti'zân 19 (2712); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 22/101 (14191), 137 (14232), 230 (14327); İbni Hibbân, es-Sahîh, 6/428 (2713); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 3/408 (1891); Tayâlisî, el-Müsned, 3/290 (1830); Taberânî, el-Mu'cemü's-Sağîr, 2/6 (678); Ebu Nuaym, el-Hilye, 8/262.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/252 (9098). Ayrıca bk. Müslim, İmâre 182 (715); Ebu Dâvud, Cihâd 163 (2777); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 22/106 (14194), 23/125 (14822), 148 (14862); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 3/373 (1843).

Bk. Ahmed Davudoğlu, Müslim Şerhi, 9/147.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/252 (9099). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 10, 121, 122; Müslim, Radâ' 57 (715); Ebu Dâvud, Cihâd 163 (2778); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 22/151 (14248); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 3/377 (1850); Tayâlisî, el-Müsned, 3/334 (1895); Taberânî, el-Mu'cemü's-Sağîr, 2/64 (788).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/252 (9100). Ayrıca bk. Büyû' 34, Nikâh 121, 122; Müslim, Radâ' (715), İmâre

181 (715); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 22/91 (14184); Saîd bin Mansûr, es-Sünen, 1/168 (511); Ebu Nuaym, el-Hilye, 8/315.

62. YOLCULUKTAN DÖNEN KİŞİNİN HANIMININ YANINA GİRMESİNİN MÜSTEHAAP OLDUĞU VAKİT

٢٦٦- أَخْبَرَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ قَالَ:

أَخْبَرَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ:

عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَطْرُقُ

أَهْلَهُ لَيْلًا، يَتَقَدَّمُ غَدَاةً أَوْ عَشِيَّةً

266. ... Enes bin Mâlik [radiyallahu anhu] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] (yolculuktan döndüğünde) geceleyin ailesinin (yani hanımının) yanına girmezdi. Sabah ile öğle vakti arasında veya öğle ile akşam vakti arasında girerdi.”^[156]

Açıklama:

Bu hadis, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in yolculuktan geceleyin döndüğünde hanımının yanına geceleyin girmeyip sabahı bekleyerek ya sabah ile öğle vakti arasında ya da öğle ile akşam vakti arasında girdiğini ifade etmektedir.

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/253 (9101). Ayrıca bk. Buhârî, Umre 15; Müslim, İmâre 180 (1928); Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned, 3/125, 204, 240.

63. KOCANIN HANIMI ÜZERİNDEKİ HAKKI

٢٦٧- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ بْنُ مَالِحٍ قَالَ: حَدَّثَنَا خَلْفٌ وَهُوَ

ابْنُ خَلِيفَةَ، عَنْ حَفْصِ بْنِ أَخِي أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ،

عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَضْلُحُ

لِبَشَرٍ أَنْ يَسْجُدَ لِبَشَرٍ، وَلَوْ صَلَحَ لِبَشَرٍ أَنْ يَسْجُدَ لِبَشَرٍ لِأَمْرٍ

الْمَرْأَةُ أَنْ تَسْجُدَ لِرَوْحِهَا مِنْ عِظَمِ حَقِّهِ عَلَيْهَا»

267. ... Enes bin Mâlik [radiyallahu anh] dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır

“İnsanın insana secde etmesi doğru değildir. Eğer bir insanın, (başka) bir insana secde etmesi doğru olsaydı kocanın hanımı üzerinde olan hakından dolayı kadının kocasına secde etmesini muhakkak emrederdim.”^[157]

Açıklama:

Peygamber Efendimiz'in bu hadis-i şerifi söylemesine sebep olarak şöyle bir olay anlatılır:

Muâz bin Cebel [radiyallahu anh] Şam'dan veya Yemen'den döndüğü zaman, (Ebu Dâvud'un rivayetine göre ise Kays bin Sa'd [radiyallahu anh] Irak'ta bulunan Hîre şehriden döndüğü zaman) Resûl-i Ekrem'e secde etmek istemişti. Neden böyle davrandığını soran Hz. Peygamber'e:

- 'Hristiyanlar reislerine ve kumandanlarına secde ediyorlardı. Ben de sizin buna daha lâayık olduğunuzu düşünerek secde etmek istedim!' dedi.

Bu hareketi doğru bulmayan Resûlullah Efendimiz, yukarıdaki hadis-i şerifi söyledi.

Hadis-i şerifin sebep-i vürudu yani söylenme/rivayet sebebi hakkında şöyle bir rivayet daha vardır:

Resûl-i Ekrem Efendimiz bir grup sahâbînin arasında otururken bir deve gelerek Efendimiz'e secde etmişti. Bunu gören sahâbîler:

- 'Ey Allah'ın Resûlü! Sana hayvanlar, ağaçlar bile secde ediyor. Sana asıl bizim secde etmemiz gerekir!' dediklerinde Peygamber aleyhisselâm şöyle buyurdu:

- *"Rabbimize ibadet edin. Müslüman kardeşlerinize iyilik yapın. Bir kimsenin diğer kimseye secde etmesini emretmek isteseydim, kadının kocasına secde etmesini emrederdim. Şayet bir kadına kocası, kendisini şu dağdan o dağa, o dağdan bu dağa taşımasını emretse, kadının bu emri yerine getirmesi gerekir."*^[158]

İki yol arkadaşından birinin ötekine başkan olması prensibi, dinimizde iyi geçinmeye, huzurlu ve uyumlu yaşamaya ne çok önem verildiğini gösterir. Aile de böyledir. Orada da karı-koca, uzun bir yolculuğa çıkmış iki arkadaş gibidir. Birinin başkan olması, yuvanın huzuru için şarttır. Peygamber Efendimiz bu hadis-i şerifte erkeğin karısı üzerinde önemli haklarının bulunduğunu, kadının ona karşı saygıda kusur etmemesi gerektiğini, dine ters düşmeyen isteklerini yapması gerektiğini belirtmiştir.

İnsanın insana secde etmesinin çok yanlış ve mantıksız bir davranış olduğunu iyice belirtmek isteyen Resûl-i Ekrem Efendimiz, ona secde etmek isteyen sahabisine:

- 'Eğer benim kabrime gelseydin, oraya da secde eder miydin?' diye sordu. Sahâbî:

- 'Hayır, secde etmezdim!' diye cevap verdi. O zaman Peygamber Efendimiz:

- 'Öyleyse bir daha böyle şeyler yapmayın!' buyurdu.^[159]

Peygamber Efendimiz'in bu ifadesini muhaddis Tîbî çok güzel açıklamıştır. Ona göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in bu sözünün manası şudur:

Bana tapacağınıza, hiçbir zaman ölmeyecek, saltanatı yok olmayacak Cenâb-ı Hakk'a secde edin. Zira şimdi benden çekinip saygı duyduğunuz için secde edeceksiniz, yarın yok olduğum zaman ise bundan vazgeçeceksiniz. Böyle manasızlık olur mu, demek istemiştir.^[160]

Bütün bu açıklamalar bize gösteriyor ki, bir kadının kocasına secde etmesi söz konusu değildir. Bununla beraber kadınların kocalarına karşı bağlı kalmaları, onlara saygılı olmaları, nezaketli davranmaları, saygısızlık etmemeleri, kırıcı davranışta bulunmaktan kaçınmaları, geçimsizlik göstermemeleri ve benzeri olumsuz davranışlar yerine olumlu davranış sergilemeleri mutlu bir yuva ve sağlıklı bir toplum için çok önem arz etmektedir. Zira ailenin geçimini üstlenen koca, karısını ve çocuklarını mutlu etmek için onun başkalarının kahrını çekmekte, nice kendini bilmez kimsenin ağız kokusuna katlanmakta, ailesini geçindirecek imkânı alın teri ve göz nuruyla kazanmaktadır. Böylesi fedakâr kimseler her türlü sevgi ve saygıya layıktır.

Aynı durum kadın için de geçerlidir. Kadın, gerek çalışıyor olsun ve gerekse çalışmıyor olsun, sonuçta

evinin direğidir ve bir annedir. Cennet onların ayağı altındadır. En başta saygı duyulması gereken kimselerdir. Koca da evinin direği ve bir anne olan eşine karşı olumsuz davranışlardan kaçınmalı ve onu mutlu edecek davranışlarda bulunmalıdır. Bizim için güzel bir örnek olan Peygamber Efendimiz'in, hanımlarına karşı davrandığı gibi nezaketli, anlayışlı, hoşgörülü, saygılı, sevgiyle davranmalıdır.

Karı-koca arasındaki mutlu bir yuva ve huzur dolu yaşam temelinde oluşmuş bir aile yapısı, ikisinin de hayatını cennet bahçelerinden bir bahçeye dönüştürür. Yoksa cehennem çukurlarından bir çukura dönüşmüş aile ve yuva söz konusu olur.

۲۶۸- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ قَالَ:
حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ أَبِي عُثْبَةَ:

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ النَّاسِ
أَعْظَمُ حَقًّا عَلَى الْمَرْأَةِ؟ قَالَ: «رَوْجُهَا» قُلْتُ: فَأَيُّ النَّاسِ أَعْظَمُ
حَقًّا عَلَى الرَّجُلِ؟ قَالَ: أُمُّهُ

268. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Ben Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e:

- '**İnsanların hangisi kadına hak bakımından daha üstündür?**' diye sordum. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- '**Kocasının!**' diye cevap verdi. Ben de:

- '**İnsanların hangisi erkek üzerinde hak bakımından daha üstündür?**' dedim. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- '**Annesinin!**' buyurdu."^[161]

Açıklama:

Cenâb-ı Hakk'ın erkeklere verdiği maddî ve manevî bazı özellikler, onların aile reisi olmalarını tabii kılmıştır. Erkek bu özellikleri sebebiyle kadını himâye edip korur, destekler ve işlerini yönetir.

Aile küçük bir toplumdur. Bu küçük toplumun huzur içinde yaşayabilmesi için bir düzene ve disipline ihtiyacı vardır. Düzen ve disiplin kendiliğinden olmaz. Onu birinin sağlaması gerekir. Erkeği kadından daha güçlü yaratan Allah Teâlâ, ailede düzeni sağlama görevini de ona yüklemiştir. Buna karşılık kadına da erkekte bulunmayan duygular, manevî özellikler ve incelikler vermiştir.

İyi insan olmanın ilk belirtisi, Allah'ın buyruğuna baş eğmektir. İyi bir kadın da Allah'ın bu konudaki emirlerine baş eğer. Allah'ın buyruğuna uyarak kocasına itaat eder. Ona karşı görevlerini yerine getirir. Kocasını evde bulunmadığı zamanlarda onun namusunu, malını ve aile sırlarını korur.

Görüldüğü üzere bu hadis, kadına hak bakımından en fazla üstün olanın, kocası olduğunu ifade etmektedir. Erkek üzerinde ise hak bakımından en fazla üstün olanın anne olduğunu belirtmektedir.

Bu hadis-i şerifte, konuya sadece erkek açısından bakılmakta ve kocasını kendinden hoşnut etmesi istenmektedir.

Cennet herkesin elde etmeyi düşlediği sonsuz mutluluk yuvasıdır. Gerek kadın için gerekse erkek için bunun yolu, hayat arkadaşıyla güzel ve tatlı bir hayat sürmeyi hedef almak, böylece hem onu hem de kendini mutlu etmektir.

Bu nasıl mümkün olur?

Gerek erkek gerekse kadın tabiatı, anlayışı, din ve dünya görüşü doğrultusunda eşinden güzel davranışlar bekler. Becerikli bir eş, eşinin huylarını, alışkanlıklarını ve ondan beklediği davranışları kısa zamanda öğrenir.

Atalarımızın dediği gibi "**aşını, eşini, işini bilir.**"

Eşinin hoşnutluğunu kazanmak, hem kadın hem de erkek için çok önemli bir iştir.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 2/253 (9102). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 20/64 (12614).

Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 6/76.

Ebu Dâvud, Nikâh 40.

Âzîmâbâdî, Avnü'l-ma'bûd, 6/178

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/254 (9103). Ayrıca bk. Hâkim, el-Müstedrek, 4/107 (7244), 193 (7338).

64. KADININ KOCASI ÜZERİNDEKİ HAKKI

٢٦٩- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى، عَنْ ابْنِ عَجَلَانَ قَالَ: حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ،
عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اَللَّهُمَّ إِنِّي
أُخْرِجُ حَقَّ الضَّعِيفَيْنِ الْيَتِيمِ وَالْمَرْأَةِ

269. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anh] yoluyla Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"Allah'ım! Ben, iki zayıf olanın; yetimin ve kadının haklarını(n yenilmesini) şiddetle yasaklıyorum."^[162]

Açıklama:

Hz. Peygamber, hayatı boyunca güçsüzün yanında olmuş, himâye edilmesi gerekenlere kol kanat germiştir. Yetimlerin ve kadınların korunup gözetilmesine pek önem vermiştir.

Yetimler henüz erginlik çağına gelmeden babalarını kaybetmiş yavrular oldukları için, hem kendilerinin hem de mal varlıklarının korunup gözetilmesi icap etmektedir. Onları himâye etmeyi üstlenen kimselerin mallarını titizlikle koruması, haklarını hiçbir şekilde yememesi, kimseye de yedirmemesi şarttır.

Kadınlara gelince; yüce Allah onları saygıdeğer birer varlık yapmak istemiş ve kendilerine analık özelliği vermiştir. Bu sebeple onların bedenlerini erkeklere nisbeten daha nârin, ruhlarını daha ince ve hassas yaratmıştır. Bunun sonucu olarak da maddî bakımdan daha güçlü olan erkeklerden kadınları koruyup himâye etmelerini istemiştir.

٢٧٠- أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ بَكَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ وَهُوَ ابْنُ سَلَمَةَ،
عَنْ ابْنِ عَجَلَانَ، عَنِ الْمُقْبَرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ،
عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْخُزَاعِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «اَللَّهُمَّ إِنِّي أُخْرِجُ حَقَّ الضَّعِيفَيْنِ حَقَّ الْيَتِيمِ وَحَقَّ الْمَرْأَةِ»

270. ... Ebu Şüreyh el-Huzâî [radiyallahu anh] yoluyla Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"Allah'ım! Ben, iki zayıf olanın; yetimin ve kadının hakkının (yenilmesini) şiddetle yasaklıyorum."^[163]

Açıklama:

Peygamber Efendimiz bu hadis-i şerifte toplumda iki zayıf durumda kadın ile yetime ve bu ikisinin haklarına dikkatimizi çekmektedir. Yetim ile kadına karşı son derecede nâzik ve haklarına saygılı olunması gerektiğini hatırlatmaktadır. Sanki bu ifadesiyle Peygamber Efendimiz, yetimler ile kadınlara karşı iyi davranılması gerektiğini insanlara defalarca anlattığını yüce Allah'a rapor etmektedir.

Buna göre yetimleri ve kadınları incitmekten, haklarını çiğnemekten şiddetle sakınmak gerekir. Yüce Allah güçsüzlere sahip çıktığı için, onlara haksızlık edenler karşılarında Allah Teâlâ'yı bulurlar.

٢٧١- أَخْبَرَنِي حُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُبَشَّرُ
بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ حُسَيْنٍ، عَنْ دَاوُدَ الْوَرَّاقِ، قِيلَ:
إِنَّهُ دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ

عَنْ سَعِيدِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ مُعَاوِيَةَ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا دُفِعْتُ إِلَيْهِ، قُلْتُ: «بِاللَّهِ الَّذِي أَرْسَلَكَ أَهْوَأَ أَرْسَلَكَ بِمَا تَقُولُ؟» قَالَ: نَعَمْ قَالَ: «وَهُوَ أَمْرُكَ بِمَا تَأْمُرُنَا بِهِ» قَالَ: نَعَمْ قَالَ: «فَمَا تَقُولُ فِي نِسَائِنَا؟» قَالَ: هُنَّ حَزَتْ لَكُمْ فَأَتُوا حَزَنَكُمْ أَنِّي سِتْنَمُ، وَأَطْعِمُوهُنَّ مِمَّا تَأْكُلُونَ، وَانْكُسُوهُنَّ مِمَّا تَلْبَسُونَ وَلَا تَضْرِبُوهُنَّ وَلَا تَقْبَحُوهُنَّ

271. ... Saîd bin Hakîm yoluyla, babası Hakîm yoluyla dedesi **Muâviye bin Hayde** [radiyallahu anh] dedi ki:

“Ben (bir gün) Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in yanına gittim. Derken ben onun huzuruna getirildiğimde:

- **‘Seni (peygamber olarak) gönderen Allah adına (soruyorum); (bize) söylediğin şeyleri sana Allah mı gönderiyor?’** dedim. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Evet!’ buyurdu. Ben yine:

- **‘Bize emrettiğin şeyleri sana Allah mı emrediyor?’** diye sordum. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Evet!’ buyurdu. Ben yine:

- **‘O halde hanımlarımız hakkında ne buyurursun?’** diye sordum. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- **‘Onlar sizin için bir tarladır. Tarlanıza istediğiniz şekilde gelin. Onlara yediklerinizden yedinin, giydiklerinizden giydirin, onları dövmeyin ve azarlamayın!’** buyurdu.”^[164]

Açıklama:

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] burada kadının en vazgeçilmez maddî ihtiyaçları olan yeme ve giyinme problemlerine öncelikle çözüm getirmektedir. Çünkü o dönemde kadın pek önemsenmediği için bu iki hayatî ihtiyacı da gerektiği şekilde sağlanmazdı. Dolayısıyla da Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] bu ifadesiyle yeme-içme, giyinip kuşanma gibi zarurî ihtiyaçlar bakımından erkek ile kadın arasında fark bulunmadığını belirtmekte, herkesin hanımını, kızını toplumdaki yerine göre yedirip içirmek ve giydirmek zorunda olduğunu ortaya koymaktadır.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] burada kadının maddî ihtiyaçlarına çözüm getirdikten sonra onun ruhî cephesini de ele almaktadır. Erkekleri kadının hassas ruh dünyasına saygılı olmaya çağırmakta ve kadının psikolojisinin erkekten farklı ve daha hassas olduğuna dikkatleri çekmektedir. Kadının gönlünü hesaba katmayan, onu incitip kıran ve manevî dünyasını alt üst eden kaba davranışlardan sakındırmaktadır.

Kadını manen yıpratın ve onu derinden yaralayan en acı sözlerden birisi de yüzüne karşı çirkin söz söylemek ve çirkin olduğunu belirtmektir. Bu sebeple Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], böyle ağır ve kaba sözlerle, onun kadınlık gururunun rencide edilmesine izin vermemektedir. Evlenmeden önce her iki tarafın birbirini beğenme ve beğenmeme hakkı vardır. Fakat evlendikten sonra bu konuyu tekrar gündeme getirmenin bir anlamı yoktur.

Yüze vurmamaya gelince; bu yasak, sadece kadınlar için değil, çocuklar ve köleler için dahi geçerlidir. Çünkü yüz, insan şahsiyetinin simgesidir. Yüze vurmak, insana saygı göstermemektedir. Kaldı ki, kadın için yüz ayrı bir önem taşır. Çünkü güzelliğini canlı tutmak üzere kadının en fazla önem gösterdiği organı yüzüdür.

Hadiste işaret edilen diğer bir husus da karısına darılıp ayrı yatmak zorunda kalan bir erkeğin, bu cezayı evin dört duvarı arasında uygulamasıdır. Çünkü aile için sırrın ifşa edilmesi kadının izzet-i nefsinin son derece zedeler. Diğer taraftan ailenin yıkılmasını isteyen fesatçılara fırsat verilmiş olur. Evliliği sona erdirmeyi gerektiren bir durum olmadığı müddetçe dostları üzen ve düşmanları sevindiren bir davranışta bulunulmamalıdır.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/254 (9104). Ayrıca bk. İbni Mâce, Edeb 6 (3678); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 15/416 (9666); İbni Hibbân, es-Sahîh, 12/376 (5565); Hâkim, el-Müstedrek, 1/131 (211), 4/142 (7167); Beyhakî, Şuabu'l-İmân, 9/530 (7058).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/254 (9105).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/255 (9106). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Radâ' 40-41 (2142); İbn Mâce, Nikâh 3 (1850); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 4/446, 447, 5/3; İbni Hibbân, es-Sahîh, 9/482 (4175); Hâkim, el-Müstedrek, 2/204 (2764).

65. KİŞİNİN HANIMINI İDARE ETMESİ

٢٧٢- أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ عُثَيْمٍ، عَنْ
سَعِيدِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي السَّلِيلِ، عَنْ نُعَيْمِ بْنِ قَعْنَبٍ،
أَنَّ أَبَا ذَرٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ الْمَرْأَةَ
خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ، فَإِنْ ذَهَبَتْ تُقْوِمُهَا تَكْسِرُهَا وَإِنْ تَدَغَّهَا، فَإِنْ
فِيهَا أَمْدًا وَبَلْعَةً

272. ... Ebu Zerr [radiyallahu anh]'ın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Kadın, kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Eğer onu doğrultmak istersen kırarsın. Eğer onu (idare edip) olduğu şekilde bırakırsan onda eğriliğine rağmen geçimi gerektirecek bir değer vardır.”^[165]

Açıklama:

Kur'an, "Onlarla (yani hanımlarınızla) hoşça, güzelce geçinin"^[166] şeklinde genelleme ifade eden lafızlarla erkeklere hanımlarıyla iyi geçinmelerini emrederken, Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem] de bazen "Kadınlara karşı hayırlı olmayı (size) tavsiye ederim/nasihatçi olun. Çünkü onlar sizin elinizde emanettirler. Onlara iyi davranmaktan başka hakkınız yoktur"^[167] gibi merhamet dolu ifadelerle, bazen de "Onların aleyhine yol aramayın" tarzındaki ikazlarıyla ümmetini, hanımlara karşı hassas olmaya davet etmiştir. Çünkü kadın, hassas bir yapıya sahiptir. Çabuk kırılır, çabuk sevinir, çabuk üzülür... Onların bu yapısını dikkate almamızı isteyen Peygamberimiz [sallallahu aleyhi ve sellem], bir erkek açısından meselenin ne kadar zor olduğunu bildiği için sık sık ümmetine bu konuda açıklayıcı beyanlarda bulunmuştur.

Bu beyanların geneline baktığımızda, bir taraftan erkeğin hassasiyete davet edildiğini, bir taraftan da işin sevap yönüne dikkat çekildiğini görürüz. Nitekim Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] bir hadiste konuyla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

“Müminlerin iman bakımından en kusursuz olanı, ahlakı en güzel olanıdır. Ahlakı en güzel olanınız da kadınlarınıza en güzel davrananınızdır.”^[168]

Bu hadiste, ahlak gibi kazanılması çok zor olan bir değer, insanın hanımına güzel davranmasıyla elde edilebileceğine şahit olmaktayız. Bu erkek için öyle büyük bir müjde ve mutluluktur ki, başka bir yerde bu mutluluğu bulmak neredeyse mümkün değildir.

Hadisi, konu başlığı çerçevesinde ele aldığımızda Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in bize kadınla nasıl geçinmek gerektiğini anlatmak istediğini görürüz. Dövmekle-sövmekle kadını arzu edilen şekle koymanın mümkün olmayacağını belirtmiştir. Hiddet ve şiddet yerine, ülfet ve şefkat yolunu tutmayı tavsiye etmiştir. Kadına ancak bu yolla yaklaşmanın ve ona etki etmenin mümkün olabileceğini ifade etmiştir.

Aile yuvasının huzuru ve ailedeki fertlerin mutluluğu için takip edilecek yol budur. Çünkü kadının dünyasına ve ahiretine zarar verecek hususlarda doğruyu anlatmak ve ona yardımcı olmak gerekir. Zaten yüce Allah doğruyu bulmada aile fertlerinin birbirine yardımcı olmasını tavsiye ederek **“Kendinizi ve ailenizi cehennem ateşinden koruyunuz”**^[169] buyurmaktadır.

Yuva dediğimiz müessese, fertlerin herhangi bir sebeple dağılmaları, birbirlerinden uzaklaşmaları için değil, birbirleriyle iyice kaynaşmaları, her vesileyle kaynaşıp bütünleşme yolunda kullanmaları için kurulmuştur.

Diğer türlü, aile içinde herkes kendi havasında olsa, bildiğince davransa, istediği gibi tüketse, o zaman evlenmenin ve bir yuva kurmanın esprisi kalmaz.

Bu yüzden diyoruz ki, aile her ne kadar bazı hukukî değerler üzerine oturmuş olsa bile onu esas bir arada tutan şey sevgidir, saygıdır, karşılıklı anlayıştır, iyi niyettir. Çünkü bir eşi en fazla tatmin ve mutlu eden şey, kalbine karşılık veren bir kalbin bulunmasıdır. Böyle bir durumda eşler birbirleriyle sevgilerini, mutluluklarını ve aşklarını paylaşırlar. Sevinçlerinde birbirine ortak, üzüntülerinde ise yardımcı olurlar.

٢٧٣- أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ:

حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ،

عَنْ أُسَامَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا تَرَكَتُ
بَعْدِي فِتْنَةً أَضُرُّ عَلَى الرَّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ

273. ... Üsâme bin Zeyd [radiyallahu anh] dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Benden sonra erkeklere (ahlaksız) kadınlardan daha zararlı bir fitne bırakmadım.”^[170]

Açıklama:

İlk bakışta hadis-i şerifin, bütün kadınları fitne ve fesada yol açan uğursuz yaratıklar kabul ettiği sanılabilir. Hayır, Peygamber Efendimiz böyle bir şey söylememiştir. Bu hadiste bazı problemli kadınlara işaret edilmekte, huysuzlukları sebebiyle onların erkekleri zor durumda bırakacakları belirtilmektedir.

Şu âyet-i kerîme konumuza ışık tutmaktadır:

“Ey imân edenler! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olanlar da vardır. Onlardan sakının. Ama affeder, kusurlarını başlarına kakmaz, hoşgörür ve bağışlarsanız, bilin ki Allah da çok bağışlayan, çok esirgeyendir.”^[171]

Malını ve canını Allah yoluna adayan bazı müminleri, eşleri ve çocukları, daha çok duygularına hitap etmek suretiyle bu davranıştan vazgeçirebilirler. Sen ölürsen biz ne yaparız, savaşa gitme, diyebilirler. Paranı boş yere harcama, çocuğunu çocuğunu düşün, diyerek erkeğin hayır yapmasına engel olabilirler. Sahip olduklarından daha fazlasını istemek suretiyle kocalarını gayri meşrû kazanmaya sevkedip günaha itebilirler.

Rivayet edildiğine göre ashâb-ı kirâm devrinde bazı sahâbîlerin eşleri ve çocukları, “Eğer gidecek olursan biz sensiz ne yaparız?” bahânesiyle onların hicret etmesini geciktirmişlerdi. Bu gecikme yüzünden ne büyük manevî kayıplara uğradıklarını anlayan o sahâbîler, hanımlarını ve çocuklarını cezalandırmaya kalkınca, onları daha hoşgörülü davranmaya ve affetmeye dâvet eden yukarıdaki âyet-i kerîme nâzil olmuştu. İşte kadınların erkekler için tehlike olacağı yönlerden biri budur.

Meselenin önemli bir yönü daha vardır: Kur’ân-ı Kerîm’de belirtildiği üzere,^[172] insan bazı dünya zevk ve nimetlerine düşkün olarak yaratılmıştır. Bunlardan biri, belki de birincisi iki cinsin birbirine olan meylidir. Bu ilginin ölçülü kullanılmaması, her iki taraf için de tehlike doğurur. Hadis-i şerifte bu tehlikeye erkeklerin dikkati çekilmekte, kadınlar konusunda dikkatli ve uyanık olmaları istenmektedir.

Nasıl ki erkeklerin, kadınların günaha girip girmemeleri bakımından bir imtihan oluşturma riski varsa aynı şekilde kadınlar da erkeklerin günaha girip girmemeleri bakımından bir sınav çeşidini oluşturmaktadır. Bu durum, eşler durumundakiler ile diğer kadınlar için geneldir.

İffetli, namuslu, dürüst, kanaatkâr, ibadetine düşkün, kocasına itaatkâr kadın; kocasının günaha girmesine sebep olması şöyle dursun, bilakis onu birçok günahattan uzak tutabilir. Sayılan özelliklerin ve benzeri faziletlerin aksi karaktere sahip olan kadınlar ise kocaları için gerçekten felâket ve günaha girmenin en müsait aracı sayılır.

Toplumda kocasına husumet besleyen, yemeğine zehir katan, öldürmeye girişen, malına, ırzına, namusuna hıyanet eden, haram kazanca zorlayan, dinî görevlerini engelleyen ve böylece cehenneme sürükleyen kadınlara rastlanır. Nitekim Teğâbun suresinde de konuyla ilgili olarak **“Ey iman edenler! Bilmiş olunuz ki eşlerinizden ve evlâdınızdan size düşman olanları vardır”**^[173] buyurulmaktadır.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/255 (9107). Ayrıca bk. Buhârî, el-edebü'l-Müfred, (747); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 35/266 (21339), 359 (21454); Abdurrezzâk, el-Musannef, 4/301 (7878); Bezzâr, el-Müsned, 9/384 (3970).

en-Nisâ suresi, 4/19.

Tirmizî, Radâ' 11.

Tirmizî, Radâ' 11.

et-Tahrîm suresi, 66/6.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/255 (9108). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 17; Müslim, Zikr 97 (2740), 98 (2741); Tirmizî, Edeb 31 (2780); İbni Mâce, Fiten 19 (3998); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 5/200, 210.

et-Tegâbün suresi, 64/14.

Âl-i İmrân suresi, 3/14.

et-Tegâbün suresi, 64/14.

66. KİŞİNİN HANIMINA YUMUŞAK DAVRANMASI

٢٧٤- أَخْبَرَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ، عَنْ خَالِدٍ،
عَنْ أَبِي قِلَابَةَ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تُمْ ذَكَرَ
كَلِمَةً مَعْنَاهَا أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنَهُمْ خُلُقًا، وَالْأَطْفَهُمْ بِأَهْلِهِ»

274. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Sonra Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] mana itibariyle şöyle bir söz söyledi:

"Müminlerin iman bakımından en mükemmel olanı ahlak bakımından en güzel olanı ve hanımına/ailesine karşı en yumuşak davrananıdır."^[174]

Açıklama:

Her şeyin en iyisi, bir ölçüye vurularak anlaşılır. Altının, gümüşün hası da böyle bilinir. İyi mümin olmanın ölçüsü, iyi huylu olmaktır. Huyu güzel olmayanın imânı noksan olur. İnsanlara iyi davranan, herkese iyilik düşünen, hatır gönül yıkmamak için gayret sarfedenler iyi huylu insanlardır. Peygamberler, Allah dostları ve iyi Müslümanlar kabalıkları hoşgörmeye ve insanlara katlanmaya çalışırlar. Ugradıkları sıkıntıları büyütmezler. Câhillerin kaba davranışları onların şefkat ve merhamet duygularını zedelemeyiz. İşte bu sebeple en olgun imân, öyle kimselerde bulunur.

Mükemmel imanın ölçüsü iyi huy olduğu gibi, hayırlı olmanın ölçüsü de kadınlara iyi davranmaktır. Bunu bir başka hadis-i şerifinde Peygamber Efendimiz şöyle belirtir:

"Hayırlınız, aile fertlerine hayırlı olandır. Ailesine en hayırlı olanınız benim."^[175]

Demek ki hayırlı insan, ailesine iyi davranan, onlara karşı eli açık olan, hoşgörüsü ve güleryüzüyle onları memnun eden kimsedir. Böyle olmayanlar ise hayırsız kimselerdir.

Öyleleri vardır ki, dışarıda herkese karşı hoşgörülü, nâzik ve yumuşaktır. Fakat eve gelince sanki maskeleri düşer de dünyanın en kaba, en asık suratlı ve en müsâmahasız insanı olup çıkarlar. İşte bu hâl hayırsızlığın tipik örneğidir. Resûl-i Ekrem Efendimiz'in evindeki hâlini dikkate alan İmam Mâlik çok güzel bir prensip ortaya koymuştur. Der ki:

"Bir kimse kendisini aile fertlerine, dünyanın en sevimli insanı olarak kabul ettirmelidir."

Peygamber Efendimiz'in hanımlarına karşı davranışlarını göz önünde bulundurarak, hayırlı bir insanın evinde nasıl davranması gerektiğini şöyle özetleyebiliriz:

1. Bir koca, hanımına duyduğu sevgiyi zaman zaman dile getirmeli, ona yapmayı düşündüğü iyiliklerden söz etmelidir.

2. Eski-yeni birtakım meseleleri sohbet konusu yapmalı; gördüğü, duyduğu, okuduğu faydalı bilgileri hanımına anlatmalıdır.

3. Zaman zaman şakalar yapmalı, mizahî konulara yer vermeli, evin içinde samimi bir hava meydana getirmelidir.

Peygamber Efendimiz hayatının muhtelif dönemlerinde Hz. Âişe ile koşular yapmıştır. Bu yarışlarda ilk zamanlar Peygamber Efendimiz'i geçen Hz. Âişe annemiz, daha sonraları kilo aldığı için Peygamber Efendimiz onu geçmiş ve "Bu, o yarışın rövanşıdır" diye şaka yapmıştır.^[176]

Özetle, insan evinde güler yüzlü olmalı, karısına iyi davranmalı ve onu anlayışla karşılamalıdır. Hz. Peygamber hanımlarına iyi davranır, nazlarını çeker, onları kırmazdı.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/256 (9109). Ayrıca bk. Tirmizî, İmân 6 (2612); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 6/47; Hâkim, el-Müstedrek, 1/53.

İbni Mâce, Nikâh 50.

Ebu Dâvud, Cihâd 61.

67. KADININ KOCASINA KARŞI SESİNİ YÜKSELTMESİ

٢٧٥- أَخْبَرَنِي عَبْدَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ الْمَرْوَزِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ يَغْنِي الْعَنْقَرِيُّ قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عِزَّارِ بْنِ حُرَيْثٍ:

عَنِ الثُّغَمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ: اسْتَأْذَنَ أَبُو بَكْرٍ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمِعَ صَوْتَ عَائِشَةَ عَالِيًا، وَهِيَ تَقُولُ: «وَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّ عَلِيًّا أَحَبُّ إِلَيْكَ مِنِّي أَبِي فَأَهْوَى إِلَيْهَا أَبُو بَكْرٍ لِيَلْطِمَهَا وَقَالَ: يَا ابْنَةَ فُلَانَةَ أَرَاكَ تَرْفَعِينَ صَوْتَكَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَمْسَكَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ مُغَضَّبًا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا عَائِشَةُ كَيْفَ رَأَيْتَنِي أَنْقَذْتُكَ مِنَ الرَّجُلِ، ثُمَّ اسْتَأْذَنَ أَبُو بَكْرٍ بَعْدَ ذَلِكَ وَقَدْ اضْطَلَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَائِشَةُ فَقَالَ: أَذْخِلَانِي فِي السِّلْمِ كَمَا أَذْخَلْتُمَانِي فِي الْحَرْبِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قَدْ فَعَلْنَا

275. ... Nu'mân bin Beşîr [radiyallahu anh] dedi ki:

"Hz. Ebu Bekir [radiyallahu anh] (bir gün) Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanına girmek için izin istedi. Derken (kızı) Hz. Âişe [radiyallahu anhâ]'nın sesini (Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e karşı) yükselttiğini işitti. Bu sırada Hz. Âişe [radiyallahu anhâ]:

- **'Vallahi, Ali'yi babam (Ebu Bekir'den) daha çok sevdiğini bilmekteyim!'** diyordu.

Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir [radiyallahu anh], (tokat) vurmak üzere kızı Hz. Âişe [radiyallahu anhâ]'nın üzerine yürüdü ve:

- **'Ey filanca kadının kızı! Senin Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e karşı sesini yükselttiğini görüyorum!'** dedi.

Fakat Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] onu tuttu. Hz. Ebu Bekir [radiyallahu anh] (oradan) öfkeli vaziyette çıkıp gitti. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], (Hz. Âişe'ye hitaben):

- **'Benim seni adamdan (yani baban Ebu Bekir'den) nasıl kurtardığımı gördün mü?'** buyurdu.

Daha sonra Hz. Ebu Bekir [radiyallahu anh], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] ile Hz. Âişe [radiyallahu anhâ]'nın barıştığı bir zamanda (yanlarına girmek için) izin istedi ve:

- **'Kavga ederken beni yanınıza aldığınız gibi barışık olduğunuz zamanda da içeri gireyim!'** dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- **'Öyle yaptık!'** buyurdu."^[177]

Açıklama:

Bu hadis, evlilik hayatı içerisinde kadın ile erkek arasında herhangi bir nedenden dolayı tartışma çıkıp sözlü kavga ederken kırıcı ve zarar verici davranışlardan kaçınılması gerektiğini, taraflardan birinin kontrolü sağlayarak veya sağduyulu davranarak öfkesine hâkim olup ortamı yumuşatması, şaka yollu ifadelerle durumu idare etmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Hz. Peygamber'in Hz. Âişe'ye: "Gördün ya seni babanın elinden nasıl kurtardım" demesi gerekirken, **"Benim seni adamdan (yani baban Ebu Bekir'den) nasıl kurtardığımı gördün mü?"** diyerek şaka yapması aslında bir şaka olmakla beraber aynı zamanda "Hz. Ebu Bekir'in Allah ve Resûlü için öfkelenen kâmil bir erkek olduğu, hakiki mertliğin en şaşmaz ölçüsünün de sevdiğini Allah ve Resûlü için sevmek, yerdüğünü de Allah ve Resûlü için yermek olduğu" gerçeklerini de ifade eden bir vecizedir.

Bilindiği üzere Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] özel hayatında kabalıktan, yalandan uzak, lâtif olan latifelere yer verirdi. Fakat bunu sık sık yapmaz, tadında bırakırdı.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/256 (9110). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 30/341 (18394), 372 (18421); Bezzâr, el-Müsned, 8/223 (3275).

68. KADININ KOCASINA ÖFKELENMESİ

٢٧٦- أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَلِيُّ وَهُوَ ابْنُ مُسْهِرٍ،
عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنِّي
لَأَعْلَمُ إِذَا كُنْتُ غَنِي رَاضِيَةً، وَإِذَا كُنْتُ عَلَيَّ غَضَبِي» قُلْتُ: بِمِ
تَعْلَمُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «إِذَا كُنْتُ عَلَيَّ غَضَبِي فَحَلَقْتُ» قُلْتُ:
كَلَّا وَرَبِّ إِبْرَاهِيمَ، وَإِذَا كُنْتُ غَنِي رَاضِيَةً قُلْتُ: كَلَّا وَرَبِّ
مُحَمَّدٍ قُلْتُ: «صَدَقْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَهْجُرُ إِلَّا اسْمَكَ»

276. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], (Hz. Âişe'ye hitaben):

- **'Senin benden razı/hoşnut olduğun zamanı ve bana öfkeli/kızgın olduğun zamanı da muhakkak biliyorum!'** dedi. Ben de:

- **'Nasıl biliyorsun, ey Allah'ın Resûlü!'** dedim. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- **'Eğer bana karşı öfkeli isen 'İbrahim'in Rabbi' diyorsun. Eğer benden razı/memnun isen 'Muhammed'in Rabbi' diyorsun'** buyurdu. Ben de:

- **'Doğru söyledin, ey Allah'ın Resûlü! Ben sadece senin ismini bırakıyorum!'** dedim."^[178]

Açıklama:

Hiz. Âişe [radiyallahu anhâ]'nın, Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanında ayrı bir yeri vardı. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] onu çok sever ve bunu da zaman zaman ifade ederdi.

Hiz. Âişe [radiyallahu anhâ] hassas bir mizaca sahipti. İnsanlık gereği bazen kızgın, bazen sinirli ve bazen de kıskanç durumda oluyordu. Kızgın halde olduğunda bunu Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e olan hitap tarzıyla ortaya koyardı. Hiçbir zaman küfür, hakaret, aşağılama ve incitici davranışta bulunmamıştı. Zaten bu durum da ona yakışmaz. Öfkeli veya kıskanç durumda olduğunda bile öfke kontrolüne sahipti. Öfkesinde ve kızgınlığında ileri gitmez ve aşırı bir tavır göstermezdi. Öfke kontrolüne sahip olarak ağzına gelen her şeyi söylemezdi. Bu durum onun hitap tarzına yansiyordu.

Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem] ise onun bu ruh halini çok iyi biliyordu. Kendisine hitap ederken öfkeli olduğunda **"İbrahim'in Rabbi" diyor. Eğer memnun isen 'Muhammed'in Rabbi' diyor** şeklinde belirtiyor. Hiz. Âişe [radiyallahu anhâ] öfkeli olduğunda sadece "Muhammed" ismini söylemekten imtina ediyor.

Allah Resûlü, onun bu tavrını bir saygısızlık ifadesi olarak görmemektedir. Bu, bir nazlanma veya sevgi ve saygı ifadesidir.

Burada Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hanımıyla ilgilendiğini, onların nazlarına sabrettiğini ve onlarla şakalaştığını görüyoruz. Onun tavrına karşı ya sükût ettiğini ya da hoş mukabelede bulunduğunu öğreniyoruz. Bütün bunlar, bizim için birer edep dersidir.

Buna göre kadın ile koca arasında meydana gelebilecek küçük kırgınlıklar büyütülmemeli, aksine güzellikle mukabele edilmeli, anlayışla karşılanmalı, şakayla duymamazlıktan gelerek veya sessiz kalarak tahammül gösterilmelidir.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/256 (9111). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 108, Edeb 63; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 80 (2439); Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, VI, 30, 61, 213; İbni Hibbân, es-Sahîh, 10/174 (4331), 16/49 (7112); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 23/46; Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 7/129 (13472), 10/48 (19814).

69. KADININ KOCASINDAN AYRI KALMASI (VE) BİRBİRLERİYLE ANLAŞMA YAPAN İKİ KADIN OLAYI

٢٧٧- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ ثَوْرٍ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي ثَوْرٍ،

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: «لَمَّا أَزَلَّ حَرِيصًا أَسْأَلَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ عَنِ الْمَرْأَتَيْنِ مِنْ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّتَيْنِ» قَالَ اللَّهُ تَعَالَى إِنَّ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا فَحَجَّ عُمَرُ، وَحَجَّجْتُ مَعَهُ، فَلَمَّا كُنَّا بِبَغِضِ الطَّرِيقِ عَدَلَ عُمَرُ، وَعَدَلْتُ مَعَهُ بِالْإِدَاوَةِ، فَتَبَرَّزَ، ثُمَّ أَتَانِي فَسَكَبْتُ عَلَى يَدَيْهِ فَتَوَضَّأَ فَقُلْتُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ مِنَ الْمَرْأَتَانِ مِنْ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّتَانِ قَالَ اللَّهُ لَهُمَا إِنَّ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا قَالَ عُمَرُ: وَاعْبَجَا لَكَ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ، عَائِشَةُ وَحَفْصَةُ، ثُمَّ أَخَذَ يَسُوقُ الْحَدِيثَ قَالَ: «كُنَّا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ -قَوْمًا نَغْلِبُ النِّسَاءَ، فَلَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ وَجَدْنَا قَوْمًا تَغْلِبُهُمْ نِسَاؤُهُمْ، فَطَفِقَ نِسَاؤُنَا يَتَعَلَّمْنَ مِنْ نِسَائِهِمْ» وَكَانَ مَنَزَلِي فِي بَنِي أُمَيَّةَ بْنِ زَيْدٍ بِالْعَوَالِي، فَغَضِبْتُ يَوْمًا عَلَى امْرَأَتِي، فَإِذَا هِيَ تُرَاجِعُنِي فَأَنْكَرْتُ أَنْ تُرَاجِعَنِي، فَقَالَتْ: «مَا تُنْكِرُ أَنْ أُرَاجِعَكَ، فَوَاللَّهِ إِنَّ أَزْوَاجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيُرَاجِعُنَّهُ وَتَهْجُرُهُ إِخْدَاهُنَّ الْيَوْمَ إِلَى اللَّيْلِ، فَاَنْطَلَقْتُ، فَدَخَلْتُ عَلَى حَفْصَةَ» فَقُلْتُ: أُرَاجِعِينَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: «نَعَمْ» قُلْتُ: وَتَهْجُرُهُ إِخْدَاكُنَّ الْيَوْمَ إِلَى اللَّيْلِ قَالَتْ: «نَعَمْ» قُلْتُ: لَقَدْ خَابَ مَنْ فَعَلَ ذَلِكَ مِنْكُمْ وَخَسِرَ، أَفَتَأْمَنُ إِخْدَاكُنَّ أَنْ يَغْضَبَ اللَّهُ عَلَيْهَا لِيَغْضَبَ رَسُولَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا هِيَ قَدْ هَلَكَتْ؟ لَا تُرَاجِعِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَا تَسْأَلِيهِ، وَسَلِّبِي مَا بَدَا لَكَ، وَلَا يَغْزُوكَ أَنْ كَانَتْ جَارَتُكَ هِيَ أَوْسَمُ وَأَحَبُّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْكَ يُرِيدُ عَائِشَةُ، فَكَانَ لِي جَارٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، وَكُنَّا نَتَنَاقَشُ التَّنْزِيلَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَنْزَلَ يَوْمًا، وَيَنْزِلُ يَوْمًا، فَيَأْتِينِي بِخَبَرِ الْوَحْيِ وَغَيْرِهِ وَآتِيهِ بِمِثْلِ ذَلِكَ، وَكُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّ عَسَانَ تُنْعِلُ الْحَيْلَ لِيَتَغَزَّوْنَا، فَتَزَلَّ صَاحِبِي يَوْمًا، ثُمَّ أَتَانِي عِشَاءً، فَضَرَبَ بَابِي، ثُمَّ

نَادَى فَخَرَجْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ: «حَدَّثَ أَمْرٌ» قُلْتُ: مَا حَدَّثَ؟ جَاءَتْ
عَسَانُ؟ قَالَ: «لَا، بَلْ هُوَ أَعْظَمُ مِنْ ذَلِكَ، طَلَّقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِسَاءَهُ» فَقُلْتُ: لَقَدْ خَابَتْ حَفْصَةُ إِذَا وَخَسِرَتْ،
قَدْ كُنْتُ أَظُنُّ هَذَا كَاثِبًا حَتَّى إِذَا صَلَّيْتُ الصُّبْحَ شَدَّدْتُ عَلَيَّ
ثِيَابِي، ثُمَّ نَزَلْتُ فَدَخَلْتُ عَلَى حَفْصَةَ، وَهِيَ تَبْكِي فَقُلْتُ: ثُمَّ
ذَكَرَ كَلِمَةً مَغْنَاهَا أَطْلَقَكُنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَتْ: «لَا أَذْرِي، هَذَا هُوَ مُعْتَرِلٌ فِي هَذِهِ الْمَشْرُوبَةِ، فَنَادَيْتُ
غُلَامًا لَهُ أَسْوَدٌ» فَقُلْتُ: اسْتَأْذِنَ لِعُمَرَ، فَدَخَلَ الْغُلَامُ، ثُمَّ خَرَجَ
إِلَيَّ فَقَالَ: «قَدْ ذَكَرْتُكَ لَهُ فَصَمْتُ فَأَنْطَلَقْتُ حَتَّى أَتَيْتُ الْمُنْبَرَّ،
فَجَلَسْتُ، فَإِذَا عِنْدَهُ رَهْطٌ جُلُوسٌ يَتَكِي بَعْضُهُمْ، فَجَلَسْتُ قَلِيلًا
فَعَلَّبَنِي مَا أَحَدٌ، فَأَتَيْتُ الْغُلَامَ» فَقُلْتُ: اسْتَأْذِنَ لِعُمَرَ، فَدَخَلَ
الْغُلَامُ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَيَّ قَالَ: قَدْ ذَكَرْتُكَ لَهُ، فَصَمْتُ، فَجَلَسْتُ
إِلَى الْمُنْبَرِّ، ثُمَّ عَلَّبَنِي مَا أَحَدٌ، فَرَجَعْتُ إِلَى الْغُلَامِ، فَقُلْتُ:
اسْتَأْذِنَ لِعُمَرَ فَدَخَلَ، ثُمَّ خَرَجَ إِلَيَّ فَقَالَ: قَدْ ذَكَرْتُكَ لَهُ، فَصَمْتُ
فَوَلَّيْتُ مُذْبِرًا، فَإِذَا الْغُلَامُ يَدْعُونِي فَقَالَ: ادْخُلْ فَقَدْ أَذِنَ لَكَ،
فَدَخَلْتُ فَسَلَّمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَإِذَا هُوَ
مُتَّكِيٌّ عَلَى حَصِيرٍ قَدْ أَثَّرَ فِي جَنْبِهِ، فَقُلْتُ: أَطَلَّقْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ
نِسَاءَكَ؟ فَرَفَعَ إِلَيَّ رَأْسَهُ قَالَ: «لَا» قُلْتُ: اللَّهُ أَكْبَرُ، لَوْ رَأَيْتُنَا يَا
رَسُولَ اللَّهِ، وَكُنَّا -مَعْشَرُ قُرَيْشٍ- قَوْمًا نَغْلِبُ النِّسَاءَ، فَلَمَّا قَدِمْنَا
الْمَدِينَةَ وَجَدْنَا قَوْمًا تَغْلِبُهُمْ نِسَاؤُهُمْ، فَطَفِقَ نِسَاؤُنَا يَتَعَلَّمْنَ مِنْ
نِسَائِهِمْ، فَغَضِبْتُ يَوْمًا عَلَى امْرَأَتِي، فَطَفِقَتْ تُرَاجِعُنِي، فَأَنْكَرْتُ
أَنْ تُرَاجِعَنِي، فَقَالَتْ: مَا تُنْكِرُ أَنْ أُرَاجِعَكَ، فَوَاللَّهِ إِنَّ أَزْوَاجَ
النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيُرَاجِعْنَهُ، وَتَهْجُرُهُ إِخْدَاهُنَّ يَوْمًا
إِلَى اللَّيْلِ، فَقُلْتُ: لَقَدْ خَابَ مَنْ فَعَلَ ذَلِكَ مِنْهُنَّ وَخَسِرَ، أَتَأْمَنُ
إِخْدَاهُنَّ أَنْ يَغْضَبَ اللَّهُ عَلَيْهَا لِيَغْضَبَ رَسُولَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ؟ فَإِذَا هِيَ قَدْ هَلَكَتْ، فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَدَخَلْتُ عَلَى حَفْصَةَ، فَقُلْتُ: لَا
يَغُرُّكَ أَنْ كَانَتْ جَارَتُكَ هِيَ أَوْسَمُ مِنْكَ وَأَحَبُّ إِلَيَّ رَسُولِ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْكَ، فَتَبَسَّمَ أُخْرَى، فَقُلْتُ: اسْتَأْنَسُ يَا
رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «نَعَمْ» فَجَلَسْتُ فَرَفَعْتُ رَأْسِي فِي النَّبِيِّ، فَوَاللَّهِ
مَا رَأَيْتُ شَيْئًا يَزِيدُ الْبَصَرَ إِلَّا أَهْبَأَ ثَلَاثَةً، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ،
اذْعُ اللَّهُ يُوسِّعُ عَلَى أُمَّتِكَ، فَقَدْ وَسَّعَ اللَّهُ عَلَى فَارِسَ وَالرُّومِ
وَهُمْ لَا يَغْبُدُونَ اللَّهَ فَاسْتَوَى جَالِسًا، وَقَالَ: «أَوْفِي شَلِّ أَنْتَ يَا
ابْنَ الْخَطَّابِ؟ أَوْلَيْكَ قَوْمٌ قَدْ عَجَلَتْ لَهُمْ طَيِّبَاتُهُمْ فِي حَيَاتِهِمْ
الدُّنْيَا» فَقُلْتُ: اسْتَغْفِرْ لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: وَكَانَ أَقْسَمُ الْأَ

277. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] dedi ki:

“Ben yüce Allah’ın, Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hanımlarından, haklarında **“Eğer ikiniz de Allah’a tevbe ederseniz, (yerinde olur). Çünkü kalpleriniz sapmıştı”** (et-Tahrîm suresi, 66/4. âyetinde) buyurduğu iki kadının kimler olduğunu Ömer İbnü’l-Hattâb [radiyallahu anh]’a sormayı arzu edip dururdum. Nihayet Ömer [radiyallahu anh] haccetti. Onunla birlikte ben de haccettim. Biraz yol aldıktan sonra Ömer [radiyallahu anh] (tuvalet ihtiyacını gidermek için yoldan) saptı. Elimde su tulumu olduğu halde onunla birlikte ben de (yoldan) saptım. Tuvalet ihtiyacını giderdi, sonra yanıma geldi. Ellerine su döktüm, abdest aldı. Derken ona:

- ‘Ey müminlerin emiri! Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hanımlarından kendilerine yüce Allah’ın **“Eğer ikiniz de Allah’a tevbe ederseniz, (yerinde olur). Çünkü kalpleriniz sapmıştı”** (et-Tahrîm suresi, 66/4. âyetinde) buyurduğu iki kadın kimlerdir?’ dedim. Ömer [radiyallahu anh]:

- ‘Sana şaşarım, ey Abdullah bin Abbâs! O iki kişi, Hafsa ile Âişe’dir!’ diye cevap verdi.

Bundan sonra Hz. Ömer [radiyallahu anh], hadisi rivayet etmeye başlayıp dedi ki:

Biz, Kureyş topluluğu (Mekke’de iken) kadınlara hükmeden bir topluluk idik. Medine’ye geldiğimizde (orada) kadınları onlara hükmeden bir topluluk bulduk. Derken bizim kadınlarımız da onların kadınlarından (bu huyu) öğrenmeye başladılar. Benim evim (Medine’nin doğu tarafında 2-8 mil uzaklıkta yüksek yerlerde bulunan) Avâlî’deki Ümeyye bin Zeydoğulları kabilesinde idi. Bir gün hanıma kızdım. Bir de baktım, o bana (kafa tutup) karşılık veriyor! Onu bana karşı (kafa tutup) söz söylemekten men ettim. O:

- **‘Benim sana karşılık vermeme neden men ediyorsun? Vallahi, Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hanımları bile ona (kafa tutup) karşılık veriyorlar da (bazen) onlardan biri, bütün gün akşama kadar ona küsüyor!’** dedi.

Bunun üzerine gittim, (kızım) Hafsa’nın yanına girdim. Ona:

- **‘Sen Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e karşılık veriyor musun?’** dedim. (Kızım) Hafsa:

- ‘Evet, (karşılık veriyorum)’ diye cevap verdi. Ben:

- **‘Sizden birisi onu bütün gün akşama kadar terk ediyor mu?’** diye sordum. (Kızım) Hafsa:

- ‘Evet!’ diye cevap verdi. Ben:

- **‘Sizden bunu yapan muhakkak kendine yazık etmiştir. Sizden biriniz, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in gazabından dolayı Allah’ın kendisine gazap etmeyeceğinden emin olabiliyor mu? O halde böyle (yapan) birisi helak olmuş demektir. Sen Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e (kafa tutup) karşılık verme, ondan bir şey isteme! Aklına geleni benden iste! Sakın ortadın -yani Hz. Âişe’yi kastediyor- Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] nezdindeki durumu senden daha güzel ve daha sevgili olması seni aldatmasın!’** dedim.

Hz. Ömer [radiyallahu anh] (sözüne devamlı) dedi ki: Benim Ensar’dan bir komşum vardı. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in yanına gitme hususunda onunla nöbetleşirdik. (Bulunduğumuz Avâlî’deki köyümüzden dolayı Medine’ye Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in yanına) bir gün o iner, bir gün de ben inerdim. Bu suretle bazen vahiy haberini ve başka şeyleri o bana getirir, bazen de aynı şeyleri ben ona getirirdim. Biz kendi aramızda:

- **‘Gassânîlilar bizimle savaşmak için atlarını nallatıyor!’** diye konuşurduk.

Derken arkadaşım (yine bir gün) Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in yanına indi. Sonra yatsı zamanında bana gelip kapımı çaldı, seslendi. Yanına çıktım. Bana:

- **‘Büyük bir olay olmuş!’** dedi. Ben de:

- **‘Ne olayı olmuş? Yoksa Gassânîlilar mı gelmiş?’** diye sordum. O:

- **‘Hayır, ondan daha büyük bir olay olmuş!.. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] kadınlarını boşamış!’** dedi. Ben:

- **‘Yazık! Hafsa mahvoldu, hüsrana uğradı!’** dedim.

Ben böyle bir şeyin yakında olacağını sanıyordum. Nihayet sabah namazını kıldım, elbiselerimi giyindim, sonra aşağı (yani Medine’ye) inip (kızım) Hafsa’nın yanına girdim. (Kızım) Hafsa ağlıyordu. Ben -bu manada bir söz söyledi:-

- **‘Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] sizi boşadı mı?’** diye sordum. O da:

- **‘Bilmiyorum, işte kendisi! Şu meşrubeye^[179] çekilmiştir!’** dedi.

Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in (Rebâh adında) siyah bir uşağına/kölesine seslendim. Ben:

- **‘Ömer için izin iste!’** dedim.

Köle hemen içeri (Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in yanına) girdi. Sonra benim yanıma çıkıp:

- **‘Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e senin geldiğini söyledim, ama ses çıkarmadı!’** dedi.

Bunun üzerine oradan çekip gittim, ta (Mescid-i Nebvî’deki) minberin yanına vardım. Bir de baktım ki, orada oturmakta olan bir topluluk var. Bazıları ağlıyordu! Biraz oturdum. Sonra düşüncelerim bana galip geldi ve (tekrar) kölenin yanına vardım. Ona:

- **‘Ömer için izin iste!’** dedim.

Köle içeri girdi. Sonra benim yanıma çıkıp:

- **‘Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e senin geldiğini söyledim, ama ses çıkarmadı!’** dedi.

Bunun üzerine çıkıp gittim. (Mescid-i Nebvî’deki) minberin yanına oturdum. Sonra düşüncelerim bana yine galip geldi ve (tekrar) kölenin yanına vardım. Ona:

- **‘Ömer için izin iste!’** dedim.

Köle içeri girdi. Sonra (benim yanıma) çıkıp:

- **‘Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e senin geldiğini söyledim, ama ses çıkarmadı!’** dedi.

Bunun üzerine geri döndüm. Az sonra bir de baktım ki, köle beni çağırıyor! Bana:

- **‘İçeri gir, sana izin verdi!’** dedi.

İçeri girdim. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e selam verdim. Bir de baktım ki, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] dokuma bir hasır üzerine yaslanmıştı. Hasır, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in yan tarafında iz bırakmıştı. Ben:

- **‘Ey Allah’ın Resûlü! Kadınlarımı boşadın mı?’** dedim.

Başını bana doğru kaldırıp:

- **‘Hayır! (boşamadım)’** diye cevap verdi. Bunun üzerine dedim ki:

- ‘Allahu Ekber! (Allah her şeyden büyüktür!) Bizi bir görseydin, ey Allah’ın Resûlü! Biz Kureys topluluğu kadınlara tahakküm eden bir kavim idik. Medine’ye geldiğimizde (orada) kadınları kendilerine tahakküm eden bir kavim bulduk. Az sonra bizim kadınlarımız da onların kadınlarından (bu huyu) öğrenmeye başladılar. Derken bir gün hanıma kızdım. Bir de baktım, bana (kafa tutup) karşılık veriyor! Bana karşı (kafa tutup) söz söylemesini men ettim. Kadın:

- **‘Benim sana (kafa tutup) karşılık vermemi neden men ediyorsun? Vallahi, Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hanımları bile ona (kafa tutup) karşılık veriyorlar, (bazen) onlardan birisi bütün gün akşama kadar ona küsüyor!’** dedi. Ben:

- **‘Onlardan bunu yapan muhakkak kendine yazık etmiştir. Hiçbiri Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in gazabından dolayı Allah’ın kendisine gazap etmeyeceğinden emin olabiliyor mu? O halde (bunu yapan) muhakkak helak olmuştur!’** dedim.

Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] gülümsedi. Ben (sözümle devamla) dedim ki:

- **‘Ey Allah’ın Resûlü! Sonra Hafsa’nın yanına girdim. Ona: ‘Sakin ortağının (yani Âişe’nin), Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] nezdinde senden daha güzel ve daha sevgili olması seni aldatmasın!’** dedim.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] daha da gülümsedi. Derken ben:

- **‘Seninle sohbet edebilir miyim, ey Allah’ın Resûlü!’** dedim. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Evet! (edebilirsin)’ diye cevap verdi.

Ben de oturdum. Derken başımı kaldırarak içeriye bir göz gezdirdim. Vallahi, içeride üç deriden başka göze dokunur hiçbir şey göremedim. Ben:

- **‘Ey Allah’ın Resûlü! Allah’a dua et de ümmetine bol rızık ihsan eylesin. İranlılar ile Romalılar, Allah’a tapmadıkları halde Allah onlara bol rızıklar ihsan eylemiştir!’** dedim.

Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] doğrularak oturdu ve:

- **‘Sen şüphede misin, ey Hattâb’ın oğlu? Onlar, iyi amellerinin karşılığı kendilerine dünya hayatında peşin verilen bir kavimdirler!’** buyurdu. Ben:

- **‘Benim için (Allah’tan) mağfiret dile, ey Allah’ın Resûlü!’** dedim.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] hanımlarına çok gücendiğinden dolayı onların yanlarına bir ay girmemeye yemin etmişti. Nihayet yüce Allah, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e (bu konuda) uyarı gönderdi.”[\[180\]](#)

Açıklama:

Tahrîm sûresinin 4. âyetinde sözü edilen eşlerle ilgili rivayet farkları bulunmakla beraber, kendisine sır verilen eşin Hz. Hafsa, bu sırrın kendisine açıldığı eşin Hz. Âişe; dolayısıyla 4. âyette kendilerine hitap edilen iki hanımın bunlar olduğu genellikle kabul edilir.

Elmalılı Hamdi Yazır’ın, konuya ilişkin rivayetleri tahlile tâbi tuttuktan sonra ulaştığı sonuç özetle şöyledir: Hz. Peygamber’in, eşlerinden birine sır olarak söylediği bir sözü o tamamen koruyamamış, yine Resûlullah’ın eşleri içinden en çok samimi olduğu birine çıtlatmış, bundan haberdar olan Hz. Peygamber ona sitem etmiş, bunun üzerine ikisi birbirine arka çıkıp kendisinden bazı maddî taleplerde bulunarak diğer eşlerini de ilgilendirecek tarzda bir dayanışma içine girmişlerdi.

Bu durum karşısında Resûlullah, hem dünya hayatının kendi nazarındaki önemsizliğini anlatmak hem de ailesine karşı eğitici bir tedbir uygulamak için onların gerçek iradelerini yoklamak üzere mûtat aile hayatını terk etti, dargın bir halde onların odalarında bulunmak yerine îlâ yemini edip kendine ait odasında bir ay uzlete çekildi. Bazen itikâfa çekilmek Resûlullah’ın sünnet-i seniyyelerinden olduğu için başlangıçta bu durum fark edilmedi. Fakat bir süre sonra hanımlarının hepsi Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’i gücendirmiş olmak endişesiyle hüznünlendiler ve odalarında ağlaşmaya başladılar. Böylece “Peygamber bütün eşlerini boşamış” diye bir söylenti yayıldı ve sahâbe-i kiramı bir telaş sardı. Buna karşılık o sıralarda ortalıkta, Suriye tarafında Bizans hâkimiyeti altında yaşayan Hristiyan Araplar’dan Gassânîler’in Müslümanlar’a karşı savaş hazırlığı içinde bulundukları haberi dolaştığından, münafıklar bu yeni hadiseden büyük memnuniyet duydular. Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] uzlete çekilişinin 29. gününün bitiminde eşlerine döndü; onun eşlerini boşamadığı haberini de sevinç içinde Hz. Ömer duyurdu. Tahrîm suresinin asıl nüzul sebebi bu îlâ yemindir, anlatılan diğer olaylar ise buna götüren sebep ve mukaddimeler olmalıdır.”[\[181\]](#)

Büyük olaydan maksat, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hanımlarının birbirleriyle sürtüşmelerinden dolayı onlardan bir ay ayrı kalmaya yemin etmesidir. Bu olaya, “ilâ” denir. Bu îlâ sebebiyle, sahabiler, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hanımlarından boşandığını zannetmişlerdi. İlâ müddetinin sonunda Ahzâb suresi, 33/28-29 ayetlerin inmesiyle Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hanımları; Allah, Resûl, ahiret yurdu ve dünya hayatı, süsleri arasında serbest bırakılmışlardı. Bunun üzerine hepsi de birinci şıkkı tercih etmişlerdi.

Hadisin konumuzla bağlantısı, kadının kocasına küsmesi ile ilgili **“Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hanımları bile ona (kafa tutup) karşılık veriyorlar, (bazen) onlardan birisi bütün gün**

akşama kadar ona küsüyor” ifadesinde yer almaktadır.

Bu hadis, aile ortamında kadının kıskançlık, öfke ve başka bir nedenden dolayı insanlığı gereği kocasına karşı küs kaldığını ifade etmektedir.

Küs kalmak tabii ki, aile ortamında doğru bir davranış şekli değilse de insanlığın gereği kişide meydana gelen olumsuz bir tutumdan dolayı kocasına karşı küs kalınabilir, fakat bunu uzun süre sürdürmemek gerekir. Çünkü eşler arasında uzun süre küslük, ayrılıklara ve aile hayatının sona ermesine sebep olabilir. Dolayısıyla eşler, birbirlerine karşı küs kalmaktan kaçınmalıdır. İnsanlığı gereği eşlerden biri küs kaldığında, diğeri bunu iletmemeli ve arayı bulmaya çalışmalıdır.

Hadisimizde kadınların kocalarına kafa tutmaları ile ilgili değinilen diğeri bir husus da Mekke ile Medine’nin kadın-erkek ilişkisi hususundaki sosyolojik ve kültürel farklılıktır. Mekke’de “erkek egemen” bir toplum söz konusu iken, Medine’de “kadın egemen” bir toplum söz konusudur. Mekke toplumunda erkekler daha baskın bir yapıya sahip, Medine’de ise kadınlar daha baskın bir karakterdedir. Mekke ile Medine arasındaki bu kültürel ve sosyolojik farklılık, hadisimizde de geçtiği üzere kadın-erkek ilişkileri hususunda belirgin bir vaziyette görülmektedir.

Özetle; hadisimiz, ilim öğrenme hususunda hırslı olmanın, dönüşümlü olarak ilim öğrenmeye gitmenin caiz olduğu, öğrenilen bilgilerin paylaşılmasının, izin istemek için kapıyı tıklatmanın, herhangi bir şey işitildiğinde olayla ilgili olarak taraflardan genişçe bir araştırma yapmak için onların yanına gitmenin, üzgün durumda olan kişiyi neşelendirmek için şaka yapmanın, babaların kızlarının yanına kocalarından izin istemeden girmelerinin ve kocalarının aileyle ilgili meselelerinde bilgi edinmenin caiz olduğunu belirtmektedir.

Bu hadis, kısmen 329 nolu hadiste de geçmektedir. Oraya bakabilirsiniz.

Meşrube veya meşrabe: Su içilen yerdir. Bazıları bunun gurfe denilen yüksek oda manasına geldiğini söylerler. İbni Kuteybe’ye göre meşrube: Yüksek odanın önündeki sofa gibi yerdir. İbni Battal, yiyecek ve içecek saklanan oda yani kiler manasına kullanıldığını söyler ki, burada uygun olan da budur. (ç)

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/257 (9112). Ayrıca bk. Buhârî, İlm 27, Mezalim 25, Nikâh 83, 105, Tefsiru Sure-i Tahrim 2, 3, 4, Libas 31, Ahbâru’l-Âhâd 1, 3; Müslim, Talak 30 (1479); Tirmizî, İsti’zan 3 (2691); İbni Mâce, Zühd 11 (4153); İbni Huzeyme, es-Sahîh, (1921, 2178).

Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini, 7/5084-5085, 5094, 5113, 5115.

70. KİŞİNİN HANIMLARINDAN AYRI KALMASI

٢٧٨- أَخْبَرَنَا يُوسُفُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَيْفِيٍّ، أَنَّ عِكْرَمَةَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ:

أَخْبَرَهُ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ، أَخْبَرَتْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «حَلَفَ أَنْ لَا يَدْخُلَ عَلَى بَعْضِ أَهْلِهِ شَهْرًا، فَلَمَّا مَضَتْ تِسْعَ وَعِشْرُونَ لَيْلَةً، غَدَا عَلَيْهِنَّ» فَقِيلَ لَهُ: إِنَّكَ حَلَفْتَ أَنْ لَا تَدْخُلَ عَلَيْهِنَّ شَهْرًا قَالَ: إِنَّ الشَّهْرَ يَكُونُ تِسْعَةً وَعِشْرِينَ يَوْمًا

278. ... Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ] haber verdi ki:

"Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], hanımlarından bazısının yanına bir ay boyunca girmemeye yemin etti. Yirmi dokuz gece geçince, ertesi gün onların yanına girdi. Ona:

- 'Sen, hanımlarının yanına bir ay boyunca girmemeye yemin etmiştin!' denildi. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- 'Ay (bazen) yirmi dokuz gün çeker!' buyurdu."^[182]

Açıklama:

Bu hadiste, Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hanımlarından bazısının odalarına bir ay girmemeye yemin ettiği, ayın otuzuncu günü akşamdan önce onların odalarına girdiği, kadınlarının odalarına bir ay girmemeye yemin ettiği Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] tarafından söylenince; ayın bazen otuz, bazen yirmi dokuz gün olduğu ifade edilmektedir.

Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yemin etmesine sebep olan olayın ne olduğu belirtilmemiştir.

Konuyla ilgili İbni Mâce, Talâk, 24 (2060)'taki hadiste Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yemin etmesine sebep olan olayın, onun hanımlarından Zeyneb binti Cahş [radiyallahu anhâ]'nın Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem] tarafından kendisine gönderilen hediyeyi geri çevirmesi olduğu ifade edilmiştir.

Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in söz konusu yeminiine sebep olan olay hakkında başka rivayetler de vardır. Bazı rivayetlere göre bunun sebebi, hanımlarının nafakalarını artırma talepleri olayıdır.

Diğer bazı rivayetlere göre Peygamber Efendimiz'in söz konusu yemini etmesine sebep olan olay, Hz. Hafsa [radiyallahu anhâ]'nın Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in talimatına rağmen gizli bir durumu Hz. Âişe [radiyallahu anhâ]'ya ifşa etmesi olayıdır.

İbni Hacer, bu olayların hepsine işaret ettikten sonra "Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yemin etmesinin sebebi, bu olayların tümü olabilir" demiştir.

Bu Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ] hadisini, Buhârî de rivayet etmiştir. Buradaki rivayette Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in bazı hanımlarının odalarına bir ay girmemek için yemin ettiği ifade edilmiş ise de Buhârî'nin rivayetine göre Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] bütün hanımlarının odalarına girmemeye yemin etmiştir. Çünkü oradaki rivayette "bazı hanımları" kaydı yoktur. Diğer bazı rivayetlerden de anlaşılıyor ki söz konusu yemin bütün kadınlarının odalarına girmemek içindi.

Yalnız Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yemini, hanımlarının odalarına bir ay girmemek içindi. Dolayısıyla Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yaptığı bu yeminin, şer-i şerifte belirtilen îlâ sayılıp sayılmayacağı meselesi tartışma konusu olmuştur. Çünkü îlânın en az süresinin dört aydır. Ayrıca îlâ, kadınla cinsel münâsebette bulunmamak üzere yapılan yemindir. Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yemini ise kadınların odalarına girmemek hakkındadır. Bu noktadan itibarla Hz. Peygamber'in yaptığı bu yeminin, îlâ sayılmayacağı belirtilmiştir.

İlânın meşruiyeti Kitap ve Sünnet'le sabittir. Kur'ân-ı Kerim'de, "Kadınlara yaklaşmamaya yemin edenler dört ay beklerler. Eğer bu süre içinde yeminlerinden dönerlerse şüphesiz ki Allah her şeyi çok bağışlayan ve çok merhamet edendir. Eğer boşamayı kastederlerse muhakkak Allah her şeyi çok iyi işiten, çok iyi bilendir"^[183] buyrulur.

İlâ, kocanın eşine yaklaşmamak üzere Allah'a veya O'nun örfe yemin için kullanılabilen sıfatlarına yemin etmesiyle gerçekleşir. Koca, cinsî temastan uzak kalmayı kendisine ağır gelebilecek bir adağa yahut boşama gibi bir şarta bağlamak suretiyle de îlâ yapabilir. "Allah'a yemin ederim ki dört ay seninle cinsel temasta bulunmayacağım", "Seninle cinsel temasta bulunursam üzerime hac (yahut bir ay oruç tutmak) farz olsun", "Seninle ilişkiye girersem evliliğimiz sona ermiş olsun" gibi sözlerle îlâ meydana gelir. Bunlar, boşamada

olduğu gibi niyete bağlı olmaksızın sonuç doğuran açık ifadelerdir, ilâ niyeti bulunması halinde kinayeli ifadelerle de ilâ yapılabilir. Eşile ilişkisini kesmeyi kastederek söylediği, "Bundan sonra seninle bir yastığa baş koymam" gibi sözler bu nitelikteki ifadelerdir.

Sade bir hayat yaşayan Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] eşlerinin bazı maddî taleplerinden dolayı üzülmüş ve onlardan bir ay uzak kalmıştır. Daha sonra Ahzâb suresinin 28-29. âyetleriyle Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hanımları maddî durumu çok iyi bir hayat yaşamak üzere kendisinden ayrılmak veya Allah'ı, Resûl'ünü ve ahiret hayatının güzelliklerini tercih etmek hususunda serbest bırakılmış, bunun üzerine onlar da isteklerinden vazgeçerek Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'le yaşamayı tercih etmişlerdir.

Buna göre Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in ilâsı, sözlük anlamıyla bir ilâdır, terim anlamıyla anlatılan ilâ değildir. Çünkü Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in ilâsı, dört aydan daha az bir müddet için meydana gelmiş bir ilâdır. Bu, gerçek anlamda bir ilâ olmayıp **"onları yataklarında yalnız bırakın"**^[184] âyetinde belirtilen terbiye ve eğitim usûlüne uygun olarak Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hanımlarını bir ay yalnız bırakmasından ibarettir. Hatta bu hadis, hanımları yataklarında yalnız bırakmanın, onların evlerinde kalmamakla olacağına delil olarak getirilmiştir.

Ayrıca "bir ay hanımlarının yanına girmemeye yemin etti" şeklindeki ifadeler de bu görüşü doğrulamaktadır.

O halde Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in ilâsının, yalnız onların odalarına girmemekten ibaret bir imtina olduğu ve bunun şer'i manada bir ilâ olmadığı anlaşılmaktadır.

Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hanımlarından bir ay süreyle ilâda bulunmasının sebebi, hanımlarının kadınlık gayretiyle birbirlerini kıskanmaları sonucunda kendisini incitmeleri olarak gösterilmektedir. Bunun sebebinin Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hanımlarının Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'den kendisinde bulunmayan bir nafaka teminini istemeleri ve bir de Zeyneb [radiyallahu anhâ]'nın, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hediyesini reddetmesi ve Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in de buna canının sıkılması olduğu da rivayet edilmiştir.

٢٧٩- أَخْبَرَنَا يُوسُفُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، عَنِ ابْنِ
جُرَيْجٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ،

أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرًا يَقُولُ: اغْتَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
نِسَاءَهُ شَهْرًا فَخَرَجَ صَبَاحَ تِسْعَةِ وَعَشْرِينَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الشَّهْرَ يَكُونُ تِسْعَةً وَعَشْرِينَ» ثُمَّ صَفَّقَ نَبِيُّ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدَيْهِ ثَلَاثًا مَرَّتَيْنِ بِأَصَابِعِ يَدَيْهِ كُلِّهَا،
وَالثَّالِثَةَ بِالتَّسْعِ مِنْهَا

279. ... Câbir bin Abdullah [radiyallahu anh] der ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] hanımlarının yanından bir ay boyunca ayrı kaldı. Yirmi dokuzuncu günün sabahı (hanımlarının yanına) çıkageldi. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- **'Ay (bazen) yirmi dokuz çeker!'** buyurdu.

Sonra Nebiyullah [sallallahu aleyhi ve sellem], (yirmi dokuzu göstermek için) bütün parmaklarıyla ellerini iki defa birbirine vurdu ve üçüncü defada dokuz parmağıyla ellerini birbirine vurdu."^[185]

Açıklama:

Bu hadis, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hanımlarının yanından bir ay boyunca ayrı kaldığını, yirmi dokuzuncu günün sabahı (hanımlarının yanına) çıkıp geldiğini ifade etmektedir.

Hadiste geçen "Ay (bazen) yirmi dokuz gün çeker" ifadesinden, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hanımlarının yanına girmeyeceği ile ilgili yemin ettiği ayın yirmi dokuz gün çektiği anlaşılmaktadır. Çünkü "eş-şehr" (ay) kelimesinin başında bulunan harf-i ta'rif de buna işaret etmektedir. Aynı bunun "ahd" için olduğunu ve o belirli aya delalet ettiğini söylemiştir.

Bir rivayete göre Hz. Âişe, Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hanımlarından bir ay uzaklaşacağını söylediği halde yirmi dokuz gece geçtikten sonra onların yanına döndüğünü kendisine hatırlatınca "bizim bu ayımız yirmi dokuz gecedir" buyurmuştur.^[186]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/260 (9113). Ayrıca bk. Buhârî, Savm 11, Nikâh 92; Müslim, Sıyâm 25 (1085); İbni Mâce, Talâk 24 (2061).

el-Bakara suresi, 2/226-227.

en-Nisâ suresi, 4/34.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/260 (9114). Ayrıca bk. Müslim, Sıyâm 24 (1084); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 22/401 (14527), 23/33 (14670); İbni Hibbân, es-Sahîh, 8/234 (3452).

Tahâvî, Şerhu Meânî'l-Âsâr, 3/124.

71. KİŞİNİN KÜSÜP HANIMINI TERK ETMESİ

٢٨٠- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى،

عَنْ بَهْزٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ
نِسَاؤُنَا مَا نَأْتِي مِنْهَا أَمْ مَا نَدْعُ؟ قَالَ: «اِئْتِ خَزَنَتَكَ أَتَى شَيْئًا،
غَيْرَ أَنْ لَا تُقْبِحَ الْوَجْهَ، وَلَا تُضْرِبِ، وَأَطْعِمِهَا إِذَا طَعِمْتَ،
وَاطْكُهَا إِذَا اكْتَسَبْتَ، وَلَا تَهْجُزْهَا إِلَّا فِي بَيْتِهَا، كَيْفَ وَقَدْ أَفْضَى
بَغْضُكُمْ إِلَى بَغْضٍ إِلَّا بِمَا حَلَّ عَلَيْهَا»

280. ... Behz yoluyla, babası Hakîm yoluyla dedesi **Muâviye bin Hayde** [radıyallahu anh] dedi ki:

"Ben:

- 'Ey Allah'ın Resûlü! Hanımlarımıza nerelerinden yaklaşılim ve (nerelerinden) uzak duralım?' dedim.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- '**O senin tarlandır; tarlana istediğin şekilde yaklaş. Yüzüne (karşı ona) çirkinsin deme, dövme, yediğin zaman ona yedir, kendine giyecek aldığında ona da al, evinin içi hariç ondan küs durma. Vaktiyle siz, onun özürülü olduğu zamanlar dışında birbirinizle içli dışlı olduğunuz halde nasıl böyle yaparsın?**' buyurdu."^[187]

Açıklama:

Bu hadis, cinsel ilişki sırasında hanıma nasıl yaklaşılmaması gerektiğini, yüzüne karşı onun çirkinliğinin belirtilmemesini, dövülmemesini, kişi yediği zaman ona yedirmesini, giydiğinde ona giydirmesini ve evinin içi hariç ona küsüp ayrı kalmaması gerektiğini ifade etmektedir.

Görüldüğü üzere bu hadis, kadının erkek üzerindeki haklarını sıralamaktadır. Erkeğin kadının yiyecek ve giyeceklerini içinde bulundukları şartlara göre temin etmesi, onu kötüleyici sözler söylememesi, yüzüne vurmaması ve evinden kovmaması kadının erkek üzerindeki hakları cümlesindendir.

Aslında kadının erkek üzerindeki hakkı sadece hadiste sayılanlardan ibaret değildir. Fakat kadının erkek üzerindeki hakları içerisinde ön sırayı aldıkları için bunlardan bahsedilmekle yetinilmiştir.

Hadisin konumuzla bağlantısı ise erkeğin hanımına küsüp ondan ayrı kalması veya onu evden kovmasıdır. Kadının evin dışında terk edilmesi demek ona duyulan kırgınlık sebebiyle evden kovmak demektir. Dolayısıyla erkeğin kızgınlıkla karısını evden kovması haramdır.

Ancak evin içerisinde bir süre onun yatağını veya odasını ayırmasında bir sakınca yoktur. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de "dik kafalılık, şirretlik etmelerinden korktuğunuz kadınlara öğüt verin, yataklarından ayrılın"^[188] buyurulmaktadır. Kızgınlıkla karısını evden kovması haramdır.

Hadiste geçen "**evinin içi hariç ondan küs durma**" ifadesinden maksat şudur: Kadın terk edilmesini yani ondan küs kalınmasını gerektiren bir hata işlediği zaman ev içinde yatağını terk etmek meşrudur. Fakat kocanın eşini evden kovması veya meşru bir neden yok iken kadının bulunduğu evden ayrılıp başka bir eve gitmesi doğru değildir. Bu emrin karı-koca arasında meydana gelmesi alışkanlık hâline gelen olumsuz durumlara mahsus olması umulur. Çünkü kadının eşine karşı isyankâr davranışı hâlinde onu başka bir evde bırakmak caizdir. Nitekim 278 ile 279 nolu hadislerde de geçtiği üzere Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] hanımlarının odalarından bir ay ayrı kalmıştır.

Yine bu hadis-i şerif, makatına ilişmemek şartıyla kadının tarla durumunda olan ön cinsel organına önden veya arkasından yaklaşmanın caiz olduğunu ifade etmektedir.

Bilindiği üzere hadisin Arapça metninde geçen, "ennâ" kelimesi, "neresi" ve "nasıl" manalarına gelen müşterek bir kelimedir. Hadis-i şeriflerde ve âyet-i kerîmelerde bulunan bazı karineler bu kelimenin "neresi" manasında değil de "nasıl" manasında kullanıldığına delâlet etmektedir. Nitekim bu hadis-i şerifte bulunan kelimesi de "ennâ" kelimesinin "nasıl" manasında kullanılmış olduğuna ve bu hadis-i şerifin "makatına ilişmeden istediğin şekilde karına yaklaşabilirsin" anlamına geldiğine delalet etmektedir. Çünkü tarla kendisine tohum ekilen bir yer olduğuna göre hadiste geçen tarla kelimesinden maksadın kadının ferici olduğunda şüphe yoktur.

Bununla birlikte erkek malî gücüne göre kendisinin yiyeceğine ve giyeceğine nasıl dikkat ederse, karısının yiyeceğine ve giyeceğine de öylece dikkat etmelidir. Ve erkek Allah'ın emirlerini terk etmek gibi kadının dövülmesini gerektiren hatalarını bulduğu zaman onu dövmek mecburiyetinde kaldığında yüzüne vurmamalıdır. Çünkü yüz, insanın en şerefli organıdır. Ayrıca görme, işitme, koklama, tatma gibi duyu organları yüzdendir, yüze vurulduğu zaman bu organların zayıflaması ya da tamamen mahvolup gitmesi

mümkündür. Bir insanın karısının çirkin olduğunu söyleyerek onu kötülemesi her şeyden önce Allah'ın yarattığı bir vücudu veya organı kötülemek veya beğenmemek demek olduğundan bu organların veya vücudun yaratıcısını tenkit etmek demektir. Bu bakımdan erkeğin karısına bu manaya gelecek sözler söylemesi haram kılınmıştır.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/260 (9115). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Nikâh 40-41 (2142, 2143); İbni Mâce, Nikâh 3 (1850); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 33/225 (20022).
en-Nisâ' suresi, 4/34.

72. KİŞİ HANIMINDAN KAÇ GÜN AYRI KALABİLİR?

٢٨١- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شَبَابَةُ قَالَ: حَدَّثَنَا

شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ،

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا هِجْرَةَ

فَوْقَ ثَلَاثٍ، وَمَنْ هَاجَرَ فَوْقَ ثَلَاثٍ فَمَاتَ دَخَلَ النَّارَ

281. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anh] yoluyla Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“(Kişinin hanımından) üç (gün)den fazla ayrı kalması caiz değildir. (Her) kim üç (gün)den fazla (eşinden) ayrı kalır da o zaman zarfında ölürse cehenneme girer.”^[189]

Açıklama:

Hadisimiz, sebebi ne olursa olsun genel anlamda mümin için din kardeşine küsme ve zel anlamda ise kişinin hanımına küs kalma süresinin en çok üç gün olduğunu belirlemektedir. “Hiç küsmeyin” dememekte, küsme ihtiyacını tatmin süresini oldukça kısaltarak Müslüman toplumda köklü bir ülfet ve muhabbetin devamını sağlamaya çalışmaktadır.

“Üç günlük dünyada”, “üç gün” ömrü olan bir hakkı hiç kullanmamak yani küsmemeye çalışmak belki daha da uygundur, en azından idealdir.

Hiçbir ciddi sebep yokken, halk arasında çokça söylendiği gibi “artık her şey bitti, ölürsem cenazeme gelmesin, ölürse cenazesine gitmem” şeklinde uzlaşmaz ve barışmaz bir tutum içine girilmesini dinimiz asla tasvip etmemektedir. Zaten İslam toplumunun buna tahammülü de yoktur.

“Üç günlük” küs durma ruhsatı, eğitim-öğretim ve terbiye maksadına yöneliktir. Herhangi bir hata işleyen Müslüman’ın, hatasını anlaması için en fazla üç gün dargın durulabilecektir. Ötesi haramdır. Daha kısa sürede barışılması ise çok daha güzel ve hayırlıdır.

Müslüman’ın bir Müslüman’a üç günden fazla küs durmasının ve böyle küs iken vefat etmesinin onun cehennemlik olmayı hak etmesine sebep olacağını ifade etmekte ve bir Müslüman’a bir sene küs durmayı ise onu öldürmeye benzetmektedir.

Bu benzetme, sözü geçen küslüğün her bakımdan bir Müslüman’ı öldürmeye denk olduğu anlamına gelmez. Dolayısıyla üç günü aşan ve sahibinin ölümüne kadar da süren bu küslüğün bir Müslüman’ı öldürmeye benzemesi sadece bu kişinin cehenneme girmesine sebep olması yönündendir. Yoksa derece yönünden değildir. Çünkü bilindiği gibi adam öldürmek, Allah’a şirk koştuktan sonra gelen en büyük günahıdır. Şirkten başka hiçbir günah ona denk olamaz.

Sahibinin ölümüne kadar süren küslük onun cehennemlik olmasına sebep olması itibarıyla bir Müslüman’ın kanını dökmeye benzetmekle beraber, mutlaka sahibinin cehenneme girmesini gerektirmez. Allah affederse girmekten kurtulmuş olur.

Sonuç itibarıyla, bir Müslüman’a üç günden fazla küs durmak haramdır. Haramlığı gerektiren küslüğün asgari haddidir. Küslük bir sene devam etmekle zaman itibarıyla kötülükte en son haddine ulaşmış olur. Bu sebeple Ebu Dâvud, Edeb, 47 (4915) nolu hadis-i şerifte sahibini cehennemlik eden küslüğün, bir sene devam eden küslük olduğu ifade edilmiştir. Belki de bu müddetin bir sene olarak belirlenmesine sebep, çoğu zaman insanın mizacının, bir sene içinde değişmesindendir. Çünkü dört mevsimin insan üzerinde ayrı ayrı tesiri vardır. Bu mevsimler içerisinde insanın mizacı değişip küslüğünden dönüp, hasmıyla helalleşebilir. Tевbe edip bu günahına son verebilir. Nitekim hadis-i şerifte müddet olarak bir seneden bahsedilmesini böyle açıklayanlar olmuştur.

Benzetmeden gayenin, maksadı çarpıcı ve mübalağalı bir şekilde anlatmak olduğu, ayrıca kendine benzetilenin, benzetilenden üstünlüğünün bir teşbih kuralı olduğu düşünülürse bu hadis-i şeriflerdeki bir Müslüman’a küsmenin Müslüman’ı öldürmeye benzetilmesindeki esas gayenin, küslüğün günah olarak gerçekte bir Müslüman’ı öldürmeye denk olduğunu ifade etmek değil, fakat onun günah olduğunu mübalağalı bir şekilde anlatıp Müslümanlar’ı ondan sakındırmak olduğu kolayca anlaşılır.

٢٨٢- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلْفٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَدَمُ قَالَ: حَدَّثَنَا

سَلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتُ الْبَنَانِيِّ،

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَتْ صَفِيَّةٌ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، وَكَانَ ذَلِكَ يَوْمَهَا فَأَبْطَأَتْ فِي الْمَسِيرِ، فَاسْتَقْبَلَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ تَبْكِي وَتَقُولُ: «حَمَلْتَنِي عَلَى بَعِيرٍ بَطِيءٍ، فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ بِيَدَيْهِ عَيْنَيْهَا وَيُسَكِّتُهَا، فَأَبَتْ إِلَّا بُكَاءً، فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَزَكَّهَا، فَقَدِمَتْ فَأَتَتْ عَائِشَةَ فَقَالَتْ: «يَوْمِي هَذَا لَكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَنْتَ أَرْضَيْتِهِ عَنِّي، فَعَمَدَتْ عَائِشَةُ إِلَى خِمَارِهَا، وَكَانَتْ صَبَغَتُهُ بِوَرَسٍ وَرَغْفَرَانٍ، فَتَضَحَّتْ بِشَيْءٍ مِنْ مَاءٍ، ثُمَّ جَاءَتْ حَتَّى قَعَدَتْ عِنْدَ رَأْسِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ» فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا لَكَ؟» فَقَالَتْ: «ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ، فَعَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَدِيثَ، فَضَيَّ عَنْ صَفِيَّةَ، وَانْطَلَقَ إِلَى زَيْنَبَ» فَقَالَ لَهَا: «إِنَّ صَفِيَّةَ قَدْ أَغْنَا بِهَا بَعِيرَهَا، فَمَا عَلَيْكَ أَنْ تُعْطِيَهَا بَعِيرَكَ» قَالَتْ زَيْنَبُ: «أَتَعْمَدُ إِلَى بَعِيرِي فَتُعْطِيهِ الْيَهُودِيَّةُ؟» فَهَاجَرَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةَ أَشْهُرٍ، فَلَمْ يَقْرَبْ بَيْتَهَا، وَعَظَلَتْ زَيْنَبُ نَفْسَهَا، وَعَظَلَتْ بَيْتَهَا، وَعَمَدَتْ إِلَى الشَّرِيرِ فَأَسْنَدَتْهُ إِلَى مُؤَخَّرِ الْبَيْتِ، وَأَيْسَتْ مِنْ أَنْ يَأْتِيَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَبَيْنَمَا هِيَ ذَاتَ يَوْمٍ، إِذَا بِوَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَدْ دَخَلَ الْبَيْتَ فَوَضَعَ الشَّرِيرَ مَوْضِعَهُ»

282. ... Enes bin Mâlik [radiyallahu anhu] dedi ki:

“(Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hanımı) Hz. Safiyye [radiyallahu anha], bir seferde Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’le birlikte bulunuyordu. O gün, kendisinin (nöbet) günüydü. Hz. Safiyye [radiyallahu anha] yolculukta geri kalmıştı. Derken Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] onu karşıladı. Hz. Safiyye [radiyallahu anha] ağlıyor ve:

- **‘Beni yavaş giden bir deveye bindirdin!’** diyordu.

Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] ise onun gözyaşlarını elleriyle silmeye ve susturmaya çalıştı. Fakat Hz. Safiyye [radiyallahu anha] ağlamaktan kaçınmadı. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de (ona) kızdı ve onu kendi haline bıraktı. Bunun üzerine Hz. Safiyye [radiyallahu anha], ilerleyip Hz. Âişe [radiyallahu anha]’nın yanına geldi. Ona:

- **‘Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in benden razı olmasını sağlarsan bu günüm senin olsun!’** dedi.

Hiz. Âişe [radiyallahu anha], başörtüsünü örttü. Sonra (Yemen) safranı ve Zaferan ile kokusunu süründü, biraz da üzerine su serpti. Sonra gelip Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in (yanı) başında oturdu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] ona:

- **‘Ne oluyor sana?’** buyurdu. Hiz. Âişe [radiyallahu anha]:

- **‘Bu, Allah’ın dilediğine verdiği bir ihsandır!’** dedi.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] durumu anladı. Bunun üzerine Hz. Safiyye [radiyallahu anha]’dan razı oldu.

Sonra Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], Hiz. Zeyneb [radiyallahu anha]’nın yanına gidip:

- **‘Safiyye’nin devesi yorulup güçsüz kaldı. Deveni ona versen nasıl olur?’** buyurdu. Zeyneb [radiyallahu anha]:

- **‘Devemi alıp bir yahudi kadına mı vereceksin?’** dedi.

Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], (hanımı) Zeyneb [radiyallahu anha]’dan üç ay küs kaldı ve onun odasına yaklaşmadı. Bu sırada Zeyneb [radiyallahu anha] kendini ve evini ihmal etti. Kalkıp yatağını evin arka tarafına dayadı ve Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in kendisinin yanına geri geleceğinden ümidini kesti. Kendisi yine öyle bir günde iken Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in sesi geldi. Derken Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] içeri girdi. O da yatağını eski yerine tekrar koydu...”[190]

Açıklama:

İyi günler kadar kötü günler, sevinç kadar üzüntü, sükûnet kadar gürültü ve kızgınlık da bu hayatın tabîî hallerindendir. Sevinmek, başışlamak, hoş görmek gibi kırılmak, üzölmek ve küsmek de beşerî davranışlar ve reaksiyonlardır.

Küs kalmak veya kırgınlık tabîî ki, aile ortamında doğru bir davranış şekli değölse de insanlığın gereğı kişide meydana gelen olumsuz bir tutumdan dolayı erkeğın hanımına, kadının da kocasına karşı kırgın kalması söz konusu olabilir. Aslolan, eşlerin birbirlerine karşı kırgın olmaktan kaçınmalarıdır.

Hadisimizde de geçtiğı üzere Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] iki olay üzerine iki hanıma kırgınlık yaşayıp ayrı kalmıştır.

Birincisinde; Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], bir yolculuk sırasında devesinin yorgunluktan geri kalması üzerine ağlayan yahudi asıllı hanımı Hz. Safiyye [radiyallahu anhâ]'nın gözyaşlarını elleriyle silmeye ve susturmaya çalışmış fakat Hz. Safiyye [radiyallahu anhâ]'nın ağlamaya devam etmesi üzerine ona kızmış ve kendi haline bırakmıştı. Hz. Âişe [radiyallahu anhâ]'nın araya girmesiyle mesele çözülmüş ve Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], Hz. Safiyye [radiyallahu anhâ]'yı affetmişti.

İkincisinde ise Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], Hz. Safiyye [radiyallahu anhâ]'nın devesinin yorulup güçsüz kalması üzerine hanımı Zeyneb [radiyallahu anhâ]'dan devesini ona vermesini isteyince o, **“Devemi alıp bir yahudi kadına mı vereceksin?”** demiş, bunun üzerine ondan üç ay ayrı kalmış, odasına girmemiş, daha sonra Hz. Zeyneb [radiyallahu anhâ]'ya olan kırgınlığı geçince odasına girmiştir.

Bu iki olayda da göröldüğü üzere Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] hanımlarına küs kalmaktan ziyade onların yaptığı olumsuz davranışlara bir kırgınlık göstermiştir. Bilindiğı üzere Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], hanımlarının tamamı veya bazıısı terk edilmeyi ya da ayrı kalınmayı gerektiren bir hata işlediğı zaman ailesine karşı eğitici bir tedbir uygulayarak onların gerçek iradelerini yoklamak üzere mûtat aile hayatını terketmiş, dargın bir halde onların odalarında bulunmak yerine onlardan ayrı kalmayı tercih etmiş, kırgınlığı geçtiğı zaman da onlarla normal hayatlarını sürdürmeye devam etmiştir.

Burada Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hanımlarının olumsuz tavırlarına karşı sabrettiğini ve bir müddet sonra onları başışladığını görüyoruz. Bütün bunlar bizim için birer edep dersidir.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/261 (9116). Ayrıca bk. Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, (414); Müslim, Birr 27 (2562); Ebu Dâvud, Edeb 47 (4912); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 15/45 (9092), 544 (9881); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 10/63;

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/261 (9117).

73. KİŞİNİN HANIMINI DÖVMESİNİN DOĞRU OLMAYIŞI

۲۸۳- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سَلِيمَانَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ، عَنْ سَلِيمَانَ، عَنْ مُحَمَّدٍ، وَمُوسَى، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ غَزْوَةَ بْنِ الرَّبِيعِ،

أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ: «وَاللَّهِ مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهِ امْرَأَةً لَهُ قَطُّ، وَلَا خَادِمًا لَهُ قَطُّ، وَلَا ضَرَبَ بِيَدِهِ شَيْئًا قَطُّ، إِلَّا أَنْ يُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَلَا خَيْرَ بَيْنَ أَمْرَيْنِ قَطُّ إِلَّا اخْتَارَ أَيْسَرَهُمَا مَا لَمْ يَكُنْ مَأْتِمًا، فَإِنْ كَانَ إِنَّمَا كَانَ أَبْعَدَ النَّاسِ، وَاللَّهِ مَا انْتَقَمَ لِنَفْسِهِ مِنْ شَيْءٍ قَطُّ يُؤْتَى إِلَيْهِ حَتَّى يَنْتَهَكَ مِنْ حُرُمَاتِ اللَّهِ فَيَنْتَقِمَ لِلَّهِ»

283. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Vallahi, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] eliyle bir hanımını veya hizmetçisini asla dövmedi. Eliyle hiçbir şeye asla vurmadı. Allah yolunda cihad etmesi (bundan) hariç.

Ne zaman iki şey üzerinde serbest bırakılsa günah olmadıkça mutlaka o iki şeyden en kolaya geleni tercih ederdi. Eğer (kolay olan) günah ise Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] o kolay olana insanların en uzağı idi.

Vallahi, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], kendi nefsi için asla intikam almadı. Sadece Allah'ın haram kıldığı şeyler işlendiğinde Allah için intikam alırdı.”^[191]

Açıklama:

Bu hadis, Allah yolunda cihad etme durumu hariç Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in, eliyle hiçbir hanımını ve hizmetçisini asla dövmediğini, eliyle hiçbir şeye asla vurmadığını belirtmektedir.

Yine bu hadis, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in, ümmeti için devamlı kolaylık düşündüğü, müsamaha ve af ile muamelede bulunduğu, kendi şahsıyla ilgili meselelerde asla intikam alma yoluna gitmediği fakat Allah'ın haramlarının çiğnenmesi söz konusu olunca, bu yasağı çiğnemenin intikamını Allah için mutlaka aldığını ifade edilmektedir.

Her ne kadar Ukbe bin Ebi Muayt ve Abdullah bin Hatal gibi bazı müşriklerden intikam aldığı tarihî olarak sabit ise de bu durum Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in şahsıyla ilgili değildir. Çünkü bu kimseler, hayatları boyunca sadece Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e eziyet etmekle birlikte aynı zamanda her fırsatta Allah'ın haramlarını çiğnemeyi bir adet haline getirmişlerdir.

Bununla birlikte amirlerin, idarecilerin ve diğer söz sahiplerinin şahısları adına intikam almayı terk etmeleri müstehaptır. Kadı İyâz der ki: “Âlimler, hâkimin kendi lehine ve yine lehine şehadeti caiz olmayacak kimse lehine, hüküm vermesinin caiz olmadığına ittifak etmişlerdir.”^[192]

Haram veya mekruh olmamak şartıyla, iki şeyin en kolayını seçmek müstehaptır.

Kadı İyâz der ki: “İhtimâl Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in burada serbest bırakılması Allah tarafından. İki ceza arasında yahut kâfirlerle savaşmak veya onlardan cizye almak hususunda yahut ümmetin ibadette mücahede derecesine varıp varmaması hususunda serbest bırakılmıştır. O bunların hepsinde kolay olanı seçerdi.

Hz. Âişe'nin “günah olmamak şartıyla” sözü, onu kâfirler yahut münafıklar muhayyer bıraktığı zaman düşünülebilir. Muhayyerlik/serbest bırakma hali, Allah'tan yahut Müslümanlar'dan gelirse ibaredeki istisna, munkatı^[193] olur.”^[194]

۲۸۴- أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ بْنُ عَلِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ

قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ هَاشِمٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ بَكْرِ بْنِ وَاثِلٍ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ امْرَأَةً لَهُ قَطُّ، وَلَا جَلَدَ خَادِمًا لَهُ قَطُّ، وَلَا ضَرَبَ بِيَدِهِ شَيْئًا قَطُّ إِلَّا فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَوْ تُنْتَهَكَ مَحَارِمُ اللَّهِ فَيَنْتَقِمَ اللَّهُ»

284. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bir hanımını asla dövmedi. Bir hizmetçisini asla kamçılamadı. Allah yolunda (cihad etme) sırasındaki hariç eliyle hiçbir şeye vurmadı. Sadece Allah’ın haram kıldığı şeyleri işleyen kişiden Allah için intikam aldı.”^[195]

Açıklama:

Bu hadis, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hanımlarından birini asla dövmediğini, hiçbir hizmetçisini kamçılamadığını, Allah yolunda cihad etme durumu hariç hiçbir kimseye eliyle vurmadığını, sadece Allah’ın haram kıldığı şeyleri işleyen kişiden Allah için intikam aldığını ifade etmektedir.

Görüldüğü üzere bu ve benzeri hadisler, affedici ve bağışlayıcı olmaya, eziyetlere karşı tahammül etmeye, haram bir şey işleyene karşı Allah’ın dinine yardımcı olmaya teşvik etmektedirler.

Esasen Âl-i İmrân suresinin 134. âyetinde öfkesine sahip olanların cennetlik oldukları haber verilirken, onların öfkelerine hâkim olma özellikleri yanında aynı zamanda Allah için harcamalarından ve affediciliklerinden de bahsedilmesi, öfkeyi yenmenin tek başına cennetlik olmaya yetmeyeceğine, cennetlik olabilmek için öfkeyi yenme sıfatının yanında affedicilik ve Allah için harcama sıfatlarının da bulunması gerektiğine delalet eder.

Af, yüce Allah’ın en büyük sıfatlarından. Eğer böyle olmasa idi, dünyada taş taş üstünde kalmazdı. Her lahza ve her an işlenen günahlarla taşıdığı halde, dünyanın yıkılmayıp yine var olmaya devam etmesi, Allah’ın affedicilik sıfatının tecellisinden başka bir şey değildir.

“El-Afuvv” (affedici) ismi, Allah’ın güzel isimlerinden biridir. Kulun bu isimden alacağı hisse açıktır. Allah’ın bu ahlâkı ile ahlâklanmış olan kimse kendisine zulmedenleri, kötülük yapanları affeder. Hatta onlara iyilik eder.

283 nolu hadiste de gördüğümüz üzere Resûlullah Efendimiz şahsına yapılan haksızlıkların intikamını almadı. Bağırıp çağıran, hırkasını şiddetle çekecek kadar kabalık yapan kimselere ne kırıcı bir söz söyledi ne de onların yaptığına karşılık verdi. Ama bir kimse Allah’ın koyduğu yasaklardan birini çiğnemişse, kim olduğuna bakmadan ve onu affetme yoluna gitmeden derhal cezalandırdı.

٢٨٥- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُهُ، وَوَكَيْعٌ قَالَا: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَرَبَ خَادِمًا لَهُ قَطُّ، وَلَا امْرَأَةً، وَلَا ضَرَبَ بِيَدِهِ شَيْئًا قَطُّ، زَادَ عَبْدُهُ إِلَّا أَنْ يُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ»

285. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Ben Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in bir hizmetçisini veya hanımını dövdüğünü asla görmedim. Eliyle de hiçbir şeye vurmadı. (Hadisin ravisi) Abde (bu son cümleyi) ziyade etti: Allah yolunda cihad etmesi durumu hariç.”^[196]

Açıklama:

Peygamber Efendimiz, insana büyük değer verirdi. Bir kimsenin şerefini zedeleyecek, onurunu kıracak söz söylemez, kimseyi eliyle cezalandırmazdı.

Hiz. Âişe [radiyallahu anhâ], onun kadın ve hizmetçiyi dövmediğini özellikle belirtmektedir. Çünkü o devirde kadına ve hizmetçiye kimse insan gözüyle bakmazdı. Öyle olduğu içindir ki Mekkeli müşrikler, İslamiyet’i kabul eden kölelerine her türlü fenalığı yaparlar, hatta canları isteyince onları vurup öldürürler, buna rağmen kendilerinden hiç kimse hesap sormazdı.

Resûl-i Ekrem Efendimiz bu insanlık dışı uygulamayı hiç tasvip etmedi. İnsanın eşine ve hizmetçisine nasıl davranması gerektiğini güzel davranışıyla ortaya koydu. Eşlerini ve hizmetçilerini hiç dövmedi, onlara eliyle hiç vurmadı. Eşini döven kimselerin iyi insanlar olmadığını söyledi.

٢٨٦- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ: سَمِعْتُ
هَاشِمَ بْنَ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ،

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَمْعَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَظَهُمْ فِي
الرَّيْحِ الَّتِي تَخْرُجُ قَالَ: «وَلَمْ يَضْحَكْ أَحَدُكُمْ مِمَّا يَكُونُ مِنْهُ،
وَوَعَّظَهُمْ فِي النِّسَاءِ أَنْ يَضْرِبَ أَحَدُهُمْ امْرَأَتَهُ كَمَا يَضْرِبُ الْعَبْدُ
أَوْ الْأَمَةَ مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ، ثُمَّ يُعَانِقُهَا مِنْ آخِرِ النَّهَارِ»

286. ... Abdullah bin Zem'a [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] erkeklere (kendilerinden) çıkan yellenme konusunda vaazda bulundu ve:

- 'Sizden birisi, kendisinden (çıkan) bir şeyden dolayı niçin gülüyor?' buyurdu.

Yine Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] erkeklere, kadınlar hususunda köleyi veya cariyeyi döver gibi hanımını günün başında dövüp günün sonunda onu yatağına alan kendilerinden biri (için de) vaaz etti."^[197]

Açıklama:

Daha önceki hadislerde de geçtiği üzere Peygamber Efendimiz hiçbir kadını ve hizmetçiyi asla dövmeydi. Şahsına yapılan fenalıkların intikamını almadı. Bununla beraber Allah'ın koyduğu yasağı çiğneyen hiç kimseyi affetmedi. Zira peygamber de olsa böyle birini affetme yetkisi yoktu. İlahî yasağı çiğneyen kimselere dinin verdiği ceza ne ise, gözünü kırpmadan onu uyguladı.

Birbirine gönül vermiş, birbirinin mahremiyetine girmiş, dert ve sıkıntılara birlikte göğüs germiş iki hayat arkadaşının birbirini anlayıp hoş görmesi gerekir. Bir erkeğin eşini dövmesi demek, huzurunu kendi elleriyle yok etmesi demektir. İnsan dış âlemin sıkıntılarından kaçarak huzur bulma arzusuyla sığındığı bir yuvayı nasıl yıkabilir? Bu ne kadar manasız bir davranıştır.

Müslümanlar, seviyeleri kendilerinden aşağı olan kimseleri dövmeme konusunda Allah'ın Resûlü'nü örnek almalıdır.

Hadisimizde Peygamber Efendimiz **bir görgü kuralına** temas etmiş, yellenme gibi tabii bir olayı alay konusu yapmamak gerektiğini söylemiş, yellenen kimseyi de utandırmanın doğru olmayacağına işaret etmiştir.

Cahiliyet devrinde Araplar bir mecliste sesle yellenen kimseye gülerlermiş. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bundan men etmiş, iştizmekten gelinerek başka şeyle meşgul olunması gerektiğine işaret buyurmuştur. Çünkü meclislerde sesle yellenmek ve sonra buna gülüşmek Lût kavminin âdetlerindendir.

Büyük Allah dostlarından Hâtem-i Esam hazretlerinin bu konudaki bir hâli pek ibretlidir. Söylenildiğine göre onun "sağır" anlamındaki "esam" lakabını almasına şu olay sebep olmuştur: Bir kadın Hâtem'e bir mesele sormak üzere gelmişti. İnsan hâli bu ya, kadıncağız elinde olmadan yelleniverdi. Sonra da yaptığına pek utandı, âdeta perişan oldu. Yer yarılrsa da dibine geçsem, diye düşündü. Fakat Hâtem-i Esam hazretleri kadını utandırmamak için bu sesi duymamış görünerek:

Biraz yüksek sesle konuş kızım, duyamıyorum. Kulağım ağır işitiyor, deyince kadın rahatladı. Sanki dünyalar onun oldu. Hâtem'in gerçekten ağır işittiğini zannederek sevindi.

Büyük veli, kadının izzet-i nefsinin korumak için daha sonraları da sağır taklidi yapmaya devam etti ve bu yüzden "esam" (sağır) diye şöhret buldu.

٢٨٧- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ الزُّهْرِيِّ،
عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ،

عَنْ إِبْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي ذُبَابٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَضْرِبُوا إِمَاءَ اللَّهِ» فَجَاءَ عُمَرُ فَقَالَ: «قَدْ ذَرَّ
النِّسَاءَ عَلَى أَرْوَاجِهِنَّ فَأَذِنَ لَهُمْ فَضَرَبُوهُنَّ فَطَافَ بِإِلِ رَسُولِ
اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِسَاءً كَثِيرًا» فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «لَقَدْ طَافَ بِإِلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّيْلَةَ سَبْعُونَ
امْرَأَةً كُلُّهُنَّ يَشْتَكِينَ أَرْوَاجَهُنَّ، وَلَا تَجِدُونَ أَوْلِيَّكُمْ خِيَارَكُمْ»

287. ... İyâs bin Abdullah bin Ebi Zübâb [radiyallahu anh] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Allah’ın kadın kulları (olan hanımlarınızı) dövmeyiniz!’ buyurdu.

Derken Hz. Ömer [radiyallahu anh] gelip:

- ‘Kadınlar kocalarına karşı kafa tutmaya başladı!’ dedi.

Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] (kocalarına kötü davranan kadınları dövmeleri için) erkeklere izin verdi. Onlar da (böyle olan) kadınları dövdüler. (Bu olay üzerine) birçok kadın, Muhammed [sallallahu aleyhi ve sellem]’in ev halkının yanına şikâyetle geldi. Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] (erkeklere hitaben):

- ‘Bu gece Muhammed’in ev halkının yanına yetmiş kadın şikâyetle geldi. Onların hepsi de kocalarını şikâyet ediyorlardı. Hanımlarını döven o kimseleri en hayırlılarınız olarak görmeyiniz!’ buyurdu.”^[198]

Açıklama:

Hadis-i şeriften anlaşıyor ki Resûl-i Ekrem Efendimiz’in kadınlara merhametli davranmakla ilgili tavsiyelerini duyan bazı kadınlar bundan cesaret alarak kocalarına kafa tutmaya başlamışlardı. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz, kocalarına karşı görevlerini yapmadıkları takdirde erkeklerin hanımlarını hafifçe dövmesine izin vermişti. Ne var ki bu defa da erkekler bu izni âdeta bir emir telakki ederek hanımlarını kötü şekilde dövmeye başlamışlardı. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz, hanımlarını böyle kötü şekilde dövenlerin hayırlı kimseler olmadığını, hayırlı kimselerin haklı oldukları zamanlarda onları hiç dövmeyen idare ve yön verebilenler olduğunu hatırlatmıştı.

Özetle; Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem] önce kadınları dövmeyi tamamen yasaklamış fakat bazı kadınlar bundan cesaretlenerek kocalarına saygısızlık etmeye ve küstahça davranmaya başlamışlar, bunun üzerine kadınları dövmeye müsaadesi verilmiş, bu defa erkekler hanımlarını fazla dövmeye girişmişler, bu hanımlar da kocalarını Peygamber Efendimiz’e şikâyet etmeye başlamışlar ve nihayet Peygamber Efendimiz, dövmeyip eziyetlerine sabır ve tahammül etmenin daha iyi olduğunu bildirmiştir.

٢٨٨- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، وَعَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ عَبْدِ

الرَّحْمَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ

الرَّحْمَنِ الْمُسْلِيِّ، عَنِ الْأَشْعَثِ بْنِ قَيْسٍ:

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

لَا يُسْأَلُ الرَّجُلُ فِيمَ ضَرَبَ امْرَأَتَهُ

288. ... Hz. Ömer İbnü'l-Hattâb [radiyallahu anh]’ın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Kişiye, hanımını niye dövdüğü sorulmaz.”^[199]

Açıklama:

Kur’ân-ı Kerim’e göre insan neslinin yeryüzündeki varoluş sebebi, yaratıcıya halifelik etmek^[200] veya O’na lâayık kul olmaktır.^[201]

İnsanın başlangıcından bahseden Kur’ân âyetlerinde, kadın ile erkek cinsiyet farklılığına herhangi bir fazilet tanınmış değildir. Önce tek nefis yaratan Allah, sonra ondan eşini yaratmış, müteakiben bu ikisinden pek çok erkek ve kadın türetmiştir.^[202] Kur’ân-ı Kerim, kadın ve erkek cinsi için “nâs” (insanlar) ismini kullanır. Bunların hidayeti için adedini, yerlerini ve zamanlarını ancak kendisinin bildiği peygamberler göndermiş, son peygamberlerden bahsederken, ona, insanları karanlıklardan nura çıkarması için Kur’ân verdiğini beyan etmiştir.^[203]

İslam Peygamberi, kadını ve erkeğiyle bütün beşerin peygamberidir,^[204] bütün insanlara müjdeci ve uyarıcı olarak gönderilmiştir.^[205] Onun getirdiği aydınlıkta dünya hayatını tamamlayan kadın ve erkeğe cennet vardır: “... ister erkek ister kadın olsun, Allah’a inanmış olarak kim hayırlı iş yapmışsa ...”^[206]

Allah, erkek veya kadın olsun (hayırlı) iş görmüş kişinin emeğini boşa çıkarmayacağını bildirmekte,^[207] hayırlı işlerde yarışılması emrini vermektedir.^[208] Çünkü ebedî hayatta, dünyada iken yapılmış hayırlı işin faydası vardır. Herkes ancak bu dünyadaki amelinin karşılığını öteki dünyada bulacaktır.^[209]

Kur’ân vahyinin, kadın ve erkeğe ortak mesajı kısaca işte budur. Prensip mahiyetindeki bu âyetlerin aydınlatıldığı ilk Müslümanlar, her iki cins olarak, dünyada emsalini bilmediğimiz bir gayretin temsilcisi oldular ve ilginçtir ki, ilk Müslüman hanımların, İslam tarihinde şeref sayılan imtiyazlarda erkeklere öncelik sağladıkları görülmüştür.

Bilindiği gibi, ilk Müslüman olan, İslam yolunda ilk şehid düşen kimse kadındır. Kocasından önce Müslüman olmuş hanımlar söz konusudur. Müşrik aile ocağını terk edip İslam uğruna çöllere düşen Ukbe bin Ebi Muayt’ın kızı Ümmü Külsüm gibi genç kızlar^[210] ve yurtlarından ayrılp Habeşistan’a hicret eden hanımlar var.

Endülüslü İslam kültürünün en büyük isimlerinden birisi olan İbni Hazm da kadınlarla ilgili olarak şöyle der:

“Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], hem erkeklere ve hem de kadınlara eşit şekilde gönderilmiştir. Yüce Allah’ın hitabı, Peygamberinin hitabı, aynı şekilde hem erkeklere hem kadınlara yöneliktir. Bu hitapları, açık bir nas veya icma olmadıkça erkeklere tahsis edip kadınları dışarıda bırakmak caiz değildir.”^[211]

Bu meselede Mısırlı âlim Muhammed Gazzâlî, konumuzla ilgili hadise sadece “hukukî açıdan” yaklaşarak hadisi kadın haklarına aykırı görüp tenkit etmiştir. Nevevî de bu hadise “ahlakî açıdan” ve “aile mahremiyeti noktasından” yaklaşılması gerektiğini söylemiştir.

Kadının aile hukukunu çiğnemesi halinde bir ıslah tedbiri olarak başvurulabilecek belli başlı yolların insanlığın tecrübeleri ve özellikle içinde yaşanılan topluluğun örf ve âdeti dikkate alınarak zikredilirken “kocanın karısını dövmesi” eylemine de yer verilmiş olmakla beraber, bu uygulama Hz. Peygamber tarafından toplum ıslah edilerek, insanın ve özellikle hanımının dövülemeyeceği ifade ve telkin edilerek kötülenmiş, 287 nolu hadiste “iyi bir kocanın karısını dövmeyeceği” kaidesi bu yakışıksız davranışın önüne bir set olarak konmuştur.

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/262 (9118). Ayrıca bk. Buhârî, Menâkıb 23, Edeb 80, Hudûd 10, 42; Müslim, Fezâil 77 (2327); Ebu Dâvud, Edeb 4 (4785); Tirmizî, eş-Şemâilu’s-Şerif, (349); İbni Mâce, Nikâh 51 (1984); Muvatta’, Husnu’l-Hulk 2; Ahmed bin Hanbel, el-Müsneid, 6/85, 115, 144, 181, 189, 223, 262; Abdurrezzâk, el-Musannef, 9/441 (17942); Ebu Ya’lâ, el-Müsneid, 7/339 (4375), 345 (4382); Humeydî, el-Müsneid, 1/287 (260).

Kadı İyâz, İkmâlu’l-mu’lim, 7/294.

İstisnâ: Bir şeyi küllî hüküm veya kural dışında tutmak anlamı çerçevesinde Arap edebiyatı, fıkıh ve kelâm ilminde kullanılan bir terimdir. İstisnânın altı çeşidi vardır. *İstisna-i munkatî’*; istisna edilen hususun, istisnânın bütününe dâhil bir birim olarak bulunmaması haline denir. (ç)

Kadı İyâz, İkmâlu’l-mu’lim, 7/291.

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/262 (9119). Ayrıca bk. İbni Mâce, Nikâh 51 (1984); Ahmed bin Hanbel, el-Müsneid, 42/470 (25715); Ebu Ya’lâ, el-Müsneid, 7/339 (4375); Taberânî, el-Mu’cemü’s-Sağîr, 2/78 (814).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/263 (9120). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsneid, 43/92 (25923); Ebu Ya’lâ, el-Müsneid, 7/431 (4452); Humeydî, el-Müsneid, 1/287 (260); Bezzâr, el-Müsneid, 8/172 (3201); Beyhakî, Şuabu’l-İman, 3/21 (1358), 10/410 (7712).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/263 (9121). Ayrıca bk. Buhârî, Enbiya 17, Tefsiru Sure-i Şems 1, Nikâh 93, Edeb 43; Müslim, Cennet 49 (2855); Tirmizî, Tefsiru’l-Kur’an 80 (3343); İbni Mâce, Nikâh 51 (1983); Ahmed bin Hanbel, el-Müsneid, 4/17; Humeydî, el-Müsneid, 1/485 (579); İbni Kâni’, Mu’cemü’s-Sahâbe 2/134.

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/263 (9122). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Nikâh 41-42 (2146); İbni Mâce, Nikâh 51 (1985); İbni Hibbân, es-Sahîh, 9/499 (4189); Hâkim, el-Müstedrek, 2/205 (2765), 208 (2774); Humeydî, el-Müsneid, 2/125 (900); Beyhakî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 7/496 (14775), 498 (14781); Abdurrezzâk, el-Musannef, 9/442 (17945).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/264 (9123). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Nikâh 41-42 (2147); İbni Mâce, Nikâh 51 (1986); Ahmed bin Hanbel, el-Müsneid, 1/201; Tayâlisî, el-Müsneid, 1/52 (47); Hâkim, el-Müstedrek, 4/194 (7342).

el-Bakara suresi, 2/30.

ez-Zâriyât suresi, 51/56.

en-Nisâ suresi, 4/1.

İbrahim suresi, 14/1

el-A’râf suresi, 7/158.

es-Sebe’ suresi, 34/28.

el-Mü’min suresi, 40/40.

Âl-i İmrân suresi, 3/195.

el-Bakara suresi, 2/148; el-Mâide suresi, 5/48.

. en-Necm suresi, 53/39.

İbni Sa’d, Tabakât, 8/230; İbni Hacer, el-İsâbe, 6/618, 8/291.

İbni Hazm, el-İhkâm, 3/81.

74. DÖVMENİN MAHİYETİ

٢٨٩- أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ،
عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ شَيْبِ بْنِ غَزَقْدَةَ،

عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْأَخْوَصِ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي أَنَّ رَسُولَ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اسْتَوْضُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا، فَإِنَّمَا هُنَّ
عَوَانٌ عِنْدَكُمْ، لَيْسَ تَمْلِكُونَ مِنْهُنَّ شَيْئًا غَيْرَ ذَلِكَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ
بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ فَإِنْ فَعَلْنَ فَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ، وَاضْرِبُوهُنَّ
ضَرْبًا غَيْرَ مُبْرَحٍ، فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِلَّا إِنْ
لَكُمْ مِنْ نِسَائِكُمْ حَقٌّ، وَلِنِسَائِكُمْ عَلَيْكُمْ حَقٌّ، فَأَمَّا حَقُّكُمْ
عَلَى نِسَائِكُمْ، فَلَا يُوطِئَنَّ فُرُشَكُمْ مَنْ تَكْرَهُونَ، وَلَا يَأْذَنُ فِي
بُيُوتِكُمْ لِمَنْ تَكْرَهُونَ، أَلَا وَحَقُّهُنَّ عَلَيْكُمْ أَنْ تُحْسِنُوا إِلَيْهِنَّ فِي
كِسْوَتِهِنَّ وَطَعَامِهِنَّ

289. ... Süleymân bin Amr İbnü'l-Âs [rahimehullah] dedi ki: Babam **Amr İbnü'l-Âs** [radiyallahu anh] bana şunu nakletti:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurdu:

Kadınlara karşı iyi muamele ediniz. Onlar sizin ancak yardımcılarınızdır. (Din ve ahlak ölçülerine uymayan) apaçık bir fahiş^[212] (yani çirkinlikle) gelmeleri durumu hariç onlara hiçbir şekilde eziyet etmeye hakkınız yoktur. Eğer (size apaçık bir çirkinlik) yaparlarsa onları yataklarınızdan ayırınız ve eziyet etmeksizin cezalandırınız. Eğer (koca haklarına ve aile hukukuna bağlı olarak) size itaat ederlerse onlarla hiçbir şekilde tartışmayın.

Sizin hanımlarınız üzerinde hakkınız vardır. Hanımlarınızın da sizin üzerinizde hakları vardır.

Sizin hanımlarınız üzerindeki hakkınız, istemediğiniz kimseleri evinize sokup oturtmamaları ve girmesine izin vermemeleridir.

Hanımlarınızın sizin üzerinizdeki hakkı ise onların giyecek ve yiyecek sorunlarını güzel bir şekilde gidermenizdir.”^[213]

Açıklama:

Ailede karı-koca arasında bir anlaşmazlık çıkması durumunda bunun nasıl halledileceği meselesi önemli bir problem teşkil etmektedir. Burada kadının aile içindeki konumunu yakından ilgilendiren nokta, böyle durumlarda kocanın karısı üzerinde ve karısının kocası üzerinde ne gibi bir yetkisinin bulunduğu hususudur. Normal durumlarda koca aile reisi olduğuna göre bu yetkinin aşırı kullanımının bir taraftan aile birliğini, diğer taraftan kadının kişiliğini etkileyeceği açıktır.

Kur’ân-ı Kerim’de, kocanın haklarına ve aile hukukuna saygısızca davranma (nâşize) durumuna düşen kadına önce nasihat edilmesi, ardından yatakların ayrılması, bunun da etkili olmaması halinde cezalandırılması veya fizikî şiddet uygulanması ifadesinin (darb) belirtilmesi,^[214] üzerinde en fazla tartışılan konuların başında gelmektedir.

Nisâ suresinin 34. âyetinde geçen “darb” kelimesinin yaygın anlamı olan “dövme”den başka bir anlam taşıyıp taşımadığı günümüzde çok tartışılmaktadır. Burada, ilahî mesaja doğru mana verilmesi açısından âyette sadece darb kelimesinin değil “nâşize”nin de ne anlamda ve hangi kapsamda kullanıldığının belirlenmesi gerekmektedir.

Genel olarak kocanın haklarına ve aile hukukuna saygısızlık manasına gelen “nüşûz” kelimesi, ailenin huzurunu bozan basit bir davranıştan iffetsiz yaşamaya kadar geniş bir alanı içine almaktadır. Huzuru bozan her davranışın ağırlığına denk bir müeyyideyle karşılanması, hem ailenin birliğini koruma noktasından hem de fiil ve müeyyide arasında gözetilmesi gereken denge açısından önemlidir.

Bu doğrultuda Nisâ suresinin 34. âyetinde kadından kaynaklanan geçimsizlik, yine Nisâ suresinin 35. âyetinde her iki tarafın kusuru veya istememesi sebebiyle ortaya çıkan ayrılma tehlikesi söz konusu edilmektedir. Yine Nisâ suresinin 128. âyetinde ise erkeğin hanımının haklarına ve aile hukukuna karşı

olumsuz davranışlarının sebep olduğu aile geçimsizliği üzerinde durulmaktadır.

Burada daha çok “kötü muamele” anlamına gelen “nüşûz” kelimesi, Nisâ suresinin 34. âyetinde kocanın haklarına ve aile hukukuna saygısızlık manasında kullanılmaktadır. “Nüşûz” kelimesinin sözlük manası “yüksek yer, yüksek yere çıkmak, bulunduğu yerden ayrılmak”tır.

Râgûb el-İsfahânî Kur’an sözlüğü konulu *el-Müfredât* isimli kitabında kadının nüşûzünü “kocasından nefret etmesi, ona itaat etmeyi kendine yedirememesi, başkasına göz koyması” şeklinde açıklamıştır.

Tefsirciler erkeğin hanımına karşı nüşûzünü de “nefret, uzaklaşma, normal evlilik ilişkilerini aksatma, söz ve fiille incitme, sert davranma” ifadeleriyle açıklamışlardır.^[215]

Nisâ suresinin 35. âyetinde geçen “şikâk” kelimesi ise “muhalefet, ters düşme, ayrılma” mânalarına gelmektedir.

Bu durumda iki taraftan veya taraflardan birinden kaynaklanan bir duygu veya davranış sebebiyle aile hayatının devamı tehlikeye düşmekte, evlilik bağının kopması ihtimali ortaya çıkmaktadır.

Bilindiği üzere Kur’an’ı yorumlamada birinci kaynak olan Hz. Peygamber’in uygulamaları bu konuya da ışık tutacak niteliktedir. Hadis kitapları ve Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hayatından bahseden rivayetler ve kaynak eserler, onun eşlerini dövdüğüne dair herhangi bir olaydan söz etmemektedir. Hz. Âişe, Resûlullah’ın eşlerini ve hizmetçilerini asla dövmediğini söylemektedir.^[216]

Ayrıca Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], kendisine karşı olumsuz davranışından ötürü hanımı Âişe’nin, babası Hz. Ebu Bekir tarafından cezalandırılmasına da rıza göstermemiştir.

Hz. Peygamber’in, Müslümanlar’ın en hayırlılarının eşlerine en iyi davrananlar olduğunu ve kendisinin bu konuda örnek teşkil ettiğini söylemesini, eşlerini ancak kötü kimselerin döveceğini ifade ederek onlara böyle davranılmamasını emretmesini^[217] göz önüne alan âlimler, kadının dövülemeyeceğini veya faziletli davranışın onlara böyle bir cezayı uygulamamak olduğunu belirtmişlerdir.^[218]

Fakat tatbikatta her zaman Resûlullah’ın bildirdiği bu esaslara göre davranıldığını söylemek mümkün değildir. Nitekim kocalarından kötü muamele gören ve dövülen kadınların mahkemeye intikal etmiş bir hayli şikâyetleri söz konusudur.

287 nolu hadiste de geçtiği üzere Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem], erkeklere hanımlarını dövmeyip eziyetlerine sabır ve tahammül etmenin daha iyi olduğunu bildirmiş ve kendisi **“Hanımlarını döven o kimseleri en hayırlılarınız olarak görmeyiniz!”** buyurmak suretiyle hanımlarına fizikî şiddet uygulayan kimseleri “en hayırlı kimseler” olarak görülmemesi gerektiğini ve yine 286 nolu hadiste de hanımını günün başında dövüp sonra günün sonunda onu yatağına alan kimsenin davranışının İslamî ahlaka ve Müslümanca bir anlayışa aykırı olduğunu belirtmiştir.

Bu durumda Nisâ suresinin 34. âyetinde “kavvâmûn” ifadesiyle genel olarak kocaların koruyucu ve yönetici olmaları iki gerekçeye dayandırılmıştır:

1. Allah insanların bir kısmına diğerlerinden üstün kabiliyetler vermiştir, bu cümleden olarak koruma ve yönetme bakımından erkekler, kadınlardan daha uygun özelliklerle donatılmışlardır.

2. Erkekler aile geçimini ve diğer malî yükümlülükleri üstlenmişlerdir. Bazı müfessirlere göre bu iki gerekçeden birincisi, insan tabiatının değişmez özelliğidir; bazı durumlarda erkeklerde akıl ve mantık ön planda, kadınlarda ise duygu öne çıkabiliyor. Koruma ve savunma bakımından fizikî güç önemlidir ve erkekler bu yönden daha güçlü olabiliyorlar.

İkinci gerekçe ise yaratılıştan değil, kültür ve medeniyet şartlarına bağlı alışkanlıklar, âdetler, tutumlardan kaynaklanmaktadır. İslam’ın geldiği çağda daha yoğun, günümüzde ise önemli ölçüde olmak üzere erkeklerin bu fonksiyonları da devam etmektedir, İslam hukuk kurallarına göre erkek hem -geniş manada- ailenin geçiminden tek başına sorumludur hem de mehir, diyet, cihad gibi malî tarafı olan yükümlülükleri vardır.

Ailede kurucu unsur karı-kocadır. Bu temel kurumu oluşturan, yöneten, yönlendiren dinî, ahlâkî, hukukî kurallar vardır. Kurallara uyulduğu müddetçe mesele yoktur. Taraflar birbirlerinin haklarına veya kocanın sorumluluğuna yönelik aile hukuku ile ilgili kuralları bozar, hakları çiğnerse düzeni sağlamak ve adaleti gerçekleştirmek üzere çeşitli tedbirler ve müeyyideler devreye girecektir. Nisâ suresinin 34. âyetinde hanımın, yine Nisâ suresinin 128. âyetinde ise kocanın hukuku çiğnemesi ve düzene baş kaldırması (nüşûz) ele alınmıştır.

Aile hayatı içinde kadın, kurallara göre rolünü ifa edip etmemesi yönünden iki sıfatla nitelendirilmiştir: Sâliha ve nâşize.

Sâliha kadınlar, hem kocalarının ve diğer aile fertlerinin yanında (açıkta, zahirde) hem de onların bulunmadıkları yerlerde (gayb) vazifelerini hakkıyla yerine getirir; Allah’ın koyduğu toplumun benimsediği kuralların dışına çıkmaz, aileye ihanet etmez, şerefine leke sürmezler. Bazı davranış ve tavırları sebebiyle yoldan çıkma, hukuka baş kaldırma (nüşûz) belirtileri gösteren, böylece nâşize olması ihtimali beliren kadınlara karşı ne yapılacak, aile düzeni ve hukuku nasıl korunacaktır?

Bu noktada Kur’an-ı Kerim vazifeyi genel olarak ailenin reisi sıfatıyla önce kocaya vermektedir. Öngörülen tedbirlere başvurmasına rağmen koca düzeni sağlayamazsa ve ailenin dağılmasından korkulursa sıra hakemlere gelecektir.

Nisâ suresinin 34. âyetinde aile hukukuna ve kocanın haklarına karşı saygısızca davranan, kötü muamele eden, meşru aile düzenini bozmaya kalkışan (nâşize) kadına karşı erkeğin yapabileceği şeyler öğüt vermek, yatakta yalnız bırakmak ve cezalandırmak şeklinde sıralanmıştır. Öğüt vermek ve yatakta yalnız bırakmak, küsmek gibi tedbirler problem teşkil etmemiştir, ancak fizikî şiddet veya cezalandırma tedbiri özellikle çağımızda, kadın hakları ve insanlık haysiyeti yönlerinden önemli bir tartışma konusu olmuştur. Esasen tefsir ve hadis kitaplarına bakıldığında kadının kocasının haklarına veya aile hukukuna saldırı durumunda bile kocası tarafından fizikî şiddete uğraması, eski tefsirciler arasında da farklı yorumlayanların, bunun caiz olmadığını ileri sürenlerin bulunduğu görülmektedir.

Fizikî şiddet tedbiri ve hükmünün Nisâ suresinin 34. âyetinin dışında en önemli dayanağı, ilgili hadislerdir. Bu hadislerin, aksini söyleyen rivayetlere nispetle daha sahih ve sağlam olanlarında Peygamberimiz kadınların dövülmesini men etmekte, eşlerini dövenlere “hayırsız” demekte, bu davranışla aynı yuvayı ve yatağı paylaşmanın bağdaşmazlığına, insanî ve ahlâkî olmadığına dikkat çekmektedir.^[219]

Nisâ suresinin 34. âyetinin geliş sebebi olarak zikredilen bir olay da esasen Araplar’da âdet haline gelmiş bulunan kadına fizikî şiddet uygulama eylemine Hz. Peygamber’in olumsuz bakışını ve bunu ortadan kaldırma iradesini yansıtmaktadır.^[220]

Kocanın hanımına karşı kötü muamele etmesi meselesine gelince; Nisâ suresinin 128. âyetinde “nüşûz” kelimesiyle hanımına ve hanımının haklarına karşı kötü muamele eden, evlilik hukukunu yerine getirmeyen, âdil davranmayan ve eşinden yüz çeviren (i’râz) koca söz konusu edilmektedir.

Böyle bir sebeple kadının, kadın bir hâkime veya erkek bir hakeme başvurusu ve evliliğin sona erdirilmesini (şikâk) istemesi de mümkündür. Ancak ailenin yıkılması taraflara ve başta çocuklar olmak üzere bunlarla bağlantılı bulunan diğerlerine önemli zararlar getirdiği için son çare olan ayrılıktan önce alınması gerekli tedbirler vardır.

Daha önce de geçtiği üzere Nisâ suresinin 34. âyetinde kadının kocasına karşı kötü muamele etmesi ve evlilik hukukunu ihlâlî hususunda kocasına önerilen üç aşamalı tedbir vardı: Öğüt verme, yatağını ayırma ve cezalandırma tedbiri.

Bu tedbirlerden ilkinde, kadın da kocasına öğüt verme yapabilir. İkincisinde de gerektiğinde kocasından yatağını ayırabilir. Cezalandırma veya fizikî şiddet uygulama tedbirine gelince, bu mesele, hem insanın onur ve haysiyetine yakışmamakta hem de Peygamberimizin koca için bile hoş görmediği, yapmamasını istediği bir davranış şeklidir.

Eğer kadın bu durumda ayrılmayı istemiyorsa elinde bir imkân kalmıştır: Sulh, uzlaşma, anlaşma, kötü muameleyi asgariye indirme tedbiri. Tefsir ve esbâb-ı nüzul kitaplarında verilen tarihî örneklerle konumuz olan Nisâ suresinin 128-129. âyetlerinden anlaşıldığı üzere burada sulh, uzlaşma, anlaşma ve kötü muameleyi asgariye indiriminin önemine bir daha vurgu yapılmakta; ayrıca bazı beşerî zaafılara dikkat çekilerek aile huzurunu devam ettirmede ve problemleri aşmada özverili davranmanın yararı hatırlatılmaktadır.

Nisâ suresinin 128. âyetinde genellikle insanların doğal yapılarında mal-mülk tutkusunun bulunduğu hatırlatılarak kocası tarafından kötü muamele gören kadının, ona bazı menfaatler sunarak kendisine karşı iyi davranmasını sağlayabileceğine, böyle bir imkânı değerlendirmenin uygun olduğuna da işaret edilmiştir. Ancak güzel olan, takvâya yakışan bu değildir. Erkek, eşinin kendisine bir menfaat sağlaması veya haklarından vazgeçmesi karşılığında ona iyi davranmakla, bu yoldan evliliği sürdürmeye razı olmakla iyi ve güzel insan (muhsin), takvâ sahibi kul (muttaki) vasıflarını kazanamaz. İyi, güzel, takvâ sahibi insanın yapacağı şey; Allah rızâsı için âdil davranmak, kimseye haksızlık etmemek ve kimseyi incitmemektir. Çünkü kadın erkeğin, erkek de kadının sömürüsü altında değildir. İkisi de Allah’ın birer kuludur.

Bu bağlamda ikinci nesil tâbiûn âlimlerinden Atâ’ (radiyallahu anh), aile hukukunu çiğneyen kadına uygulanacak müeyyide ile genel olarak kadına fizikî şiddet uygulama veya cezalandırma konusundaki hadisleri birlikte değerlendirmiş ve şu sonuca varmıştır: Erkek, namusu lekeleyecek bir davranışta (fahişe) bulunmayan, yalnızca nâşize olan karısını dövmemez, ancak ona karşı öfkesini ortaya koyabilir.

Atâ’ (radiyallahu anh)’ın bu anlayışını açıklayan -biri eski, diğeri çağdaş- iki tefsir âlimi farklı dayanaklardan hareket etmişlerdir.

Bunlardan Ebu Bekir İbnü’l-Arabî’ye göre Atâ’ (radiyallahu anh), âyette geçen dövmenin ibâha (yani serbest bırakma) ifade ettiğini, genel olarak erkeğin karısını dövmesini yasaklayan hadislerin ise kerahet (mekruh ve çirkin görme) hükmü getirdiğini tespit etmiş ve sonuç olarak “Koca, karısını dövmemez” demiştir.^[221]

Çağdaş tefsircilerden İbni Âşûr’a göre Atâ’ (radiyallahu anh), âyet ve hadislerin farklı durumlara göre farklı hükümler getirdiğini anlamış; öğüt ve küsmenin kocaya, fizikî saldırının şiddetine göre çeşitli müeyyide uygulamanın ise kısmen kocaya, genel olarak da yönetim ve yargıya (ulû’l-emre) ait olduğu sonucuna varmıştır.^[222]

Burada karşımıza genel olarak iki durum çıkmaktadır:

Ya Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem]’in erkeklere kadınların dövülmesini menetmesi, eşlerini dövenlere “hayırsız” demesi ve kendisinin de hanımlarını ve hizmetçilerini fiilî olarak asla dövmemesi; Nisâ suresinin 34. âyetinin sonunda geçen “*darb*” ifadesini nesh etmiş yani hükmünü yürürlükten kaldırmıştır ya da kadına fizikî şiddet uygulamanın yerelliğini ve kültürel bağlamını açıklamıştır.

Ya da kadına fizikî şiddette bulunma durumunda meselenin yönetime ve yargıya yani ulû’l-emre götürülmesini, ulû’l-emrin de kocaların eşlerini dövmesi meselesini kesin olarak yasaklayabileceğini ifade etmektedir.

Bu bağlamda Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], Nisâ suresinin 34. âyeti yorumlama mahiyetinde Nisâ suresinin 59. âyetinde geçen “*Ey iman edenler! Allah’a itaat edin, Peygamber’e itaat edin, sizden olan ulû’l-emre de. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz -Allah’a ve âhirete gerçekten inanıyorsanız- onu, Allah’a ve Peygamber’e götürün. Bu, elde edilecek sonuç bakımından hem hayırlıdır hem de en güzeldir*” yetkisini kullanarak hanımlarını döven erkeklere 287 nolu hadiste kadınların dövülmesini menetmiş, eşlerini dövenlere “hayırsız” demiş ve 286 nolu hadiste ise hanımını dövmenin aynı yuvayı ve yatağı paylaşmayla bağdaşmazlığına, insanî ve ahlâkî olmadığına dikkat çekmiştir.

Dolayısıyla Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] ulû’l-emr olma yetkisini kullanarak bunu yasaklamış ve kendisi de eşlerini ve hizmetçilerini asla dövmemiştir.

Nisâ suresinin 59. âyetinde geçen “**Peygamber’e itaat**”, öncelikle tebliğ ettiği Kur’an’a ve vahye dayalı

sünnete uymaktır. Ancak “ve” bağlacı ile yetinilmeyip “itaat ediniz” emrinin “Resûlullah” için de tekrar edilmesi ona itaatin, sadece “Kur’an’dan ibaret olan vahyin tebliğine uyma” olmadığını, kaide olarak onun davranışlarının örnek edinilmesini, buyruklarının yerine getirilmesini içine aldığını göstermektedir.

Sahabe, Resûlullah’ın “dinî veya bağlayıcı olmadığını bildirdiği, ya da karineler yoluyla böyle olduğunu anladıkları emirleri” dışındaki bütün emir ve isteklerini, “Ona itaat dinî bir görevdir” şuuru içinde yerine getirmişlerdir; bunu yaparken de itaat hakkındaki âyet ve hadislerle Allah elçisinin gönderiliş amacına, kendisine verilen vazifelere ve O’nun örnekliğini bildiren naslara dayanmışlardır.

Sahabiler, “**Peygamber’e itaat**”ı dinî bir görev şuuru içinde yerine getirdiklerinden dolayı hanımlarını dövmekten ve onlara fizikî şiddet uygulamaktan kaçınmışlardır.

Bize göre Nisâ suresinin 34. âyetinde, kadının aile hukukunu çiğnemesi halinde bir ıslah tedbiri olarak başvurulabilecek belli başlı yolların insanlığın tecrübeleri ve özellikle içinde yaşanılan topluluğun örf ve âdeti dikkate alınarak zikredilirken “kocanın karısına fizikî şiddet uygulaması” eylemine de yer verilmiş olmakla beraber, bu uygulama Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] tarafından toplum ıslah edilerek, insanın ve özellikle hanıma fizikî şiddet uygulanmayacağı ifade ve telkin edilerek kötülenmiş, “iyi bir kocanın karısına fizikî şiddet uygulamayacağı” kaidesi bu yakışıksız davranışın önüne bir set olarak konmuştur.

Peygamberimizin gerek Nisâ suresinin 19. âyetinde geçen yüce Allah’ın “**Kadınlarla iyi geçinin**” ifadesinde gerekse son uygulamasında “**Kadınlara iyi davranmanızı tavsiye ediyorum**”^[223] ve “**Hayırlınız, kadınlarına karşı hayırlı olanlardır**”^[224] gibi beyanlarda ve ölünceye kadar hanımlarına asla fizikî şiddet uygulamaması, aile hukukuna ve haklara riayet etmeme durumunda erkeğin kadına ve kadının da erkeğe fizikî şiddet uygulamasının doğru olmadığını ortaya koymaktadır.

Nitekim Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], İfk olayında Hz. Âişe (radiyallahu anhâ)’ya ahlak dışı atılan iftiralar sonucunda hanımına fizikî şiddet uygulamamış, onu babasının evine götürmüş ve ona “**Eğer (ahlak dışı) bir günah işlediysen Allah’a istiğfar et! Ona tevbe eyle! Çünkü kul bir günahı itiraf eder, sonra da tevbe ederse, Allah onun tevbesini kabul eder**”^[225] buyurmuştur.

Yine Ahzâb suresinin 28-29. âyetlerinin geliş sebebi bağlamında Hz. Peygamber’in eşlerinin ondan lüks, ziynet türünden bazı şeyler istemek ve birbirlerini kıskanmak suretiyle kendisini üzmeleri durumunda onlara karşı şiddet, kötü muamelede veya ahlak dışı bir davranışta bulunmamış, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] sadece bir ay onlara yaklaşmamak üzere yemin edip (îlâ) ayrı yaşamaya karar vermiştir. Ay dolunca, “eşlerine seçme hakkı verildiği” için bu manada “tahyîr” adıyla anılan bu âyetler nazil olmuştur. Bu âyetler gelince Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], o gün nikâhı altında bulunan eşlerini toplamış ve kendilerine seçim imkânı tanımıştır yani tahyîrde bulunmuştur. Eşleri bu durum karşısında heyecanlanmış, Hz. Peygamber kendilerini boşamadığı için sevinç gözyaşları dökerek “Allah ve Resûlü’nü tercih ettiklerini” ifade etmişlerdir.

Yine 21-22 nolu hadislerde de kısmen geçtiği üzere Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] esasen bazı hanımlarının hoş olmayan kıskanç davranışları karşısında sır söyleme, cariyesine yaklaşmama, bir şeyi yememe veya içmeme şeklinde helâl olan bir şeyi kendisine yasaklamış; Allah, Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hanımlarının yaptıklarını Resûlü’ne haber verince, hanımlarına duyduğu öfkenin şiddetinden Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], “**Onların yanlarına bir ay süreyle girmeyeceğim!**” buyurmuş, ^[226] Allah da Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in bu işe karışan iki hanımı hakkında “**Eğer ikiniz de Allah’a tevbe ederseniz, (yerinde olur). Çünkü kalpleriniz sapmıştı**”^[227] buyurmuştu. Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] bu olayın neticesinde hanımlarının hoş olmayan davranışları karşısında onlara kaba kuvvet, sert ve kötü muamelede bulunmamış, eğer ayrı kalma bir ceza yöntemi olarak düşünülecek olursa onlardan bir ay uzak kalmayı tercih etmişti.

Günümüzün tanınmış İslam âlimlerinden Abdülkerîm ez-Zeydân da kadına fizikî şiddet uygulanamayacağını veya faziletli davranışın onlara böyle bir cezayı uygulamamak olduğunu belirtmiştir. ^[228]

287 nolu hadiste ve benzeri hadislerde Peygamber Efendimiz’in, hanımlarını böyle kötü şekilde döven kimselerin hayırlı insanlar olmadığını, hayırlı kimselerin haklı oldukları zamanlarda onları hiç dövmeyen idare ve yön verebilen kimseler olduğunu hatırlatması bize kadınların kocalarına karşı saygısız, küstah, kaba ve benzeri davranışlar sergilemesi durumunda onları fizikî şiddet uygulamadan idare ve yön verebilen kimseler olmamız gerektiğini ortaya koymaktadır.

Çünkü kadın da erkek de Allah’ın kuludur. Erkek de kadın da cennete ve cehenneme gideceği bir yol yürümekte ve yine kadın da erkek de Rabbinin huzurunda hesap vereceği bir hayat sürmektedir. Erkek kadının ve kadın da erkeğin sömürsü değildir. Erkek de kadın da aynı ilaha inanmakta, aynı namazı kılmakta, aynı orucu tutmakta, aynı haccı yapmaktadır. Sorumluluklarının farklı olması, birinin diğerine üstünü olduğunu göstermez ve birinin diğerine fizikî şiddet uygulamasını gerektirmez. İkisi de Rabbinin huzurunda hesap vereceği bir hayata yönelik kul olma şuuruyla yaşamlarını sürdürmektedirler.

Hadislerde fuhuş kelimesi ve fahiş, mütefahhiş, fahişe, fevâhiş, fahhâş gibi türevleri sıkça kullanılmakta olup bunların bir kısmında “bir söz ve davranışın mâkul ve mûtat ölçülerin dışına taşıp aşırılığa kaçması” anlamı (Buhârî, Edeb 38, 39, 48; Müslim, Birr 73; Selâm 11; Tirmizî, Birr 47, 59), çoğunda ise “büyük günah, edepsizlik ve iffetsizlik” anlamları kastedilmiştir.

Esasen her iki mananın özünde aşırılık, İslâm filozoflarının tabiriyle “itidalin iki aşırı ucundan biri olan ifrat” anlamı mevcut olup buna göre fuhuş insanın ahlâkî davranışlarını meydana getiren bazı kuvvetlerdeki ifratı ifade eder. Ancak fuhuş ve fahişe kelimeleri İslâmî kaynaklarda giderek insanın iffet ve hayâ sınırlarını aşan, dinen ve ahlaken yasaklanıp kınanan cinsî suçlar ve davranış bozukluklarını ifade eden birer terim halini almıştır (Nebi Bozkurt, “Fuhuş”, DİA, 13/211). (ç)

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/264 (9124). Ayrıca bk. Tirmizî, Radâ’ 11 (1163); İbni Mâce, Nikâh 3 (1851);

Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 5/72-73.

. en-Nisâ suresi, 4/34.

Taberî, Câmiu'l-beyân, V, 305; Kurtubî, el-Câmiu li-ahkâmi'l-Kur'ân, V, 403; Râzî, Tefsîr-i Kebîr, XI, 65.

İbni Mâce, Nikâh 51.

Müttakî el-Hindî, Kenzü'l-Ummâl, XVI, 371, 374, 376-377.

Abdülkerim ez-Zeydân, el-Mufasssal fi ahkâmi'l-mer'e ve'l-beyti'l-muslim, 7/316-317.

Buhârî, Nikâh 93.

Bk. Cessâs, Ahkâmü'l-Kur'ân, 2/188; Ebu Bekir İbnü'l-Arabî, Ahkâmü'l-Kur'ân, 1/415.

Ebu Bekir İbnü'l-Arabî, Ahkâmü'l-Kur'ân, 1/420.

İbni Âşûr, et-Tahrîr ve't-Tenvîr, 5/43-44.

Buhârî, Enbiyâ 1, Nikâh 80; Müslim, Radâ' 60.

Tirmizî, Radâ' 11; Ebu Dâvud, Sünnet, 15; İbni Mâce, Nikâh 50.

Buhârî, Şehâdât 15, Cihâd 64, Meğâzî 12, Tefsîru Sûre-i Nûr 19-20, Eymân 13, 18, İ'tisâm 18, Tevhîd 35, 52; Müslim, Tevbe 56 (2770); Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/168 (8882); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 6/194, 197.

Nesâî, Sıyam 14

et-Tahrîm suresi, 66/4.

Abdülkerîm ez-Zeydân, el-Mufasssal fi ahkâmi'l-mer'e ve'l-beyti'l-muslim, 7/316-317.

75. KADININ KOCASINA HİZMET ETMESİ

٢٩٠- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبَارَكِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ أَبِيهِ،

عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ: تَزَوَّجَنِي الزُّبَيْرُ وَمَا لَهُ فِي الْأَرْضِ مِنْ مَالٍ، وَلَا مَمْلُوكٍ وَلَا شَيْءٍ غَيْرَ فَرَسِهِ، فَكُنْتُ أَغْلِفُ فَرَسَهُ، وَأُكْفِيهِ مُؤَنَّتَهُ وَأَسْوَسُهُ، وَأَذُقُ النَّوَى لِتَاضِجِهِ، وَأَغْلِفُهُ، وَأَسْتَقِي الْمَاءَ، وَأُخْرِزُ غَزْبَهُ، وَأَعِجِّنُ، وَلَمْ أَكُنْ أَحْسِنُ أَخْبِرُ، فَكَانَ يَخْبِرُ جَارَاتِ لِي مِنَ الْأَنْصَارِ، وَكُنْتُ نِسْوَةَ صَدِيقٍ، وَكُنْتُ أَنْقُلُ النَّوَى مِنْ أَرْضِ الزُّبَيْرِ، وَهِيَ الَّتِي أَقْطَعَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَأْسِي ثُلْثِي فَرَسَخٍ، فَجِئْتُ يَوْمًا وَالنَّوَى عَلَى رَأْسِي، فَلَقِيَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهُ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَدَعَانِي ثُمَّ قَالَ: إِنْخِ لِيخْمِلَنِي خَلْفَهُ، فَاسْتَخْنَيْتُ أَنْ أَسِيرَ مَعَ الرِّجَالِ، وَذَكَرْتُ الزُّبَيْرَ وَغَيْرَتَهُ، وَكَانَ مِنْ أَغْيَرِ النَّاسِ فَعَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ قَدْ اسْتَخْنَيْتُ فَمَضَى، فَجِئْتُ إِلَى الزُّبَيْرِ فَقُلْتُ: لَقِيَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى رَأْسِي النَّوَى وَمَعَهُ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَأَنَاخَ لِأَرْكَبَ مَعَهُ، فَاسْتَخْنَيْتُ وَعَرَفْتُ غَيْرَتَكَ، فَقَالَ: «وَاللَّهِ لَحَمْلُكَ النَّوَى كَانَ أَشَدَّ مِنْ رُكُوبِكَ مَعَهُ» قَالَتْ: «حَتَّى أَرْسَلَ إِلَيَّ أَبُو بَكْرٍ بَعْدَ ذَلِكَ بِخَادِمٍ فَكَفَّنِي سَيَّاسَةً الْفَرَسِ فَكَأَنَّمَا أَغْتَفَنِي»

290. ... Esmâ binti Ebi Bekir [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Zübeyr İbnü'l-Avvâm [radiyallahu anh] benimle evlenmişti. Bu sırada Zübeyr İbnü'l-Avvâm [radiyallahu anh]'ın atı dışında herhangi bir yerde malı, kölesi ve bir şeyi yoktu. Dolayısıyla onun atını yemlerdim, yemini verirdim ve onu tımarlardım. Yine onun su taşıyan devesi için çekirdek kırardım, onu yemlerdim ve (eve) su taşırdım.

Yine (kocam) Zübeyr'in yırtık kovaşını dikerdim ve hamur yoğururdum. Fakat ekmek yapmayı en güzel şekilde yapamazdım. Bundan dolayı da Ensar'dan olan komşularım (bana) ekmek yaparlardı. Onlar doğru sözlü kadınlardı. (Kocam) Zübeyr'in arazisinden başımın üstünde fersahın üçte ikisi (yaklaşık dört km.) mesafeye hurma çekirdeği taşırdım. Bu araziyi, (kocam) Zübeyr'e Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] vermişti.

Yine bir gün ben başımın üzerinde (hurma) çekirdeği getiriyordum. Bu sırada Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], beraberinde ashabından bir topluluk olduğu halde bana rastladı ve arkasına bindirmek için beni çağırırdı. (Çünkü Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], kız kardeşim Âişe'nin kocası idi.) Sonra da (devesini) yere çöktürmek için):

- 'İh ih!' buyurdu.

Fakat ben, erkeklerle birlikte yürümekten hayâ ettim. Derken (kocam) Zübeyr'i ve onun kıskanç halini hatırladım. O, insanların en kıskancı idi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] utandığımı anladı. (Beni olduğum yerde) bırakıp gitti. (Kocam) Zübeyr'in yanına vardım. Ona:

- 'Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], ashabından bir toplulukla birlikte olduğu sırada bana rastladı. Başımın üzerinde (taşımakta olduğum hurma) çekirdeği vardı. Onunla birlikte (arkasına) binebilmem için devesini çöktürdü. Ben hayâ ettim (ve devesine binmedim). Senin

kıskançlığını hatırladım!’ dedim. Zübeyr [radıyallahu anh]:

- **‘Vallahi, başının üzerinde (hurma) çekirdeği taşıman, benim için onunla birlikte devesine binmenden daha zor bir durumdur!’** dedi.

Bunun üzerine (babam) Ebu Bekir [radıyallahu anh] bana bir hizmetçi gönderdi. O hizmetçi beni atın tımarından kurtardı. Sanki beni azat etmiş gibi oldu.”^[229]

Açıklama:

Bu hadiste Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem]’in devesine bindirmek istediği kadın sahabi, Hz. Ebu Bekir [radıyallahu anh]’ın kızı ve Hz. Âişe’nin kız kardeşi Esmâ binti Ebi Bekir [radıyallahu anhâ]’dır. Esmâ binti Ebi Bekir [radıyallahu anhâ], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in baldızı olması itibariyle mahrem yakını olmaktadır.

Esmâ binti Ebi Bekir [radıyallahu anhâ], kocası Zübeyr [radıyallahu anh]’ın atını yemler, yemini verir ve onu tımarlardı. Yine kocasının su taşıyan devesi için ise çekirdek kırar, onu yemler ve onunla eve su taşırdı. Yine kocası Zübeyr’in yırtık kovanını diker ve hamur yoğururdu. Yine Medine’ye dört km. mesafede bulunan kocasının arazisinden başının üstünde hurma çekirdeği taşıyıp getirirdi.

Esmâ binti Ebi Bekir [radıyallahu anhâ]’nın saydığı bu hizmetler hakkında İmam Nevevî şunları söylemiştir:

“Bütün bunlar, iyilikten ve insanların alışageldiği mürüvvetlerden sayılırlar. Kadın bu sayılan hususlarda kocasına hizmet eder. Ekmek yapar, yiyecek pişirir, çamaşır yıkar ve diğer işleri görür. Bunların hepsi kadın tarafından bir teberru ve kocasına bir iyiliktir. Ama bunlardan hiçbirisi kadına vacip değildir. Hattâ bunlardan hiçbirini yapmasa bile günahkâr olmaz. Bu işlerin hepsini kocasının görmesi lâzım gelir.

Hiçbiri hakkında kadını ilzam ve mecbur etmesi helâl olamaz. Kadın bunları ancak ve ancak bir teberru olarak yapar ki, bu, güzel bir âdettir. İslam’ın ilk zamanlarından bugüne kadar kadınlar bu âdet üzere devam edegelmişlerdir. Kadına ancak iki şey vacip olur: Kendini kocasına temkin ve teslimi, bir de onun evinden ayrılmaması.”^[230]

“İh ih” ifadesi, deveyi çöktürmek için söylenen bir söz olup isim-fiildir.

Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in Hz. Zübeyr’e parselleyip verdiği yer, Yahudi olan Nadîroğulları kabilesinden geriye kalan ganimetlerden olup Medine’ye yaklaşık 4 km. mesafede idi. Bu yeri ona Medine’ye gelişinin ilk günlerinde vermişti.

Hadisimizde de geçtiği üzere Esmâ binti Ebi Bekir [radıyallahu anhâ], hicretin ilk yıllarında malî sıkıntı içinde olan ailesinin meşakkatli iş ve hizmetlerine sabır ve tahammül göstermişti.

Hadisimizin bu rivayetinde Esmâ binti Ebi Bekir [radıyallahu anhâ]’ya babası Ebu Bekir tarafından hizmetçi bir câriye gönderildiği, diğer rivayette ise cariyeyi ona Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in verdiği bildirilmektedir.

Bu iki rivayetin arası şöyle bulunmuştur: Câriye esirler arasında Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’e getirilmiş, o da onu baldızı olan Esmâ [radıyallahu anhâ]’ya verilmek üzere babası Ebu Bekir’e teslim etmiştir. Böylece cariyeyi ona Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] verdi demek mümkün olmuştur.

Buradan anlaşılmalıdır ki evin geçiminden, malî gelir giderlerinden ve dış işlerinden erkek sorumludur. Erkeğin çalışma gücü ve iş yapma imkânı yoksa, bu durumda kadın zaruretten dolayı devreye girer ve evin geçimine katkıda bulunur. Bundan dolayıdır ki, bazı yörelerimizde -istisnalar bir yana- genellikle erkeklerin kahvehane gibi yerlerde oturup eşlerini, kızlarını ve gelinlerini çeşitli yerlerde keyfi olarak çalıştırmaları insaf ve adaletten uzak bir uygulamadır.

Yine İslam âlimlerinin çoğunluğunun oluşturduğu gruba göre kadının yaptığı iş ve hizmetler farz/vacip değil, yapılması halinde sevap kazanılan nafile ibadet hükmündedir.^[231] Bu esasa göre yemek yapmak, çocuğa bakmak, çamaşır yıkamak gibi ev işlerini yerine getirmek farz/vacip olmamakla birlikte, bunlar mutlu bir yuva için kadının ahlakına, asalet ve nezaketine yakışan ve ondan beklenen hizmetlerdir. Asr-ı saadetten günümüze kadar devam etmiş olan bu hizmet anlayışı, şüphesiz aile ve iyi bir yuva için huzur ve mutluluk vesilesi olarak görülmelidir.

Yine Zübeyr [radıyallahu anh]’ın **“Vallahi, başının üzerinde (hurma) çekirdeği taşıman, benim için onunla birlikte devesine binmenden daha zor bir durumdur”** sözünün manası şudur: Seni hurma çekirdeği taşıırken görenler cimri ve bayağı sanırlar. Bu ise Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in arkasına binmekten daha güç ve ağır bir şeydir. Çünkü sen, “Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in mahremlerinden onun hanımı Hz. Âişe’nin kız kardeşisin. Esasen enişten Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’le beraber deveye binmekte utanılacak bir şey yoktur. Fakat başının üzerinde hurma çekirdeği taşıman, insanlar tarafından hoş karşılanmaz. Bu hareket, bacanağım olan Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in tergisine binmekten daha zor gelir” demektir.

Bir de bu olayın kadınlara örtünme farz kılınmadan önce geçmiş olması muhtemeldir.

Esmâ [radıyallahu anhâ]’nın bunca hizmetlere sabretmesi ve tahammül göstermesi, kocası Zübeyr ile babası Ebu Bekir’in bu konuda bir şey demeyip sükût etmeleri, cihâd ve benzeri işlerle meşgul oldukları içindir. Bu tür önemli işlerden vakit bulup da evlerine bakamıyorlardı.

Ayrıca Zübeyr [radıyallahu anh]’ın, hanımı Esmâ [radıyallahu anhâ]’yı kıskanması, karı-kocanın birbirleri hakkında duydukları heyecandan ibarettir. İnsanın bozulmamış fitrâtında var olan bu duygu ve heyecanın temelinde kadının kocasını, kocanın da karısını kem gözlerden koruma ve kötü niyetlerden esirgeme gayesi vardır. Nitekim Buhârî *“kıskançlık”* başlığı altında bunu izah etmek için Muğîre bin Şu’be [radıyallahu anh]’dan rivayet edilen şu hadise yer vermektedir:

“Sa’d bin Ubâde [radıyallahu anh], ‘Hanımımın yanında (yabancı) bir erkek görsem onu kılıcımın geniş yüzüyle değil keskin tarafıyla vuru(p öldürü)rüm’ dedi.

Sa’d bin Ubâde [radıyallahu anh]’ın bu sözü, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e ulaştı. (Aksine

hayret etmeyin.) Allah'a yemin ederim ki, ben elbette Sa'd bin Ubâde'den daha kıskancım. *Allah da benden daha kıskançtır.* İşte Allah'ın bu kıskançlığından dolayıdır ki, Allah çirkin şeylerin açığını da gizli olanını da haram kılmıştır..."[232]

Allah'ın kulunu kıskanması ise kuluna hayır ve mutluluk dilediğinden, ona haramları çok gördüğünden dolayı çirkin fiilleri işlememesi içindir.

Hadisimizde dikkat çeken diğer bir husus da Hz. Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem]'in, Medine'ye 4 km. mesafe kadar bir yerden başının üstünde hurma çekirdeği taşıyan baldızına karşı gösterdiği merhamet ve şefkattir.

Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem], baldızını görmemezlikten gelebilirdi veya selam verip yanından geçip gidebilirdi. Oysa Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem] baldızının yaşadığı zorluğu görünce ona yardımda bulunmak istemiştir.

Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem], insanlara karşı hep şefkatli ve merhametli davranmıştır. Bu ahlak ve davranışıyla ümmetine örnek olan Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem], Allah Teâlâ'nın şu övgüsüne mazhar olmuştur:

"Gerçek şu ki, size kendi içinizden bir elçi gelmiştir. O, sizin çekebileceğiniz sıkıntıdan ötürü kendini büyük bir yük altında hisseden, size çok düşkün, müminlere karşı şefkat ve merhametle dolu bir elçidir."[233]

Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem]'in şefkat ve merhamet konusunda sünnet ve uygulamasını hayata geçirmek isteyen Müslüman kadın ve erkek, elindeki eşyayı taşımaktan dolayı yorgun düşen insana yardım etmeli, yol güzergâhında bir vasıta beklemekte olan ve zor durumda kalan mümin kardeşini -imkân varsa- aracına almalı veya başka çeşitli kolaylıklar sağlayabilmelidir. Bu davranış şefkat, merhamet, nezaket ve fedakârlığın göstergesidir.

Yine Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem]'in baldızının yaşadığı zorluğu görünce ona yardımda bulunmak için arkasına bindirmek üzere devesini çöktürmesi ve kendisine mahrem olan baldızının ise kocasının kıskançlık ile ilgili hassasiyetini bildiği için deveye binmekten kaçınması da karı-kocanın birbirlerine karşı saygılı, hürmetli, anlayışlı davranmalarının bir göstergesidir.

Mutlu bir yuva için eşler, birbirlerinin hassas olduğu konularda dikkatli davranmalı, incitici davranıştan kaçınmalı, onurunu zedeleyecek bir davranışta bulunmamalıdır.

Bu bağlamda karı-koca her türlü kötülükten korunmak ve olumsuz yöndeki gelişmeleri engellemek gayesiyle birbirini desteklemeli, yardım etmeli, kıskanmalı; iffet, izzet-i nefis sahibi olmalıdır.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/265 (9125). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 107, Farzu'l-Humus 19; Müslim, Selâm 34 (2182); Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned, 4/347; İbni Hibbân, es-Sahîh, 10/352 (4500); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 7/478 (14717).

Nevevî, el-Minhâc Şerhu Sahîh-i Müslim, 14/164-165.

Aynî, Umdetü'l-Kârî, 16/411; İbni Hacer, Fethu'l-Bârî, 9/324.

Buhârî, Tevhîd 20, Nikâh 107, Hudûd 40; Müslim, Liân 17 (1499); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 4/248. et-Tevbe suresi, 9/128.

76. TERBİYE MAKSADIYLA YÜZE VURMANIN HARAM KILINMASI

٢٩١- أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: أَخْبَرَنَا يَزِيدُ قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي قَرْعَةَ،

عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَهُ رَجُلٌ مَا حَقُّ الْمَرْأَةِ عَلَى زَوْجِهَا قَالَ: «تُطْعِمُهَا إِذَا طَعِمْتَ، وَتَكْسُوهَا إِذَا اكْتَسَيْتَ، وَلَا تَضْرِبُ الْوَجْهَ، وَلَا تُقَبِّحَ، وَلَا تُهْجَرَ إِلَّا فِي النِّيبِ»

291. ...Hakim bin Muâviye yoluyla babası **Muâviye bin Hayde** [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Bir adam Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e; kadının, kocası üzerindeki hakkının ne olduğunu sordu. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Yemek yediğinde ona yedirmen, (bir şey) giydiğinde ona giydirmen, yüze vurmaman, azarlamaman, ev ortamı hariç küs kalmaman!' buyurdu."[\[234\]](#)

Açıklama:

Resûl-i Ekrem Efendimiz kadının en vazgeçilmez ihtiyaçları olan yeme ve giyinme problemlerine öncelikle çözüm getirmektedir. Zira Peygamber Efendimiz'in yaşadığı devirde kadın pek önemsenmezdi. Dolayısıyla bu iki hayatî ihtiyacı da gerektiği şekilde temin edilmezdi.

Peygamberler sultanı bu ifadesiyle yeme-içme, giyinip kuşanma gibi zarurî ihtiyaçlar bakımından erkeklerle kadın arasında fark bulunmadığını belirtmekte, herkesin karısını, kızını toplumdaki yerine göre yedirip içirmek ve giydirmek zorunda olduğunu ortaya koymaktadır.

Kadının maddî ihtiyaçlarına çözüm getirdikten sonra onun ruhî cephesini ele almaktadır. Erkekleri, kadının hassas ruh dünyasına saygılı olmaya çağırmakta ve kadın psikolojisinin erkekten farklı ve daha hassas olduğuna dikkatleri çekmektedir. Kadın gönlünü hesaba katmayan, onu incitip kıran ve manevî dünyasını alt üst eden kaba davranışlardan sakındırmaktadır.

Kadını manen yıpratıcı ve onu derinden yaralayan en acı söz, yüzüne karşı çirkin olduğunu söylemektir. Bu sebeple Peygamber Efendimiz böyle ağır ve kaba sözlerle, onun kadınlık gururunun rencide edilmesine izin vermemektedir. Evlenmeden önce her iki tarafın birbirini beğenme veya beğenmeme hakkı vardır. Ama evlendikten sonra bu konuyu tekrar gündeme getirmenin bir manası yoktur.

Bir de kadının elinde olmayan bazı sebeplerle tabii güzelliği zaman zaman gölgelenebilir. Özel hâlî ve gebeliği gibi gelip geçici durumlar buna yol açabilir. Ama bu durumlar kadının elinde olmayan, ona Allah tarafından verilen özelliklerdir.

Meselenin şu yönü de unutulmamalıdır: İnsanlara kendini şekillendirme özelliği verilmemiştir. Herkesin yüzünü dilediği gibi yaratan Allah Teâlâ'dır. Allah'ın yaptığı bir işi ve tasarrufu beğenmemeye kalkmak büyük küstahlıktır.

Yüze vurmaya gelince, bu yasak sadece kadınlar için değil, çocuklar ve köleler için bile geçerlidir. Hatta Peygamber Efendimiz hayvanların yüzlerini dağlamayı şiddetle yasaklamıştır. Zira yüz, insan şahsiyetinin simgesidir. Yüze vurmak, insana saygı göstermemek demektir. Kaldı ki, kadın için yüz ayrı bir önem taşır. Zira güzelliğini canlı tutmak üzere kadının en fazla ihtimam gösterdiği organı yüzüdür.

Hadis-i şerifin işaret ettiği bir diğer husus da karısına **darılıp küs olmak** ve **ayrı yatmak** zorunda kalan bir erkeğin, bu cezayı evin dört duvarı arasında uygulamasıdır. Çünkü bu sırrın ifşa edilmesi kadının izzet-i nefsinin son derece zedeler. Öte yandan yuvanın yıkılmasını isteyen bazı fesatçılara, dedikoducu kimselere fırsat verilmiş olur. "Kol kırılır yen içinde kalır" diyenler ne güzel söylemiştir. Evliliği sona erdirmeyi gerektiren bir durum olmadıkça, dostları üzen, düşmanları sevindiren bir davranışta bulunulmamalıdır.

Yine hadisimizde belirtilen diğer bir husus da kadının, kocası üzerindeki hakkının ne olduğu meselesidir.

Sevgili Peygamberimiz [sallallahu aleyhi ve sellem], bu hadisimizde kadının kocası üzerindeki haklarını öz olarak ifade etmiştir. Diğer bazı hadis-i şeriflerde diğer bazı hususlara da temas ederek işin ahlâkî tarafını anlatan tavsiyelerde bulunmuştur. Mesela bir hadislerinde şöyle buyurmuştur:

"Bir mümin, hanımındaki hoşlanmadığı bir huya karşı hoşnutsuzluğunu onu defterden silecek bir kin derecesine vardırmasın zira beğenmediği bir huyla karşılaşsa bile, nasıl olsa bir başka huyunu beğeniyordur."[\[235\]](#)

Bu hususa işaret eden Allah Teâlâ'nın şu ifadesi de bize gayet açık mesajlar verir:

"Onlarla (hanımlarınızla) hoşça, güzelce geçinin. Şayet onlardan hoşlanmayacak olursanız, olabilir ki bir şey sizin hoşunuza gitmez de Allah onda birçok hayır takdir etmiş bulunur."^[236]

Kur'ân, umumîlik ifade eden lafızlarla, hanımlarla iyi geçinmemizi emrederken, Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem] bazen:

"Kadınlarınıza karşı hayırsever, nasihatçi olun; zira onlar sizin elinizde emanettirler. Onlara iyi davranmaktan başka hakkınız yok"^[237] şeklindeki yumuşatıcı beyanlarıyla, bazen de:

"Onların aleyhine yol aramayın"^[238] şeklindeki ikazlarıyla ümmetini, hanımlara karşı hassas olmaya davet etmiştir zira kadın hassas bir yapıya sahiptir. Çabuk kırılır, çabuk sevinir, çabuk üzülür... Onların bu yapısını dikkate almamızı isteyen Peygamberimiz [sallallahu aleyhi ve sellem], bir erkek açısından meselenin ne kadar zor olduğunu bildiği için sık sık ümmetine bu konuda açıklayıcı beyanlarda bulunmuştur. Bu beyanların geneline baktığımızda, bir taraftan erkeğin hassasiyete davet edildiğini, bir taraftan da işin sevap yönünün nazara verildiğini görürüz. Mesela bir hadislerinde şöyle buyururlar:

"Mü'minlerin iman bakımından en kusursuzu, ahlâkı en güzel olanıdır. Ahlâkı en güzel olanınız da kadınlarınıza en güzel davrananınızdır."^[239]

Bu hadiste, ahlâk gibi kazanılması çok zor olan bir değer, insanın hanımına güzel davranmayla elde edilebileceğine şahit oluyoruz. Bu, erkek için öyle büyük bir müjde ve saadettir ki başka bir yerde bu saadeti bulmak neredeyse mümkün değildir. Aile içi sırların dışarıya taşmaması gerektiği konusunda da Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem] erkekleri şöyle ikaz eder:

"Şüphesiz ki kıyamet günü, Allah'ın en çok ehemmiyet vereceği emanet, kadın-koca arasındaki emanettir. Kadınlı koca birbiriyle içli dışlı olduktan sonra kadının sırlarını erkeğin neşretmesi, o gün en büyük ihanettir."^[240]

Elbette, aynı hassasiyet kadının da vazifesidir.

Kadının kocası üzerindeki hakları konusunda, işin hem hukukî hem de ahlâkî yönünü özellikle hadis-i şeriflerde açıkça görüyoruz. Her meselede olduğu gibi bu meselede de bir taraftan hak-hukuk gözetilirken bir taraftan da ahlâk elden bırakılmıyor, iyi niyetli olduğu hâlde hakkın yerine getirilemediği durumlarda ahlâk devreye giriyor ve oluşan boşluğu dolduruyor.

Mesela kadının yapması gereken ve iş bölümünde kendisine düşen vazifeleri yapamadığında erkek, hanımına yardım etmelidir. Bu husus, Peygamber Efendimiz'in [sallallahu aleyhi ve sellem] bizzat hayatlarında tatbik edilmiştir. Âişe validemize soruyorlar: "Peygamberimiz, evinde ne yaptı?" diye. Âişe validemiz cevap veriyor: "Elbisesini ve ayakkabılarını diker, davarları sağlar, evin hizmetinde bulunur, ezanı işitince de mescide giderdi."^[241]

Bilemiyoruz, belki de bu işleri Âişe validemiz yapmak istiyordu ve yapacak durumdaydı ama Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem] kendi işini kendi yapıyor ve başkasına -hanımı da olsa- yük olmak istemiyordu. Hâlbuki Peygamber Efendimiz'in [sallallahu aleyhi ve sellem] yaptığı o işleri en azından örfen ev hanımının yapması icab ederdi. Ancak, tevazuun zirvesindeki Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem], bu haliyle ev hanımlarına yardım etmek istiyordu.

Öyleyse bugün, evde birtakım işleri yapmayı, hanıma yardım etmeyi kılıbıklık olarak görenler, eş olmanın ne demek olduğunu bilmiyorlar demektir. Hâlbuki Efendimiz'e [sallallahu aleyhi ve sellem] baktığımızda bir eş olarak ev içerisinde yapmadığı iş kalmamıştı. Evet, her hususta olduğu gibi bir eş olarak da bize en güzel rehber olan Efendimiz'e [aleyhissalâtu ve's-selam] bakmalı, kocalığı ve mükemmel bir eş olmayı O'ndan öğrenmeliyiz.

Aslında uzun uzadıya bu meseleyi anlatmaya hacet kalmayacak kadar hadis-i şerifler açıktır. Gerisi uygulamaya bakmaktadır.

Evet, erkek evine bakacak, eşini ve çocuklarını nafakasız, aç açık bırakmayacak, onları koruyup kollayacak fakat *"Benim yapmam gerekenler bunlar, gerisine karışmam"* demeyecek, elden geldiğince evindeki işlere el atacak ve hanımını rahatlatacaktır. Böylece hukukî sahayla ahlâkî davranışları bir araya getirmiş, güzel bir yuva kurmuş olacaktır.

Daha önce de dediğimiz gibi Batı kültürünün tesiriyle bugün maalesef bazı kesimlerde aile içerisindeki fertlerin hakkı-hukuku konuşulmakta (belki bu da tam konuşulmamakta) ama işin ahlâkî boyutu unutulmaktadır.

Hak-hukuk derken de işi daha ziyade ekonomik alana kaydırmakta, şahsî olarak maddî gelire sahip olan bir aile ferdi, kendini hür ve özgür kabul etmektedir. Hâlbuki yuva dediğimiz müessese, fertlerin herhangi bir sebeple dağılmaları, birbirlerinden uzaklaşmaları için değil, birbirleriyle iyice kaynaşmaları, her vesileyi kaynaşıp bütünleşme yolunda kullanmaları için kurulmuştur.

Diğer türlü, aile içinde herkes kendi havasında olsa, bildiğince davransa, istediği gibi tüketse, o zaman evlenmenin ve yuva kurmanın esprisi kalmaz. Bu yüzden diyoruz ki aile her ne kadar bazı hukukî değerler üzerinde oturmuş olsa da onu esas bir arada tutan sevgidir, saygıdır, karşılıklı anlayıştır, iyi niyettir.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/266 (9126). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Radâ' 40-41 (2142, 2143, 2144); İbni Mâce, Nikâh 3 (1850); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 4/446, 447, 5/3; İbni Hibbân, es-Sahîh, 1/376 (160), 9/482 (4175); Hâkim, el-Müstedrek, 2/204 (2764); Abdurrezzâk, el-Musannef, 7/148 (12584).

Müslim, Radâ 61.

En-Nisâ suresi, 4/19.

Tirmizî, Radâ 11.

en-Nisâ suresi, 4/34.

Tirmizî, Radâ 11.

Müslim, Nikâh 123.

Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, (541)

77. KADINA HİZMETÇİ TAHSİS ETMEK

٢٩٢- أَخْبَرَنَا زِيَادُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ ابْنِ غَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ عُبَيْدَةَ،

عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: شَكَتْ إِلَيَّ فَاطِمَةُ مَجْلَ يَدَيْهَا مِنَ الطَّحِينِ فَقُلْتُ: لَوْ أَتَيْتِ أَبَاكَ فَسَأَلْتِيهِ خَادِمًا فَأَتَيْتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ تُصَادِفْهُ فَرَجَعْتُ، فَلَمَّا جَاءَ أَخْبِرَ، فَأَتَانَا وَقَدْ أَخَذْنَا مَضَاجِعَنَا، وَعَلَيْنَا قَطِيفَةٌ إِذَا لَبَسْنَاهَا طُولًا خَرَجَتْ مِنْهَا جُتُونَا، وَإِذَا لَبَسْنَاهَا عَرْضًا خَرَجَتْ رُءُوسُنَا أَوْ أَقْدَامُنَا فَقَالَ: يَا فَاطِمَةُ

أَخْبِرْتُ أُنْكَ جِئْتِ، فَهَلْ كَانَ لَكَ حَاجَةٌ؟ قُلْتُ: بَلَى، شَكَتْ إِلَيَّ مَجْلَ يَدَيْهَا مِنَ الطَّحِينِ فَقُلْتُ: «لَوْ أَتَيْتِ أَبَاكَ فَسَأَلْتِيهِ خَادِمًا» قَالَ: «أَفَلَا أَذْلُكُمَا عَلَى مَا هُوَ خَيْرٌ لَكُمَا مِنَ الْخَادِمِ؟ إِذَا أَخَذْتُمَا مَضَاجِعَكُمَا» فَقُولَا: «ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَأَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ مِنْ تَحْمِيدٍ وَتَسْبِيحٍ وَتَكْبِيرٍ»

292. ... Hz. Ali [radiyallahu anh] dedi ki:

“(Hanımım) Fâtıma [radiyallahu anhâ] (bir gün) bana un öğretmekten dolayı ellerinin kabarması ile ilgili şikâyetinde bulundu. Ben de:

- ‘**Babana gitsen de ondan bir hizmetçi istesen!**’ dedim.

Bunun üzerine Hz. Fâtıma [radiyallahu anhâ] Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in yanına gitti, fakat onu (evde) bulamadı. Geri dönüp geldi. Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] gelince (ona kızı Hz. Fâtıma’nın geldiği) haber verildi. Derken Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] yanımıza geldi. Biz de yatağımıza uzanıp yatmıştık. Üzerimizde kadife bir örtü vardı. Onu uzunlamasına üzerimize örtsek yan taraflarınız açıkta kalıyordu. Enine açsak başımız veya ayaklarımız açıkta kalıyordu. Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Ey Fâtıma! Senin (yanıma) geldiğin bana haber verildi. Bir ihtiyacın mı vardı?**’ diye sordu. (Hz. Ali der ki) Ben de:

- Evet, un öğretmekten dolayı ellerinin kabarması ile ilgili bana şikâyetinde bulundu. Ben de ona dedim ki: ‘**Babana gitsen de ondan bir hizmetçi istesen!**’ dedim. Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Sizin için hizmetçiden daha hayırlı bir şeyi size göstereyim mi? Yatağınıza uzandığınız zaman otuz üç defa “elhamdulillah”, otuz üç defa “sübhaneallah” ve otuz dört defa da “Allahu ekber” deyiniz!**’ buyurdu.”^[242]

Açıklama:

Bu hadis-i şerifin söylenmesine sebep olan pek hoş bir olay yani **sebeb-i vürûd** vardır.

Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem]’in sevgili kızı Hz. Fâtıma kendi işini kendisi görürdü. Bundan hiç şikâyet etmezdi. Fakat el değirmeninde un öğretmek ona zor geliyordu. Hz. Ali de kuyudan su çekmekten yoruluyordu. Zaman zaman Medine’ye savaş esirlerinin geldiğini, Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in bunları bazı ihtiyaç sahiplerine hizmetçi olarak verdiğini görünce bir yardımcı da kendileri için istemeye karar verdiler.

Bir gün Medine’ye yeni bir esirin geldiğini haber alan Hz. Fâtıma kalkıp babasının yanına gitti. Fakat onu evde bulamadı. Ziyaret maksadını Hz. Âişe’ye anlatarak babası eve gelince ona dileğini açmasını rica etti. O gün Resûl-i Ekrem Efendimiz eve biraz geç geldi. Kızının isteğini öğrenince, vaktin geç olduğuna bakmadan kalkıp onun evine gitti. Hz. Ali ile Hz. Fâtıma henüz istirahatete çekilmişlerdi ki, Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in içeri girmek için izin isteyen sesini duyunca hemen buyur ettiler.

Resûlullah Efendimiz onların yataktan kalkmalarına bile izin vermeden aralarına gelip oturdu. Doğrudan

meseleye girerek o gün gelen esiri kendilerine veremeyeceğini, onun parasıyla Mescid-i Nebevî’de yatıp kalkan fakir Müslümanlar’ın ihtiyaçlarını temin edeceğini söyledi. Sonra da onlara hadisimizdeki duayı tavsiye buyurdu ve bu duayı okumanın onlar için bir hizmetçiden daha hayırlı olacağını belirtti. Böylece dünya sıkıntılarının gelip geçici, âhiret hazırlığı yapmanın daha önemli olduğuna işaret buyurdu.

Hiz. Ali o günden sonra bu zikri hiç ihmâl etmediğini söyledi. Bunu duyan biri, Hiz. Ali’ye, hayatındaki en önemli olaylardan biri olan Sıffin savaşını hatırlatarak:

- ‘Sıffin savaşı gecesinde de mi okudun?’ diye sordu. Hiz. Ali:

- ‘Evet, Sıffin savaşı gecesinde de okudum!’ diye cevap verdi (Müslim, Zikr, 80).

İşte ashâb-ı kiram böyleydi. Resûlullah Efendimiz’in kendilerine bu yöndeki tavsiyelerini bir ganimet kabul ederlerdi.

Hayatlarını dua ve zikirlerle manalandırmaya çalışırlardı.

Hadisin bazı rivayetlerinde bu üç zikirden birinin otuz dört defa söylenmesi tavsiye edilmiş ise de her birinin **otuz üçer** defa söylenmesine dair rivayet daha fazla yaygınlık kazanmıştır.

Hadisimizin konuyla bağlantısı olan ‘kadına hizmetçi tahsis etme’ meselesine gelince bu husus ‘nafaka’ konusunda yer alan bir meseledir.

Nafaka: Beslenme, giyim-kuşam ve barınma ihtiyaçları ile bunlara tâbi olan şeylerdir. Yüce Allah konuyla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

“İmkânı geniş olan, imkânına göre nafakayı bol versin. Nasibi sınırlı olan ise Allah’ın kendisine verdiği imkân ölçüsünde nafaka versin.”^[243]

Yine yüce Allah bu konuyla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

“Annelerin münasip şekilde yiyeceğini ve giyeceğini sağlamak babanın görevidir.”^[244]

Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem] ise bir hadis-i şerifte şöyle buyurmaktadır:

“Hanımlarınızın sizin üzerinizde durumlarına uygun olarak yiyecek ve giyecek hakları vardır.”^[245]

Nafaka, üç sebepten dolayı bir kişi üzerine vacip olur: Evlilik, akrabalık ve mülkiyet. Âlimlerimiz, kadın ister zengin isterse fakir olsun^[246] kadının nafakasının kocasına vacip olduğu hususunda ittifak etmişlerdir.^[247]

Erkek, kendi kazancına ve gücüne göre kadının barınma, giyim-kuşam ve yeme-içme masraflarını ve bunlara bağlı giderleri karşılamalıdır. Erkeğin hanımına kendi giyindiği ölçüde giydirmesi, yediğinden yedirmesi gerekir. Oturmaya elverişli bir evin temin edilmesi kocanın görevi olduğu gibi bu evin döşenmesi de ona aittir. Ancak bazı yörelerde örf, kadına da eve belli bir miktar çeyiz getirme mecburiyeti getirmiştir.

Özellikle Hanefî mezhebine göre kadının dinen ve hukuken buna mecbur olmadığını ifade etmek gerekir. Bu temel masrafların yanında diğer masraflar hususunda eşlerin kazançları, sosyal durumları nazar-ı itibara alınarak hareket edilmelidir.^[248] Özellikle ihtiyaçların sınırsızlaştığı günümüz dünyasında iktisatla hareket edilmelidir.

Bu bağlamda hadisimiz Hiz. Ali [radiyallahu anh]’ın, Hiz. Fâtıma [radiyallahu anhâ]’nın un öğretmekten dolayı ellerinin kabarmasından şikâyetle bulunması üzerine **‘Babana gitsen de ondan bir hizmetçi istesen!’** demesi; kocanın, hanımına hizmetçi tutmasının farz/vacip olmadığını ifade etmektedir. Daha önce de geçtiği üzere koca üzerine zorunlu olan nafaka; beslenme, giyim-kuşam ve barınma ihtiyaçları ile bunlara tâbi olan şeylerdir.

Evlilik içinde kadının her türlü normal masrafı kocaya aittir. Kocanın karısının nafakasını karşılamakla yükümlü olması için zengin olması gerekmediği gibi kadının fakir olması da gerekmez. Kadın zengin de olsa masrafları kocaya aittir.

Karı-kocanın oturacakları evin temini, döşenip tefriş edilmesi kocaya aittir. Bunun dışında kocanın karşılamakla yükümlü olduğu diğer masrafların kapsamı ve seviyesi daha çok örfe ve karı-kocanın sosyal konumuna göre belirlenmektedir. Meselâ sosyal ve malî konumu hizmetçi tutmayı gerektirdiği durumlarda koca yiyecek, giyecek, mesken masraflarına ilâve olarak evine bir de hizmetçi tutmak mecburiyetindedir.

Koca, üzerine düşen nafaka yükümlülüğünü yerine getirmeli ve eve israfa varmayan harcamalarının sadaka olduğu şuuruyla hareket etmeli, kadınlar da kocalarına iktisat hususunda yardımcı olup özellikle dışarıda, akrabalarında veya komşularında gördükleri her şeyi kocalarından istememelidirler.

Elbette aile hayatında eşlerin haklarını bilmesi kadar mesuliyetlerinin de şuurunda olması elzemdir. En önemli özelliğiyle ailenin üzerine kurulduğu İslâmî değerlerin, fertlerin vicdanlarında canlı bir şekilde yaşaması gerekir.

Aile hayatında dünyevî mazeretlerin değil, uhrevî düşüncelerin hâkim olması beklenir. İlgili âyetlerde ma’ruf, ihsan, takvâ, sulhun daha hayırlı olması, zulmetmeme, Allah’ın sınırlarını aşmama şeklindeki çeşitli anlatımlarla, Müslümanlar’ın karakter ve dinî değer yargılarının Allah’a iman ve ahirette hesap verme şuuruyla oluşması istenir. Kanaatimizce aileyi güçlü kılmaya yönelik en büyük katkı, yaşadığımız bu değerlerin neslimize de aktarımı olacaktır. Elbette bu aktarımda sadece değerlerimizin öğretimi değil, özellikle değerlerimizin eğitimi oldukça önem arz etmektedir.

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/26 6 (9127). Ayrıca bk. Buhârî, Fezâilu’s-Sahâbe 9, Farzu’l-Humus 6, Nafakât 6, 7, Deavât 11; Müslim, Zikr 80 (2727); Ebu Dâvud, Edeb 99-100 (5062); Tirmizî, Deavât 24 (3409); Nesâî, Amelu’l-Yevm ve’l-Leyl, (814, 815); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 1/80, 95, 136, 144; İbni Hibbân, es-Sahîh, 12/333 (5524), 339 (5529), 16/363 (6921); Hâkim, el-Müstedrek, 3/164 (4724); Beyhakî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 7/479 (14718);

et-Talâk suresi, 65/7.

el-Bakara suresi, 2/233.

Ebû Dâvud, Menâsık 56; İbni Mâce, Menâsık 84.

Ö. Nasuhi Bilmen, Istılahât-ı Fıkhiyye Kâmusu, 2/446.

Mevsuatu’l-Fıkhiyyeti’l-Kuveyytiye, “Nafaka” mad., 41/34.

78. HER ÇOBANIN SÜRÜSÜNE KARŞI SORUMLULUĞU

٢٩٣- أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا بَقِيعَةُ، عَنْ شُعَيْبٍ،
عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَقُولُ: «كُلُّ رَاعٍ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ: الْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ
رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ
فِي بَيْتِ زَوْجِهَا رَاعِيَةٌ، وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا، وَالْخَادِمُ رَاعٍ
فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ فِي مَالِ أَبِيهِ رَاعٍ،
وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَكُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ»

293. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in şöyle buyurduğunu işitti:

“Her çoban, sürüsünden (yani idaresi altındakilerden) sorumludur. İmam/devlet başkanı bir çobandır ve idaresi altındakilerden sorumludur. Erkek, ailesinde çobandır ve idaresi altındakilerden sorumludur. Kadın, kocasının evinde çobandır ve idaresi altındakilerden sorumludur. Hizmetçi, efendisinin malında çobandır ve idaresi altındakilerden sorumludur. Bir kimse, babasının malında da çobandır ve idaresi altındakilerden sorumludur. (Kısacası) her biriniz birer çobandır ve idaresi altındakinden sorumludur.”^[249]

Açıklama:

İnsanlar için genel ve özel olmak üzere iki türlü sorumluluk vardır:

1. İnsan tek başına ve yalnız olarak ele alındığı zaman onun sorumluluğu, sahip bulunduğu güç ve iktidarı emredildiği şeylere harcaması ve azalarını yasak işlerden korumasıdır. Bu sorumluluk herkes için mevcut bulunan bir sorumluluk olduğundan umumî adını alır. Hiçbir mükellef bu sorumluluktan uzak kalmaz. Göz, kulak, dil, el ve ayak, akıl ve irade hep Allah'ın insanlara birer emanetidir. İnsan bu emanetleri Allah'ın emir ve yasaklarına uygun bir şekilde gözetmez ve kullanmazsa vazifesini yapmamış olur ve bu hareketinden sorumlu tutulur. Çünkü emanete ihanet etmiştir. Sorumlu olduğu işte görevini yapmamıştır.

2. Hayatta ve cemiyet içinde her insanın üzerine aldığı bir özel görevi vardır. Bulunduğu mevkiye göre, büyük veya küçük sorumluluğu vardır. Bir devlet başkanı veya bir birlik komutanı, eli altında bulunan kimselerin durumundan sorumludur. Zulüm görmeksizin adalet dairesinde, huzur ve emniyet içerisinde yaşamalarını, ilim ve irfan öğrenmelerini sağlamak mecburiyetindedir. Görevini yapabilen sorumluluktan kurtulur, yapmayan da cezaya hak kazanır. Bu sorumluluk cemiyetin en yüksek kademesinden aile reisine ve oradan da kadına, köle ve hizmetçiye, bekçilere kadar iner.

Bu hadis-i şerifte, “kadın da kocasının evinde bir çobandır/koruyucudur” diye ilave var. Kadın, ev işlerini idare etmek, çocuklara bakmak ve onları güzel yetiştirmek gibi hususlardan sorumludur.

Köle de kendisine verilen işleri yapmak ve efendisinin malını koruyup ona sadakat etmek işleri ile sorumludur. Hizmetçi de aynı sorumluluğu taşır.

Özetle herkes bir çobandır ve kendisine verilen işlerden ve korumaya mecbur olduğu şeylerden sorumludur.

Özel ve genel manalarıyla bu sorumlulukları idrak edip başarmakla cemiyette düzen olur, huzur ve emniyet bulunur. Hikmet dolu bu hadis-i şerîf bizim cemiyet hayatımızda esas kabul edilmedikçe hiçbir kanun ve nizam, arzu edilen düzen ve huzuru getiremez.^[250]

٢٩٤- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ
قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ،

عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ سَائِلُ كُلِّ
رَاعٍ عَمَّا اسْتَرْعَاهُ، أَحْفَظَ ذَلِكَ أَمْ ضَيَّعَ؟ حَتَّى يُسْأَلَ الرَّجُلُ عَلَى
أَهْلِ بَيْتِهِ

قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: لَمْ يَزَوْ هَذَا أَحَدٌ عَلِمْنَاهُ عَنْ مُعَاذِ بْنِ
هِشَامٍ غَيْرَ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ رَاهَوِيَةَ

294. ... Enes bin Mâlik [radiyallahu anh] yoluyla Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Yüce Allah, her çobanı kendi sürüsünü (yani idaresi altındakileri) korudu mu, yoksa kaybetti mi diye hesaba çekecektir. Hatta kişi, kendi evinin halkından bile hesaba çekilecektir.”^[251]

* Ebu Abdurrahman (en-Nesâî) dedi ki: “Bu hadisi Muâz bin Hişâm’dan İshâk bin İbrâhîm bin Râhûye’den başka bildiğimiz herhangi bir kimse rivayet etmemiştir.”

٢٩٥- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ
قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، مِثْلَهُ

295. İshâk bin İbrâhîm bize haber verip dedi ki: Muâz bin Hişâm bize haber verip dedi ki: Babam Hişâm bana Katâde yoluyla Hasan yolundan bunun (yani bir önceki hadisin) aynı lafzını nakletmiştir.^[252]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/267 (9128); Ayrıca bk. Buhârî, Cuma 11, İstikrâz 20, Itk 17, 19, Vesâyâ 9, Nikâh 81, 90, Ahkâm 1; Müslim, İmâre 20 (1829); Ebu Dâvud, Harâc (2928); Tirmizî, Cihâd 27 (1705); Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned, 2/5, 54, 108, 111, 121.

A. Fikri Yavuz, a.g.e., 1/196-197.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/267 (9129). Ayrıca bk. İbni Hibbân, es-Sahîh, 10/344 (4492); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Evsat, 2/197 (1703), 4/47 (3576); Beyhakî, Şuabu'l-İmân, 11/80 (8212)

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/267 (9130).

79. AİLESİNİ İHMAL EDEN KİMSENİN GÜNAHI

٢٩٦- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ قَالَ: حَدَّثَنَا
أَبُو إِسْحَاقَ، عَنْ وَهْبِ بْنِ جَابِرٍ قَالَ:
قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَقُولُ: «كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَعُولُ»

296. ... Abdullah bin Amr [radiyallahu anh] dedi ki:

"Ben Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in şöyle buyurduğunu işittim:

Kişiye, günah olarak (bakmakla) mükellef olduğu kimseleri ihmal etmesi yeter."[253]

Açıklama:

Bir kimse Allah'a, insanlara ve diğer yaratılmışlara karşı bütün görevlerini titizlikle yapsa, yaşadığı sürece hiç günah işlemese, ama sadece ve sadece geçimini üstlendiği kişilere olan görevini ihmâl etse, işte bu ihmâli ona günah olarak yeter. Böyle bir kimse, bakmakla yükümlü olduğu şahıslara harcayacağı parayı fakirlere dağıtsa bile bu davranışı onun günahını azaltmaz.

Sahîh-i Müslim'deki rivayet biraz daha özellik arz etmektedir. Hadisin râvilerinden olan tâbiîn fakihlerinden Hayseme İbni Abdurrahman konuyla ilgili şu olayı anlatmaktadır:

"Bir gün ashâb-ı kirâmdan hocam Abdullah İbni Amr İbni Âs [radiyallahu anh] ile oturuyorduk. Yanına kâhyası geldi. Ona:

- 'Kölelerin yiyeceklerini verdin mi?' diye sordu. Kâhya:

- 'Hayır, vermedim!' diye cevap verince:

- 'Öyleyse hemen git ve yiyeceklerini ver. Çünkü Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

"Kölelerinin nafakasını vermemek, insana günah olarak yeter" buyurmuştur, dedi.

İnsanın geçimini üstlendiği kimselerin nafakasını aksatmadan vermesi farzdır. Farzların sevabı, nâfile ibadetlerle ölçülemeyecek kadar fazladır. Böylesine büyük sevaplar kazandıran bir görevin ihmâli de o nisbette büyük bir günahtır.

Özetle; insanın bakmakla yükümlü olduğu kimselere karşı sorumluluğu vardır. Onların zaruri ihtiyaçlarını temin etmemek günahtır.

٢٩٧- أَخْبَرَنَا عُثَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ: سَمِعْتُ
سُفْيَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنْ وَهْبِ بْنِ جَابِرٍ:
عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كَفَى
بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَعُولُ

297. ...Abdullah bin Amr [radiyallahu anh] yoluyla Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"Kişiye, günah olarak geçimini sağladığı kimseleri ihmal etmesi yeterlidir."[254]

Açıklama:

Bu hadis, bakmakla yükümlü olduğu kişilerin nafakasını tasadduk etmekten sakındırmakta ve böyle yapanların günahının büyüklüğüne işaret etmektedir.

Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], "bakmakla yükümlü olduğu kişilerin nafakasından fazla malı olmadığı halde ecre nail olmak için malını sadaka olarak verir ve bundan dolayı onları ihmal ederse, sevap değil günah alır" demek istemiştir.

Bu hadis-i şerifi şöyle anlamak da mümkündür: Kişinin bakmak zorunda olduğu kimselere nafakalarını vermeyip onların zayı olmalarına sebep olması ona günah olarak kâfidir.

٢٩٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ،
قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى فُضَيْلٍ، عَنْ أَبِي حَرِيرٍ، أَنَّ عَمْرُو بْنَ عَبْدِ اللَّهِ
الْهَمْدَانِيَّ وَهُوَ أَبُو إِسْحَاقَ السَّيِّعِي حَدَّثَهُ، أَنَّ وَهْبَ بْنَ جَابِرٍ
الْخِنَوَانِيَّ حَدَّثَهُ،

أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو قَالَ: سَمِعْتُ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَقُولُ: «كَفَى بِالْعَبْدِ إِثْمًا أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَقُوتُ»

298. ...Abdullah bin Amr [radiyallahu anh] dedi ki:

"Ben, Nebiyyullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in şöyle buyurduğunu işittim:

"Kişiye, günah olarak geçimini sağladığı kimseleri ihmal etmesi yeterlidir."^[255]

✽

٢٩٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ
بِلَالٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُعَاوِيَةَ وَهُوَ ابْنُ
أَبِي الْمَرْزَدِ، عَنْ أَبِي الْحُبَابِ،

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا مِنْ
يَوْمٍ يُضَيِّعُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلَّا مَلَكَانِ يَقُولَانِ فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: «اللَّهُمَّ
أَعْطِ مُنْفِقًا خَلْفًا» وَيَقُولُ الْآخَرُ: «اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْسِكَ تَلْفًا»

299. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anh] yoluyla Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"Kulların sabahladığı herhangi bir gün iki melek (gökyüzünden) şöyle diyerek inerler. O iki melekten biri: 'Allah'ım! Malını infak eden kimseye karşılığını (fazlasıyla) ver!' der. Diğeri de: 'Allah'ım! Malından (infak) vermeyen kimseye de telef ver!' der."^[256]

Açıklama:

Veren ve alan, yüce Allah'tır. Sadece canı değil, malı da alıp veren O'dur. Yüce Allah, yapacağı ve yaratacağı her işi melekleri vasıtasıyla yapar. Malı ve malın bereketini alıp verirken de melekleri aracı kılar.

Ahmed bin Hanbel'in *el-Müsned* (5/197)'indeki daha geniş rivayete göre her gün güneş doğarken, güneşin iki yanında iki melek yer alır ve insanları Allah'ın rahmetini kazanmaya dâvet ederler. İhtiyaçlara yetecek az malın, insanı Allah'tan uzaklaştıran çok maldan daha hayırlı olduğunu ifâde ederler. Güneş batarken yine iki melek güneşin iki yanında durarak -hadis-i şerifte belirtildiği gibi- malını harcayana yenisini vermesi, harcamayıp cimrilik edenin de malını telef etmesi için Allah'a dua ederler. O meleklerin gür sesini sadece insanlar ve cinler duymaz. Onların dışındaki bütün mahlûkat duyar.

Konumuzla ilgili bir âyet-i kerîmede Allah Teâlâ, Resûlullah Efendimiz'e şöyle buyurmaktadır:

"De ki, Rabbim kullarından dilediğine bol rızık verir; dilediğinden de kısar. Siz başkalarına yardım için ne harcarsanız, Allah onun yerine yenisini verir. O rızık verenlerin en hayırlısıdır."^[257]

Bu konudaki âyet ve hadislerden anlaşıldığına göre, cimrilik etmeden malını Allah rızası için harcayan ve harcadığı malın yerine Cenâb-ı Hakk'ın daha iyisini vereceğine inanan kimseye dünyada bir gönül huzuru, âhirette de ebedî saâdet verilecektir.

Alaca tenli, kel ve kör adamların kıssasını hatırlamalıyız.^[258] Allah Teâlâ bunları hem hastalıklarından kurtarmış hem de kendilerine hesapsız mal mülk vermişti. Sonra da fakir bir insan kılığına giren bir melek bunlardan yardım istemiş; kör adam hiç tereddüt etmeden istediği malı ona verdiği hâlde, diğer ikisi çeşitli bahânelerle fakire yardım etmemişlerdi. Bunun üzerine Allah Teâlâ kör kimsenin malına dokunmamış, diğerlerinin mallarını telef etmişti.

Devirler değiştiği hâlde değişmeyen bir gerçek var. O da verene daha iyisinin verileceği gerçeği. Şu hadis-i kudsi bu gerçeği ne güzel anlatmaktadır:

"Ey kulum! Sen benim için ver ki, ben de sana vereyim."^[259]

Çünkü iyilik de cimrilik de karşılıksız değildir. Ancak burada hemen işaret edilmesi gerekli olan nokta, telef edilmesi için beddua edilen mal, farz olan zekâtı verilmeyen maldır. Nâfile iyilik hususunda tembellik edenler için telef istenmez.

Hadisimizin Arapça metninde geçen **halef** kelimesi, dünyada mal olarak karşılık, âhirette sevap olarak bedel anlamına gelmektedir. **"Ne infak ederseniz, Allah karşılığını verir"**^[260] âyet-i kerîmesinde açıklanan gerçek de budur. **Telef** kelimesi ise ya maddeten veya mânen yok olmayı ifade eder.

Meleklerin duasına mevzu teşkil etmesi, konunun önemini ve neticenin hadis-i şerifte dile getirildiği gibi tecelli edeceğini gösterir. Çünkü meleklerin duası makbuldür.

Özetle; Allah'ın verdiği mal, onun uygun gördüğü yerlere sarfedilmelidir. Yüce Allah, yoksul kullarını himâye edenleri sever ve onların malını bereketlendirir. Fakirin hakkını vermeyenler, meleklerin bedduasını aldıkları için mallarının hayrını görmezler. Cimriye melekler bile beddua ettiğine göre, malının telef edilmesi için onlara insanlar da beddua edebilir.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/268 (9131). Ayrıca bk. Hâkim, el-Müstedrek, 4/545 (8526); Humeydî, el-Müsned, 1/508 (610).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/268 (9132). Ayrıca bk. Müslim, Zekât 40 (996); Ebu Dâvud, Zekât 45 (1692); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 2/160; Hâkim, el-Müstedrek, 1/575 (1515); İbni Hibbân, es-Sahîh, 10/51 (4240); Tayâlisî, el-Müsned, 4/38 (2395); Beyhakî, Şuabu'l-İmân, 11/158 (8336); Bezzâr, el-Müsned, 6/392 (2415).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/268 (9133).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/269 (9134). Ayrıca bk. Buhârî, Zekât 27; Müslim, Zekât 57 (1010); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 13/419 (8054); İbni Hibbân, es-Sahîh, 8/124 (3333); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 4/314 (7816); Şuabu'l-İmân, 13/232 (10245), 279 (10334); el-Âdâb, (106).

Sebe' suresi, 34/39.

Buhârî, Enbiyâ 51, Eymân 8; Müslim, Zühhd 10 (2964).

Buhârî, Nafakât 1; Müslim, Zekât 36, 37.

Sebe' suresi, 34/39.

80. KADININ GEÇİM VE GİYİM MASRAFLARINI KARŞILAMAK

٣٠٠- أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَارُونَ قَالَ: حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ:

حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَ النَّاسَ فَقَالَ: «اتَّقُوا اللَّهَ فِي النِّسَاءِ، فَإِنَّكُمْ أَخَذْتُمُوهُنَّ بِأَمَانَةِ اللَّهِ، وَاسْتَخْلَلْتُمْ فُرُوجَهُنَّ بِكَلِمَةِ اللَّهِ، وَإِنْ لَكُمْ عَلَيْهِنَّ أَنْ لَا يُوطِئَنَّ فُرُوجَكُمْ أَحَدًا تَكْرَهُونَ، فَإِنْ فَعَلْنَ فَاضْرِبُوهُنَّ ضَرْبًا غَيْرَ مُبْرِحٍ، وَلَهُنَّ عَلَيْكُمْ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ»

300. ... Ca'fer bin Muhammed yoluyla **Muhammed** [rahimehullah] dedi ki:

"Biz (bir gün) Câbir bin Abdullah [radiyallahu anh]’ın yanına girdik. Bu sırada Câbir bin Abdullah [radiyallahu anh] şöyle dedi:

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] (bir gün) insanlara hutbe verip:

- ‘Kadınlar konusunda Allah’tan korkunuz. Çünkü sizler, onları Allah’ın emaneti olarak aldınız. Onların cinsel organlarını/ırzlarını, Allah’ın kelimasıyla kendinize helal kıldınız. Sizin onlar üzerindeki hakkınız, sevmediğiniz kimseleri evinize sokup oturtmamalarıdır. Eğer öyle yaparlarsa onlara eziyet etmeden cezalandırınız. Onların rızıkları ve giyimleri ma’ruf üzere sizlere aittir!’ buyurdu.”[261]

Açıklama:

Her şeyin en iyisi, bir ölçüye vurularak anlaşılır. Altının, gümüşün hası da böyle bilinir. İyi mümin olmanın ölçüsü, iyi huylu olmaktır. Huyu güzel olmayanın imanı noksan olur. İnsanlara iyi davranan, herkese iyilik düşünen, hatır gönül yıkmamak için gayret sarfedenler iyi huylu insanlardır.

Mükemmel imanın ölçüsü iyi huy olduğu gibi, hayırlı olmanın ölçüsü de kadınlara iyi davranmaktır. Bunu bir başka hadis-i şerifinde Efendimiz şöyle belirtir:

“Hayırlınız, aile fertlerine hayırlı olandır. Ailesine en hayırlı olanınız benim.”[262]

Demek ki hayırlı insan, ailesine iyi davranan, onlara karşı eli açık olan, hoşgörüsü ve güler yüzüyle onları memnun eden kimsedir. Böyle olmayanlar ise hayırsız kimselerdir.

Öyleleri vardır ki, dışarıda herkese karşı hoşgörülü, nâzik ve yumuşaktır. Fakat eve gelince sanki maskeleri düşer, dünyanın en kaba, en asık suratlı ve en müsâmahasız insanı olup çıkarlar. İşte bu hâl hayırsızlığın tipik örneğidir. Resûl-i Ekrem Efendimiz’in evindeki hâlini dikkate alan İmam Mâlik çok güzel bir prensip ortaya koymuştur. Der ki:

“Bir kimse kendisini aile fertlerine, dünyanın en sevimli insanı olarak kabul ettirmelidir.”

Hadisimizde temas edilen bir konu da kadının, erkeğin iffeti ve namusunun bekçisi olduğudur.

İşte bu sebeple kadın ırz ve namusunun üzerine titreyecek, iffetine toz kondurmayacaktır. Eve girmesine kocasının izin vermediği kimseleri kapıda içeri sokmayacaktır. Hatta görüşmesini kocasının uygun görmediği kadınlarla bile konuşmayacaktır.

Hadisimiz erkeklere yönelik ifadeler içerdiği için kısmen kocanın kadın üzerindeki haklarından ve kısmen de kadının kocası üzerindeki haklarından bahsetmektedir.

Onların birer emanet olduğu, onlara haksızlık edilmemesi ve ihtiyaçlarının giderilmesi gerektiği önemle vurgulanmaktadır.

Hadisimizde kadın kocasının haklarına riayet etmediği takdirde kocanın hanımını cezalandırmasından bahsetmektedir. Hadisimizin Arapça metninde “dövünüz” ifadesi varsa da bununla ilgili açıklama 289 nolu hadisin izahında yapılmıştı. Burada bunun yerine “cezalandırma” ifadesinin daha uygun olduğunu düşündük. Hadisin tercümesini de böyle yaptık. Nisâ suresinin 34. âyetinde hanımın, yine Nisâ suresinin 128. âyetinde ise kocanın hukuku çiğnemesi ve düzene baş kaldırması (nüşûz) ele alınmıştır.

Eğer bir cezalandırma söz konusu ise o zaman bunu fizikî şiddet kullanma olarak değil kendi aile yuvası içerisinde kendinden uzak tutmak, mesafeli davranmak, yatağını ayırmak, dışarıya yansıtmadan ev ortamında sessizliğe bürünmek, muhabbeti azaltmak şeklinde yöntemler denenebilir.

Buna karşılık erkek de karısının aleyhinde bir kötülük düşünmeyecek, onu toplum içindeki seviyesine uygun bir şekilde yedirip içirecektir.

Bu kadar önemli bir başka nokta da erkeğin karısının iç âlemine, ruh ve gönül dünyasına karşı saygılı olması gereğidir.

✽

۳۰۱- أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ
بْنِ عَلِيٍّ بْنِ نُفَيْلٍ قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جُحَادَةَ
قَالَ: حَدَّثَنِي الْحَجَّاجُ الْبَاهِلِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ حُجَيْرٍ:
عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ «مَا حَقُّ
أَزْوَاجِنَا عَلَيْنَا؟» قَالَ: «أَطْعَمَ إِذَا طَعَمْتَ، وَانْكَسَ إِذَا انْكَسَيْتَ،
وَلَا تَضْرِبَ الْوَجْهَ، وَلَا تَقْبَحْ، وَلَا تَهْجُرْ إِلَّا فِي الْبَيْتِ»

301. ... Hakîm bin Muâviye yoluyla **Muâviye bin Hayde** [radiyallahu anh] dedi ki:

“Ben:

- ‘**Ey Allah’ın Resûlü! Kadınlarımızın bizim üzerimizdeki hakkı nedir?**’ diye sordum. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Yediğinde (ona) yedir. Giydiğinde (ona) giydir. Yüzüne vurma. Azarlama. Ev dışında ayrı küs kalma!**’ buyurdu.”^[263]

Açıklama:

Resûl-i Ekrem Efendimiz kadının en vazgeçilmez ihtiyaçları olan yeme ve giyinme problemlerine öncelikle çözüm getirmektedir. Zira Peygamber Efendimiz’in yaşadığı devirde kadın pek önemsenmezdi. Dolayısıyla bu iki hayatî ihtiyacı da gerektiği şekilde temin edilmezdi. Peygamberler sultanı bu ifadesiyle yeme-içme, giyinip kuşanma gibi zarurî ihtiyaçlar bakımından erkekle kadın arasında fark bulunmadığını belirtmekte, herkesin karısını, kızını toplumdaki yerine göre yedirip içirme ve giydirme zorunda olduğunu ortaya koymaktadır.

Kadının maddî ihtiyaçlarına çözüm getirdikten sonra onun ruhî cephesini ele almaktadır. Erkekleri, kadının hassas ruh dünyasına saygılı olmaya çağırmakta ve kadın psikolojisinin erkekten farklı ve daha hassas olduğuna dikkatleri çekmektedir. Kadın gönlünü hesaba katmayan, onu incitip kıran ve manevî dünyasını alt üst eden kaba davranışlardan sakındırmaktadır.

۳۰۲- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، عَنْ ابْنِ
عَجَلَانَ، عَنْ سَعِيدٍ:
عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ،
فَجَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ: عِنْدِي دِينَارٌ قَالَ: «أَنْفِقْهُ عَلَى نَفْسِكَ» قَالَ:
عِنْدِي آخَرُ قَالَ: «أَنْفِقْهُ عَلَى زَوْجَتِكَ» قَالَ: عِنْدِي آخَرُ قَالَ:
«أَنْفِقْهُ عَلَى وَلَدِكَ» قَالَ: عِنْدِي آخَرُ قَالَ: «أَنْفِقْهُ عَلَى خَادِمِكَ»
قَالَ: عِنْدِي آخَرُ قَالَ: «أَنْتَ أَبْصُرُ»

302. ... **Ebu Hureyre** [radiyallahu anh] anlatıyor:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] (bir gün) sadaka vermeyi emretti. Bunun üzerine bir adam gelip:

- ‘**Benim yanımda (sadaka verebileceğim) bir dinar (altınım) var!**’ dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Onu kendin için harca!**’ buyurdu. Adam:

- ‘Yanımda başka (bir dinar altınım daha) var!’ dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Onu hanımına harca!**’ buyurdu. Adam yine:

- ‘Yanımda başka (bir dinar altınım daha) var!’ dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Onu da çocuğuna harca!**’ buyurdu. Adam yine:

- ‘Yanımda başka (bir dinar altınım daha) var!’ dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Onu da hizmetçine harca!**’ buyurdu. Adam yine:

- ‘Yanımda başka (bir dinar altınım daha) var!’ dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Onu (nereye harcayacağını) daha iyi bilirsin!**’ buyurdu.”^[264]

Açıklama:

Sadaka, dinî bir terim olarak birçok manada kullanılmıştır. Sadakanın içerisine; zekât, fitır sadakası ve nafil olarak yapılan her çeşit maddî bağışlar girmektedir.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] tasadduk konusunda önce kişinin kendi nefsini zikretmiştir. Çünkü insana en yakın yine kendisidir ve kendi ihtiyacı başkalarınınkinden önce gelir.

Diğer akrabaya nisbetle babaya en yakın olduğu ve nafakaya şiddetli ihtiyacı bulunduğu için ikinci sırada çocuğu zikretti. Daha sonra zevce ve hizmetçi zikredilmiştir.

Bu hadis kendi ihtiyacından ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin nafakasından artan maldan sadaka vermeye teşvik etmektedir. Ayrıca çocuğun nafakasının zevceden önce, zevcenin nafakasının da hizmetçinin nafakasından önce geldiğine ve yakınların kendi aralarındaki derecelere göre sadakaya başkalarından daha lââyık olduklarına delâlet eder.

Burada bir noktaya daha işaret edelim ki insanın harcamaya kendi nefsinden başlaması, çoluk-çocuğu ve akrabası ile devam etmesi bencillik değildir. Başkalarına yardım edeyim derken kendini ve geçimini üstlendiği kişileri başkalarının yardımına muhtaç durumda bırakmak asla doğru değildir. Bu sebeple herkesin önce kendi sorumluluğuna sahip çıkması sonra hayır hasenât yapması uygun olur.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/269 (9135). Ayrıca bk. Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 7/304.

İbni Mâce, Nikâh 50.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/269 (9136). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Radâ' 40-41 (2142, 2143, 2144); İbni Mâce, Nikâh 3 (1850); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 4/446, 447, 5/3; İbni Hibbân, es-Sahîh, 1/376 (160), 9/482 (4175); Hâkim, el-Müstedrek, 2/204 (2764); Abdurrezzâk, el-Musannef, 7/148 (12584).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/270 (9137). Ayrıca bk. Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, (197, 750); Ebu Dâvud, Nikâh 45 (1691); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 12/381 (7419), 16/104 (10086); İbn Hibbân, es-Sahîh, 8/126 (3337), 10/46 (4233); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 7/768 (15691); Hâkim, el-Müstedrek, 1/575 (1514); Humeydî, el-Müsned, 2/296 (1210); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 11/493 (6616).

81. SADAKA VERMENİN FAZİLETİ

۳۰۳- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ،

عَنْ ثَوْبَانَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَفْضَلُ دِينَارٍ دِينَارٌ يُنْفَقُهُ الرَّجُلُ عَلَى عِيَالِهِ، وَدِينَارٌ يُنْفَقُهُ الرَّجُلُ عَلَى دَابَّتِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَدِينَارٌ يُنْفَقُهُ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» قَالَ أَبُو قَلَابَةَ: «بَدَأَ بِالْعِيَالِ»

303. ... Sevbân [radiyallahu anh] yoluyla Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:
“En faziletli altın dinar; kişinin, ailesine harcayacağı dinar, Allah yolunda kullandığı bineğine harcadığı dinar ve Allah yolunda savaşan arkadaşları için harcadığı dinardır.

* (Hadisin ravisi) Ebu Kılâbe dedi ki: (Harcamaya) aileden başladı.”[265]

۳۰۴- أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مُزَاحِمِ بْنِ زُفَرٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ،

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: دِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَدِينَارٌ فِي الْمَسَاكِينِ، وَدِينَارٌ عَلَى أَهْلِكَ، وَدِينَارٌ فِي الرِّقَابِ، وَدِينَارٌ فِي نَسِيَةِ يَحْيَى، أَفْضَلُهَا دِينَارًا دِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ

304. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anh] yoluyla Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Allah yolunda harcadığın bir dinar altın, düşkünlere harcadığın bir dinar altın, esareti gidermek için (harcadığın) bir dinar altın ve ... bir dinar altın -(hadisin ravisi) Yahyâ (bu bir dinar altının nerede harcadığını) unuttu-. Altın dinar bakımından bunların en faziletlisi, ailen için harcadığın altın dinardır.”[266]

Açıklama:

İslam dininin gayesi, topluma bütün iyilikleri ve güzel ahlakı getirmek ve hoş olmayan bütün kötü hal ve hareketlerden toplumu temizlemektir ki, her mümin bu gaye ile çalışmak sorumluluğu altındadır.

Herkesin güç ve imkânlarına göre bu görevi yerine getirmesi farzdır. Çünkü insanların faydasına olan gayretlere karşı yüce Allah insanlara manevî mükâfatlar vermekte ve böylece bizi daima hayırlı işlere teşvik etmektedir.

Yardım etmek ve infakta bulunmak, toplum halinde yaşamamanın bir gereğidir. Hem başkaları ile yaşamak hem yardıma ihtiyaç duymamak imkânsızdır. Bunun için İslam dini yardım etmeyi ve infakta bulunmayı, bütün maddî ve manevî hayatımızı kapsayacak şekilde en geniş sınırlarıyla ele almış, dinî ve ahlakî bir görev olarak ortaya koymuştur.

Yardım etmenin ve infakta bulunmanın özünde fedakârlık vardır. Maldan sevgiye kadar her şeyin bir başkasına verilmesi söz konusudur. Bu verme işi bazen zekât ve fitrede olduğu gibi mecburî olsa da çoğu zaman tamamen isteğe bağlıdır.

Hadisimizin Arapça metninde geçen “infak” kelimesi, Allah’ın verdiği malın meşru bir şekilde elden çıkarılması, başkalarına verilmesi ve harcanması demektir.

Hadisimizde de harcama yapılması istenilen yerler; Allah yolunda yapılan harcama, düşkünlere yapılan harcama, esir olan kimsenin esaretinin kalkması için yapılan harcama, en önemlisi kişinin ailesi için yaptığı harcamadır.

Yalnız yapılan harcamalardan sevap kazanılabilmesi için, gönül hoşluğuyla ve Allah rızası için verilmesi gerekmektedir. Çıkar sağlamak, övülmek, gösteriş yapmak gibi amaçla yapılan harcama sadaka yerine

geçmez.

Özellikle sadaka için maddî ya da manevî bir karşılık beklemek günahtır. Bununla ilgili bir ayette, yoksullara *"Biz size yalnızca Allah'ın hoşnutluğu için yediririz; sizden bir karşılık ve bir teşekkür beklemiyoruz"*^[267] diyenler övülmüştür.

Bu durumda kişinin ilk infakta bulunacağı yerler; Allah yolunda cihad etmeye maddî destek olması, yoksula infakta bulunması, ailesine harcama yapması. Yalnız kişinin ailesine yaptığı harcama, sevap bakımından diğerlerinden daha büyüktür.

Aile fertlerimiz, Cenâb-ı Hakk'ın beraber yaşamamızı, birlikte mutlu olmamızı takdir ettiği insanlardır. Bunlar eşimiz, çocuklarımız, anne ve babamızdır.

Bizim en tabiî gıdamız sevgi ve ilgidir. Birilerini sevmeden, birileri tarafından sevilmeden yaşamak olmayacak şeydir. Zira sevgisiz hayat, taşınması zor bir yük gibidir. Bizi bu âleme getiren Rabbimiz aile yuvası kurmamızı emretmiş, huzuru ancak bu suretle elde edeceğimizi söylemiş, gönlümüze dünyaya yetecek kadar sevgi koymuş ve aile fertlerimizi sevmemizi istemiştir. Bizi dünyaya getiren annemiz-babamız, hayatımızı birleştirdiğimiz eşimiz ve bu beraberliğin meyvesi olan yavrularımız bizim sevgi ve ilgi odaklarımızdır.

Hayatın güzelliği, birilerini mutlu etmekle, mutlu görmekle fark edilir. Mutlu olmasını en çok istememiz gerekenler yakınlarımızdır. Onları sevindirmek, yüzlerini güldürmek bizim görevimizdir. Bu sebeple Allah'ın bize verdiği imkânları öncelikle onların ihtiyaçları için harcamalıyız. Onları kimseye muhtaç etmemeliyiz. Maddi gücümüz elverdiği ölçüde, başkalarına imrenmelerine bile imkân bırakmamalıyız.

Görüldüğü gibi, sevgili Efendimiz, sevap kazanmak için para harcanacak yerleri saymış, sonra da bunların içinde insana en fazla sevap getirecek harcamanın aile fertlerine sarfedilecek para olduğunu söylemiştir. Zira diğer harcamalar sevap kazanmak için yapılan birer nâfile ibadet olduğu hâlde, ailenin ihtiyaçlarını temin etmek farzdır; şarttır; yapılması gerekli bir görevdir. Farz ibadetin sevabı da hiçbir şeyle ölçülmeyecek kadar çoktur.

Şu da unutulmamalıdır:

Aile için farz olan harcama, mutlaka yapılması gereken harcamadır. Gerekli olmayan hususlardaki harcama ise hadisimizde sayılan diğer harcamalar gibi, insana nâfile ibadet sevabı kazandırır.

Özetle; Allah yolunda cihâd edilmesini sağlamak, köle âzat etmek ve fakirlere yardım etmek insana sevap kazandırır. Ailenin ihtiyaçları için harcanan paralar ise, insana bunlardan daha çok sevap kazandırır.

۳۰۵- أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ
قَالَ: حَدَّثَنَا حَاتِمٌ، عَنْ يَغْقُوبَ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ الزُّبَيْرِ قَانَ بْنِ عَبْدِ
اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ،

عَنْ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«كُلُّ مَا صَنَعْتَ إِلَى أَهْلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ عَلَيْهِمْ، مُخْتَصَرٌ»

305. ... Amr bin Ümeyye [radiyallahu anh]'ın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"Ailen için yaptığın her şey, onlar için bir sadakadır."^[268]

* (Bu hadis, burada) kısaltılmış vaziyettedir.

Açıklama:

İnfakın en faziletlisi ve en önde geleni kişinin muhtaç durumda bulunan ailesine yaptığı harcamalardır. Ayette şöyle buyrulur:

"Erkekler kadınlar üzerinde hâkimdirler. Çünkü Allah birini (cihad, devlet başkanlığı ve miras gibi bazı konularda) diğerinden üstün yaratmıştır. Bir de erkekler, mallarından onların geçimini sağlamaktadırlar."^[269]

Hadiste zikredilen aile bireylerine; karısı, çocukları, nafakası kendisine gerekli olan erkek ve kız kardeşleri ile evinde beslediği yabancı yoksul çocuklar dâhildir. Bir kimsenin bakmakla yükümlü olduğu kimseleri geçindirmesi, onun üzerine vaciptir. Eğer bu masrafları yaparken Allah rızasını kazanmayı kastederse, sürekli sadaka ecir alır. Ancak bu konuda Allah rızasını kastetmezse, üzerinden borç düşer, fakat ayrıca bir ecir alamaz.

Hadiste, nafakası üzerine vacip olan kimselere yapılan harcamanın "sadaka" olarak isimlendirilmesi, aile infak görevinin sevap ve mükâfat kategorisi içerisine girmesinden dolayıdır.

Hadisimizde belirtildiği üzere aile reisi aile fertlerini mutlu etmeyi hedef almalıdır. İnsanın mutlu olması her şeyden önce iyi bir din kültürü almasıyla mümkündür. Bu sebeple aile reisi idaresi altındakilere öğrenilmesi farz olan bilgileri öğretmeli ve böylece onları, Bakara suresinin 24. âyet-i kerîmesinde de belirtildiği üzere yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem ateşinden korumalıdır. Sonra onları en iyi şekilde yedirip giydirmeli, en iyi meskenlerde yaşatmaya gayret etmeli ve birbirleriyle iyi geçinmelerini sağlamalıdır.

٣٠٦- أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا بَقِيعَةُ، عَنْ بَجِيرٍ، عَنْ
خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ،

عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا أَطْعَمْتَ نَفْسَكَ فَهُوَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَمَا أَطْعَمْتَ
وَلَدَكَ فَهُوَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَمَا أَطْعَمْتَ زَوْجَتَكَ فَهُوَ لَكَ صَدَقَةٌ،
وَمَا أَطْعَمْتَ خَادِمَكَ فَهُوَ لَكَ صَدَقَةٌ»

306. ... Mıkdâm bin Ma'dikerib [radiyallahu anh], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in şöyle buyurduğunu işitti:

"Kendi nefsin için yediğin senin için bir sadakadır. Çocuğuna yedirdiğin senin için bir sadakadır. Hanımına yedirdiğin senin için bir sadakadır. Hizmetçine yedirdiğin senin için bir sadakadır."^[270]

Açıklama:

Mal tamamıyla Allah'ındır ve insanların bu malda yararlanma hakkına sahip olmaktan öte bir sahiplikleri yoktur. Allah, infakta bulunma işini, insanların arzusuna bırakmıştır. Zaten insanların infak etmemeleri de şaşılacak bir durum değil midir? Çünkü onlar, Allah'ın kendilerine rızık olarak ihsan ettiği ve verdiğinden başkasıyla infak etmiyorlar.

Nitekim Allah Teâlâ, **"Allah'a ve ahiret gününe iman edip de Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiğinden infak etmiş olsalardı, bu kendilerine zarar mı idi?"**^[271] buyurmaktadır. Allah, insanlara infakta bulunmalarını her emrettiğinde, Allah'ın kendilerine vermiş olduğu ve onları rızıklandığı maldan infak edeceklerini de hatırlatmıştır.

Mal Allah'ın malı olduğuna ve üzerinde halifelğe getirmiş olduğu insanların elinde bir emanet olarak bulunduğuna göre, Allah'ın mal hakkında kendilerine vermiş olduğu emirleri yerine getirmekten geri kalmak imkânı insanlar için söz konusu değildir. O halde Allah, insanlara bu maldan bir kısmını bazı kimselere vermelerini emretmiş ise bunu yerine getirmeye çalışmaları gerekmektedir. Çünkü bu kimseler, verdikleri malları Allah'a ait olan maldan başka bir şeyle veriyor değillerdir.

Görüldüğü üzere hadisimiz, aile bireyleri için harcamada bulunmaya ve aile fertlerinin ihtiyaçlarını öncelikle sağlamaya teşvik etmektedir. Sadaka ve bağış gibi hususlarda öncelikle aile bireylerinin düşünülmesi ve gerekli itinanın gösterilmesi istenmektedir.

305 nolu hadiste de geçtiği üzere Peygamber Efendimiz, **"Ailen için yaptığın her şey, onlar için bir sadakadır"** buyurmaktadır.

Yine 293 nolu hadiste de **"Her çoban, sürüsünden (yani idaresi altındakilerden) sorumludur. ... Erkek, ailesinde çobandır ve idaresi altındakilerden sorumludur"** buyurulmaktadır.

Madem ki herkes çobandır ve herkes kendisine emanet edilenden sorumludur. O halde kendisine bir aile teslim edilen kimse her şeyden önce onları düşünecek, ihtiyaçlarını giderecek, aç ve açık bırakmayacak ve huzurlu etmek için çalışacaktır.

Ev halkının ihtiyaçları için yapılan harcama, "sadaka" olarak ifade edilmekte ve kişinin bunlardan ötürü sevap kazanacağı belirtilmektedir.

Buna göre kişi, israfa ve lükse kaçmamak suretiyle aile fertleri için gerekli harcamaları yapmalıdır. İşte bundan dolayı sevap kazanır.

"Kıyamet günü kişinin mizanına konulacak ilk şey, ailesinin nafakası için harcadıklarıdır."^[272]

Konuyla ilgili olarak 325 nolu hadise ve açıklamasına da bakabilirsiniz.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/270 (9138). Ayrıca bk. Müslim, Zekât 38 (994); Tirmizî Birr 42 (1966); İbni Mâce, Cihad (2760); Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 5/279, 484; Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 4/178.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/270 (9139). Ayrıca bk. Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, (751); Müslim, Zekât 39 (995); Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 2/473; Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 7/770 (15697).

el-İnsân suresi, 76/9.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/271 (9140). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 29/154 (17617); İbni Hibbân, es-Sahîh, 10/49 (4237); Ebu Ya'lâ, el-Müsne'd, 12/298 (6877).

en-Nisâ suresi, 4/34.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/271 (9141). Ayrıca bk. Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, (82, 195); Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 4/131; Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 4/301 (7766); Şuabu'l-İmân, 4/179; Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 20/268 (634).

en-Nisâ suresi, 4/39.

Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 4/325.

82. LOKMAYI HANIMININ AĞZINA GÖTÜREN KİMSENİN ALACAĞI SEVAP

٣٠٧- أَخْبَرَنَا عُمَرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ،
عَنِ الزُّهْرِيِّ،

عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: إِنَّكَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ لَنْ تُنْفَقَ نَفَقَةٌ إِلَّا أُجِزَتْ حَتَّى اللُّقْمَةُ
تَرْفَعَهَا إِلَى فِي امْرَأَتِكَ

307. ... Âmir bin Sa'd yoluyla **Sa'd bin Ebi Vakkâs** [radiyallahu anh]'ın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"Allah dilerse (her) verdiği nafakaya sevap vardır. Hatta hanımının ağzına götürdüğü lokmadan bile sevap alırsın."^[273]

Açıklama:

Sa'd bin Ebi Vakkâs [radiyallahu anh] başka bir rivayette konuyla ilgili olarak başından geçen bir olayı anlatmıştı. Olay özetle şu idi:

Sa'd bin Ebi Vakkâs [radiyallahu anh], Peygamber Efendimiz'le birlikte Vedâ Haccı için Mekke'ye gelmişlerdi. Sa'd bin Ebi Vakkâs [radiyallahu anh] orada ağır bir hastalığa yakalanmıştı. Peygamber Efendimiz kendisini ziyarete geldiğinde, Mekke'de öleceğini düşünerek ona bir mesele danışmıştı. Demişti ki, ben zengin bir adamım. Kızımdan başka da mirasçım yok. Malımın üçte ikisini sadaka olarak dağıtabilir miyim?

Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem] de ona mirasçılarını zengin bırakmak gerektiğini, onları başkalarına muhtaç etmenin doğru olmayacağını anlatmış ve malının **üçte birini** sadaka olarak dağıtabileceğini buyurmuş, peşinden de yukarıdaki hadis-i şerifi söylemişti.

Bu hadis-i şerif her işin başının Allah rızası olduğunu ortaya koymakta, insan ne yaparsa Allah'ı memnun etmek için yapmalı, demektedir.

Burada bize şu anlatılmaktadır:

Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için büyük paralar, servetler harcamak şart değildir. Çoğu kimsenin önemsemediği bir işi yaparak da Allah rızası kazanılabilir. İnsan **eşini, çoluğunu çocuğunu sevindirirken**, onlarla gülüp oynarken bile sevap elde edebilir. Önemli olan, "Rabbim, ben eşimi mutlu etmek, çocuklarımı sevindirmek istiyorum. Sen onları bana emanet ettin. Ben de senin emanetine saygı duyuyorum, onlara karşı görevimi yapıyorum", diye düşünebilmektir. Çocuklarına bir yiyecek, giyecek alırken Allah'ı düşünmek ve onun rızasını elde etmeyi istemektir.

Aile fertlerinin geçimini temin etmek, onları kimseye muhtaç etmemeye çalışmak dinimize göre önemli bir olaydır. Allah'ın sevgisini, cennetini, cemâlini kazandıracak kadar büyük bir meseledir. Eşiyle şakalaşırken maddî haz duymak, sevap kazanmaya engel değildir. Nitekim Peygamber [aleyhisselam] insanın eşiyle cinsî ilişkide bulunmasının bile sadaka olduğunu ifade buyurmuş, bunu yadırgayan sahabilerine **"Ya ihtiyacını haram yoldan giderse ne olacaktı!"** diyerek bu gerçeği perçinlemiştir.

Şakalaşırken eşin ağzına verilen bir lokma bile sadaka sayılırsa, ailesinin ihtiyaçlarına sarfettiği paralar kim bilir insana ne büyük sevaplar kazandırır!

Özetle; Allah rızası için yapılan her hayır insana sevap kazandırır. Mübah işler iyi niyetle yapıldığında birer hayıra dönüşür. Bir Müslüman'ın eşini sevindirmek için yaptığı her davranış, Allah'ı memnun eder.

Bu hadis, 327-328 nolu hadislerde de gelecektir.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/271 (9142). Ayrıca bk. Buhârî, İmân 41, Cenâiz 37, Vesâyâ 2, 3; Müslim Vasiyyet 5 (1628); Ebu Dâvud, Vesâyâ 2 (2864); Tirmizî, Cenâiz 6 (975); Nesâî, Vesâyâ 3; İbni Mâce, Vesâyâ 5 (2708); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 1/172.

83. KİŞİNİN AİLESİNİN GEÇİMİNİ SAĞLAMASI

۳۰۸- أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أُوَيْسٍ قَالَ:

سَمِعْتُ عُمَرَ قَالَ: كَانَتْ أَمْوَالُ بَنِي النَّضِيرِ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِمَّا لَمْ يُوجِفِ الْمُسْلِمُونَ عَلَيْهِ بِخَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ، فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْزِلُ نَفَقَةَ أَهْلِهِ سَنَةً، ثُمَّ يَجْعَلُ مَا بَقِيَ فِي الْكُرَاعِ وَالسَّلَاحِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

308. ... Hz. Ömer [radiyallahu anh] dedi ki:

“(Hicretin 4. yılında) Nadîroğulları’nın (Medine’den sürgün edilmesiyle onlardan geriye kalan) malları, yüce Allah’ın; Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e, Müslümanlar’ın atsız ve binicisiz olarak savaşmadan verdiği mallardandı. Dolayısıyla Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bu maldan ailesinin bir yıllık nafakasını ayırırdı. Sonra da geriye kalanı Allah yolunda (kullanmak üzere) bineklere ve silahlara hazırlık maksadıyla harcardı.”^[274]

Açıklama:

İslam dini, ailenin nafakasının yükümlülüğünü kocaya yüklemiştir. Hanımının, çocuklarının ve hizmetçilerinin nafakası, koca üzerine vaciptir.

296-298 nolu hadislerde de geçtiği üzere Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem] **“Kişiye, günah olarak geçimini sağladığı kimseleri ihmal etmesi yeterlidir”** buyurmuş ve çok önemli görev hususunda dikkatli olunmasını emretmiştir.

Ailede mutluluğun varlığı iki şeye bağlıdır:

1. Ailenin manevî yönden ıslahı yani terbiyesi,
2. Maddî yönden ıslahı.

Şüphe yok ki bu vazifelerin her ikisi de aile reisine aittir.

İşte hadisimiz de hicretin 4. yılında Nadîroğulları’nın Medine’den sürgün edilmesiyle onlardan geriye kalan mallar, yüce Allah’ın; Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e, Müslümanlar’ın atsız ve binicisiz olarak savaşmadan verdiği mallardan yani fey’den idi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], bir aile reisi olarak ailesinin geçimini sağlamak maksadıyla bu mallardan ailesinin bir yıllık nafakasını ayırırdı. Sonra da geriye kalanı Allah yolunda (kullanmak üzere) bineklere ve silahlara hazırlık maksadıyla harcardı.

Savaş yapılmadan, Allah’ın peygamberine lütfu olarak nasip ettiği yerlerle ilgilidir. Buna, “fey” denilir.

Fey’; düşmandan savaşla veya savaşız ele geçirilen toprakların mülkiyetinin devlette, yararlanma hakkının ise haraç vergisi karşılığında eski sahiplerinde bırakılması demektir. Bu, bir bakıma, geliri toplum ihtiyaçları için harcanmak üzere arazilerin topluca vakfedilmesidir.

el-Haşr suresinin 6. âyeti gereği Nadîroğulları’ndan alınan ganimet malları, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] ait olmuştu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bu malları Muhacirler arasında bölüştürmüş, Ensar’dan da üç fakir kimseye bundan vermişti. Geri kalanını da hadiste belirtildiği üzere ailesi ve savaş hazırlığı için gerekli olan atlar ile silahlar için kullanmıştır.

Hiz. Peygamber’in mülkiyetine geçmiş bu toprakların geçiş yolları incelenip onların Hiz. Peygamber’e fey^[275] olarak geçtiği görülünce bu husus daha da iyi anlaşılır. Şimdi bu toprakların Hiz. Peygamber’e nasıl intikal ettiğini inceleyelim:

1. Nadîroğulları toprakları: Hicretin dördüncü yılında Nadîroğulları, Müslümanlar’a karşı savaşa hazırlanmakta idiler. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] onların bu hareketini haber alınca hazırlığa başladı ve onları kuşattı. Bunun üzerine Nadîrililer sulh teklifinde bulundular. Anlaşma gereği savaş aletleri hariç bütün menkul mallarını alıp gitmelerine müsaade edildi. Arazileri harpsiz, kuvvet kullanmadan Müslümanlar’ın eline geçti ve Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in malı oldu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de o yerleri muhacir Müslümanlar’a temlikte bulundu. Nadîroğulları’ndan Müslüman olanların bütün malları kendilerine verildi ve eski yerlerinde bırakıldılar.

2. Hayber arazisindeki Vatih, Selahüm ve Ketibe kaleleri: İlk iki kale savaş yapılmaksızın alındı. Ketibe kalesi ise Hiz. Peygamber’e humus (yani beşte bir hisse) hakkı olarak bırakılmıştır. O da bu yerleri muhtaç olanlara bağışladı. Daha önce de belirtildiği üzere savaşla alınan yerler hakkında Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] ganimet hükmünü uygulamış, beşte birini beytülmal için alıp geri kalanı savaşa katılanlara temlik etmiştir. Beşte bir içerisinde kendinin de mülk hissesi vardı. Hayber tatbikatı böyledir. Sonra bütün

Müslümanlar'ın hissesi ziraî ortaklık esasına uygun şekilde Yahudilere verilmiştir.

3. Fedek arazisinin yarısı hicretin yedinci yılında Hayber'in fetih ve taksimini müteakip İslam ordusu Fedek yahudileri üzerine yürüyeceği sırada Hz. Peygamber'e [sallallahu aleyhi ve sellem] gelerek arazinin yarısını ağaçlarıyla birlikte verdiler. Savaş yapılmaksızın alınan bu yer hakkında Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], fey' hükmünü uyguladı. Şöyle ki; mülkiyeti kendinde kalmak üzere gelirini ailesinin geçimine ayırdı. Bir kısmını da arazisi olmayan Müslümanlar'a temlik etti. Bu olay sulh yolu ile alınan toprakların mülk arazisi statüsüne tâbi oluşuna bir örnektir.

İşte Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem] de bir aile reisi olarak öncelikle kendi ailesinden sorumlu olduğu için kendisine fey' olarak düşen arazilerden ailesinin bir yıllık nafakasını sağlamış, onların sıkıntıya düşmelerine, yoksulluk ile sefalet çekmelerine göz yummamış ve ihtiyaçlarını bu mallardan karşılamıştır.

Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem] de eşlerini, çocuklarını ve ailenin hizmet görevini sürdürenleri rahat ettirmek, onları kimseye muhtaç bırakmamak için gerekli çabayı göstermiştir.

۳۰۹- أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو،

عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَوْسٍ بْنِ الْحَدَّثَانِ،

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ: كَانَتْ أَمْوَالُ بَنِي النَّضِيرِ مِمَّا أَفَاءَ

اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِمَّا لَمْ يُوجِفِ الْمُسْلِمُونَ

عَلَيْهِ بِخَيْلٍ، وَلَا رِكَابٍ فَكَانَ يُنْفِقُ عَلَى أَهْلِهِ مِنْهَا نَفَقَةً سَنَةً، وَمَا

بَقِيَ جَعَلَهُ فِي السِّلَاحِ وَالْكَرَاعِ غَدَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ

309. ... Hz. Ömer İbnü'l-Hattâb [radiyallahu anh] dedi ki:

"(Hicretin 4. yılında) Nadiroğulları'nın Medine'den sürgün edilmesiyle onlardan geriye kalan mallar, yüce Allah'ın Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e, Müslümanlar'ın atsız ve binicisiz olarak savaşmadan verdiği mallardandı. Dolayısıyla Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bu maldan ailesinin bir yıllık nafakasını ayırırdı. Sonra da geriye kalanı Allah yolunda (kullanmak üzere) bineklere ve silahlara hazırlık maksadıyla harcardı."^[276]

۳۱۰- أَخْبَرَنَا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو،

وَمَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَوْسٍ بْنِ الْحَدَّثَانِ،

عَنْ عُمَرَ، أَنَّ أَمْوَالَ بَنِي النَّضِيرِ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِمَّا لَمْ يُوجِفِ الْمُسْلِمُونَ عَلَيْهِ بِخَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ،

وَكَانَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَالِصًا، وَكَانَ يُنْفِقُ

عَلَى أَهْلِهِ مِنْهَا نَفَقَةً سَنَةً، وَمَا بَقِيَ جَعَلَهُ فِي الْكَرَاعِ وَالسِّلَاحِ

غَدَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ

310. ... Hz. Ömer [radiyallahu anh] anlatıyor:

"(Hicretin 4. yılında) Nadiroğulları'nın Medine'den sürgün edilmesiyle onlardan geriye kalan mallar, yüce Allah'ın Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e, Müslümanlar'ın atsız ve binicisiz olarak savaşmadan verdiği mallardandı. Bu mallar Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e ait idi. Dolayısıyla Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bu maldan ailesinin bir yıllık nafakasını ayırırdı. Sonra da geriye kalanı Allah yolunda (kullanmak üzere) bineklere ve silahlara hazırlık maksadıyla harcardı."^[277]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/272 (9143). Ayrıca bk. Buhârî, Cihâd 80, Farzu'l-Humus 1, Meğâzî 14, Tefsiru Sure-i Haşr 3, Nafakât 3, Ferâiz 3, İ'tisâm 5; Müslim, Cihâd 48 (1757); Ebu Dâvud, Harâc 18-19 (2963, 2965); Tirmizî, Cihâd (1719); Nesâî, Fey' 1; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 1/25, 48.

Fey: İslâm devletinin gayri müslim tebaadan aldığı cizye, haraç ve ticaret malları vergilerinin ortak adıdır. Fey terimine, ganimet de dâhil olmak üzere gayri müslimlerden alınan her türlü malı içine alacak şekilde kapsamlı bir anlam verenler olmuşsa da yaygın görüşe göre ganimet fey'in kapsamı dışındadır. (ç)

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/272 (9144). Ayrıca bk. Buhârî, Nafakât 3; Müslim, Cihâd 48 (1757); Ebu Dâvud, Harâc 18-19 (2963, 2965); Tirmizî, Cihâd (1719); Nesâî, Fey' 1; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 1/25, 48.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/272 (9145). Ayrıca bk. Buhârî, Nafakât 3; Müslim, Cihâd 48 (1757); Ebu Dâvud, Harâc 18-19 (2963, 2965); Tirmizî, Cihâd (1719); Nesâî, Fey' 1; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 1/25,

٨٤ - أَخَذُ الْمَرْأَةُ نَفَقَتَهَا مِنْ مَالِ زَوْجِهَا بِغَيْرِ إِذْنِهِ، وَذَكَرَ اخْتِلَافَ
الرُّهْرِيِّ وَهَشَامٍ فِي لَفْظِ خَبَرِ هِنْدَ فِي ذَلِكَ

84. KADININ KENDİ NAFAKASINI KOCASININ MALINDAN İZİNSİZ OLARAK ALMASI VE BU KONUDA HİND OLAYI İLE İLGİLİ HABERDE ZÜHRÎ VE HİŞÂM'DAN GELEN FARKLI RİVAYETLER

٣١١- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ:
أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الرَّهْرِيِّ، عَنْ غُرُورَةَ:

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: جَاءَتْ هِنْدٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبَا سُفْيَانَ رَجُلٌ مُمْسِكٌ فَهَلْ عَلَيَّ جُنَاحٌ
أَنْ أَتَقَى عَلَى عِيَالِهِ مِنْ مَالِهِ بِغَيْرِ إِذْنِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: لَا خَرَجَ عَلَيْكَ أَنْ تُتَفَقِيَ عَلَيْهِمْ بِالْمَغْرُوفِ

311. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"(Müslüman olduktan sonra) Hind, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e gelip:

- 'Ey Allah'ın Resûlü! (Kocam) Ebu Süfyan, eli sıkı bir adamdır. Çoluk-çocuklarının nafakasını izni olmadan onun malından (alıp) harcamamda bana bir günah var mıdır?' diye sordu. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Onların nafakasını giderecek kadar ma'ruf (yani aşırıya kaçmadan şer'î bir şekilde) almanda sana bir günah yoktur!' buyurdu."^[278]

Açıklama:

Hanefî âlimlerinden Aliyyü'l-Kârî, hadisın Arapça metninde geçen "*ma'ruf*" ifadesinden maksadın şer'î örf ve bunun da orta halli bir nafaka olduğunu söylemiştir.

İbni Hacer de hadisteki "*ma'ruf*"tan maksadın halkın örfü olduğunu ifade etmiştir.^[279]

Hind, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e kocasının, nafakasını vermekte kusur gösterdiğini şikâyet ettikten sonra, onun haberi olmadan malını alıp alamayacağını sormuş, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] de "*ma'ruf*" miktarınca kendisine ve çocuklarına yetecek miktarı alabileceğini söylemiştir.

İslam hukukçuları, eş ve diğer hısımların nafakasının; yiyecek, katık ve giyeceğin belde örfüne göre ve yükümlünün durumu dikkate alınarak "yetecek ölçüde" olması gerektiği konusunda görüş birliği hâlinindedir.

Çünkü nafaka ihtiyaç sebebiyle vacip olmuştur. İhtiyaçlar da yeterli ölçüdeki (kifaye miktarı) şeylerle giderilebilir.

Burada onun ve çocuklarının nafakası kifaye miktarında belirlenmiştir. Diğer hısımların da buna kıyas yapılarak aynı ölçüde olması gerekir. Eş veya diğer hısım hizmetçiye muhtaçsa, nafaka kapsamına o da girer. Felçli durumdaki yoksul anne veya babanın bir hizmetçiye baktırılması gibi.

٣١٢- أَخْبَرَنَا يَغْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ هِشَامٍ
قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي،

عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ هِنْدَ بِنْتَ عُتْبَةَ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَبَا سُفْيَانَ
رَجُلٌ شَحِيحٌ، وَلَيْسَ يُغْطِينِي مَا يَكْفِينِي، وَوَلَدِي إِلَّا مَا أَخَذْتُ
مِنْهُ وَهُوَ لَا يَعْلَمُ قَالَ: «خُذِي مَا يَكْفِيكَ وَوَلَدَكَ بِالْمَغْرُوفِ»

312. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"(Müslüman olduktan sonra) Hind binti Utbe, (Hz. Peygamber'e gelip):

- 'Ey Allah'ın Resûlü! (Kocam) Ebu Süfyan, çok cimri bir adamdır. Bana ve çocuğuma yetecek nafakayı vermiyor. Bu durumda haberi olmadan on(un malın)dan (nafaka) alabilir miyim?' diye

sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Sana ve çocuğuna yetecek miktarı ma’ruf (yani aşırıya kaçmayacak şekilde) alabilirsin!**’ buyurdu.”^[280]

Açıklama:

Ebu Süfyân’ın hanımı Hind, Mekke fethinin ardından Müslüman olduktan sonra Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’e gelip kocasının cimriliğinden söz açarak onun, kendisinin ve çocuklarının ihtiyacını karşılayacak malı vermediğini söyleyerek şikâyetle bulunmuştu.

Ebu Süfyân’ın cimriliğini de “şahîh” sözü ile ifadelendirmiştir. Çünkü Arapça’da cimri için kullanılan esas kelime “bahîl”dir. Ancak “şahîh”, “bahîl”den daha geneldir. “**Bahîl**”, malı vermeyen kişiye denilir. “**Şahîh**” ise her halükârda hiçbir şey vermeyen kişi için kullanılır.

Hind, Müslüman olmazdan önce Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem]’e karşı kin ve husumetle doluydu. Hatta Uhud savaşına katılarak müşriklere cesaret vermek ve onları tahrik etmek amacıyla savaş meydanında tahrik edici şiirler okuduğu ve Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem]’in şehid düşen amcası Hamza [radiyallahu anh]’ın ciğerini çiğnediği rivayet edilmiştir. Fakat Müslüman olduktan sonra samimiyetle İslam’a sarılmış ve bundan sonraki savaşların bir kısmına katılarak İslam askerlerine yardımcı olmuş, onları heyecanlandırıcı şiirler okumuştur. Yermük savaşına kocasıyla beraber katılmış ve fedakârlıklar göstermiştir. Hind [radiyallahu anhâ], Hz. Ömer [radiyallahu anh]’ın halifeliği döneminde ve Ebu Bekir [radiyallahu anh]’ın babası Ebu Kuhâfe’nin vefat ettiği gün vefat etmiştir.

Nesâî, Âdâbu’l-Kudât 31; es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/273 (9146). Ayrıca bk. Buhârî, Nafakât 5, Menâkıbu’l-Ensâr 23, Mezâlim 18, Eymân 3, Ahkâm 14; Müslim, Akdiye 8-9 (1714); Ebu Dâvud, İcâre 79 (3533); Dârimî, Nikâh 54; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 40/279 (24231), 42/469 (25713).

İbni Hacer, Fethu’l-Bârî, 9/510.

Nesâî, Âdâbu’l-Kudât 31; es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/273 (9147). Ayrıca bk. Buhârî, Nafakât 9, 14, Büyû’ 95, Ahkâm 28; Müslim, Akdiye 7 (1714); Ebu Dâvud, İcâre 79 (3532); İbni Mâce, Ticârât 65 (2293); Dârimî, Nikâh 54; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 40/143 (24117); Abdurrezzâk, el-Musannef, 9/126 (16613); Humeydî, el-Müsned, 1/279 (244).

85. KADININ, KOCASININ EVİNDEN (BAŞKASINA) NAFKA VERMESİ VE KONUYLA İLGİLİ OLARAK İBNİ EBİ MÜLEYKE YOLUYLA ESMÂ' BİNTİ EBİ BEKİR [RADIYALLAHU ANHÂ]'DAN NAKİLDE BULUNAN EYYÛB İLE İBNİ CÜREYC'İN RİVAYETİNDE FARKLILIK OLMASI

۳۱۳- أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ سَلَامٍ قَالَ: حَدَّثَنَا

عَفَّانُ قَالَ: حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ،

عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ: قُلْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنِّي لَا

أَمْلِكُ إِلَّا مَا أَدْخَلَ عَلَيَّ الرَّبِّيزُ بَيْتَهُ فَأَخَذَ مِنْ مَالِهِ قَالَ: أَنْفِقِي

وَلَا تُوَكِّي فَيُوكِيَ عَلَيْكَ

313. ... Esmâ binti Ebi Bekir [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Ben, Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e:

- 'Doğrusu ben, (kocam) Zübeyr İbnü'l-Avvâm'ın evine getirdiğinden başka bir şeye sahip değilim. Dolayısıyla (bir başkasına sadaka vermek için) onun malından alıyorum. (Bir sakıncası var mı?)' diye sordum. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'İnfak et. Ancak mal alıp saklama. Yoksa (Allah tarafından) senin (rızkın) kısıtlanır!' buyurdu."^[281]

Açıklama:

İslam dini, her zaman hayır ve iyilik yollarının çokluğuna, kerem ve cömertlik çeşitlerinin bolluğuna vurgu yapmaktadır.

Dinimiz, karı ile kocanın birbirlerinin hak ve vecibelerine saygılı olmaları gereğini onlara çeşitli vesilelerle hatırlatır. Karı-koca, baba-oğul, kardeşler arasında bile arzu ve isteklerin her zaman birbirine uymadığı görülür. Anlayış ve hoşgörü, sevgi ve saygı, hak ve hukuka riayet bütün meselelerin hallinde yegâne çaredir. Ailenin reisi olan kocanın hakkı, bir hanım için nafilâ oruç tutmaktan daha önce gelir.

Kadınlar, kocalarının evlerinin bekçileri olup onlar evde bulunmadığında sorumluluk kendilerine aittir. Fakat evin asıl sahibi ve emniyetinden mesul olan erkektir. Bu sebeple kadının evde yapacağı tasarruflar konusunda erkeğin izninin olması gerekir. Özellikle dedikoduya yol açacak ve aile huzurunu bozacak davranışlardan son derece sakınılması icap eder.

Kadının gerek kendisine gerekse kocasına ait zorunlu ihtiyaçlarından artan malını saklamayıp öncelikle geçimlerini üstlendiği kişilerden başlamak üzere ihtiyaç sahiplerine dağıtması, yardımda bulunması, harcama yapması iyilik ve cömertlik gereğidir. Hiç şüphesiz her iyilik gibi faydası ve hayrı, böyle davranan kimseye yöneliktir.

Konu bağlamında 313-316 nolu hadisleri birlikte değerlendirecek olursak, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], Esmâ [radiyallahu anhâ]'ya hitaben cömertliğin önemini, cimri davranılması halinde neler olacağını bildirmek suretiyle anlatmıştır. Başka bir rivayette ise bunu da halk arasında yaygın bir üslupla ifade ederek: *Para kesesinin ağzını ipe boğma, yani eli sıkı ve cimri biri olma! Aksi halde Allah da sana olan nimet ve ikram hazinesinin ağzını bağlar, nimetini senden esirger*, buyurmuştur.

Hadisin öteki rivayetinde râvinin tereddüdünün sonucu olarak birbirine yakın manada birkaç kelimenin yer aldığı görülmektedir. Bu kelimelerin her birinin kullanılmış olduğu ihtimalini göz önüne alarak hepsini birden tercüme edersek şöyle bir cümle kullanmamız gerekir:

"Allah rızası için infak et, bol bol ver, âdeta etrafa su döker gibi iyilik saç, cömert ol, sakın malını, paranı sayıp saklamaya kalkışma, Allah da sana sayar ve nimetini senden esirger."

Bu ifadeler Hz. Peygamber'in, bir Müslüman kadının cömert olması konusuna ne kadar önem verdiğini göstermektedir.

Sevgili Peygamberimiz, "insan nasıl davranırsa onun karşılığını görür" demek istemektedir. "**Siz ne infak ederseniz Allah onun karşılığını verir**" âyetini^[282] bir başka şekilde hatırlatıp teyit etmiştir. "Ceza amelin cinsinden olur" kuralı da böylece gerçekleşmiş olacaktır.

Gerek kadın için gerekse erkek için olsun malı veya parayı saklayıp biriktirmeye kalkışmak, aslında

insanın kendisine yönelecek maddî ve manevî ikram ve ihsanlara kapıyı kapaması demektir. Bu da bir Müslüman için akıllıca bir iş değildir. Bu sebeple Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], sürekli eli açık ve cömert davranmayı tavsiye etmiştir. Hadisimizin Buhârî'deki rivayeti, "(Az da olsa) gücün yettiği kadar sadaka ver" diye sona ermektedir.

Bu da gösteriyor ki cömertlik, çok vermekten ibaret değildir. İnsanın gücü ölçüsünde, az olsun çok olsun bir şeyler vermeyi, eli sıkı olmamayı benimsemesi ve öyle davranması demektir. Bunu alışkanlık haline getirmektir.

Bu bağlamda Hz. Âişe [radiyallahu anhâ]'dan gelen bir hadiste Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"Kadın kocasının evinden kötülük kastetmeksizin infak ederse, ona infakın sevabı, kocasına da kazanmasının sevabı verilir. Hizmetçisine de o kadar sevap verilir. Onlardan birisi diğerlerinin sevabını eksiltmez."^[283]

Erkeğin kazancından kadının tasarrufta bulunması gerekir. Bu mesele konuyla ilgili çeşitli rivayetlerde, bazı kayıt ve şartlara bağlanmıştır.

Hadiste geçen "kötülük kastetmeksizin" kaydından; infak edilen şeyin âdeten verilen şeylerden olması, örfen belirlenmiş miktarları geçmemesi, israf hududuna varmaması, aile dirliğini bozmaması gibi şartlar anlaşılmaktadır.

Asıl önemli olan da kadın veya hizmetçinin, mal sahibinin infaka rızasının olup olmadığını bilmesidir. Bu bakımdan kadının kocasına ait maldaki tasarrufunun sahih olması, erkeğin açıkça veya delalet yönüyle iznini bilmesine bağlıdır. Koca ile diğer insanlar arasında bu bakımdan fark yoktur. Meselâ kadın, örfen verilecek miktarda ve verilmesi âdet olan bir şeyi vermişse kocanın delalet yönüyle izni var sayılır. Eğer örf, kesin olarak izne delâlet etmiyorsa, kocanın izni şüpheli ise veya verilen malın benzerlerine, kocanın cimrilik yaptığı bilinir ve onun bu halinden razı olmayacağı anlaşılırsa, kadının veya başkasının o malı vermesi caiz olmaz. Açıkça mal sahibinin izninin alınması gerekir.

Yine konuyla ilgili olarak Ebu Hureyre [radiyallahu anh]’dan gelen bir hadiste Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"Kadın izin almaksızın kocasının kazancından infak ederse, ona kocasının ecrinin yarısı vardır."^[284]

Bu hadiste geçen "izin" ifadesi, açık izindir. Yani kadın kocasının malından rızasına delâlet eden bir karine olduğu halde ondan açıkça izin almaksızın- infak ederse ecir alır. Eğer erkeğin rızasında şüphe edilirse, kadın herhangi bir ecir alamadığı gibi günahkâr da olur. Hadisi "kadın, kocasının bilgisi dışında kendi nafakasına mahsuben erkeğin malından alır ve onu infak ederse..." diye anlamak da mümkündür. Böylece erkek, verilen mal kendi kazancından olduğu, kadın da kendi nafakasından verdiği için ecre nail olur.

Hadis şarihi Kirmânî'nin ifadesine göre ise daha önceki hadiste geçen "Onlardan birisi diğerlerinin sevabını eksiltmez" hükmü, kadının infaku kocasının emri ve açık izni ile olursa geçerlidir. Eğer erkeğin emri bulunmaz, fakat rızasının bulunduğu sanılırsa onlardan her birine hâsıl olacak ecrin yarısı vardır.

Özetle; Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] infakta bulunmayı kadın ve erkek her Müslüman'a ısrarla tavsiye etmiştir. İkram ve infak edene yüce Allah da bol bol ikram ve ihsanda bulunur. Cömert davranmak kadın-erkek her Müslüman için hem bir fazilet ve hem de zenginlik vesilesidir. Cimrilik ise mahrumiyet sebebidir. Hadis, kadın ve hizmetçiyi yukarıda zikredilen şartlar dâhilinde dilenciye boş çevirmemeye teşvik ediyor. Bu davranıştan dolayı alınacak ecir bildiriyor.

Demek ki imkânlara ve şartlara göre yapılabilecek birçok hayır ve iyilik çeşidi bulunmaktadır. Mesele sevabını Allah'tan bekleyerek ve iyilik niyetiyle bunlardan herhangi birini yapabilmektir.

۳۱۴- أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ قَالَ ابْنُ

جُرَيْجٍ: أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ،

عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، أَنَّهَا جَاءَتْ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَتْ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، لَيْسَ لِي شَيْءٌ إِلَّا مَا أَذْخَلَ عَلَيَّ الزُّبَيْرُ،

فَهَلْ عَلَيَّ جُنَاحٌ أَنْ أَرْضَخَ مِمَّا يَدْخُلُ عَلَيَّ؟ قَالَ: «أَرْضَخِي مَا

اسْتَطَعْتَ، وَلَا تُوكِي فَيُوكِي اللَّهَ عَلَيْكَ»

314. ... Esmâ binti Ebi Bekir [radiyallahu anhâ] anlatıyor:

"Esmâ binti Ebi Bekir [radiyallahu anhâ] (bir gün) Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e gelip:

- 'Ey Allah'ın Nebisi! Benim (kocam) Zübeyr İbnü'l-Avvâm'ın yanıma getirdiğinden başka hiçbir şeyim yoktur. Onun bana getirdiğinden biraz sadaka vermemde bana bir günah var mıdır?' diye sordum. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Gücün yettiğince biraz sadaka vermeye çalış. Ancak mal alıp saklama. Yoksa Allah da sana (rızkı) kısıtlar!' buyurdu."^[285]

٣١٥- أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ السَّرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُهُ، عَنْ هِشَامٍ،
عَنْ فَاطِمَةَ،

عَنْ أَسْمَاءَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهَا: «لَا
تُخْصِي فَيُخْصِيَ اللَّهُ عَلَيْكَ»

315. ... Esmâ binti Ebi Bekir [radiyallahu anhâ] anlatıyor:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] (bir gün) Esmâ binti Ebi Bekir [radiyallahu anhâ]'ya:

- '(Sadaka verirken) sayarak verme. (Eğer sayıp da birisine sadaka verecek olursan) Allah da sana (vereceği nimetini) sayarak verir!' buyurdu."^[286]

٣١٦- أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَزْبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ
هِشَامٍ، عَنْ فَاطِمَةَ، وَعَبَادُ بْنُ حَمْرَةَ،

عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنْفَقِي، وَلَا
تُوعِي فَيُوعِيَ اللَّهُ عَلَيْكَ، وَلَا تُخْصِي فَيُخْصِيَ اللَّهُ عَلَيْكَ»

316. ... Esmâ binti Ebi Bekir [radiyallahu anhâ] dediğine göre Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"İnfak et. Ancak mal alıp saklama. Yoksa Allah da sana (vereceği rızkı) kısıtlar. Yine (sadaka verirken) sayarak verme. (Eğer sayıp da birisine sadaka verecek olursan) Allah da sana (vereceği nimetini) sayarak verir."^[287]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/273 (9148). Ayrıca bk. Buhârî, Zekât 21; Müslim, Zekât 88 (1029); Beyhakî, Şuabu'l-İmân, 5/111 (3162); Ma'mer bin Râşid, el-Câmi', 11/108 (20056).

Sebe' suresi, 34/39.

Buhârî, Zekât 17, Büyû' 12; Müslim, Zekât 80; Ebu Dâvud, Zekât 44 (1685).

Buhârî, Nafakât 5; Ebu Dâvud, Zekât 44 (1687).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/274 (9149). Ayrıca bk. Buhârî, Zekât 21, 22; Müslim, Zekât 89 (1029); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 44/537 (26980), 539 (26984); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Taberânî, 24/95 (253); Abdurrezzâk, el-Musannef, 9/126 (16614).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/274 (9150). Ayrıca bk. Buhârî, Zekât 21, 22; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 44/491 (26922), 540 (26985); İshâk bin Râhûye, el-Müsned, 5/125 (2236).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/274 (9151). Ayrıca bk. Buhârî, Hibe 15; Müslim, Zekât 88 (1029); Tirmizî, İlm 14 (2672); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 44/481 (26912), 500 (26934), 501 (26935); Humeydî, el-Müsned, 1/325 (327); İshâk bin Râhûye, el-Müsned, 5/126 (2237).

86. SADAKA VERMENİN SEVABI VE BU KONUDA HZ. ÂİŞE [RADIYALLAHU ANHÂ]'DAN NAKİLDE BULUNAN (HADİSİN RAVİSİ) ŞAKÎK'İN RİVAYETİNDEKİ FARKLILIK

۳۱۷- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَا: حَدَّثَنَا
مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ قَالَ:
سَمِعْتُ أَبَا وَائِلٍ، يُحَدِّثُ

عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا تَصَدَّقَتِ
الْمَرْأَةُ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا كَانَ لَهَا أَجْرٌ، وَلِلزَّوْجِ مِثْلُ ذَلِكَ،
وَلِلْحَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ، وَلَا يَنْقُصُ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِنْ أَجْرِ صَاحِبِهِ
شَيْئًا، لِلزَّوْجِ مَا كَسَبَ وَلَهَا مَا أَنْفَقَتْ»

317. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] yoluyla Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:
“Kadın, kocasının evinden sadaka verdiği zaman kendisi için bir sadaka vardır. Kocası için de bunun aynı sevabı vardır. Yine (sadakayı) muhafaza eden kimse için de aynı sevap vardır. Bu ikisinden her biri, sadakayı verenin sevabından hiçbir şey eksiltmez. Kocanın malı kazanmasından ve hanımın da infakta bulunmasından dolayı sevabı vardır.”^[288]

Açıklama:

Şâfiî âlimi Nevevî, bu hadisin şerhinde özetle şöyle der: “Kadının infak ve yedirmesinden maksat, onun mal sahibinin çocuklarına, hizmetçilerine, misafirlerine, ziyaretçilerine, başvuran yolculara ve fakirlere mal sahibinin açık izniyle veya örf ve âdetle izin sayılan rızasıyla yedirmesi, sadaka vermesi ve ikramda bulunmasıdır.

Sözü edilen yedirme, infak ve ikram, evin dirliğini bozmaz ve israf sayılmaz durumda olursa hüküm budur. Infak ve sadaka az bir miktar sayılmayıp örf ve âdetle göre mal sahibinin açık iznini gerektirir durumda ise kadın mal sahibinden açık müsaade almadan tasarrufta bulunamaz. (318 nolu) hadisin “**israf etmeksizin**” kaydıyla bu mana kastedilmiştir. Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem] bu kayıtla, kadının infak ve ikramının örf ve âdetle göre kocasının rızası olduğu bilinen az miktarda olmasına işaret buyurmuştur. Hadisteki “yedirme” ifadesi de bu hususa bir işarettir. Çünkü örf ve âdetle yemek işinde ikram etmek normal sayılır. Fakat kocanın parasından ikram etmek, sadaka veya değerli bir malını vermek bu hükmün dışında kalır.

Şu husus da bilinmelidir: Kadın, hizmetçi, köle ve cariye, mal sahibinden izin almadan malında hiçbir tasarruf ve harcama yapamazlar. Mal sahibinin izni olmadan yapacakları sadaka harcaması bile hiçbir sevap sağlayamaz. Bilakis başkasının malında izinsiz tasarrufta bulundukları için vebal ve günah altında kalmış olurlar.

Mal sahibinin izin vermesi iki türlüdür: Birisi, nafaka ve sadaka vermek için açıkça müsaade etmesidir. İkincisi de örf ve âdetle göre izin vermiş sayılmasıdır. Meselâ, kapıya gelen dilenciye bir parça ekmek veya buna benzer bir sadaka vermek. Böyle halde bu gibi cüz’î sadaka vermek âdettir.

Uygulanagelen örf ve âdetle göre mal sahibinin buna müsaade ettiği, buna rıza gösterdiği kanaati hâkim ise bu usul bir izin hükmündedir. Mal sahibi dille izin vermemiş olsa bile rızasının bulunduğunu bilmek kâfidir. Bir memlekette bu usul ve âdet bulunduğu halde buna rıza göstermediği bilinen bir aile reisinin malından ondan açıkça izin almadan bir parça ekmek bile sadaka verilemez.

Bir şahsın cimri olduğu için buna rızâ göstermediği bilinir veya rızasının bulunmadığı kendisinin hâl ve hareketlerinden anlaşılırsa, ne karısı ne de başkası onun malından ondan açık izin almadıkça en ufak bir sadakayı veya en cüz’î bir ikramı yapamazlar.

Hadiste anlatılan sevap ortaklığının manası şudur: Hayırlı bir iş ve hizmeti yapmakta ortak olan yani emeği olanlar, bunun karşılığında verilecek ecir ve sevapta da ortak olurlar. Ecir ve sevapta ortak olmanın manası emeği olan herkesin asıl sahibi kadar ecir ve sevap kazanmasıdır. Birisine verilen sevap, diğerinin sevabının eksilmesine sebebiyet vermez.”^[289]

٣١٨- أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ قُدَّامَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ،
عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ مَنْسُورٍ:

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا
انْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا أَجْرٌ مَا انْفَقَتْ،
وَلِلزَّوْجِ أَجْرُهُ بِمَا كَسَبَ، وَلِلخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ، لَا يَنْقُصُ بَعْضُهُمْ
مِنْ أَجْرِ بَعْضٍ»

318. ... Hz. Âîşe [radiyallahu anha]'nın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Kadın, (kocasının) evinin yiyeceğinden israf etmeksizin infakta bulunduğu zaman kendisine infak ettiğinin sevabı vardır. Kocasına da malı kazanmasından dolayı sevap vardır. (Sadakayı) koruyan kimse için de aynı sevap vardır. Bunların bazıları, diğer bazısının sevabından bir şey eksiltmez.”^[290]

٣١٩- أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَزْبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ
الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ مَنْسُورٍ:

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا
انْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا أَجْرُهَا، وَلَهُ
مِثْلُهُ بِمَا كَسَبَ وَلَهَا بِمَا انْفَقَتْ، وَلِلخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ مِنْ غَيْرِ أَنْ
يُنْتَقَصَ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْءٌ»
وَقَفَّهَ حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ

319. ... Hz. Âîşe [radiyallahu anha]'nın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Kadın, kocasının evinden israfa kaçmaksızın infakta bulunduğu zaman kendisine bir sevap vardır. Malı kazandığından dolayı kocası için ve infakta bulunduğu için kendisine aynı sevap vardır. (Sadakayı) koruyan kimse için ise diğerlerinin sevaplarından hiçbir şey eksiltmeksizin aynı sevap vardır.”^[291]

* Habîb bin Ebi Sâbit bu hadisi mevkuf olarak rivayet etmiştir.

٣٢٠- أَخْبَرَنَا يُوسُفُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، عَنِ ابْنِ
جُرَيْجٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ
مَنْسُورٍ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: مَا تَصَدَّقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ عَرَضٍ بَيْتِهَا، فَلَا أَجْرَ
بَيْنَهُمَا شَطْرَانِ

320. ... Hz. Âîşe [radiyallahu anha] dedi ki:

“Kadın, (kocasının) evinden kendi ihtiyaç duyduğu şeylerden sadaka verdiği zaman (bunun) sevabı, ikisi arasında yarı yarıya olur.”^[292]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/274 (9152). Ayrıca bk. Tirmizî, Zekât 34 (671); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 41/214 (24680); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 7/320 (4359).

Nevevî, Şerhu Müslim, 7/11-113.

Nesâî, Nesâî, Zekât 57; es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/275 (9153). Ayrıca bk. Buhârî, Zekât 17, 25, 26, Büyü' 12; Müslim, Zekât 80 (1024); Ebu Dâvud, Zekât 44 (1685); Tirmizî, Zekât 34 (671, 672); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 43/389 (26370); Abdurrezzâk, el-Musannef, 9/128 (16619); Humeydî, el-Müsned, 1/298 (278); İshâk bin Râhûye, el-Müsned, 3/998 (1728).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/275 (9154). Ayrıca bk. Ayrıca bk. İbni Mâce, Ticârât 65 (2294); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 40/301 (24171); Abdurrezzâk, el-Musannef, 4/148 (7275); İshâk bin Râhûye, el-Müsned, 3/787 (1418).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/275 (9155).

87. KADININ KOCASINA NAFKA VERMESİNİN FAZİLETİ VE BU KONUDA (ABDULLAH BİN MES'ÜD'UN HANIMI) ZEYNEB HADİSİYLE İLGİLİ (HADİSİN RAVİSİ) SÜLEYMÂN'DAN GELEN RİVAYETTEKİ FARKLILIK

٣٢١- أَخْبَرَنَا هُنَادُ بْنُ السَّرِيِّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، وَاللُّفْظُ لَهُ قَالَا:
حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ
الْحَارِثِ بْنِ الْمُضْطَلِّقِ، عَنِ ابْنِ أَخِي زَيْنَبَ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ،

عَنْ زَيْنَبَ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَتْ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ «تَصَدَّقْنَ وَلَوْ مِنْ خَلِيكُنَّ، فَإِنَّكُنَّ
أَكْثَرُ أَهْلِ جَهَنَّمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» قَالَتْ: وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ رَجُلًا خَفِيفَ
ذَاتِ الْيَدِ فَقُلْتُ لَهُ: سَلْ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،
أَيُجْزِي عَنِّي مِنَ الصَّدَقَةِ التَّفَقُّةُ عَلَى زَوْجِي وَأَيْتَامٍ فِي حَجْرِي؟
قَالَتْ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَلْقَيْتُ عَلَيْهِ
الْمَهَابَةَ فَقَالَ: «لَا بَلْ سَلِيهِ أَنْتِ» قَالَتْ: فَاَنْطَلَقْتُ، فَانْتَهَيْتُ
إِلَى الْبَابِ، وَإِذَا عَلَى الْبَابِ امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، يُقَالُ لَهَا زَيْنَبُ،
حَاجَّتُهَا حَاجَتِي، فَخَرَجَ عَلَيْنَا بِلَالٌ، فَقُلْنَا لَهُ: «سَلْ لَنَا رَسُولَ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَتُجْزِي عَنَّا مِنَ الصَّدَقَةِ التَّفَقُّةُ عَلَى
أَزْوَاجِنَا وَأَيْتَامٍ فِي حُجُورِنَا؟» قَالَتْ: فَدَخَلَ عَلَيْهِ بِلَالٌ فَقَالَ
لَهُ: عَلَى الْبَابِ زَيْنَبُ قَالَ: «أَيُّ الرِّيَاسِ» قَالَ: زَيْنَبُ امْرَأَةُ
عَبْدِ اللَّهِ، وَزَيْنَبُ امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ تَسْأَلُنَاكَ عَنِ التَّفَقُّةِ عَلَى
أَزْوَاجِهِمَا وَأَيْتَامٍ فِي حُجُورِهِمَا يُجْزِي ذَلِكَ عَنْهُمَا مِنَ الصَّدَقَةِ
فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَهُمَا أَجْرَانِ أَجْرُ الْقَرَابَةِ،
وَأَجْرُ الصَّدَقَةِ»

321. ... Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh]'ın hanımı Zeyneb [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bize hutbe verip:

- ‘Ey kadınlar topluluğu! Ziynet/süs eşyalarınızdan da olsa sadaka veriniz. Kıyamet gününde cehennem halkının çoğu kadınlardır!’ buyurdu.

(Kocam) Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh], maddî imkânı kısıtlı bir kimse idi. Ben de (kocam) Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh]'a: ‘Kocama ve yanımdaki yetimlere yaptığım harcama sadaka yerine geçer mi?’ diye Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e benim adıma sor!’ dedim.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] heybetli bir kimseydi. Dolayısıyla (kocam) Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh]:

- ‘Hayır, bilakis bu meseleyi ona sen sor!’ dedi.

Ben de (bu meseleyi sormak üzere Hz. Peygamber'in yanına) gittim. (Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in) kapısına vardım. Kapıda, Ensar'dan “Zeyneb” adında bir kadın vardı. O da benim gibi aynı şey için gelmişti. Derken Bilâl [radiyallahu anh] yanıma çıkıp geldi. Biz ona:

- ‘Kocalarımıza ve yanımdaki yetimlere (yaptığımız) harcamalar sadaka yerine geçer mi?’ diye

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e sor' dedik.

Bunun üzerine Bilâl [radiyallahu anh], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanına girdi ve:

- '**Kapıda Zeyneb var!**' dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- '**Hangi Zeynebler var?**' buyurdu. Bilâl [radiyallahu anh] da:

- 'Abdullah bin Mes'ûd'un hanımı Zeyneb ile Ensar'dan olan Zeyneb var. Onlar: '**Kocalarına ve yanlarındaki yetimlere yaptıkları harcamalar sadaka yerine geçer mi?**' diye soruyorlar?' dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- '**Evet (sadaka yerine geçer). Sadaka verilmesi ve sadakanın akrabaya verilmesi sebebiyle onlara iki kat sevap vardır!**' buyurdu." [293]

Açıklama:

İçlerinde Hasan el-Basrî, Süfyân es-Sevrî, İmam Mâlik, bir rivayete göre İmam Ahmed ve İmam Ebu Hanîfe'nin de bulunduğu fıkıhçıların çoğu, buradaki sadakayı nafil manasında yorumlamışlardır. Bunlara göre; kadın, kendi malının zekâtını kocasına veremez.

İmam Muhammed ile İmam Ebu Yûsuf'a göre ise kadın, kendi malının zekâtını kocasına verebilir.

Hanefî mezhebine göre kişi, kendi zekâtını; usûl ve fûrû'na yani babasına, annesine, bunların annesine, babasına, kendi çocuklarına ve torunlarına veremez. Kendi hanımına da veremez.

Bazı âlimler bu hadisteki sadakayı genel anlamda değerlendirerek kadının kendi kocasına hem sadaka hem de zekât verebileceğini söylemişlerdir.

İçlerinde İmam Şâfiî, bir rivayete göre İmam Ahmed, Hanefîler'den İmam Ebu Yûsuf ile İmam Muhammed'in de bulunduğu bazı âlimler, bu hadiste geçen sadakayı zekât anlamında değerlendirerek kadının, fakir olan kocasına zekât verebileceğini belirtmişlerdir.

۳۲۲ - أَخْبَرَنَا بِشْرُ بْنُ خَالِدٍ الْعَشْكِرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ، عَنْ

شُعْبَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ،

عَنْ زَيْنَبِ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ لِلنِّسَاءِ: «تَصَدَّقْنَ وَلَوْ مِنْ خَلِيكِتُ» قَالَتْ: وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ

خَفِيفَ ذَاتِ الْيَدِ فَقَالَتْ لَهُ: «أَيْسَعْنِي أَنْ أَصْعَ صَدَقَتِي فِيكَ

وَفِي بَيْتِي أَخِي لِي أَيْتَامٌ؟» فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: سَلِي عَنْ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَإِذَا عَلَى بَابِهِ امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهَا زَيْنَبُ تَسْأَلُ عَمَّا أَسْأَلُ

عَنْهُ فَخَرَجَ إِلَيْنَا بِلَالٌ، فَقُلْتُ لَهُ: انْطَلِقْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلْهُ عَنْ ذَلِكَ، وَلَا تُخَيِّرْهُ مِنْ نَحْنُ، فَانْطَلِقْ إِلَى

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: مَنْ هُمَا؟ قَالَ: زَيْنَبُ قَالَ:

«أَيُّ الزَّيَانِبِ؟» قَالَ زَيْنَبُ امْرَأَةُ عَبْدِ اللَّهِ وَزَيْنَبُ الْأَنْصَارِيَّةُ قَالَ:

«نَعَمْ، لَهَا أَجْرَانِ، أَجْرُ الْقَرَابَةِ، وَأَجْرُ الصَّدَقَةِ»

322. ... Abdullah bin Mes'ûd [radiyallahu anh]'ın hanımı **Zeyneb** [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] (bir gün) kadınlara:

- '**Ziynet eşyalarınızdan da olsa sadaka veriniz!**' buyurdu.

(Kocam) Abdullah bin Mes'ûd [radiyallahu anh] eli dar bir kimse idi. (Bir gün) Zeyneb [radiyallahu anhâ], (kocası) Abdullah bin Mes'ûd [radiyallahu anh]'a:

- '**Sana ve yetim olan erkek kardeşimin oğullarına yaptığım harcamalar sadaka yerine geçer mi?**' diye Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e sor!' dedi. Abdullah bin Mes'ûd [radiyallahu anh] da:

- '**Bunu Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e sen sor!**' dedi.

Bunun üzerine ben de Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanına doğru gittim. Bir de baktım ki, kapısında Ensar'dan kendisine "**Zeyneb**" denilen bir kadın duruyor. O da benim Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e soracağım şeyi sormak üzere (oradaydı). Derken Bilâl [radiyallahu anh] yanımıza çıkageldi. Ben ona:

- '**Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanına git, ona bu meseleyi sor. Yalnız bizim kim olduğumuzu ona haber verme!**' dedim.

Bunun üzerine Bilâl [radiyallahu anh], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanına gitti. (Ona bu meseleyi sordu.) Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'O iki kadın kim?' diye sordu. Bilâl [radiyallahu anh]:
- 'Zeyneb!' diye cevap verdi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:
- 'Hangi Zeynebler?' diye sordu. Bilâl [radiyallahu anh]:
- 'Abdullah bin Mes'ud'un hanımı Zeyneb ile Ensar'dan olan Zeyneb!' diye cevap verdi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:
- 'Evet, onlar için iki sevap vardır: 1. Sadakanın akrabaya verilmesi sevabı, 2. Sadaka verilmesinden elde edilen sevap!' buyurdu. [294]

٣٢٣- أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ: حَدَّثَنِي شَقِيقٌ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ زَيْنَبِ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ فَذَكَرَتْهُ لِإِبْرَاهِيمَ فَحَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ عَنْ أَبِي عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ زَيْنَبِ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ بِمِثْلِهِ سَوَاءً قَالَتْ: كُنْتُ فِي الْمَسْجِدِ فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: تَصَدَّقْنَ وَلَوْ مِنْ خَلِيْكُنَّ فَكَانَتْ زَيْنَبُ تُنْفِقُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ وَأَيْتَامٍ فِي حَجَرِهَا فَقَالَتْ لِعَبْدِ اللَّهِ: «أَيُّجِزِي عَنِّي أَنْ أَنْفَقَ عَلَيْكَ وَعَلَى أَيْتَامٍ فِي حَجَرِي مِنَ الصَّدَقَةِ؟» قَالَ: سَلِي أَنْتِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَانْطَلَقْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَجَدْتُ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ عَلَى بَابِهِ، حَاجَتُهَا مِثْلُ حَاجَتِي، فَمَرُّ عَلَيْنَا بِلَالٍ فَقُلْنَا: «سَلْ لَنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَيُّجِزِي عَنِّي أَنْ أَنْفَقَ عَلَى زَوْجِي وَأَيْتَامٍ فِي حَجَرِي مِنَ الصَّدَقَةِ؟ فَدَخَلَ فَسَأَلَهُ فَقَالَ: «مَنْ هُمَا؟» قَالَ زَيْنَبُ: قَالَ: «أَيُّ الرِّيَاسِ؟» قَالَ: امْرَأَةُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: «نَعَمْ، يَكُونُ لَهَا أَجْرَانِ، أَجْرُ الْقَرَابَةِ، وَأَجْرُ الصَّدَقَةِ»

323. ... Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh]'ın hanımı **Zeyneb** [radiyallahu anhâ] aynen dedi ki: "Ben (bir gün) Mescid-i Nebî'de bulunuyordum. Derken Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] beni gördü. Bu sırada Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- '**Ziynet/süs eşyalarınızdan bile olsa sadaka veriniz!**' buyurdu. Bunun üzerine Zeyneb [radiyallahu anhâ], (kocas) Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh] ile korumam altındaki yetimlere infakta bulunuyordu. Zeyneb [radiyallahu anhâ], (kocas) Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh]'a:

- '**Sana ve korumam altında bulunan yetimlere yaptığım harcamalar sadaka yerine geçer mi?**' dedi. Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh]:

- '**Sen bunu Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e sor?**' dedi. Ben de (bu meseleyi sormak üzere) Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanına gittim. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in kapısında Ensar'dan bir kadın gördüm. Onun sorunu da benim sorunumun aynısı idi. Derken yanıma Bilâl [radiyallahu anh] çıkıp geldi. Biz de ona:

- '**Kocama ve korumam altında bulunan yetimlere yaptığım harcamalar sadaka yerine geçer mi?**' diye Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e bizim yerimize sor!' dedik.

Bunun üzerine Bilâl [radiyallahu anh], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanına girdi ve ona bu meseleyi sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- '**O iki kadın kimlerdir?**' diye sordu. Bilâl [radiyallahu anh] da:

- '**Zeyneb!**' dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- '**Hangi Zeynebler!**' diye sordu. Bilâl [radiyallahu anh] da:

- '**Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh]'ın hanımı Zeyneb!**' dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- '**Evet! Sadaka verilmesi ve sadakanın akrabaya verilmesi sebebiyle onlara iki sevap vardır!**' buyurdu. [295]

٣٢٤- أَخْبَرَنَا الْقَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَّا قَالَ: أَخْبَرَنَا عُيَيْنَةُ بْنُ مُوسَى،

عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ يَغْنِي ابْنَ مُهَاجِرٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ
عَلْقَمَةَ،

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: انْطَلَقْتُ امْرَأَةً عَبْدَ اللَّهِ، وَامْرَأَةُ أَبِي مَسْعُودٍ إِلَى
رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، كُلُّ وَاحِدَةٍ تَكْتُمُ صَاحِبَتَهَا أَمْرَهَا،
فَأَتَتَا الْحُجْرَةَ، فَقَالَتَا لِبِلَالٍ: ابْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَقُلْ: «امْرَأَتَانِ، لِإِخْدَاهُمَا فَضْلُ مَالٍ، وَفِي حَجَرِهَا بَنُو أَخٍ لَهَا
أَيْتَامٌ» فَقَالَتِ الْأُخْرَى: إِنَّ لِي فَضْلَ مَالٍ وَلِي زَوْجٌ خَفِيفُ ذَاتٍ
الْيَدِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَهُمَا كِفْلَانِ»

324. ... Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh] dedi ki:

"Abdullah bin Mes'ud'un hanımı ile (Ensar'dan) Ebu Mes'ud'un hanımı, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanına gittiler. Her biri durumunu (diğer) arkadaşından gizliyordu. Derken Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in odasının (önü)ne geldiler. Bîlâl [radiyallahu anh]'a:

'Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanına git (ve ona): '(Kapıda) iki kadın var. Bu iki kadından birinin, fazlaca malı ve koruması altında erkek kardeşinin yetim olan oğulları var. Diğeri: **'Benim fazlaca malım var. Benim kocamın maddî imkânı yok!'** diyor' de' dediler. Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- **'O ikisinin de iki kat sevapları vardır!'** buyurdu."^[296]

Nesâî, Nesâî, Zekât 82; es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/276 (9156). Ayrıca bk. Buhârî, Zekât 48; Müslim, Zekât 45 (1000); Tirmizî, Zekât 12 (635, 636); Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned, 44/598 (27048); İbni Hibbân, es-Sahîh, 10/58 (4248); Hâkim, el-Müstedrek, 4/646 (8784); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 24/287 (730); Tahâvî, Şerhu Meânî'l-Âsâr, 2/22 (3033); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 4/299 (7759).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/277 (9157). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 25/490 (16082); İbni Huzeyme, es-Sahîh, 4/107 (2463); Tayâlisî, el-Müsned, 3/226 (1758); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 6/3338 (7650); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 24/285 (725).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/277 (9158). Ayrıca bk. Müslim, Zekât 46 (1000); İbni Mâce, Zekât 24 (1834); İbni Huzeyme, es-Sahîh, 4/108 (2464); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 24/286 (729).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/278 (9159). Ayrıca bk. Bezzâr, el-Müsned, 4/345 (1542); İbni Zenceveyh, el-Emvâl, 2/769 (1338).

88. KADINA VERİLEN NAFAKANIN SEVABI

۳۲۵- أَخْبَرَنِي عِيسَى بْنُ أَحْمَدَ الْعَسْقَلَانِيُّ، بِبَلْخٍ قَالَ: حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ قَالَ: حَدَّثَنِي بَحِيرُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرَبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا أَطْعَمْتَ نَفْسَكَ فَهُوَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَمَا أَطْعَمْتَ زَوْجَتَكَ فَهُوَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَمَا أَطْعَمْتَ خَادِمَكَ فَهُوَ لَكَ صَدَقَةٌ»

325. ...Mıkdâm bin Ma'dîkerib [radiyallahu anh]'ın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Kendi nefsin için yediğin, senin için bir sadakadır. Hanımına yedirmen, senin için bir sadakadır. Çocuğuna yedirmen, senin için bir sadakadır. Hizmetçine yedirmen, senin için bir sadakadır.”^[297]

Açıklama:

Bu hadis, erkeğin kendi nefsine, aile ferdlerine ve hizmetçisine harcadığı helâl malının kendisi için bir sadaka hükmünde olduğunu ifade etmektedir.

Bu harcamadan maksat, ifrat ve tefritten uzak ve normal ihtiyaçlar için yapılan masraflardır. Çünkü İslam dini, israfı da cimriliği de yasaklamıştır. Kişinin kendi nefsine karşı da sorumlu olduğuna dair hadisler vardır. Bunlardan birisinde “Şüphesiz senin nefsinin de senin üzerinde bir hakkı vardır”^[298] buyurulmuştur.

Adamın ailesi ile çocuklarının nafakası da belirtilen şartlar dâhilinde ona vaciptir.

Bunun “sadaka” sayılmasının manası, adamın bu harcamalardan dolayı sevap kazanmasıdır. Yani erkek, kendi nefsinin ve aile ferdlerinin zarurî ihtiyaçlarını gidermekle mükellef olmakla beraber, bunu yapmakla ecir ve sevap kazanır.

Konuyla ilgili olarak 306 nolu hadise ve açıklamasına da bakabilirsiniz.

۳۲۶- أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مَسْعُودٍ قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنْ الْمُسْلِمُ إِذَا أَنْفَقَ عَلَى أَهْلِهِ نَفَقَةً وَهُوَ يَحْتَسِبُهَا كُتِبَتْ لَهُ صَدَقَةٌ

326. ... Ebu Mes'ud el-Ensârî [radiyallahu anh] yoluyla Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Müslüman kişi (sevabını Allah'tan) umarak ailesine/hanımına bir nafaka harcadığı zaman onun için bir sadaka yazılır.”^[299]

Açıklama:

Bir aile yuvası kuran kimse, yuvadakilerin geçimini gönüllü olarak üstlenmiş sayılır. Eşini ve çocuklarını rahat ettirmek, onları kimseye muhtaç bırakmamak için didinir durur. Aile fertlerinin geçimini sağlamak aile reisi için bir görev olmakla beraber, bu görevi yapmak onun ayrıca sevap kazanmasına engel teşkil etmez. İnsan sadaka vererek, yani nâfile ibadet ederek sevap kazandığı gibi, aile fertlerinin geçimini sağlamak gibi farz bir görevi yaparak da sevap kazanır. İşte Peygamber Efendimiz, bu hadis-i şerifte kendi ailesini geçindirmenin insana sevap kazandırmayacağını zannedenlere bunun doğru olmadığını açıklamaktadır.

Demek oluyor ki Allah Teâlâ, kullarına beslediği sevgiden dolayı onlara her fırsatta mükâfât vermek ister. Yaptıkları her işe bir sevap yazmayı arzu eder. İnsan aile fertlerini mutlu etmek için nasıl çırpınırsa, Allah Teâlâ da çok sevdiği kullarının ebedî hayatta bahtiyar olmalarını diler. Bu sebeple onların iyi niyetle ve Allah'ı memnun etme düşüncesiyle yaptıkları her işe sevap yazar.

Hadis-i şerifin metninde aile fertleri ifadesinin karşılığı olarak “ehil” kelimesi geçmektedir. “Ehil” sözünün içine kendilerine nafaka verilmesi gereken kimseler girer.

Bir kimsenin dar mânada ehli ve ailesi, karısı ve çocuklarıdır. Muhtaç oldukları takdirde bakmak zorunda olduğu kimseler ise fûrû dediğimiz çocuklar ve torunlar, usûl dediğimiz anne, baba, büyük anneler ve dedeler ile bakacak kimseleri kalmamış olan kardeş, amca, hala, teyze ve dayı gibi akrabadır.

Özetle; Allah rızasını kazanmayı düşünmeden yapılan işlerden sevap elde edilmez. Allah rızasını düşünerek aile fertlerine yapılan bütün harcamalar ise insana sevap kazandırır.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/278 (9160). Ayrıca bk. Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, (82, 195); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 4/131; Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 4/301 (7766); Şuabu'l-İmân, 4/179; Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 20/268 (634).

Buhârî, Edeb 86, Savm 51, Teheccüd 15.

. Nesâî, Nesâî, Zekât 60; es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/278 (9161). Ayrıca bk. Buhârî, Nafakât 1, İman 41, Zekât 48, Meğâzî 12; Müslim, Zekât 48 (1002). Tirmizî, Birr 42 (1965); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 28/312 (17082), 333 (17110), 37/35 (22347).

89. YÜCE ALLAH'IN RIZASINI İSTEYEREK VERİLEN NAFAKANIN SEVABI

٣٢٧- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ،

عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَا سَعْدُ إِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا أُجِرْتَ عَلَيْهَا، حَتَّى اللَّقْمَةِ تَجْعَلُهَا فِي فِي امْرَأَتِكَ

327. ... Âmir bin Sa'd yoluyla, babası Sa'd bin Ebi Vakkâs [radiyallahu anh] yoluyla Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Ey Sa'd! Allah'ın rızasını isteyerek verdiğin (her) nafaka için sevap alırsın. Öyle ki hanımının ağzına vereceğin lokma bile (bir sadakadır).”^[300]

Açıklama:

“Sadaka” denilince akla ilk gelen husus maddî bağışlar ya da yardımlardır. Hâlbuki Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], Allah'ın rızasını isteyerek nafaka olarak verilen her şeyin bir sadaka olduğunu belirtmiştir.

O halde sadakayı maddî yardımlar ile sınırlandırmayıp tam aksine sadakanın alanını daha da genişleterek hanımının ağzına verdiği lokma, tatlı bir söz, başkalarını rahatsız edici davranışlardan kaçınma gibi hususları da dâhil etmek gerekmektedir. Böylece herkes, mutlaka bir sadakada bulunma imkânına kavuşmuş olmaktadır.

Yalnız yapılan iyiliğin ibadet sayılabilmesi için, onun iyi niyetle yapılmış olması gerekmektedir.

Bu hadis ile bundan sonraki hadis, 307 nolu hadiste daha önce geçmişti. Açıklama için oraya bakabilirsiniz.

٣٢٨- أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ،

عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّكَ مَهْمَا أَنْفَقْتَ مِنْ نَفَقَةٍ، فَإِنَّهَا صَدَقَةٌ حَتَّى اللَّقْمَةِ تَرْفَعُهَا إِلَى فِي امْرَأَتِكَ»

328. ... Âmir bin Sa'd yoluyla babası Sa'd bin Ebi Vakkâs [radiyallahu anh]'ın dediğine göre Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“(Ey Sa'd!) Sen, nafaka adına (her) ne verirsen o bir sadakadır. Öyle ki hanımının ağzına kaldırıp verdiğin lokma bile (bir sadakadır).”^[301]

Açıklama:

Hadisin Arapça metninde geçen “Öyle ki hanımının ağzına götürdüğün lokma bile” cümlesindeki “terfeuhâ” (kaldırıp verdiğin) kelimesi, bazı rivayetlerde “tec’aluhâ” (vereceğin) şeklinde, bazı rivayetlerde “tedfeuhâ” (götürdüğün) şeklindedir. Mana bakımından aralarında bir fark yoktur.

Bu ifade ile Peygamber Efendimiz, ameller niyetlere göre olduğundan, yiyecek ve içeceklerin, Allah'ın rızası için infak edilmiş olmaları halinde birtakım meşru iştahları tatmin yolunda sarf edilmiş bile olsalar, yine de bu harcamaya sevap verileceğini ifade etmek istemiştir.

Nesâî, Nesâî, Vesâyâ 3; es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/279 (9162). Ayrıca bk. Buhârî, İman 41, Cenâiz 37, Menâkıbü'l-Ensâr 49, Meğâzî 77, Ferâiz 6; Müslim, Vasiye 5 (1628); Ebu Dâvud, Vesâyâ 2 (2864); Tirmizî, Vesâyâ 1 (2116); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 3/109 (1524), 123 (1546); İbni Hibbân, es-Sahîh, 10/60

(4249), 13/384 (6026); Bezzâr, el-Müsned, 3/293 (1085); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 2/92 (747); İbni Huzeyme, es-Sahîh, 4/61 (2355); Tayâlisî, el-Müsned, 1/161 (193).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/279 (9163). Ayrıca bk. Buhârî, Nafakât 2, Deavât 43; Müslim, Vasiye 8 (1628); Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned, 3/77 (1480), 78 (1482), 83 (1488); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 2/81 (730), 128 (803); Beyhakî, Şuabu'l-İmân, 11/162; Humeydî, el-Müsned, 1/187 (66); Abdurrezzâk, el-Musannef, 9/64 (16358).

90. KİŞİ HANIMININ GEÇİMİNİ SAĞLAYAMADIĞI ZAMAN (BOŞANIP BOŞANMAMA HUSUSUNDA) HANIMINI SERBEST BIRAKABİLİR Mİ?

٣٢٩- أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عُبَيْدٍ اللَّهُ بْنُ عَمْرٍو، كَتَبْنَا عَنْهُ بِالْبَصْرَةِ
قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَمْرٍو قَالَ: حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ
إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ:

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: أَقْبَلَ أَبُو بَكْرٍ يَسْتَأْذِنُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَالنَّاسُ بَيْنَهُ جُلُوسٌ فَلَمْ يُؤْذَنْ لَهُ، ثُمَّ أَقْبَلَ عُمَرُ
فَاسْتَأْذَنَ فَلَمْ يُؤْذَنْ لَهُ فَجَلَسَ، ثُمَّ أَذِنَ لِأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ فَدَخَلَا
وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ وَخَوْلَةُ نِسَاؤُهُ وَهُوَ سَاكِتٌ
وَاجِمٌ قَالَ عُمَرُ: «لَا كَلِمَتُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَلَّهُ أَنْ
يَضْحَكَ» قَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَوْ رَأَيْتَ ابْنَةَ زَيْدٍ امْرَأَةً عُمَرُ
سَأَلْتَنِي الثَّقَفَةَ أَنْفًا، فَوَجَّأْتُ عَنْقَهَا، فَضَحِكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ قَالَ: «هُنَّ خَوْلِي كَمَا تَرَى يَسْأَلُنِي
الثَّقَفَةُ» فَقَامَ أَبُو بَكْرٍ إِلَى عَائِشَةَ لِيَضْرِبَهَا، وَقَامَ عُمَرُ إِلَى حَفْصَةَ،
كِلَاهُمَا يَقُولُ: تَسْأَلَانِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لَيْسَ
عِنْدَهُ، فَتَهَاهُمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُلْنَ نِسَاؤُهُ:
وَاللَّهِ لَا نَسْأَلُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ هَذَا الْمَجْلِسِ
مَا لَيْسَ عِنْدَهُ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى الْخِيَارَ فَبَدَأَ بِعَائِشَةَ فَقَالَ: «إِنِّي
أُرِيدُ أَنْ أَذْكَرَ لَكَ شَيْئًا، لَا أَحِبُّ أَنْ تَعْجَلِي فِيهِ حَتَّى تَسْأَلِمِي
أَبُوتِكَ» قَالَتْ: وَمَا هُوَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَتَلَا عَلَيْهَا «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ
لِأَزْوَاجِكَ إِنْ كُنْتُمْ تُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ»
قَالَتْ عَائِشَةُ: «أَفَيْكَ أَسْتَأْمِرُ أَبُوتِي؟ بَلَى أَخْتَارُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالْدَّارَ
الْآخِرَةَ، وَأَسْأَلُكَ أَنْ لَا تَذْكَرَ لِمَرْأَةٍ مِنْ نِسَائِكَ مَا اخْتَرْتُ» فَقَالَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَتَّعِنِي مُعْتَقًا، وَلَكِنْ
مُعَلِّمًا مُبَشِّرًا، لَا تَسْأَلُنِي امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ عَمَّا اخْتَرْتُ إِلَّا أَخْبَرْتُهَا»

329. ... Câbir bin Abdullah [radiyallahu anh] dedi ki:

"Ebu Bekir [radiyallahu anh] (bir gün huzuruna girmek için) izin istemek üzere Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e geldi. İnsanlar da Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in kapısında oturmaktaydılar. Fakat (içeri girmesi için) ona izin verilmedi. Sonra Hz. Ömer [radiyallahu anh] geldi. O da (içeri girmek için) izin istedi. Ona da izin verilmedi. O da oturdu. Sonra Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], Hz. Ebu Bekir [radiyallahu anh] ile Hz. Ömer [radiyallahu anh]'a (içeri girmesi için) izin verdi. İkisi de içeri girdiler. Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] oturmaktaydı. Etrafında da hanımları vardı. Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], sessiz ve üzüntülü vaziyette idi. Hz. Ömer [radiyallahu anh]:

- 'Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'le konuşayım, belki onu güldürürüm!' dedi. Hz. Ömer

[radiyallahu anh] devamla:

- **‘Ey Allah’ın Resûlü! Zeyd’in kızını -ki o, Ömer’in hanımı idi- görseydin. Az önce benden nafaka istedi. Ben de onun boynunu sıktım!’** dedi.

Bunun üzerine Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] güldü, öyle ki küçük azı dişleri gözükte. Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- **‘Etrafımdaki bu kadınlar da benden gördüğün gibi nafaka istiyorlar!’** buyurdu.

Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir [radiyallahu anh], (kızı) Hz. Âişe’yi dövmek için ayağa kalktı. Hz. Ömer [radiyallahu anh] da (kızı) Hz. Hafsa’ya doğru ayağa kalktı. Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer:

- **‘Siz ikiniz, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’den yanında olmayan şeyleri mi istiyorsunuz?’** dediler.

Fakat Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer’e (bunu) yasakladı. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hanımları:

- **‘Vallahi, bu meclisten sonra artık Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’den yanında olmayan hiçbir şeyi istemeyeceğiz!’** dediler.

Bunun üzerine yüce Allah, tahyîr (serbest bırakma) ayetini indirdi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], (tercihini yapma hususunda sormaya) Hz. Âişe’den başlayıp:

- **‘Ben sana bir şey söylemek istiyorum. Fakat sen bunda acele etmeyip anne ile babanın görüşünü de al!’** buyurdu. Hz. Âişe [radiyallahu anhâ]:

- **‘Söyleyeceğin şey nedir ey Allah’ın Resûlü!’** dedi.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] ona, **“Ey Peygamber! Eşlerine şöyle de: “Dünya hayatını ve güzelliklerini istiyorsanız gelin size bir şeyler vereyim, sonra da güzellikle sizi serbest bırakayım”** (el-Ahzâb suresi, 28) âyetini okudu. Hz. Âişe [radiyallahu anhâ]:

- **‘Senin hakkında annem ile babamın görüşlerini mi alacağım? Ben Allah’ı, Resûlü ve âhiret yurdunu seçiyorum. Ayrıca senden, diğer hanımlarına muhayyerliği sorduğunda benim bu konudaki görüşümün ne olduğunu onlara söylememeni istiyorum!’** dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- **‘Allah beni zorlaştırmacı değil de öğretici ve müjdeleyici olarak gönderdi. Onlardan biri bana senin neyi seçtiğini sorarsa mutlaka söylerim!’** buyurdu.”^[302]

Açıklama:

Eğitim, yönetim, denetim gibi işleri yüklenmiş kişilerin fert ve aile olarak örnek olmaları, söyledikleriyle yaptıklarının tutarlı bulunması birinci şarttır. Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] birçok yönden bozulmuş, gerilemiş, yaratılış amacından sapmış insanlara, ezeli mesajı bir daha hatırlatmak ve öncekilerin yaptığı ıslahatı, ahlâk eğitimini tamamlamak üzere gönderilmiştir.

Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in asıl amacı ve konumu, aynı zamanda toplumuna lider olması sonucunu da getirmiştir. Bu sebeple muhatap olan insanların gözü ona ve ailesine çevrilmiştir; her yaptıkları konuşulmakta, örnek alınmakta, duruma göre soru işaretleri oluşturmaktadır.

Sayfanın bir yüzü böyle olmakla beraber öteki yüzü itibarıyla Peygamber hanımları da birer insandır, kadındır; onların da diğer kadınlar gibi duyguları, arzuları, içinde bulundukları durum ve sosyal statü gereği beklentileri vardır.

Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], ümmetin eğitimi için gerekli görerek zühdü (dünya nimetlerinden asgari ölçüde yararlanma yolunu) seçtiğine göre eşleri de ya buna razı olacaklardı veya ondan ayrılıp dünyaya ait güzellikleri, nimetleri, lüksü ve refahı sağlayacak kimselerle beraber olacaklardı.

Ahzâb suresinin bu 28. âyeti, Peygamber eşlerini yol ayırımına getirmekte ve onlardan birini seçmelerini istemektedir. İsteyemeyecekleri şey, hem Peygamber eşleri olmak ve hem de dünya nimetlerinden diğer kadınlar gibi yararlanmak, ziynet ve refah içinde yaşamaktır.

Tefsircilere göre bu âyetin geliş sebebi, Hz. Peygamber’in eşlerinin ondan, lüks, ziynet kabilinden bazı şeyler istemek, birbirlerini kıskanmak suretiyle kendisini üzmeleri, bunun üzerine Hz. Peygamber’in bir ay onlara yaklaşmamak üzere yemin edip ayrı yaşamaya karar vermesidir. Ay dolunca, “eşlerine seçme hakkı verildiği” için bu mânada “tahyîr” adıyla anılan bu âyet nazil olmuştur.

Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hanımlarının ne hususta muhayyer bırakıldığı ihtilaflıdır.

1. Hasan el-Basrî ile Katâde’ye göre bu muhayyerlik, boşanma hususunda değil, dünya ile âhiretten birini tercih içindi. Dünyayı tercih ederlerse Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] kendilerinden ayrılacak, âhireti dilerlerse ayrılmayacaktı.

2. Bazıları ise bu muhayyerliğin, boşamak ile boşanmamak arasında olduğunu söylemişlerdir. Hz. Âişe [radiyallahu anhâ], tâbiun âlimlerinden Mücâhid, Şa’bî ve Mukâtil de bu görüştedir.

O sırada Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in nikâhı altında beşi Kureyş kabilesinden olmak üzere dokuz hanımı vardı. Bunlar: 1. Hz. Âişe binti Ebi Bekir, 2. Hafsa binti Ömer, 3. Ümmü Habîbe binti Ebi Süfyan, 4. Sevde binti Zem’a, 5. Ümmü Seleme binti Ebi Ümeyye. Diğerleri de şunlardı: 1. Safiyye binti Huyeyy, 2. Meymûne bintü’l-Hâris, 3. Zeyneb binti Caşş ve 4. Cüveyriye bintü’l-Hâris.

Bu âyet gelince Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], o gün nikâhı altında bulunan eşlerini toplamış ve kendilerine seçim imkânı tanımış yani tahyîrde bulunmuştur.

Ebu Bekir İbnü’l-Arabî, genellikle tefsircilerin kaydettikleri dokuz isimden oluşan listeye haklı olarak itiraz etmiş, tahyîr olayında buna muhatap olacak durumdaki eşlerin Hz. Âişe, Hz. Hafsa, Hz. Ümmü Seleme ve Hz. Sevde’den ibaret olduğunu kaydetmiştir.^[303] Eşleri bu durum karşısında heyecanlanmış, Hz. Peygamber onları boşamadığı için sevinç gözyaşları dökerek “Allah ve Resûlü’nü tercih ettiklerini” ifade etmişlerdir.

Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in tahyîr işine Hz. Âişe’den başlaması onun faziletinden dolayıdır.

Bu hadis, daha önce 277 nolu hadiste daha geniş vaziyette geçmişti.

۳۳۰- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رِزْمَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا
حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ،

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«خَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غِنًى، وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ
السُّفْلَى، وَإِذَا بِمَنْ تَعُولُ» تَقُولُ الْمَرْأَةُ: إِمَّا أَنْ تُنْفِقَ عَلَيَّ أَوْ
تُطَلِّقَنِي، وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ: إِلَى مَنْ تَكِلُنِي وَيَقُولُ الْعَبْدُ: أَتُنْفِقُ عَلَيَّ
وَأَسْتَعْمِلُنِي قِيلَ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ هَذَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «لَا، هَذَا مِنْ كِبَيْي»

330. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anh] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Sadakanın en hayırlısı, çok olan maldan verilendir. Veren el, alan elden daha hayırlıdır. (Sadaka vermeye) geçimini üzerine aldığın kimselerden başla!’ buyurdu.

Kadın: ‘Ya harcamalarımı karşıla ya da beni boşarsın!’ der.

Oğul: ‘Beni kime bırakacaksın?’ der.

Köle: ‘Harcamalarımı karşıla ve beni işlerinde kullan!’ der.

Ebu Hureyre [radiyallahu anh]’a:

- ‘(Hadisin) bu (ikinci bölümü)nü, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’den mi (işittin/aldın)?’ diye soruldu. O da:

- ‘Hayır. Bu benim kesemdendir!’ diye cevap verdi.”[304]

Açıklama:

Hadisimizin ilk cümlesinde yer alan “yedü’l-ulyâ” (üstteki el) ifadesi ile “yedü’s-süflâ” (alttaki el) ifadesiyle Resûlullah Efendimiz, yoksullara yardım eden kimselerin, o yardımı kabul edenlerden daha değerli olduğunu belirtmektedir. Buna göre “üstteki el” ifadesi, “veren el” ve “alttaki el” ifadesi de “alan el” anlamında kullanılmıştır. Dolayısıyla hadisimizdeki “veren el, alan el” sözü, şahısları temsil etmektedir.

Buna göre çalışan, kazanan ve malını Allah rızası için dağıtanlar, çalışmayıp dilenen şahıslardan üstündür.

Çalışıp verenleri en üst derecede kabul edersek, el açıp dilenmeyen iffetli kimseler onlardan hemen sonra gelir. Daha sonra da dilenmemekle beraber, fakir oldukları için yapılan yardımları kabul edenler gelir.

En aşağıda ise dilenmekten çekinmeyenler ile malını muhtaçlara vermeyenler gelir.

Sadaka vermeye ve infakta bulunmaya “en yakın”lardan, özellikle de kendilerini geçindirmek zorunda olduğumuz kimselerden başlamak gerektiği bu hadis-i şerifte bir kere daha belirtilmektedir.

Harcamanın hangi sırayla yapılması gerektiği bu hadis-i şerifte daha açık şekilde belirtilmiş, insanın elindeki imkânı önce kendisinin, hanımının, çocuklarının ve hizmetinde bulunanların ihtiyaçlarına, daha sonra da akrabalarına sarfetmesi tavsiye edilmiş, şayet artarsa başkalarına dağıtması uygun görülmüştür.

[305]

Özetle; varlıklı olanlar mallarından fakirlerin hakkını vermelidir. Muhtaçlara verenler, muhtaç olup alanlardan hayırlıdır. Bir kimse önce aile fertlerinin ihtiyacını temin etmeli, parası artarsa başkalarının yardımına koşmalıdır. Yoksul olanlar kimseye avuç açmamalı, insanlara yüz suyu dökmemelidir. İnsanlardan dilenmek yerine Allah’tan istemelidir. Allah Teâlâ böyle kullarına gönül zenginliği verir ve onları kimseye muhtaç etmez.

۳۳۱- أَخْبَرَنِي عِمْرَانُ بْنُ بَكَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ رَوْحٍ قَالَ:
حَدَّثَنَا مُعِيزَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَجْلَانَ،
عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ،

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْيَدُ الْعُلْيَا
خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، وَإِذَا بِمَنْ تَعُولُ» قَالَ زَيْدٌ: فَسِيلَ أَبُو
هُرَيْرَةَ: مَنْ تَعُولُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ قَالَ: امْرَأَتُكَ تَقُولُ: أَتُنْفِقُ عَلَيَّ

أَوْ طَلَّقْنِي، وَعَبْدُكَ يَقُولُ: «أَطْعِمْنِي وَاسْتَعْمِلْنِي» وَإِنَّكَ يَقُولُ:
«إِلَى مَنْ تَذَرْنِي»

331. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- '**Veren al, alan elden daha hayırlıdır. (Sadaka vermeye) geçimini üstlendiğin kimselerden başla!**' buyurdu.

(Hadisin ravisi) Zeyd bin Eslem dedi ki: Ebu Hureyre [radiyallahu anh]'a: 'Geçimini üstlendiğin kişi kimdir?' diye soruldu. Ebu Hureyre [radiyallahu anh]: 'Hanımındır. O: 'Ya bana harcama yap ya da beni boşla!' der. Kölendir. O da: 'Bana yemek yedir ve beni işlerinde kullan!' der. Oğlundur. O da: 'Beni kime bırakacaksın?' der' diye cevap verdi."^[306]

Açıklama:

İnfak ve harcamaya geçimi üstlenilen kişilerden başlanması, önce aslî görevin yerine getirilmesi demektir. Kendisi, ailesi ya da akrabası ihtiyaç içinde kıvranırken başkalarına yardım etmeye kalkmak uygun bir hareket değildir. Her şeyin bir sırası ve usulü vardır. Borcu olan kimseye önce borcunu ödemek düşer. Bu farzdır. Sadaka vermek ise nâfiledir. Aynı şekilde, kişi kendisinin ihtiyaçlarını, hanımının ve çocuklarının ihtiyaçlarını görmezden gelerek başkalarına harcama yapmaya kalkmamalıdır. Önce geçimini üstlendiği kişileri dikkate almalıdır.

۳۳۲- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ:
حَدَّثَنَا سَعِيدٌ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ عَجَلَانَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ
أَبِي صَالِحٍ،

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «خَيْرُ
الْصَّدَقَةِ مَا كَانَ مِنْهَا عَنْ ظَهْرِ غِنًى، وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ
السُّفْلَى، وَإِبْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ» فَقِيلَ: مَنْ أَعُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ:
«امْرَأَتُكَ مِنْ تَعُولُ» تَقُولُ: أَطْعِمْنِي، وَإِلَّا فَارْقِنِي خَادِمَكَ
يَقُولُ: «أَطْعِمْنِي، وَاسْتَعْمِلْنِي وَوَلَدُكَ يَقُولُ: إِلَى مَنْ تَتْرُكُنِي؟»

332. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anh] dedi ki:

"Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- '**Sadakanın en hayırlısı, ihtiyaç fazlası maldan verilir. Verel el, alan elden daha hayırlıdır. (Sadaka vermeye) geçimini üstlendiğin kimselerden başla!**' buyurdu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e:

- '**Geçimini üstlendiğim kişiler kimlerdir, ey Allah'ın Resûlü?**' diye soruldu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- 'Hanımın, geçimini üstlendiğin kimselerdendir. O: 'Yemeğimi yedir, yoksa benden ayrıl!' der. Hizmetçindir. O da: 'Bana yemek yedir ve beni işlerinde kullan!' der. Oğlundur. O da: 'Beni kime terk edip gideceksin?' der' buyurdu."^[307]

Açıklama:

"**Sadakanın en hayırlısı, ihtiyaç fazlası maldan verilir**" ifâdesi, insanın bakmakla yükümlü olduğu kimselere harcamaya parayı bir yana ayırdıktan sonra arta kalan maldan vereceği sadaka daha makbuldür anlamına gelmektedir. Yâni sadaka veren şahsın kendisi ve ailesi muhtaç durumda olmamalıdır. Ayrıca kimseye borcu da bulunmamalıdır. Zira borcu varken sadaka vermeye kalkmak alacaklıya karşı haksızlıktır. Verilen o sadaka kendisinin değil, alacaklının hakkıdır.

Bir kimse bütün malını fakirlere dağıtma yetkisine sahiptir. Fakat daha sonra muhtaç duruma düşebilir ve keşke bütün malımı vermeseydim, diye yaptığı hayırdan pişmanlık duyabilir. Bu sebeple **malın üçte birinden fazlasının verilmemesi** uygun bulunmuştur. Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer gibi mallarının tamamını veya yarısını dağıtan büyük insanlar, insanlık tarihinde nâdir görülen şahsiyetlerdir.

"**Sadakanın en hayırlısı, ihtiyaç fazlası maldan verilir**" ifadesi şöyle de anlaşılabilir:

Fakire verilen sadaka onun işine yarayacak miktarda olmalı, zavallının bir açığını kapamalıdır.

İnsanlardan bir şey istemeyip sadece Allah'tan yardım bekleyen kulunu, Cenâb-ı Hak kimseye muhtaç etmez. Ona iffet ve kanaat duygusu verir. Böylece onu mânen doyurur. Ona elindeki imkânla yetinmeyi öğretir. Bu asil ve değerli duygu, insanı hiçbir zaman küçültmez.

Elindeki imkâna kanaat etmeyenler ise ne kadar varlıklı olurlarsa olsunlar, daima açgözlüdürler, doymak

bilmezler.

Tokgözlü olanları Cenâb-ı Hak kimseye muhtaç etmez. Zira nefis öyle bir şeydir ki, yuları çekilirse baş eğer, itaat eder. Dizginleri serbest bırakılırsa sahibini peşinden sürükler; tehlikeli bataklıklara dalmaktan, korkunç uçurumlara atılmaktan geri durmaz.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/280 (9164). Ayrıca bk. Müslim, Talâk 29 (1478); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 22/391 (14515); 23/444 (14692); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 4/174 (2253).

İbnü'l-Arabî, Ahkâmü'l-Kur'an, 3/1524.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/280 (9165). Ayrıca bk. Buhârî, Nafakât 2; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 12/396 (7429).

Nesâî, Zekât 60.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/281 (9166). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 13/27 (7741), 16/458 (10785).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/281 (9167). Ayrıca bk. Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, (196); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 16/479 (10818); Beyhakî, Şuabu'l-İmân, 7/774 (15710), 775 (15711); Dârekutnî, es-Sünen, 4/452 (3780); İbnü'l-Cârûd, el-Müntekâ, 1/188 (751).

91. KADININ, (DİN KARDEŞİ OLAN) KIZ KARDEŞİNİN (KOCASINDAN) BOŞANMASINI İSTEMEK

٣٣٣- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ،

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَسْأَلِ الْمَرْأَةُ طَلَّاقَ أُخْتِهَا لِتَسْتَفْرِغَ صَخْفَتَهَا، وَلِتُنْكِحَ، فَإِنَّمَا لَهَا مَا قَدَّرَ لَهَا

333. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anh]'ın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Kadın, (dın kardeşı olan) kız kardeşi bir kadının çanağındaki nimeti kendi kabına boşaltmak için onun kocasından boşanmasını istemesin. (Kendisine talip olan kişiyle) nikâhlansın. Çünkü ona, takdir olunan şey ulaşır.”^[308]

Açıklama:

Bir kadının herhangi bir erkek ile onun hanımının arasını açmak istemesi şu sebeplerden ileri gelebilir.

1. O erkeğin karısını boşayıp da kendisiyle evlenmesi için,
2. Karısını boşatmak ve o erkeğin sadece kendisine kalmasını sağlamak için,
3. Saadetini kışkandığı kadını bu saadetten mahrum etmek için.

Metinde geçen **“Kadın, (dın kardeşi olan) kız kardeşi bir kadının çanağındaki nimeti kendi kabına boşaltmak için onun kocasından boşanmasını istemesin”** cümlesi, bu hadis-i şerifte birinci ve ikinci sebeplerin tahrikiyle bir kadını kocasından boşatan kadınların kastedildiğine delâlet etmektedir. Dolayısıyla bu cümleden maksat, bir kadının bir erkeğe karısını boşattırarak onunla kendisi evlenmek ve o kadının nafaka ve benzeri şeylerinden istifade etmek istemesidir. Bu mana mecazen **“kabına boşaltmak”** tabiriyle ifade olunmuştur.

“Kız kardeş”ten maksat ise aynı anne ve babadan dünyaya gelen, aralarında kan bağı bulunan hakiki manadaki kız kardeş değil, kendisinin dışında herhangi bir Müslüman kadındır. Nitekim İbni Hibbân'ın rivayet ettiği şu hadis-i şerif de bunu ifade etmektedir:

“Hiçbir kadın, kız kardeşinin kabını boşaltmak için onun boşanmasını isteyemez. Çünkü her Müslüman kadın, diğer bir Müslüman kadının kardeşidir.”^[309]

Bu bakımdan her kadın kendine çıkacak talibi beklemeli, bir kadın kocasından boşattırarak onun yerine kendisinin geçmesini arzu etmemelidir. Esasen bir kadını boşattırarak onun yerine geçmek bir kadının elinde değildir. Allah istememişse kişi ne kadar uğraşsa da buna muvaffak olamaz. Metinde geçen **“ona, takdir olunan şey ulaşır”** cümlesinin anlamı da budur.

Ancak kadının kocasından boşanmasını mübah kılan durumların ortaya çıkması halinde, o kadına nasihat kabilinden kocasından boşanması tavsiye edilebilir. Kadının kocasından zarar görmesi veya kocasının karısından zarar görmesi, erkeğin aşırı derecede ayrılmak arzusunda bulunması gibi haller bu gibi tavsiyeyi mübah kılan sebeplerdir.

٣٣٤- أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ شُعَيْبٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ، وَسَعِيدٌ،

أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا تَسْأَلِ الْمَرْأَةُ طَلَّاقَ الْأُخْرَى لِتَكْتَفِيَ مَا فِي إِنَائِهَا»

334. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anh] dedi ki:

“Ben Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in şöyle buyurduğunu işittim: **Kadın, başka bir kadının kabındaki yemeğini elde etmek için (onun kocasından) boşanmasını istemesin.**”^[310]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/281 (9168). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 54; Müslim, Nikâh 38 (1408); Ebu Dâvud, Talâk 2 (2176); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 42/190 (7248); İbni Hibbân, es-Sahîh, 9/376 (4068, 4069); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 10/292 (5887), 13/465 (8100).

İbni Hibbân, es-Sahîh, 9/378 (4070).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/281 (9169). Ayrıca bk. Müslim, Nikâh 39 (1408), 51, 52 (1413); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 13/130 (7700); İbni Hibbân, es-Sahîh, 9/378 (4070); İbnü'l-Cârûd, el-Müntekâ, 1/170 (678).

92. KADINI KOCASINA KARŞI KIŞKIRTAN KİMSE

٣٣٥- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ
قَالَ: حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ زُرَيْقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِيسَى بْنِ عَبْدِ
الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَعْمَرٍ،
عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ خَبَّبَ
عَبْدًا عَلَى أَهْلِهِ فَلَيْسَ مِنَّا، وَمَنْ أَفْسَدَ امْرَأَةً عَلَى زَوْجِهَا فَلَيْسَ مِنَّا

335. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anhu]'ın dediğine göre Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Köleyi efendisine karşı kıskırtan kişi bizden değildir. Kadını da kocasına karşı bozgunculuğa sevk eden kişi bizden değildir.”^[311]

Açıklama:

Burada bir köleyi efendisine, işçiye patronuna veya bir kadını kocasına karşı kıskırtarak onunla arasını açmak ve aleyhine davranışta bulunmak kastedilmektedir.

Bir kimsenin bir kadını kocasından soğutarak, ondan ayırmak maksadıyla, o kadının yanında kocasının kötülüklerinden veya çirkinliğinden bahsetmesi haram olduğu gibi, çeşitli hilelerle bir köleyi kandırıp efendisine karşı kıskırtması da haramdır. Çünkü bu gibi hareketler aile fertlerinin aralarının açılmasına, aile ocaklarının sönmesine ve dolayısıyla toplumda tehlikeli bozulmalara sebep olur.

Bundan dolayıdır ki Müslümanlar'ın arasının açılmasına sebep olan, birinin dönürlüğü üzerine dönürlükte bulunmak, birinin talip olduğu bir mala talip olmak, müşteri kızıştırmak gibi bütün davranışlar yasaklanmıştır.

Hadis-i şerifte bir erkeğin, bir kadını kocasına karşı kıskırttığından bahsedilmekle yetinilip de erkeklerin karlılarından soğutulduğundan bahsedilmemesi, genellikle kıskırtılanların kadınlar olmasındandır. Aslında bir erkeğin karısı ile arasını açmaya çalışmak da aynı derecede haramdır.

“Bizden değildir” ifadesi, İslam ahkâmı üzerinde değildir demektir. Çünkü hilekârlık, İslam çizgisi üzerinde gerçek anlamda yürüyen kimsenin özelliği olmayıp aksine bu çizginin dışında kalanların özelliğidir.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/282 (9170). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Talâk 1 (2175), Edeb 125-126 (5170); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 15/80 (9157); İbni Hibbân, es-Sahîh, 2/327 (568), 12/370 (5560); Hâkim, el-Müstedrek, 2/214 (2795); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/22 (15813); el-Âdâb, (80).

93. KADININ YANINA KİM GİREBİLİR?

٣٣٦- أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا هُشَيْنٌ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ،

عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا لَا

يَبِيتُ رَجُلٌ عِنْدَ امْرَأَةٍ إِلَّا أَنْ يَكُونَ نَكِحًا، أَوْ ذَا مَحْرَمٍ»

336. ... Câbir bin Abdullah [radıyallahu anhl]'ın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Haberiniz ola ki! Bir erkek, bir kadının yanında (yalnız) kalmasın. Nikahlı kocası veya mahrem biri olması durumu hariç.”^[312]

Açıklama:

Hadis-i şerif, evlenilmesi caiz olan bir kadınla meşru bir neden yok iken başbaşa kalmanın doğru olmadığını ve mahremleri ile bir arada kalmanın ise mübah olduğunu ifade etmektedir.

Âlimler bu hususta ittifak etmişlerdir.

“**Mahrem**” ifadesinden maksat, o kadınla evlenmesi ebediyen haram olan erkeklerdir.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/282 (9171). Ayrıca bk. Müslim, Selâm 19 (2171); İbni Hibbân, es-Sahîh, 12/400 (5587), 403 (5590); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 3/376 (1848), 384 (1859); Abd bin Humeyd, el-Müsned, (1073); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 7/158 (13561); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 4/48 (17658).

94. KADININ KAYIN(LAR)I

٣٣٧- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ

أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ،

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِيَّاكُمْ وَالْدُخُولَ عَلَى النِّسَاءِ» فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: أَرَأَيْتَ

الْحَمَوُ؟ قَالَ: «الْحَمَوُ الْمَوْتُ»

337. ... Ukbe bin Âmir [radiyallahu anh] anlatıyor:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Kadınların yanlarına (yalnız başına) girmekten sakının!’ buyurdu. Bunun üzerine Ensar’dan bir adam:

- ‘Kadının kayın(ları)ı için ne dersin?’ dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Kayın(ın bir kadının yanına tek başına girmesi), ölümdür!’ buyurdu.”^[313]

Açıklama:

Hadisin Arapça metninde geçen “hamv” (kayın) kelimesi, damadın babaları ile oğullarından geri kalan akrabasıdır.

Tirmizî: ‘Hamv’ın, kocanın babası demek olduğu söylenir. Galiba gelini ile başbaşa kalması mekruh görülmüştür.

Lays bin Sa’d da bu hususta şunları söylemiştir: “Lügat âlimleri ittifak etmiştir ki, ‘hamv’: Kadının kocasının babası, amcası, kardeşi, kardeşinin oğlu, amcasının oğlu ve bunlara benzer akrabasıdır.”^[314]

“Kayın ölümdür” ifadesinden maksat; kayından fitne ve kötülük gelmesinin başkalarından daha fazla mümkün olduğudur. Çünkü kimse yadırgamadan kolaylıkla kadının yanına girip çıkabilir ve onunla başbaşa kalabilir. Dolayısıyla başkalarından daha ziyade ondan korkulur demektir.

Nevevî de der ki: “Burada “hamv” ifadesinden maksat, kocanın babaları ile oğullarından geri kalan akrabasıdır. Babalar ile oğullara gelince, onlar karısına mahremdirler. Onlarla bir arada kalması caizdir. Ölümle de vasıflanamazlar. Burada anlatılmak istenen husus; kardeş, kardeş oğlu, amca, amcaoğlu ve bunlara benzer mahrem olmayan kimselerdir. Halkın âdeti bu hususta kayıtsız davranarak kolaylık göstermektir. (Bazı yörelerde ise) bir kimsenin genellikle kardeşinin karısıyla başbaşa kal(ması diğer insanlara nazaran daha fazla olur. İşte ölüm de budur. Böylesi men edilmeye başkasından daha lâyıktır. Hadisin doğru manası da budur...” (Nevevî, Şerhu Müslim, 14/153-154)

Kâdî İyâz da der ki: “Bu hadisin manası şudur: Bir kadının kayınları ile başbaşa kalması, dinde fitne ve helake sebep olur. Bunu Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] ölüm helakine benzetmiştir. Ve bu söz, ciddi şekilde kaçınılması gereken bir konumda söylenmiştir.”

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/282 (9172). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 111; Müslim, Selâm 20 (2172); Tirmizî, Radâ’ 16 (1171); Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned, 4/149, 153; İbni Hibbân, es-Sahîh, 12/401 (5588); Beyhakî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 7/145 (13518); Şuabu’l-İmân, 7/309 (5054); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 4/48 (17659).

Müslim, Selâm 21 (2172).

95. YALNIZ OLAN KADININ YANINA GİRMEK

٣٣٨- أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ:
حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، أَنَّ بَكْرَ بْنَ سَوَادَةَ، حَدَّثَهُ أَنَّ عَبْدَ
الرَّحْمَنِ بْنَ جُبَيْرٍ،

حَدَّثَهُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، حَدَّثَهُ أَنَّ نَفْرًا مِنْ بَنِي
هَاشِمٍ دَخَلُوا عَلَى أَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ، فَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ وَهِيَ تَحْتَهُ
يُؤَمِّدُ، فَكَّرَهُ ذَلِكَ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَقَالَ: «إِنِّي لَمْ أَرِ إِلَّا خَيْرًا» فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَرَّأَهَا مِنْ ذَلِكَ، ثُمَّ
قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ» فَقَالَ: «لَا يَدْخُلَنَّ
رَجُلٌ بَعْدَ يَوْمِي هَذَا عَلَى مُغَيَّبَةٍ إِلَّا، وَمَعَهُ رَجُلٌ أَوْ رَجُلَانِ»

338. ... Abdullah bin Amr İbni'l-Âs [radiyallahu anhu] haber verdi ki:

"Hâşimoğulları'ndan bir topluluk, Esmâ binti Ümeys [radiyallahu anhu]'nın yanına girdi. Ebu Bekir [radiyallahu anhu] da içeri girdi. O zamanda Esmâ binti Ümeys [radiyallahu anhu], Hz. Ebu Bekir [radiyallahu anhu]'ın nikâhı altında idi. Hz. Ebu Bekir [radiyallahu anhu] bu durumdan hoşlanmadı ve bu meseleyi Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e anlattı. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- '**Bu günümünden sonra bir erkek, beraberinde bir erkek veya iki erkek daha olmadan yalnız olan bir kadının yanına girmesin!**' buyurdu."^[315]

Açıklama:

Hadisin Arapça metninde geçen "**muğîbe**" kelimesi, kocası evde olmayan kadın demektir. Kocasının şehir dışında uzak bir yere gitmesiyle evinden çıkıp şehir içinde bulunması arasında hükmen bir fark yoktur. Nitekim bu olayda Hz. Ebu Bekir [radiyallahu anhu] evinde bulunmamış, fakat şehirden de dışarı çıkmamıştır.

Nevevî der ki: "Hadisin zahirine bakılırsa beraberinde iki-üç kimse bulunan bir adam kendisine (evlenmesi yasak olan) yabancı sayılan bir kadınla bir yerde bulunabilecektir. Âlimlerimize göre meşhur olan görüş ise bunun haram olmasıdır. Şu halde hadis, dürüstlük ve doğruluklarından dolayı kendilerinden kötülük beklenmeyen bir topluluk, bir kadının yanına girebilir diye yorumlanır. Kadı İyâz da bu yoruma benzer bir işaretle bulunmuştur."^[316]

İslam dini, evlenmeleri dinen mümkün olan fakat aralarında evlilik bağı bulunmayan bir kadınla bir erkeğin kapalı bir mekânda yalnız kalmasını doğru bulmaz. Çünkü İslam dini ırz, namus ve şerefın korunmasına büyük önem vermiştir. Dolayısıyla bu yasaklama, kadın ve erkeğin ırz, namus ve şerefının korunmasına yönelik alınmış bir tedbirdir.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/283 (9173). Ayrıca bk. Müslim, Selâm 22 (2173); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 11/168 (6595), 355 (6744); İbni Hibbân, es-Sahîh, 12/398 (5585); Beyhaki, Şuabu'l-İmân, 7/315 (5062).

Nevevî, Şerhu Müslim, 14/155.

96. ERKEĞİN KADINLA (TENHA BİR YERDE) BAŞBAŞA KALMASI

٣٣٩- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو،
عَنْ أَبِي مَغْبَدٍ:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَا
يَخْلُونُ رَجُلٌ بِمَرْأَةٍ

339. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh], Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in şöyle buyurduğunu işitti:

"Bir erkek, bir kadınla (tenha bir yerde) başbaşa kalmasin."^[317]

Açıklama:

Hadisin Arapça metninde geçen "halvet" kelimesi sözlükte; "bir yerin boş olması, o yerde hiç kimsenin, hiçbir şeyin bulunmaması; yalnız kalma veya biriyle baş başa kalma" anlamlarına gelir. Dinî literatürde, aralarında nikâh bağı ve devamlı evlenme engeli bulunmayan bir erkekle kadının baş başa kalmasını ifade etmektedir. Halvete ifdâ da denir. 1917 tarihli Hukûk-ı Âile Kararnâmesi'nde halvet yerine ictimâ terimi kullanılmıştır (s. 1021; ayrıca bk. md. 83, 84).

Evli olmayan ve aralarında devamlı bir evlenme engeli de bulunmayan bir erkekle bir kadının başkalarının giriş ve görüşüne açık olmayan kapalı bir mekânda baş başa kalması İslamiyet'te yasaklanmış, İslam âlimleri bir koruma tedbiri mahiyetindeki bu yasaklamanın kapsamı, derecesi ve amacı üzerinde farklı fikirler ileri sürmüşlerdir.

Geniş anlamda halvetin, yani evlenmeleri dinen mümkün olan fakat aralarında evlilik bağı bulunmayan bir kadınla bir erkeğin kapalı bir mekânda yalnız kalmasının, cinsî birleşme olmadığı sürece mehir, iddet, nesep gibi hukukî bir sonuç doğurmayacağı açıktır. Ancak böyle bir beraberlik harama yol açacak durumların önlenmesi, tarafların iffetinin korunması amacıyla câiz görülmemiştir. Bu yasaklamayı İslamiyet'in ırz, namus ve şerefın korunmasına büyük önem atfetmiş ve bunun için bir dizi tedbir almış olmasıyla açıklamak gerekir. Hz. Peygamber bir erkekle, dinen evlenilmesi meşrû (nâmahrem) olan bir kadının arada nikâh bulunmaksızın baş başa kalmasını yasaklamıştır.^[318]

Aynı şekilde birbirlerine karşı şehvet duyan kadınla kadının ve erkekle erkeğin halvette kalmaları da haram sayılmıştır. Ancak yanlarında başkasının bulunması halinde halvet gerçekleşmez. Nişanlıların halveti de birbirlerine yabancı olanların halveti hükmündedir. Bir kadının sahîh halvet teşkil etmeyecek şekilde, meselâ girişin engellenmediği, insanların görebileceği, ancak konuşulanların duyulamayacağı bir yerde güvenilir bir erkekle bir arada bulunup ona soru sormasının veya şikâyetini arz etmesinin dinen bir sakıncası yoktur (Aynî, Umdetü'l-Kârî, 16/418).^[319]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/283 (9174). Ayrıca bk. Buhârî, Cezâu's-Sayd 26, Cihâd 140, Nikâh 111; Müslim, Hac 424 (1341); İbn Mâce, Menâsik 7 (2900); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 2/222, 346; İbni Hibbân, es-Sahîh, 6/441 (2731), 9/72 (3756, 3757), 12/402 (5589); İbni Huzeyme, es-Sahîh, 4/137 (2529, 2530); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 3/200 (5413), 5/370 (10134, 10135), 7/145 (13517); Tayâlisî, el-Müsned, 4/453 (2855); Humeydî, el-Müsned, 1/427 (473).

Buhârî, Nikâh 111, 112; Müslim, Hac 424; Selâm 19.

Orhan Çeker, "Halvet", DİA, 15/384, 386

97. BU KONUDA HZ. ÖMER'DEN NAKLEDİLEN METİNLERİN FARKLI OLMASI

٣٤٠- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ،

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: خَطَبَ عُمَرُ النَّاسَ بِالْجَابِيَةِ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ فِي مِثْلِ مَقَامِي هَذَا ثُمَّ قَالَ: أَحْسِنُوا إِلَى أَصْحَابِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَفْشُو الْكَذِبُ حَتَّى إِنَّ الرَّجُلَ لَيَخْلِفَ عَلَى الْيَمِينِ قَبْلَ أَنْ يُسْتَخْلَفَ عَلَيْهَا، وَيَشْهَدُ عَلَى الشَّهَادَةِ قَبْلَ أَنْ يُسْتَشْهَدَ عَلَيْهَا، فَمَنْ أَرَادَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَالَ بِخُبْرَةِ الْجَنَّةِ فَلْيَلْزِمِ الْجَمَاعَةَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ، وَهُوَ مِنَ الْإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ، أَلَا لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ، فَإِنْ تَالَهُمَا الشَّيْطَانُ، أَلَا وَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ تَسْوَهُ سَيِّئَتُهُ، وَتَسْرُهُ حَسَنَتُهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ

340. ... Câbir bin Semure [radiyallahu anh] dedi ki:

“(Halife) Hz. Ömer [radiyallahu anh], (Şam yakınlarındaki) Câbiye’de^[320] insanlara hutbe verip:

- ‘Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] (bir gün) şu durduğum yer gibi ayakta durdu, sonra da:

- ‘Ashabıma, sonra onları takip eden (tabiûna), sonra da onları takip eden (etbau’t-tâbiîne) iyi davranın. (Bunlardan) sonra yalan yaygınlaşacaktır. Öyle ki kişi, kendisinden yemin etmesi istenilmediği halde yemin edecektir. Yine kendisinden şahitlik etmesi istenilmediği halde şahitlik edecektir.

Buna göre cennet nimetlerini elde etmek isteyen, (İslam) cemaatine (inanç ve amel yönünden) sarılsın. Çünkü şeytan, tek olan kişiyle beraberdir. İki kişiden uzaktır. Haberiniz olsun ki! Bir erkek bir kadınla (tenha yerde) başbaşa kalmasın. Çünkü üçüncüleri şeytandır. Eğer sizden birinin işlediği kötülük onu üzüyor ve iyiliği de sevindiriyorsa o kişi mümindir!’ buyurdu’ dedi.”^[321]

Açıklama:

Kur’an’ın önerdiği hayat anlayışında temel öge ve muhatap olarak insan alınmıştır. Bu bakımdan Kur’an’da, kadın-erkek ayrımı yapılmadan çeşitli hak ve sorumluluklardan, insan ilişkileriyle ilgili birçok ilke ve kuraldan söz edilir.

Bu yüzden İslam’da kadın da erkek de, çocuk da yetişkin ve yaşlı kimse de hiçbir cins, renk, yaş ve statü farkı gözetilmeksizin benzer bir ilgi ve öneme sahiptir.

Dinî telakkiler, hak ve ödevler kural olarak o dine inanan herkesi eşit şekilde ilgilendirir, sadece erkeklere veya kadınlara özgü sayılmaz.

Kadın, yaratılış itibarıyla erkeğe göre ikinci derecede bir değere sahip değildir.

İslam, erkeğin ve kadının karşı cinse olan ihtiyaç ve temayülünü tabii bir vâkıa olarak karşılamakla birlikte, ^[322] bunun meşrû bir zeminde, düzen ve ölçü içinde gerçekleşmesini gaye edinmiş, hem bireylerin hem de toplumun ortak yararlarını koruyan bir dizi tedbir ve düzenleme getirmiştir. Bunun için de Kur’an ve hadislerde kadın, cinsel tatmin ve zevk aracı olarak değil anne, eş, evlât gibi belli bir insanî değer olarak takdim edilir. İslam, kadının güzelliğinin ve vücudunun zevk ve eğlenceye, ticarete, cinsel tahrik ve pazarlamaya konu edilmesine de şiddetle karşı çıkmıştır. Kadınların örtünmesiyle ilgili dinî emirlerin yanı sıra, bir kadına kocası dışındaki erkeklerin şehvetle bakmasının haram kılması da ^[323] bu anlamı taşır.

Burada söz konusu edilen kısıtlama ile erkek ve kadınların bir arada yaşaması, birbirlerini görmeleri ve seslerini duymaları değil, kadın-erkek ilişkilerinde fitne, tahrik ve ölçsüzlük önlenmek istenmektedir. Yoksa Hz. Peygamber’in ve sahâbîlerin genç ve yaşlı hanımlarla konuştuğuna dair pek çok örnek vardır. ^[324] Kadınların ticaret, eğitim, seyahat, sosyal ve beşerî ilişkiler gibi normal ve sıradan ihtiyaçlar için erkeklerle sesli konuşmalarının veya örtünmesi gerekli yerlerini örtmeleri şartıyla birbirlerini görmelerinin câiz olduğu açıktır.

Ancak kadın ve erkeğin sosyal hayattaki yakınlık ve ilişkisi gayri meşrû beraberlikler, kötü arzu ve planlar için bir başlangıç teşkil edecek boyut kazandığı zaman bu davranış kendi özü itibarıyla değil, yol açacağı kötülükler sebebiyle yasaklanmış olmaktadır. Şu var ki, "fitne" kavramının devir ve muhitlere göre farklı tanım ve kapsamının olabileceği düşünülürse, kadının sesi, kadının erkeklerle konuşması ve sosyal hayata katılımı konusunda da zaman ve zemine göre farklı ölçü ve yaklaşımların benimsenebileceği söylenebilir. [325]

İşte bu hadis, kadın ve erkeğin şeref, haysiyet, namus ve ırzına yönelik tedbir amaçlı olarak başbaşa kalmalarının doğru olmadığını ifade etmektedir. Bununla birlikte kişi, eğitimci-öğrenci, güvenlik görevlisi-vatandaş, doktor-hasta veya resmî dairelerde kendisinden ve kadından olumsuz bir durumun ortaya çıkmamasından emin olunca, başbaşa kalmaları caizdir.

Ayrıca bu hadis, Resûl-i Ekrem [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hatırı için sahabe, tâbiûn ile etbau't-tabîin şeklinde oluşan bu üç kuşakta yaşayan Müslümanlar'a değer ve saygı göstermenin gerekliliğini ifade etmektedir.

٣٤١- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ
بْنِ حَازِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ عُمَيْرٍ،
يُحَدِّثُ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: خَطَبَنَا عُمَرُ بِالْجَابِيَةِ فَقَالَ: قَامَ
فِينَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ مِثْلَ حَدِيثِ جَرِيرٍ

341. ... Câbir bin Semure [radiyallahu anh] dedi ki:

"(Halife) Hz. Ömer [radiyallahu anh] Câbiye'de bize hutbe verip:

- '**Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] (bir gün) aramızda ayağa kalkıp ...**' dedi (ve 326 nolu) Cerîr hadisinin aynısını zikretti." [326]

٣٤٢- أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الصُّبَّاحِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ
الْأَعْلَى بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ وَهُوَ ابْنُ حَسَّانَ، عَنْ
جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ،
عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: خَطَبَنَا عُمَرُ بِالْجَابِيَةِ فَقَالَ: قَامَ فِينَا
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَقَامِي فَيَكُمُ الْيَوْمَ فَقَالَ:
«أَحْسِنُوا إِلَيَّ أَصْحَابِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَفْشُو الْكَذِبُ
حَتَّى يَشْهَدَ الرَّجُلُ عَلَى الشَّهَادَةِ لَا يَسْأَلُهَا، وَحَتَّى يَخْلِفَ عَلَى
الْيَمِينِ لَا يَسْأَلُهَا، فَمَنْ أَرَادَ بُخْبُوحَةَ الْجَنَّةِ فَلْيَلْزِمِ الْجَمَاعَةَ، فَإِنَّ
الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ وَهُوَ مِنَ الْإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ أَلَا لَا يَخْلُونُ أَحَدُكُمْ
بِالْمَرْأَةِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ ثَالِثُهُمَا، وَمَنْ سَرَتْهُ حَسَنَتُهُ وَسَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ
فَهُوَ مُؤْمِنٌ»

342. ... Câbir bin Semure [radiyallahu anh] dedi ki:

"(Halife) Hz. Ömer [radiyallahu anh], (Şam yakınlarındaki) Câbiye'de insanlara hutbe verip:

- '**Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] (bir gün) bugün içinizde durduğum gibi aramızda ayakta durup:**

- '**Ashabıma ve sonra onları takip eden (tabiûna) iyi davranın. (Bunlardan) sonra yalan yaygınlaşacaktır. Öyle ki kişi, kendisinden şahitlik etmesi istenmediği halde şahitlik edecektir. Yine kendisinden yemin etmesi istenmediği halde yemin edecektir.**

Buna göre cennet nimetlerini elde etmek isteyen, (İslam) cemaatine (inanç ve amel yönünden) sarılsın. Çünkü şeytan, tek olan kişiyle beraberdir. İki kişiden uzaktır. Haberiniz olsun ki! Bir erkek bir kadınla (tenha yerde) başbaşa kalmasın. Çünkü üçüncüleri şeytandır. Eğer sizden birinizi yaptığı iyilik sevindiriyor ve işlediği kötülük üzüyorsa o kişi mümindir!' buyurdu' dedi." [327]

٣٤٣- أَخْبَرَنَا قُرَيْشُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْبَاوَزْدِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ الزُّبَيْرِ يَقُولُ:

سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ يَخْطُبُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فَقَالَ: «أَكْرِمُوا أَصْحَابِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَظْهَرُ الْكَذِبُ حَتَّى يَشْهَدَ الرَّجُلُ وَلَا يُسْتَشْهَدُ، وَيَخْلِفَ الرَّجُلُ، وَلَا يُسْتَخْلَفُ، فَمَنْ أَحَبَّ مِنْكُمْ بُخْبَحَةَ الْجَنَّةِ فَلْيَلْزِمِ الْجَمَاعَةَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ وَهُوَ مِنَ الْإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ، وَلَا يَخْلُونُ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ، فَإِنَّ تَالِفَهُمَا الشَّيْطَانُ، وَمَنْ سَرَّهُ حَسَنَتُهُ وَسَاءَتُهُ سَيِّئَتُهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ»

343. ... Ömer İbnü'l-Hattâb [radiyallahu anh] der ki:

"Ben (bir gün) Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hutbe verip:

- 'Ashabıma, sonra onları takip eden (tabiûna) ve sonra da onları takip eden (etbau't-tâbiîne) cömert davranın. (Bunlardan) sonra yalan yaygınlaşacaktır. Öyle ki kişi, kendisinden şahitlik etmesi istenilmediği halde şahitlik edecektir. Yine kendisinden yemin etmesi istenilmediği halde yemin edecektir.

Buna göre sizden cennet nimetlerini elde etmek isteyen kişi (İslam) cemaatine (inanç ve amel yönünden) sarılsın. Çünkü şeytan, tek olan kişiyle beraberdir. İki kişiden uzaktır. Bir erkek bir kadınla (tenha yerde) başbaşa kalmasın. Çünkü üçüncüleri şeytandır. Eğer sizden birinizi yaptığı iyilik sevindiriyor ve işlediği kötülük üzüyorsa o kişi mümindir!" [328]

❁

٣٤٤- أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ،

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ قَالَ: قَامَ فِينَا أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرُ عَلَى بَابِ الْجَابِيَةِ، فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ فِينَا كَقِيَامِي فَيْكُمْ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَكْرِمُوا أَصْحَابِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَفْشُو الْكَذِبُ حَتَّى إِنَّ الرَّجُلَ لِيَخْلِفَ قَبْلَ أَنْ يُسْتَخْلَفَ، وَيَشْهَدَ قَبْلَ أَنْ يُسْتَشْهَدَ، فَمَنْ سَرَّهُ أَنْ يَتَالَ بِبُخْبَحَةِ الْجَنَّةِ فَعَلَيْهِ بِالْجَمَاعَةِ، فَإِنَّ يَدَ اللَّهِ فَوْقَ الْجَمَاعَةِ، لَا يَخْلُونُ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ تَالِفُهُمَا أَلَا إِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ، وَهُوَ مِنَ الْإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ، أَلَا مَنْ سَاءَتُهُ سَيِّئَتُهُ وَسَرَّهُ حَسَنَتُهُ فَذَلِكَ الْمُؤْمِنُ

344. ... Abdullah İbnü'z-Zübeyr [radiyallahu anh] dedi ki:

"Müminlerin emiri Hz. Ömer [radiyallahu anh], (Şam yakınlarındaki) Câbiye (şehri)nin kapısında aramızda kalkıp:

- 'Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] (bir gün) içinizde şu durduğum yer gibi aramızda ayakta durdu ve:

- 'Ey insanlar! Ashabıma, sonra onları takip eden (tabiûna), sonra da onları takip eden (etbau't-tâbiîne) cömert davranın. (Bunlardan) sonra yalan yaygınlaşacaktır. Öyle ki kişi, kendisinden yemin etmesi istenilmediği halde muhakkak yemin edecektir. Yine kendisinden şahitlik etmesi istenilmediği halde muhakkak şahitlik edecektir.

Buna göre cennet nimetlerini elde etmek kimi sevindirirse o kişi (İslam) cemaatine (inanç ve amel yönünden) sarılsın. Çünkü Allah'ın eli, cemaatin üzerindedir. Bir erkek bir kadınla (tenha yerde) başbaşa kalmasın. Çünkü üçüncüleri şeytandır. Haberinizi olsun ki! Şeytan, tek olan kişiyle

beraberdır. İki kişiden uzaktır. Yine haberiniz olsun ki! İşlediği kötülük kimi üzüyor ve yaptığı iyilik de kimi sevindiriyorsa işte o kişi mümindir!’ buyurdu’ dedi.”^[329]

✽

٣٤٥- أَخْبَرَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ بَكْرِ
قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ،
عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ لَمَّا قَدِمَ الشَّامَ قَامَ فَقَالَ:
إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ فِينَا كَقِيَامِي فَيَكُنْكُمْ فَقَالَ:
«أَكْرَمُوا أَصْحَابِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَظْهَرُ
الْكُذِبُ، فَيَخْلِفُ الرَّجُلُ وَلَا يُسْتَحْلَفُ، وَيَشْهَدُ وَلَا يُسْتَشْهَدُ،
فَمَنْ أَرَادَ بُخْبُوحَةَ الْجَنَّةِ فَلْيَلْزِمِ الْجَمَاعَةَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْفَدَى،
وَهُوَ مِنَ الْإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ، وَلَا يَخْلُونُ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لَا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ
الشَّيْطَانَ ثَالِثُهُمَا»

345. ... İbni Şihâb ez-Zühri [rahimehullah] anlatıyor:

“(Halife) Hz. Ömer [radiyallahu anhu], Şam (bölgesinde Câbiye şehrin)de ayağa kalkıp:

- ‘Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] (bir gün) içinizde şu durduğum yer gibi aramızda ayakta durdu ve:

- ‘Ashabıma, sonra onları takip eden (tabiûna) ve sonra da onları takip den (etbau’t-tâbiîne) cömert davranın. (Bunlardan) sonra yalan ortaya çıkacaktır. Öyle ki kişi, kendisinden yemin etmesi istenilmediği halde yemin edecektir. Yine kendisinden şahitlik etmesi istenilmediği halde şahitlik edecektir.

Buna göre cennet nimetlerini elde etmek isteyen kişi (İslam) cemaatine (inanç ve amel yönünden) sarılsın. Çünkü şeytan, toplulukla birlikte. İki kişiden uzaktır. Bir erkek, kendisine helal olmayan bir kadınla (tenha yerde) başbaşa kalmamasın. Çünkü şeytan, onların üçüncüleridir’ buyurdu’ dedi.”^[330]

✽

٣٤٦- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ
قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَوْفَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ،
عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: خَطَبَنَا عُمَرُ بِالْجَابِيَةِ فَقَالَ: إِنِّي
قُتْتُ فَيَكُنْكُمْ كَمَقَامِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِينَا فَقَالَ:
«أَوْصِيَكُمْ بِأَصْحَابِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَفْشُو الْكُذِبُ حَتَّى
يَخْلِفَ الرَّجُلُ، وَلَا يُسْتَحْلَفُ، وَحَتَّى يَشْهَدَ وَلَا يُسْتَشْهَدَ عَلَيْكُمْ
بِالْجَمَاعَةِ، وَإِيَّاكُمْ وَالْفُرْقَةَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ وَهُوَ مِنَ
الْإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ، لَا يَخْلُونُ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ ثَلَاثَ مَرَارٍ إِلَّا كَانَ ثَالِثَهُمَا
شَيْطَانًا، مَنْ أَرَادَ بُخْبُوحَةَ الْجَنَّةِ فَلْيَلْزِمِ الْجَمَاعَةَ، مَنْ سَرَتْهُ
حَسَنَتُهُ وَسَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ فَذَلِكَ الْمُؤْمِنُ»

346. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anhu] dedi ki:

“(Halife) Hz. Ömer [radiyallahu anhu], (Şam yakınlarındaki) Câbiye (şehrin)de bize hutbe verip:

- ‘Doğrusu ben, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in (bir gün) içimizde durduğu gibi aramızda ayakta durdum. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Ashabıma ve sonra onları takip eden (tabiûna iyi davranmanızı) size tavsiye ederim. (Bunlardan) sonra yalan yaygınlaşacaktır. Öyle ki kişi, kendisinden yemin etmesi istenilmediği halde yemin edecektir. Yine kendisinden şahitlik etmesi istenilmediği halde şahitlik edecektir.

Size, (İslam) cemaatine (inanç ve amel yönünden) sarılmak gerekmektedir.

Fırkalaşmaktan/ayrışmaktan sakının. Çünkü şeytan, tek olan kişiyle beraberdir. İki kişiden uzaktır. Bir erkek bir kadınla (tenha yerde) başbaşa kalmasin. -(Bu cümleyi) üç defa (söyledi). Çünkü şeytan, onların üçüncüleridir. Cennet nimetlerini elde etmek isteyen kişi (İslam) cemaatine (inanç ve amel yönünden) sarılsın. Yaptığı iyilik kimi sevindiriyorsa ve işlediği kötülük de kimi üzüyorsa işte o kişi mümindir!’ buyurdu’ dedi.”^[331]

✽

٣٤٧- أَخْبَرَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ أَبِي
قَالَ: حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُوْقَةَ،

عَنْ أَبِي صَالِحٍ قَالَ: قَدِمَ عُمَرُ الْجَابِيَةَ، فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «أَحْفَظُونِي فِي أَصْحَابِي، ثُمَّ الَّذِينَ
يَلُونَهُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ يَأْتِي قَوْمٌ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ يَشْهَدُونَ مِنْ
غَيْرِ أَنْ يَنْتَشِبَهُدُوا، وَيَخْلِفُونَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْتَخِلَفُوا، فَمَنْ أَحَبَّ
الْجَنَّةَ فَعَلَيْهِ بِالْجَمَاعَةِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مِنَ الْوَاحِدِ قَرِيبٌ، وَمِنْ
الْإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ، وَلَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ، وَمَنْ
سَرَتْهُ حَسَنَتُهُ وَسَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ»

347. ... Ebu Sâlih [rahimehullah] dedi ki:

“(Halife) Hz. Ömer [radiyallahu anh], (Şam yakınlarındaki Câbiye (şehrin)e gelip:

- ‘Ben, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in:

- ‘**Benim (sünnetimi), ashabımdan ve sonra onları takip eden (tabiûndan) belleyin. -(Bu cümleyi) üç defa (söyledi).- Bunlardan sonra bir topluluk gelecektir. Onlar, kendilerinden şahitlik etmesi istenilmediği halde şahitlik edeceklerdir. Yine kendilerinden yemin etmesi istenilmediği halde yemin edeceklerdir.**

Buna göre cenneti isteyen/arzulayan kimse, (İslam) cemaatine (inanç ve amel yönünden) sarılsın. Çünkü şeytan, tek olan kişiye yakındır. İki kişiden uzaktır. Bir erkek, beraberinde mahrem biri olmadıkça bir kadınla (tenha yerde) başbaşa kalmasin. Yaptığı iyilik kimi sevindirirse ve işlediği kötülük de kimi üzerse işte o kişi mümindir!’ diye buyurduğunu işittim’ dedi.”^[332]

Câbiye, Suriye’de Hz. Ömer’in ziyaretiyle meşhur olan ordugâh şehridir. Dimaşk’ın yani bugünkü Şam şehrinin 80 km. kadar güneybatısında Havran bölgesindeki Cevlân’da, bugünkü Nevâ’ya çok yakın bir yerde kurulmuş bir şehirdi. Câbiyetülcevlân veya Cahiliye döneminde Gassânîler’in idarî merkezlerinden biri olduğu için Câbiyetülmülûk diye de meşhurdur.

Câbiye, Hz. Ebû Bekir devrinde Suriye’de ilk fethedilen yerler arasında zikredilir. İslâm fetihleriyle birlikte önemi artan Câbiye, Dimaşk askerî bölgesinin (cünd) merkezi oldu ve burada bir cami ile minber yapıldı.

Hız. Ömer’in Câbiye’de ashâb-ı kirâmın ileri gelenlerinin ve Suriye’deki bütün emîrlerin katılmasıyla yaptığı bu önemli toplantı “Yevmü’l-Câbiye”, orada okuduğu hutbe de “Hutbetü’l-Câbiye” adıyla meşhur olmuştur (Mustafa Fayda, “Câbiye,” DİA, 6/538). (ç)

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/284 (9175). Ayrıca bk. İbni Mâce, Ahkâm 27 (2363); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 1/310 (177); İbni Hibbân, es-Sahîh, 12/399 (5586); Taberânî, el-Mu’cemü’l-Evsat, 3/204 (2929); Tahâvî, Şerhu Meânî’l-Âsâr, 4/150 (6117); Hâris, el-Müsned, 2/635 (607).

Âl-i İmrân suresi, 3/14; er-Rûm suresi, 30/21.

en-Nûr suresi, 24/ 30-31.

Bk. Buhârî, Nikâh 6; Müslim, Birr 53.

Heyet, İlmihal (İslam ve Toplum), 2/316-320.

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/284 (9176). Ayrıca bk. Beyhakî, Şuabu’l-İmân, 9/231 (6593); İbni Mende, el-İmân, 2/982 (1086).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/284 (9177). Ayrıca bk. İbni Hibbân, es-Sahîh, 10/436 (4576), Ebu Ya’lâ, el-Müsned, 1/133 (143); Tayâlisî, el-Müsned, 1/34 (31); Taberânî, el-Mu’cemü’l-Evsat, 2/184 (1659); el-Mu’cemü’s-Sağîr, 1/158 (245); İbni Mende, el-İmân, 2/983 (1087).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/285 (9178). Ayrıca bk. Ma’mer bin Râsîd, el-Câmi’, 11/341 (20710).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/285 (9179). Ayrıca bk. Kuzâî, Müsnedü’s-Şihâb, 1/249 (404); Abd bin Humeyd, el-Müntehab, 1/37 (23).

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/286 (9180). Ayrıca bk. Buhârî, et-Târihü’s-Sağîr, s. 98.

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/286 (9181). Ayrıca bk. Tirmizî, Fiten 7 (2165); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 1/268 (114); İbni Hibbân, es-Sahîh, 16/239 (7254); Hâkim, el-Müstedrek, 1/197 (387); Bezzâr, el-Müsned, 1/269 (166); Kuzâî, Müsnedü’s-Şihâb, 1/277 (451); Beyhakî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 7/146 (13521); Tahâvî, Şerhu Meânî’l-Âsâr, 4/150 (6120).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/287 (9182).

98. KÖLENİN KADIN EFENDİSİNİN YANINA GİRMESİ VE ONA BAKMASI

٣٤٨- أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعْدٍ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَمِّي
قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّ نَبِيَّهَا، مَوْلَى
أُمِّ سَلَمَةَ أَخْبَرَهُ

أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ قَالَتْ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ كَانَ
عَهْدَ إِلَيْنَا إِذَا كَانَ لِإِخْدَانَا مُكَاتَبٌ فَقَضَى مَا بَقِيَ مِنْ كِتَابَتِهِ
فَاضْرَبَنَ دُونَهُ الْحِجَابَ أَخْبَرَنِي بِهِ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعْدٍ فِي مَوْضِعٍ
أَخْرَجَ وَقَالَ: «إِذَا كَانَ عِنْدَ الْمُكَاتَبِ مَا يَقْضِي عَنْهُ فَاحْتَجِي مِنْهُ»

348. ... Ümmü Seleme [radıyallahu anha] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], sözleşmeli bir kölesi olup da o köle sözleşme bedelinden geriye kalan miktarı ödeyip tamamladığı zaman artık ‘onun önünde hicabı yani örtünüzü örtün!’ diye bize emretti.

(Hadisin ravisi) Ubeydullah bin Sa’d, başka bir yerdeki rivayette bana bu hadisi haber verdi ki: Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]: ‘**Mükatebe (yani sözleşmeli) köle, ödeyeceği miktara sahip olduğu zaman artık onun önünde örtünün!**’ buyurdu.”^[333]

Açıklama:

Örtünmek, bir şeyin içinde veya arkasında gizlenmek manasına gelen tesettür, “str” kökünden “tefe’ul” vezninden bir mastardır. Bir fıkıh terimi olarak, erkek ve kadının şer’an örtülmesi gereken yerlerini örtmesi demektir. Bir kimsenin örtmesi gereken ve başkasının bakması haram olan yerlerine “avret yeri” denir.^[334]

Tesettür, hem Müslüman kadına ve hem de Müslüman erkeğe farz kılınmıştır. Örtünmenin amacı, başkasının bakışlarından korunmak ve ırzı meşru olmayan cinsel isteklerden sakınmaktır. Allah Teâlâ’nın şu ilahî emri, insanın en önemli özelliklerden birisinin örtünme olduğunu bildirmektedir:

“Ey Âdemoğulları, size çirkin yerlerinizi örtecek giysi, süslenecek elbise indirdik. Takvâ (yani Allah’ın azabından korunma) elbisesi daha hayırlıdır. İşte bunlar, Allah’ın ayetlerindendir, belki düşünüp öğüt alırlar.”^[335]

İnsanın örtünme ihtiyacının ilk insan Hz. Âdem ve Hz. Havvâ ile başladığı, çıplaklığın çirkin bir şey olduğu da ayette şöyle belirtilir:

“Ey Âdemoğulları! Şeytan, anne ve babanızın kötü yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak nasıl cennetten çıkardıysa, sakın size de bir kötülük yapmasın.”^[336]

Erkeklerin gözlerini sakınması, kadınların iffetini korumak içindir. Bu husus, âyette şöyle ifade edilmektedir:

“Mümin erkeklere söyle, gözlerini sakınsınlar ve ırzlarını korusunlar. Bu kendileri için daha temizdir.”^[337]

Bu âyetteki “**Gözlerini sakınsınlar**” emri her şey için değil, yalnız yüce Allah’ın haram kıldıklarına aittir. Gözü sakınmanın birçok faydaları vardır: En başta Allah’ın emri tutulmuş olur. Bir ok gibi kalbi yaralayan bakışlardan korunulmuş olur. Kalb kuvvetlenir. Kalb kötü şeylerle meşgul olmaz. Allah’la meşgul olmaya alışkanlık peyda eder. Kalbe nur kazandırır ve feraset verir. Şeytanın giriş yollarının kapatılması sağlanmış olur.

1. Erkeğin erkeğe karşı avreti: Diz kapağından göbeğe kadar olan kısımdır.

2. Erkeğin kadına karşı avreti: İster namahremi ister mahremi olsun, erkeğin kadına karşı avreti, erkeğe karşı olduğu gibi, diz kapağı ile göbeği arasındır. Yalnız karı-koca arasında avret mahalli yoktur.

3. Kadının kadına karşı avreti: Erkeklerde olduğu gibi diz kapakları ile göbekleri arasındır.

4. Kadının erkeğe karşı avreti: Sahih olan görüşe göre, kadının erkeğe karşı avreti bütün vücududur.

“**Gözleri sakınma**” hususunda hitap, erkeklere olduğu gibi kadınlara da yapılmış ve tesettürü ne şekilde, kimlere karşı uygulayacakları şu âyet-i kerimeyle açıklanmıştır:

“Mümin kadınlara söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Ziyetlerini açmasınlar, bunlardan görünen kısım müstesna, başörtülerini, yakalarının üstünü (kapayacak surette) koysunlar ziynet (mahal)lerini kendi kocalarından yahut babalarından yahut kocalarının babalarından yahut oğullarından yahut kocalarının oğullarından yahut biraderlerinden yahut biraderlerinin oğullarından yahut kız kardeşlerinin oğullarından yahut kadınlarından yahut sahip oldukları kölelerden yahut erkeklerden yana

ihtiyacı olmayan hizmetçilerden yahut henüz kadınların gizli yerlerine muttali olmayan çocuklardan başkasına göstermesinler. Gizleyecekleri ziynetleri bilinsin diye ayaklarını da vurmasınlar. Hepiniz Allah'a tevbe edin ey müminler! Ta ki korktuğunuzdan emin, umduğunuza nail olasınız.”^[338]

“**Ziynetlerini açmasınlar**” ifadesi kadınların yabancı erkekler karşısında fitneye sebebiyet vermemek için ziynetlerini açmalarının haram olduğuna delalet eder.

Ziynet aslında, kadının giydiği elbise, takındığı süs eşyası ve kullandığı makyaj malzemesidir. Zira ziynet iki çeşittir. Birisi yaratılıştan olan, diğeri kazanılan ziynettir. Yaratılıştan olan ziynet kadının teninin, endamının ve yüzünün güzelliğine denir.

Açıktır ki elbise, küpe, gerdanlık gibi ziynetlere kadının vücudundan ayrı olarak bakılması haram değildir. Haram olan, kadın vücuduna takıldıktan sonra onlara bakmaktır. Kadına takılan ziynete bakmak haram olursa, tabiatıyla ziynetin takıldığı uzva bakmak da haramdır.^[339]

Ayette, Müslüman kadının diz kapağı ile göbeği arası, karın ve sırtı dışında diğer yerlerini yanlarında örtmek zorunda bulunmadığı hısımları ya da birlikte yaşanacak durumda olduğu kimseler sayılmıştır. Bu kimseler şunlardır:

1. Kocas: Kadın kocasının yanında dilediği gibi giyinebilir. Eşler arasında örtünme bakımından bir sınır söz konusu değildir.

2. Babası (Dedeleri), 3. Kayınpederi, 4. Oğlu, 5. Kocasının oğlu, 6. Erkek kardeşi, 7. Erkek kardeşinin oğlu, 8. Kız kardeşinin oğlu (daha aşağıdaki yeğenler),

9. Müslüman kadın. Çünkü mümine kadın, gayr-i müslim kadınların yanında diğer yakın hısımlarının yanında açıldığı gibi açık oturamaz. Bunda gayr-i müslim kadınların kendi erkeklerinin yanında Müslüman kadını tasvir etmesi ve onu anlatması engellenmek istenmiştir. Hz. Ömer, Ebu Ubeyde'ye [radiyallahu anh] yazdığı bir mektupta şöyle demiştir:

“Bana Müslüman kadınların hamamlara müşrik kadınlarla birlikte girdikleri haberi ulaştı. Bu daha önceden kalma bir adettir. Allah'a ve ahiret gününe inanan hiçbir kadının kendi dininden olmayanın avret yerine bakması helal olmaz.” ^[340]

10. Erkekliği kalmamış hizmetçiler: Denk olmama, yaşlılık, hastalık vb. sebeplerle kadınlara karşı istek duymama veya hadım olma gibi nedenlerle evin sahibi kadına cinsel bakımdan zararı dokunmayacak kimseler, kadın için diğer hısımlar gibidir.

11. “Henüz kadınların gizli yerlerine muttali olmayan çocuklar” ifadesinde âlimler ihtilaf etmişlerdir.

Bazı âlimlere göre ayetteki “çocuklar” henüz buluğa ermeyen çocuklardır. Diğer bazı âlimlere göre ise, çocukluğundan dolayı kadının gizli yerleri ile gizli olmayan yerlerini birbirinden ayırt etmeyen çocuklardır. Bu ikinci görüş daha sahihtir. Zira ayetteki çocuklardan maksat, şüphesiz kadınların vücudu, tavır ve hareketleri hususunda cinsî bir şuura ulaşmayan küçük çocuklardır. Bu çocuklar yaş itibarıyla on yaşından küçük olmalıdır. Kadınların gizli yerlerine muttali olan çocuk henüz buluş çağına ermesede dahi, kadınların ona karşı ziynetlerini örtmesi daha uygundur.

12. Sahip oldukları köleler: İmam Ebu Hanîfe ile İmam Ahmed'e göre köle, hanımefendisi karşısında yabancı erkek gibidir. Onun hanımının ziynetlerine bakması helal değildir.

Görüldüğü üzere kadınların iç ziynetlerini örtmeleri, erkeklerin de buralara isteyerek bakmamaları gerekir. İç ziyneti gösterme yasağının istisnaları âyette koca, baba, oğul, kayınpeder, üvey oğullar, kadının erkek kardeşleri, yeğenleri, kadınlar, kadının sahip olduğu köleler, cinsel arzusu kalmamış erkekler ve kadınların cinselliğini henüz anlamayan çocuklar şeklinde belirtilmiştir.

Bunlardan özellikle son üç grupta yer alanlarla ilgili olarak fakihler arasında görüş ayrılığı vardır. Meselâ kadının sahip bulunduğu köleler kapsamına erkek kölelerin girip girmediği konusu tartışılmıştır ve bu husus önemli sonuçlar doğurmaktadır. Resûl-i Ekrem'in hanımlarından Hz. Âişe ve Ümmü Seleme'nin kanaati bu ifadenin köle ve câriyeleri içerdiği yönündedir. Müfessir Kurtubî tarafından da benimsenen bu kanaate göre kadın iç ziynetini kölesine gösterebilir.^[341]

Mükâtebe sözleşmesi yapan köle/câriye, efendisinin mülkiyetinden çıkmamakla birlikte sözleşmenin yapıldığı andan itibaren kendi adına çalışma, hukukî tasarruflarda bulunma, mallarının sahibi olma, çalışıp kazanç elde edebilmesi için yolculuğa çıkma hak ve yetkisini elde eder; efendisinin onun üzerindeki tasarruf yetkisi sona erer, artık onu rehin veremez, ücretini almak üzere işçi yapamaz, kendisine hizmet etmeye, işçi olarak çalışmaya zorlayamaz. Mükâteb/sözleşmeli köle alım satımı, kiralama, rehin alıp verme vb. hukukî tasarruflarda bulunabilirse de bağış, vasiyet, vakıf gibi teberru mahiyetinde olan tasarruflar ve evlenme konusunda kısıtlılığı taahhüt ettiği bedeli tamamen ödeyinceye kadar devam eder.

Borcunu ödeyecek kadar bir malı temin etmesi halinde mükâteb köleye karşı hanımefendisinin örtünüp örtünmeyeceğine dair bilgi, 349 nolu hadisin açıklamasında yapılacaktır.

Özetle; bu hadis, hanımefendisiyle kölelikten kurtulmak için anlaşma yapan erkek bir kölenin, sahibesine olan borcunu ödeyecek kadar malı temin etmesi halinde bu parayı henüz teslim etmemiş bile olsa derhal hürriyetini kazanmış olacağını ve artık bu kölenin o evin halkı olmaktan çıkıp yabancı bir erkek haline geleceğini, dolayısıyla eski hanımefendisinin, yabancı erkeklere karşı nasıl örtünüyorsa buna karşı da öyle örtünmesi gerektiğini ifade etmektedir.

عَنْ نَبْهَانَ قَالَ: قَالَتْ لِي أُمُّ سَلَمَةَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا كَانَ عِنْدَ إِخْدَاكَ مُكَاتَبٌ، وَكَانَ عِنْدَهُ مَا
يُؤَدِّي فَلْتَتَّخِذْ مِنْهُ»

349. ... (Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ]'nın kölesi) **Nebhân** [rahimehullah] dedi ki:

"Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ] bana dedi ki: Ben Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in şöyle buyurduğunu işittim:

Sizden birisinin sözleşmeli bir kölesi olur ve bu köle borcunu ödeyeceği miktara sahip olursa artık onun önünde örtünün."^[342]

Açıklama:

Bu hadis-i şerif, hanımefendisiyle kitabet anlaşması yapan erkek bir kölenin, hanımefendisine olan borcunu ödeyecek kadar bir malı temin etmesi halinde bu parayı henüz teslim etmemiş bile olsa derhal hürriyetini kazanmış olacağını ve artık bu kölenin o evin halkı olmaktan çıkıp ecnebi bir erkek haline geleceğini; dolayısıyla eski hanımefendisinin, yabancı erkeklerle karşı nasıl örtünüyorsa buna karşı da öyle örtünmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Buna göre mükâteb yani efendisiyle sözleşme akdi imzalayan köle, sözleşme akdi gereği ödemesi gereken borcunu ödeyecek kadar mala sahip olursa hür hükmündedir. Artık sahibi kadınsa mükatebden kaçınması gerekir.

İmam Şâfiî'ye göre Ümmü Seleme hadisi Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hanımlarına mahsustur. Mükatepleri kitabet bedelini bulursa henüz fiilen ödememiş bile olsa onlar mükateblerden kaçınacaklardır.

Hadisin mefhum-ı muhalifinden, bir kölenin köle olarak kaldığı müddetçe sahibi olan kadına bakabileceği anlaşılmaktadır. İlk devir âlimlerinin çoğu ile İmam Şâfiî bu görüştedir.

Hanefîler'e göre ise kölenin hanımefendisine bakması caiz değildir. Ancak yabancı bir kimsenin bakabileceği yerleri müstesna. Mahrem olmayan kimsenin fitnesinden ne kadar korkulursa kölenin fitnesinden de o kadar korkulur.^[343]

Köle ne mahremdir ne de koca hükmünde olan bir erkektir. Hanımefendisiyle bazı suretlerde nikâhlanması caiz olduğundan ona karşı şehvet duyacağı muhakkaktır. Onun yanına girme ihtiyacı ise muhakkak değil noksandır. Zira köle evin dışında çalışır.

Ebu Dâvud'un şarihi Sehârenfûrî'nin açıklamasına göre konumuzu teşkil eden hadisteki "örtünün" emri, mahrem yerlerini kapatırmakla yetinmesin, dinen yabancı kabul edilen kimselerin huzuruna çıkarken örtündüğü gibi örtünmede hassas davransın demektir. Bu bakımdan bu emirden borcunu ödeyecek duruma gelmeyen bir kölenin karşısına hanımefendisinin açık saçık çıkabileceği manası çıkarılamaz. Ancak aşırılığa varmadan örtünmek suretiyle de kölesinin karşısına çıkabileceği manası anlaşılabilir.

Özetle; mükateb köle tüm borcunu ödemedikçe, kölelikten kurtulmuş olmaz. Köle hanımefendisinin mahremidir. Köle sahibi mükateb köle hususunda çok dikkatli davranmalı, onun her an borcunu ödeyip hürriyetini kazanabilme hakkına sahip olduğunu unutmamalı ve hürriyetini ona vermeye hazır olmalıdır.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/287 (9183). Ayrıca bk. İbni Hibbân, es-Sahîh, 10/163 (4322); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 10/549 (21661); Humeydî, el-Müsned, 1/305 (291); Abdurrezzâk, el-Musannef, 8/408 (15729).

Hamdi Döndüren, "Tesettür", ŞİA, 6/194.

el-A'râf suresi, 7/26.

el-A'râf suresi, 7/27.

en-Nûr suresi, 24/30.

en-Nûr suresi, 24/31.

M. Ali es-Sâbûnî, Ahkâm Tefsir, 2/173, Şamil Yayınları, İst.-ty.

İbni Kesîr, Muhtasarü't-Tefsir, 2/600-601.

Kurtubî, el-Câmiu li-ahkâmi'l-Kur'ân, 12/233.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/287 (9184). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, İtk 1 (3928); Tirmizî, Büyû' 35 (1261); İbni Mâce, İtk 3 (2520); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 44/73 (26473); Hâkim, el-Müstedrek, 2/238 (2867); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 12/388 (6956); Humeydî, el-Müsned, 1/305 (291); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 4/318 (20582); Şâfiî, es-Sünen, 1/416 (614).

Ahmed Davudoğlu, Selâmet Yolları, 4/306, 309.

99. KADININ, (BAŞKA) BİR KADININ AVRET YERİNE BAKMASI

٣٥٠- هَارُونَ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مُدَيْنٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا
الصُّحَّاكُ بْنُ عُثْمَانَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ،

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَنْظُرُ الرَّجُلُ إِلَى غُزِيَةِ
الرَّجُلِ، وَلَا تَنْظُرُ الْمَرْأَةُ إِلَى غُزِيَةِ الْمَرْأَةِ، وَلَا يَفْضِي الرَّجُلُ
إِلَى الرَّجُلِ فِي الثَّوْبِ، وَلَا تُفْضِي الْمَرْأَةُ إِلَى الْمَرْأَةِ فِي الثَّوْبِ»

350. ... Abdurrahman bin Ebi Saîd el-Hudrî [rahimehullah] yoluyla babası Ebu Saîd el-Hudrî [radiyallahu anhu]'nın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Erkek, (başka) bir erkeğin avret yerine bakmaz. Kadın, (başka) bir kadının avret yerine bakmaz. Erkek, (başka) bir erkeğe bir örtü içerisinde yaşayıp sokulamaz. Kadın da (başka) bir kadına bir örtü içerisinde yaşayıp sokulamaz.”^[344]

Açıklama:

Dinimizde kadın ve erkeğin ırz ve namusunun korunması, fitnelerin önüne geçilmesi, toplumda oluşabilecek ahlaksızlıkların önlenmesi gibi hikmetlere binaen gerek erkeğin kadına, gerekse kadının erkeğe, gerekse erkeğin erkeğe ve gerekse de kadının kadına karşı gözetmesi gereken birtakım sınırlar çizilmiş ve bu sınırların dışına çıkılması yasaklanmıştır. Âyet ve hadislerde açılması haram olan yerler, “avret” veya “avret yerleri” diye isimlendirilerek buraları açığa vurmamak yasaklanmıştır.

Müslüman kadınların diğer Müslüman kadınlara karşı avret yerleri, erkeklerin erkeklere olan avret yerleri gibidir. Yani göbük ile diz arasında kalan bölgeleridir. Nûr suresi 31. âyetinde kendilerine karşı örtülmesi gereken kimselerden istisna tutulanlar sayılırken “mümin kadınlar” ifadesinin de zikredilmesi, bunun delilidir. Bu da gösteriyor ki Müslüman bir kadın, müşrik veya inkârcı kadınların yanında mahrem yerini hiçbir zaman açamaz. Yani Müslüman kadınlar, Müslüman olmayan kadınlara yabancı erkeklere karşı giyindikleri gibi giyinmelidirler.

Yalnız burada bir hususun göz önünde bulundurulması gerekmektedir. O da Müslüman kadınlar birbirlerinin yanında belli bölgelerini devamlı surette açabilirler veya açsınlar demek değildir. Bunun için her hâlükârda kadınlar iffetini muhafaza etmeli ve özellikle hafif-meşreb ve dedikoducu olan kadınların yanında giyim kuşamlarına dikkat etmelidirler ki fitne ve fesada yol açılmasın; çünkü ehl-i dünya ve dinî hassasiyeti bulunmayan kadınların, gördüklerini eşlerine anlatmaları muhtemeldir.

Böyle bir durumda, o kişi kendisine vasıfları anlatılan kadını görmüş gibi olacaktır veya gördüğünde onun o hali gözünün önüne gelecektir. Bunun sonucunun istenmeyen bazı hallerle neticelenmesi muhtemeldir. En azından zihinler, hayaller ve niyetler kirlenebilir.

Bu açıdan Müslüman kadın, gayr-i müslim kadınların yanında el, yüz ve ayakları dışında kalan yerlerini gösteremeyeceği gibi, ahlakî değerler konusunda hassasiyeti olmayan hafif-meşreb ve dedikoducu kadınların yanında da bu ölçülere riayet etmesi tavsiye edilir.

Bu bağlamda erkekler erkeklerin, kadınlar da kadınların avret yerlerine bakamazlar. Erkeklerle kadınların birbirlerinin avret yerlerine bakması haramdır.

Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] erkeklerin birbirlerinin avret yerine bakmalarını yasaklamakla onların kadınların avret yerine bakmalarının da yasak olduğuna işaret etmiştir. Hatta erkeğin avret yerine bakmak yasak olunca kadının bakmanın yasak ve haram olacağı önceliklidir.

Hanefîler'e göre karı-kocanın birbirlerinin avret yerlerine bakmasında bir sakınca yoktur.

Erkek erkeğin avretinden başka her yerine bakabilir. Kadının yabancı bir kadına bakması da erkeğin erkeğe bakmasına kıyas olur. Yani göbeğinden diz kapağının altına kadar olan yerlerine bakamaz. Kadının erkeğe bakması da aynı hükme tâbidir.

İki erkeğin ve yine iki kadının, aralarında bir engel olmaksızın bir örtü altına girmeleri tahrimen mekruhtur.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/288 (9185). Ayrıca bk. Müslim, Hayz 74 (338); Ebu Dâvud, Hamam 2 (4018); Tirmizî, Edeb 38 (2793); İbn Mâce, Taharet 137 (661); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 3/78; İbni Hibbân, es-Sahîh, 12/385 (5574); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 2/373 (1136).

100. KADININ, (DİĞER) KADININ TENİNE DOKUNMASI

٣٥١- أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ الْبَلْخِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو
الْأَخْوَصِ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ،

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: «نَهَى نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تُبَاشِرَ
الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ أَجَلَ أَنْ تَصِفَهَا لِرَوْجِهَا»

351. ... Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh] dedi ki:

“Nebiyullah [sallallahu aleyhi ve sellem], kadının bir örtü içerisinde (diğer) bir kadına dokunmasını, kocasına o kadının (tenini) vafedip anlatma korkusundan dolayı yasakladı.”^[345]

Açıklama:

Burada anlatılmak istenilen husus, Müslüman bir kadının başka bir Müslüman kadınla aynı örtünün içerisinde yatıp da diğerinin tenine dokunmasını; kocasına o kadının tenini ve organını vafedip anlatması hassasiyetinden dolayı yasaklanmıştır.

Bunun için her hâlükârda Müslüman kadınlar ırzını, namusunu, iffetini muhafaza etmeli ve özellikle hafif-meşreb ve dedikoducu kadınların yanında bir fitneye ve bozgunculuğa yol açılmaması için bu tür davranışlara dikkat etmelidir.

Ahlakî değerlere sahip olmayan kadınların, aynı örtü içerisinde yattıkları kadınla ilgili gördüklerini eşlerine anlatmaları muhtemeldir. Böyle bir durumda bu tür kadınların kocaları, kendisine vasıfları anlatılan kadını görmüş gibi olacaktır veya gördüğünde onun o hali gözünün önüne gelecektir.

Kadın-erkek ilişkilerinde istenmeyen sonuçlar ortaya çıkabilir. Böyle bir durum olmasa bile, en azından zihinlerin, hayallerin ve niyetlerin kirlenmesinin önüne geçilmiş olunur.

Âlimlerin ifadesine göre hadisimizin metninde geçen “**mübaşeret**” kelimesi, iki kişinin avret olan tenleriyle birbirlerine dokunmaları manasına gelmektedir.

Hadis-i şerifte bir kadının, tenine dokunduğu diğer bir kadının güzelliğini kocasına tarif etmesi ihtimâline ve neticede aile facialarının meydana gelmesi tehlikesine dikkatler çekilerek tehlikelerden korunma yolları en veciz bir şekilde ifade edilmektedir.

Buna göre bir kadının teninin diğer bir kadının tenine dokunması haramdır. Çünkü o kadın gidip kocasına, tenine dokunduğu kadını çok canlı bir şekilde tasvir edebilir.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/288 (9186). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 118; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 7/236 (4175); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 7/158 (13563); Tayâlisî, el-Müsned, 1/215 (266); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 4/42 (17595); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 9/50 (5114).

101. KADININ TENİNİN (DİĞER) BİR KADIN(IN TENİN)E TEMAS ETTİRMESİ

۳۵۲- أَخْبَرَنِي إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ
مَنْصُورٍ، وَعِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، كِلَاهُمَا عَنْ شَقِيقٍ،
عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تُبَاشِرِ
الْمَرْأَةَ الْمَرْأَةَ فَتَصِفَهَا لِرَوْجِهَا كَأَنَّهُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا»

352. ... Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh] yoluyla Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Bir kadın (tenini diğer bir) kadının tenine temas ettirmesin. Çünkü kadın, kocasına o kadının tenini niteleyebilir. Bu durumda sanki koca, o kadına bakıyormuş gibi olur.”^[346]

Açıklama:

Müslüman bir kadının başka bir Müslüman kadının bakması helal olan yerlerine dokunması da caizdir. Fakat bakması helal olmayan yerlere herhangi bir zaruret veya beklenen bir fayda ve ihtiyaç yokken dokunması haramdır.

Buna göre göbek ile diz kapağının arası hariç diğer yerlere dokunmasında bir sakınca yoktur. Fakat bu, oluşabilecek fitneden ve zarardan emin olunduğu zaman için geçerlidir. Yoksa böyle bir davranışta şehevî arzular ve duygular bulunursa bu caiz olmaz.

Örneğin bir kadın başka bir kadının karnına, sırtına veya göğüslerine şehvetle dokunacak olursa bu caiz olmaz.

Göbek ile diz kapağı arasında ise her hâlükârda birbirine dokunmaları caiz değildir. Özellikle günümüzde fitnelerin, çeşit çeşit cinsel hastalıkların ve psikolojik rahatsızlıkların çok yaygın olduğu göz önüne alınacak olursa Müslüman kadınların bu tür hususlarda oldukça dikkatli ve titiz davranmaları ve bakma-dokunma gibi davranışlarda fetvanın da ötesinde, takvâ yani Allah’a karşı sorumlu olma ölçülerıyla hareket ederek her türlü şaibeli davranıştan uzak durmaları, dinî hassasiyetlerinin bir göstergesi olacaktır.

Mahremiyetin altüst olduğu, şehevî meselelerin ön plana çıkarıldığı, her tarafta tahrik edici unsurların yansıtıldığı, zihinlerin, fikirlerin ve hayallerin şehvete hitap eden görüntülerle kirlendiği günümüzde Müslüman kadınların, hatta Müslüman erkeklerin mümkün olduğu kadar iffet ve hayâ dairesinde hareket etmeleri gerekmektedir.

۳۵۳- أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا عُيَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:
أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي حَصِينٍ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ مَنْسُورٍ،
عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: «لَا تُبَاشِرِ الْمَرْأَةَ الْمَرْأَةَ، وَلَا الرَّجُلُ الرَّجُلَ»

353. ... Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh] dedi ki:

“Bir kadın (tenini diğer) bir kadının tenine ve bir erkek de (tenini başka) bir erkeğin tenine temas ettirmesin.”^[347]

Açıklama:

Bir kadının diğer bir kadının vücuduna mahrem yerleri hariç elbisesi üzerinden dokunmasında ve bir erkeğin de başka bir erkeğin tenine mahrem yerleri hariç elbisesinin üzerinde dokunmasında herhangi bir sakınca yoktur.

İmam Nevevî, Müslim’in rivayet ettiği, **“Erkek erkeğin, kadın da kadının avret yerine bakamaz ve bir elbisenin içinde erkek erkeğe yaşanamaz. Kadın dahi bir elbisenin içinde kadına yaşanamaz”**^[348] hadis-i şerifini açıklarken konumuza ışık tutan şu açıklamayı yapmaktadır:

“Bu hadis bir erkeğin, diğer bir erkeğin avret mahalline, bir kadının da diğer bir kadının avret mahalline bakmasının haram olduğunu ifade etmektedir. Aynı şekilde bir erkeğin, bir kadının avret mahalline, bir kadının da bir erkeğin avret mahalline bakması haramdır. Bunda icma vardır. Esasen Hz. Peygamber,

erkeğin diğer bir erkeğin avret mahalline bakmasının haram olduğunu haber vermekle erkeğin, kadının avret mahalline bakamayacağına en bariz bir şekilde dikkatleri çekmiştir. Çünkü bir erkeğin diğer bir erkeğin avret mahalline bakması haram olunca, bir kadının avret mahalline bakması öncelikle haram olur.

Bilindiği gibi erkeğin, kadının avret mahalline bakmasının haram olması aralarında nikâh bağı olmayan erkek ve kadınlar için söz konusudur. Karı-koca olmaları halinde ise, birbirlerinin avret yerlerine bakabilirler. Yalnız bundan cinsel organ müstesnadır. Bu hususta Şâfiî âlimlerinin üç görüşü vardır.

En sahih olan görüşe göre karı-kocanın hacet yokken birbirlerinin cinsel organlarına bakmaları mekruhtur, haram değildir. İkinci görüşe göre ikisinin de bakmaları haramdır. Üçüncü görüşe göre erkeğin karısının cinsel organına bakması haram, kadının erkeğinkine bakması mekruhtur. Kadının cinsel organının içine bakmak daha şiddetli mekruh ve haramdır.

Erkeğin cariyesine nisbetle hükmü; onunla cinsel ilişki hakkı varsa, karı-kocanın hükmü gibidir. Eğer câriye nesep yönüyle erkeğe haramsa, meselâ kız kardeşi, halası veya teyzesi gibi yakın akrabası ise yahut süt kardeşi veya nikâh dolayısıyla haram olan kaynana ve onun kızı yahut oğlunun karısı olursa, hür kadınlar gibidir. Bir erkeğin, kendisine nikâh düşmeyen hür kadınlara, keza o kadınların da bu erkeğe bakmalarına gelince; sahih olan kavle göre göbekten yukarı ve diz kapaktan aşağı olmak şartıyla mubahtır. Bazıları da yalnız hizmet esnasında açılan yerlere bakabileceklerini söylemişlerdir.

Şâfiîler'e göre yabancı erkeklerin birbirlerine nisbetle avretleri göbekte diz arasındır. Kadınların birbirlerine nisbetle hükümleri de budur. Ancak göbekte dizlerin avret sayılıp sayılmayacağı hususunda Şâfiî âlimlerinden gelen en sahih olan görüşe göre ikisi de avrettir. Üçüncü görüşe göre göbekte dizler avret değildir. Erkeğin yabancı bir kadının neresine olursa olsun, bakması haramdır. Kadının erkeğe bakması da böyledir. Bu hususta şehvetli olup olmamasının hiçbir farkı yoktur. Bazıları şehvetsiz olmak şartıyla bir kadının, erkeğin yüzüne bakabileceğini söylemişlerse de bu sözün ilmî hiçbir değeri yoktur.”^[349]

Hanefîler'e göre avret mahallinin hududu erkek için avret, yani örtülmesi gereken yerler, göbekte ile diz kapağının arasındır. Bu konuda biraz daha ihtiyatlı davranan Hanefîler diz kapaklarını da avret olarak kabul ederken, diğer üç mezhep, diz kapaklarını avret saymazlar. Hür kadınlarda ise el ve yüzlerinden başka bütün bedenidir. Kadının ayaklarında ihtilaf vardır. Erkeklerden fazla olarak sırtları ve karınları da avrettir.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/288 (9187). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Nikâh 42-43 (2150); Tirmizî, Edeb 38 (2792); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 6/100 (3609), 184 (3668), 7/268 (4229); İbni Hibbân, es-Sahîh, 9/468 (4160, 4161); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 6/38 (11108); Şuabu'l-İman, 9/16 (5083); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 9/16 (5083), 103 (5170); Tayâlisî, el-Müsned, 1/215 (266); Bezzâr, el-Müsned, 5/93 (1668), 131 (1717); Ebu Nuaym, el-Hilye, 7/127.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/289 (9188).

Müslim, Hayz 74 (338).

Nevevî, Şerhu Müslim, 4/30-31.

102. ANSIZIN BAKMAK

۳۵۴- أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ:

حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ:

عَنْ جَرِيرٍ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نَظَرَةِ

الْفَجَاءِ فَقَالَ: «غَضَّ بَصْرَكَ»

354. ... Cerîr bin Abdullah [radiyallahu anh] dedi ki:

“Ben Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e ansızın bakışı(n hükmünü) sordum. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de:

- ‘Gözünü (başka tarafa) çevir!’ buyurdu.”^[350]

Açıklama:

Yüce Allah, Kur’ân’da “Müminlere söyle, gözlerini (harama bakmaktan) sakınsınlar, ırzlarını korusunlar”^[351] buyurmaktadır. Burada Müslüman bir kimsenin, bir kadının bakılması haram olan bir yerini kasıtsız olarak görüvermesinin sorumluluk meydana getireceği, dolayısıyla böyle bir durumda gözünü başka bir tarafa çevirmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca erkek, yabancı bir kadına şehvetle bakması durumunda da günahı gerektiren bir davranış işlemiş olur. Böyle bir günden kaçınması için gözünü başka tarafa çevirmesi gerekmektedir.

Ayrıca “gözünü (başka tarafa) çevir” emri bakışın her zaman yerde tutulması gerektiği anlamına gelmez. Emrin muhtevası yalnızca kişinin bakışını kısıtlaması ve rastgele oraya buraya bakmaktan kaçınması gerektiğinden oluşmaktadır. Yani bir şeyi görmek arzu edilmiyorsa, gözler çevrilmeli ve o şeye bakmaktan kaçınılmalıdır. “Kısıtlanan bakış” sınırlaması yalnızca belirli bir alanda geçerlidir. İfadenin geçtiği metinden, bu sınırlamanın erkeklerin kadınlara bakmaları veya başkalarının örtülü yerlerine göz atıp durmaları ya da gözlerini müstehcen manzaralara dikmeleriyle ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

Karısı veya bir başka mahremi dışında, erkeğin başka kadınlara gözünü dikip bakması helâl değildir. Tesadüfi bakışlar bağışlanmışsa da nesnenin çekiciliği hissedildikten sonra ikinci kez bakmak bağışlanmış değildir. Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] bu tür bakışa “gözün fuhşu” adını vermiş ve insanın tüm duyu organlarıyla zina edebileceğini belirtmişlerdir.

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/289 (9189). Ayrıca bk. Müslim, Âdâb 45 (2159); Ebu Dâvud, Nikâh 42-43 (2148); Tirmizî, Edeb 28 (2776); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 4/358, 381; İbni Hibbân, es-Sahîh, 12/383 (5571); Hâkim, el-Müstedrek, 2/431 (3498); Tayâlisî, el-Müsned, 2/57 (707); Beyhakî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 7/144 (13514); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 4/6 (17214); Tahâvî, Şerhu Meânî’l-Âsâr, 3/15 (4285).

en-Nûr suresi, 24/30.

103. (EVLENİLMESİ) HARAM/MAHREM BİR KİMSENİN SAÇINA BAKMAK

٣٥٥- أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جُنَيْدٍ، عَنْ عَمَّتِهِ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ قَالَتْ:

حَدَّثَنَا عَائِشَةُ قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، يَزْجِعُ النَّاسُ بِشُكَّتَيْنِ، وَأَزْجِعُ بِشُكِّ وَاحِدٍ، فَأَمَرَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ بِي إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَزْدَنِي خَلْفَهُ عَلَى جَمَلٍ فِي لَيْلَةٍ شَدِيدَةِ الْحَرِّ فَكُنْتُ أَحْسَرُ حِمَارِي عَنْ عُتْقِي، فَيَتَنَاوَلُ رَجُلِي فَيَضْرِبُهَا بِالرَّاحِلَةِ فَقُلْتُ: هَلْ تَرَى مِنْ أَحَدٍ؟ فَأَنْتَهَيْتُنَا إِلَى التَّنْعِيمِ، فَأَهْلَلْتُ مِنْهَا بِالْعُمْرَةِ، فَقَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِالْبَطْحَاءِ لَمْ يَبْرَحْ، وَذَلِكَ يَوْمَ الثَّغْرِ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ «أَلَا أَذْخُلُ النَّبِيتَ؟» فَقَالَ: «أَدْخُلِي الْحِجْرَ، فَإِنَّهُ مِنَ النَّبِيتِ»

355. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Ben:

- ‘Ey Allah’ın Resûlü! İnsanlar (Veda Haccından) iki (hac ve umre) sevabıyla dönüyor. Ben de bir sevapla dönüyorum?’ dedim.

Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], (erkek kardeşim) Abdurrahman bin Ebi Bekir [radiyallahu anh]’a beni (umre yapayım diye) Ten’im’e^[352] götürmesini emretti. O da sıcak bir gecede beni devesinin üzerinde arkasında bindirdi. Bu sırada başörtümü boynumdan açmıştım. (Kardeşim) Abdurrahman bin Ebi Bekir [radiyallahu anh] ayağımı tutup bineğine vuruyordu. Bunun üzerine ben:

- ‘Kimseyi görüyor musun?’ dedim.

Derken Ten’im’e ulaştık. Orada umremi yaptım. Sonra Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in yanına vardım. Bu sırada Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] Batha’da olup (oradan) ayrılmamıştı. İşte bu, nefr (Mina’dan dönüş günü olan Zilhicce’nin 13.) günü idi. Ben:

- ‘Ey Allah’ın Resûlü! Kabe’ye girmeyecek miyim?’ dedim. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Hicr’e gir. Orası, Kabe’den sayılır!’ buyurdu.”^[353]

Açıklama:

Mekke’de bulunan bir kimse umre yapmak istediği zaman ihrama girmek için harem sınırları dışına çıkar veya harem sınırları içerisinde bulunan bir hıll dairesine gidip orada ihrama girer.

Hz. Âişe’nin Ten’im’de yaptığı bu umre, daha önce niyetlendiği halde hayız olması nedeniyle bozduğu umrenin kazasıdır.

Hadisimizin konumuzla ilgisi, birbiriyle evlenmeleri ebediyen haram olan iki kişinin birbirine avret olan yerleri ile ilgilidir.

Avret, insan vücudunda başkası tarafından görülmesi ayıp ya da günah sayılan yerlerdir. Setr-i avret, avret sayılan yerleri örtmek demektir. Avret yerlerinin namazda olduğu gibi, namaz dışında da örtülmesi ve başkalarına gösterilmemesi gerekir.

Kadınların kadınlara ve mahremlerine yani aralarında devamlı evlenme engeli bulunan erkek akrabasına karşı avret yeri, Hanefîler ve Şâfilîler’e göre erkeğin erkeğe karşı avret yeri gibidir. Bu da göbük ile diz kapağı arasında kalan bölgedir. Bu avret yerinin sınırı ve derecelendirilmesi konusunda aralarında bazı görüş farklılıkları vardır.

Mâlikî ve Hanbelî mezheplerinde ağırlıklı görüş, kadının mahremi erkekler yanında el, yüz, baş, boyun, kol, ayak ve baldır hariç bütün vücudunun avret olduğu ve örtülmesinin gerektiği yönündedir.

Kadının yabancı yani mahremi olmayan erkekler karşısında avret yeri yüzü, el ve ayakları hariç bütün vücududur. Bu Hanefî mezhebinin görüşü olup diğer fıkıh mezheplerine göre kadının ayakları da avrettir.

Hadisimizde yer alan “Bu sırada başörtümü boynumdan açmıştım. (Kardeşim) Abdurrahman bin Ebi Bekir

[radiyallahu anh] ayağını tutup bineğine vuruyordu” ifadesi dikkate alındığında, Hz. Âişe [radiyallahu anhâ], erkek kardeşi Abdurrahman’ın yanında başörtüsünü açmış ve umre yapmak üzere Mekke’ye 6 km. uzaklıkta bulunan Ten’im’e gitmişlerdi. Abdurrahman, Hz. Âişe’ye evlenilmesi ebediyen haram bir kimse olduğu için Hz. Âişe onun yanında başını açmış ve bunda bir sakınca görmemişti. Abdurrahman da gideceği yere bir an önce varmak için bineğini hızlandırmış, binekten düşme ihtimaline karşı kız kardeşi Hz. Âişe’nin ayağını tutmuştu.

Ten’im: Mekke’nin kuzey tarafında, Medine yolu üzerinde, harem sınırları içerisinde ve Mekke’ye 6 km. uzaklıkta bulunan bir yerdir. Burası her ne kadar harem sınırları içinde bulunuyorsa da haremten sayılmamaktadır. Yani harem sınırları içinde bulunan bir hıl dairesidir. (ç)

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/290 (9190). Ayrıca bk. Buhârî, Hayz 16, Cihâd 125; Müslim, Hac 112, 115, 117 (1211).

104. KİŞİNİN MAHREMİNİN BOYNUNA SARILMASI

٣٥٦- أَخْبَرَنِي الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ اللَّيْثِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُمَحِيُّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ وَانْصَرَفَ الْمُشْرِكُونَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، خَرَجَ النِّسَاءُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابِهِ يَتَّبِعُونَهُمْ بِالْمَاءِ، فَكَانَتْ فَاطِمَةُ فِيمَنْ خَرَجَ، فَلَمَّا لَقِيَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اغْتَنَّقَتْهُ وَجَعَلَتْ تَغْسِلُ جُزْأَهُ بِالْمَاءِ فَيَزِدُّهُ الدَّمَ، فَلَمَّا رَأَتْ ذَلِكَ أَخَذَتْ شَيْئًا مِنْ حَصِيرٍ، فَأَخْرَقَتْهُ بِالنَّارِ فَكَمَدَتْهُ حَتَّى لَصِقَ بِالْجُزْءِ، وَاسْتَمْسَكَ الدَّمُ

356. ... Sehl bin Sa'd [radiyallahu anh] dedi ki:

"Uhud savaşı günü olup da müşrikler Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'i bırakıp gittiği zaman (Müslüman) kadınlar (Uhud meydanına) çıkıp Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e ve sahabilere su getirmeye başladılar. (Uhud meydanına) çıkanlar arasında, Hz. Fâtıma [radiyallahu anhâ] da vardı. Bu sırada Hz. Fâtıma [radiyallahu anhâ], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'le karşılaşp onu kucakladı ve yarasını suyla yıkamaya başladı. Kan(ın akışı) artmıştı. Hz. Fâtıma [radiyallahu anhâ] bunu görünce hasırdan bir parça alıp onu ateşle yaktı. Onu kül yaptı. Sonra da yaranın üzerine koydu. Bunun üzerine kan kesildi." [354]

Açıklama:

Bu hadis Hz. Fâtıma [radiyallahu anhâ]'nın, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'le karşılaşp onu kucaklamasından dolayı bir kızın babasıyla kucaklaşmasının ve ona sarılmasının caiz olduğunu ifade etmektedir.

Tehânevî, kucaklaşma ve öpme hakkında şunları der:

"Öpmek ve kucaklaşmak bazen selamlaşmak ve tokalaşmak niyetiyle olur. Buna "tahiyye öpmesi" veya "tahiyye kucaklaşması" denir. Bu caiz değildir. Çünkü Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]: 'Ey Allah'ın Resûlü! İçimizden biri karşılaştığı kardeşine veya dostuna eğilebilir mi? Onu kucaklayıp öpebilir mi?' sorusuna: 'Hayır, fakat onun elini tutup tokalaşabilir' cevabını vermesiyle [355] yasaklanmıştır. Bununla birlikte karşılaşmalarda meşru olan durum, selamlaşmak ve tokalaşmaktır. Kucaklaşmak ve öpüşmek değildir.

Bu konuda İmam Ebu Hanîfe ve İmam Muhammed de "el-Câmiu's-Sağîr" isimli eserinde böyle demiştir. [356]

Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere İmam Ebu Hanîfe'nin mekruh olduğunu söylediği öpme ve kucaklaşmadan maksadı karşılaşıldığı zaman selamlama (tahiyye) yerine yapılan öpme ve kucaklamadır. Çünkü bu sünnet olan selamlaşmayı engellemektedir.

Öpme ve kucaklama bazen şehvetle olur ki, bunu Hanefî imamlarından hiçbirisi caiz görmemiştir. Çünkü Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] bunu yasaklamıştır. [357]

Öpme ve kucaklama bazen de sırf karşılaşılan kişiyi görmenin sevinci, ona duyulan özlem ve sevginin verdiği heyecanla olur ki, şehvet şaibesinden tamamen uzaktır. Bu tür öpme ve kucaklamaların mübah olduğunda da Hanefî imamları ittifak etmişlerdir. Çünkü bu tür kucaklaşma ve öpmeler, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'de ve sahabilerinde görülmüş, yasaklığına delalet eden şer'î bir delile rastlanmamıştır.

Hanefî imamlarından Tahâvî de bu konuda Hanefî imamları arasında görüş ayrılığı bulunduğunu, İmam Ebu Yûsuf ile İmam Muhammed'in bunu caiz görmediğini söylemekle hata etmiştir. Çünkü aslında İmam Ebu Yûsuf'un caiz gördüğü kucaklama ve öpme, kaynağı sevgi ve özlem heyecanı olan kucaklama ve öpmedir. Selamlaşma ve tokalaşma niyetiyle yapılan kucaklama ve öpmek değildir. Maalesef, bu konuda "el-Hidâye" yazarı Merginânî de Tahâvî'ye tâbi olarak aynı hataya düşmüştür. "el-Hidâye" yazarı bu konuda

şehvetle olan kucaklaşmayı ve öpüşmeyi yasaklayan hadisleri^[358] de İmam Ebu Yûsuf'un aleyhine delil göstermiştir ki o ayrı bir konudur. Burada söz konusu olan selamlaşma yerine yapılan kucaklaşma ve öpüşmedir. İmam Ebu Yûsuf ise buna cevaz vermiş değildir. Eğer cevaz vermiş olsa, aleyhine delil olarak, bu hadis değil yukarıda geçen Tirmizî hadisi getirilir.

Bundan daha acaip olanı da şudur ki, İmam Tahâvî bu konuyu işlerken bazı fıkıh âlimlerinin, bu konudaki ihtilâfın üzerinde elbise olarak sadece eteklik bulunan kimselerin yaptığı kucaklaşma ve öpüşme ile ilgili olduğuna dair görüşlerine yer vermiştir. Oysa kucaklaşma ve öpüşme, şehvetle yapılmışsa üzerinde eteklikten fazla olarak bir de gömlek veya cübbenin bulunması, onu gayr-i meşruluktan çıkaramaz. Bazıları da Hanefî imamlarına nisbet ederek âlim ve sultanın elinin öpülmesinin caiz olup başkalarının elinin öpülmesinin caiz olmadığını söylemişlerdir ki bu da garib bir iddiadır. Çünkü Hanefî imamları arasında böyle bir ayırım söz konusu değildir. Onlara göre âlim ve sultanın elini öpmek caiz olduğu gibi, başkalarının elini öpmek de caizdir. Bu mevzudaki hüküm geneldir.

Öpme ve kucaklama ile ilgili hadislerin hepsinde de cevaz verilen kucaklama ve öpmeden maksat; muhabbet, özlem, acıma ve takdir duygularından kaynaklanan öpmelerdir, diğer öpmeler değildir.”^[359]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/290 (9191). Ayrıca bk. Tirmizî, Tıb 34 (2085); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 2/562 (4085), 9/53 (17856); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 13/530 (7536); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 6/123 (5711).

Tirmizî, İsti'zân 31.

Aynî, el-Binâye, 9/317.

Ebu Dâvud, Libâs 8.

Ebu Dâvud, Libâs 8.

Tehânâvî, İ'lâu's-Sünen, 17/426.

105. MAHREM BİR KİMSEYİ ÖPMEK

۳۵۷- أَخْبَرَنِي زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ: أَخْبَرَنَا
الْثَّغُفَرِيُّ بْنُ شُمَيْلٍ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَيْسَرَةُ بْنُ
حَبِيبٍ التُّهَدِيُّ قَالَ: أَخْبَرَنِي الْمِنْهَالُ بْنُ عَمْرِو قَالَ: حَدَّثَنِي
عَائِشَةُ بِنْتُ طَلْحَةَ:

عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ أَشْبَهَ
كَلَامًا بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا حَدِيثًا وَلَا جَلْسَةً
مِنْ فَاطِمَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَاهَا
قَدْ أَقْبَلَتْ، رَحَّبَ بِهَا، ثُمَّ قَامَ إِلَيْهَا، فَقَبَّلَهَا، ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِهَا فَجَاءَ
بِهَا حَتَّى يَجْلِسَ فِي مَكَانِهِ، وَكَانَتْ إِذَا رَأَتْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، رَحَّبَتْ بِهِ، ثُمَّ قَامَتْ إِلَيْهِ فَقَبَّلَتْهُ، وَإِنَّمَا دَخَلْتُ عَلَى
النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ، فَرَحَّبَ
بِهَا، وَقَبَّلَهَا، ثُمَّ أَسَرَ إِلَيْهَا فَبَكَتْ، ثُمَّ أَسَرَ إِلَيْهَا فَضَحِكَتْ فَقُلْتُ
لِلنِّسَاءِ: مَا كُنْتُ أَرَى إِلَّا أَنَّ لَهَا فَضْلًا عَلَى النِّسَاءِ، فَإِذَا هِيَ
مِنَ النِّسَاءِ بَيْنَمَا هِيَ تَبْكِي، إِذْ ضَحِكَتْ، فَسَأَلْتُهَا مَا قَالَ لَكَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَتْ: إِنِّي إِذَا لَبِذَرَةً، فَلَمَّا
أَنَّ قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلْتُهَا فَقَالَتْ: إِنَّ
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ أَجْلِي قَدْ حَضَرَ، وَإِنِّي
مَيِّتٌ فَبَكَيْتُ» ثُمَّ قَالَ: «إِنَّكَ لَأَوَّلُ أَهْلِي بِي لُحُوقًا، فَسُرِرْتُ،
وَاعْجَبَنِي فَضَحِكُكَ»

357. ... Müminlerin annesi Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e konuşma, söz, oturma (ve benzeri hususlarda) insanlar içerisinde Hz. Fâtîma'dan daha fazla benzeyen bir kimseyi görmedim. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] onu gördüğünde karşılar, "hoşgeldin" der, sonra ona doğru ayağa kalkar ve öperdi. Sonra da elinden tutup götürür, onu kendi yerine oturturdu.

Hiz. Fâtîma [radiyallahu anhâ] da Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'i gördüğünde ona "hoş geldin" der, sonra ona doğru ayağa kalkar ve öperdi. Vefat ettiği hastalığı sırasında Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanına girmişti. Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] "hoş geldin" dedi, onu öptü, sonra da gizlice bir şey söyledi. Bunun üzerine Hiz. Fâtîma [radiyallahu anhâ] ağladı. Sonra Hiz. Fâtîma [radiyallahu anhâ]'ya gizlice bir şey daha söyledi. Bunun üzerine Hiz. Fâtîma [radiyallahu anhâ] güldü.

(Hiz. Âişe devamla der ki) Ben kadınlara: 'Ben, Fâtîma'nın (diğer) kadınlara üstün olduğunu sanırdım. Oysa o da (diğer) kadınlar gibiymiş. Çünkü o da ağlıyor, birden gülüyor!' dedim.

Derken Fâtîmâ [radiyallahu anhâ]'ya; Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in (gizlice) ne söylediğini sordum. Fâtîma [radiyallahu anhâ]:

- '(Eğer ben onun ne söylediğini bildirirsem sırrını) ifşa etmiş olurum!' dedi.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] vefat edince, Hiz. Fâtîma [radiyallahu anhâ]'ya (Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in ölmeden önce gizlice söylediği şeyin ne olduğunu bir daha) sordum. Hiz. Fâtîmâ [radiyallahu anhâ]:

- 'Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]: 'Ecelim geldi, artık vefat edeceğim!' buyurdu. Ben de ağladım. Sonra Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]: 'Sen bana ailemden ilk kavuşacak kişisin!'

buyurdu. Ben de buna sevindim ve hoşuma gitti. Bunun üzerine güldüm!’ dedi.”^[360]

Açıklama:

Hiz. Fâtıma, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in peygamberlikle görevlendirilmesinden kısa bir müddet önce dünyaya gelmiştir. Hicretin 2. yılındaki Bedir savaşından önce Hiz. Ali’yle evlenmiştir. Fakat gerdege Uhad savaşından sonra girmiştir. Hiz. Fâtıma’nın; Hasan, Hüseyin, Ümmü Külsûm ve Zeynep adlı çocukları dünyaya gelmiştir. Evlilik hayatına başladığında 16 yaşındaydı.

Hiz. Fâtıma, babasına çok düşkündü. Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] de kızına çok düşkündü. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in hastalığı sırasında babasının ölecek olması nedeniyle ağlamıştı. Ardından Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in aile çevresi içinde kendisine ilk kavuşacak kişinin kendisi olduğunu ve onun, bu ümmetin hanımlarının efendisi olduğunu haber vermesi üzerine gülmüş ve sevinmişti.

Hiz. Fâtıma [radiyallahu anhâ], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in ölümünden 5 ay veya buna yakın bir müddet sonra ölmüştür. 24 ya da 25 yıl yaşamıştır.

Hadisin metninde söz konusu edilen ayağa kalkmalar, saygı göstermek için olan ayağa kalkmalardır. Dolayısıyla konumuzu teşkil eden bu hadis-i şerif, saygı göstermek için ayağa kalkmanın caiz olduğuna delalet etmektedir.

Nitekim Hind ulemasından Eşref Ali et-Tehânevî de “saygı göstermek için olan ayağa kalkmada bir mekruhluk söz konusu değildir. Mekruhluk, Acemlerin krallarına yaptıkları gibi olan kalkışlardır” demektedir. Acemler, kralları gelince ayağa kalkarlardı. Kralları otursa da kendileri oturmaz, ayakta dururlardı. Bu tarz bir kalkış, İslam’da kınanmıştır. İslam’da büyük olana ayağa kalkılır, büyük oturduğunda küçükler de oturur, oturulmalıdır.

Hadisimizin konumuzla bağlantısı ise Hiz. Fâtıma [radiyallahu anhâ]’nın Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’i görmesi durumunda onu öpmesinin ve yine Hiz. Fâtıma [radiyallahu anhâ]’nın yanına girmesi durumunda Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in onu öpmesinin caiz olduğunu ifade etmektedir. Bu da mahrem olan iki kişinin birbirini öpmesinin dinen caiz olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre bir babanın, şefkat ve merhamet duygusuyla kızını ve bir kızın da babasını öpmesinde herhangi bir sakınca yoktur.

İmam Nevevî’nin açıklamasına göre: “Kişinin kendi çocuğunu yanağından öpmesi vaciptir. Yüzünün dışında mesela parmaklarını şefkat, rahmet, babalık sevgisiyle öpmesi ise sünnettir. Bu hususta çocuğun erkek veya kız olması arasında bir fark yoktur.

Aynı şekilde kişinin bir arkadaşının çocuğunu da böyle temiz duygularla öpmesi sünnettir. Fakat şehvetle öpmek haramdır, isterse baba olsun. Bu konuda ulema ittifak etmişlerdir.”

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/291 (9192). Ayrıca bk. Buhârî, Meğâzî 83, Menâkıb 25, Fezâilu’l-Ashâb 12, İsti’zân 43; Müslim, Fezâilü’s-Sahâbe 97 (2450); Ebu Dâvud, Edeb 143-144 (5217); Tirmizî, Menâkıb 60 (3872); İbni Mâce, Cenâiz 64 (1621); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 6/240; Ebu Ya’lâ, el-Müsned, 12/111 (6745); Tayâlisî, el-Müsned, 3/5 (1470).

106. EVLENİLMESİ HARAM OLAN (MAHREM) BİRİSİYLE MUSAFAHA ETMEK/TOKALAŞMAK

۳۵۸ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ قَالَ:
أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ مَيْسَرَةَ بْنِ حَبِيبٍ، عَنِ الْمُنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو،
عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ طَلْحَةَ،

عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ امْرَأَةً أَشْبَهَ حَدِيثًا وَكَلَامًا
بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ فَاطِمَةَ، وَكَانَتْ إِذَا دَخَلَتْ
بَيْتَهُ أَخَذَ بِيَدِهَا فَقَبَّلَهَا وَأَجْلَسَهَا فِي مَجْلِسِهِ، وَكَانَ إِذَا دَخَلَ
عَلَيْهَا، قَامَتْ إِلَيْهِ، فَقَبَّلَتْهُ وَأَخَذَتْ بِيَدِهِ، فَدَخَلَتْ عَلَيْهِ فِي مَرَضِهِ
الَّذِي تُوَفِّي فِيهِ، فَأَسَرَ إِلَيْهَا، فَبَكَتْ، ثُمَّ أَسَرَ إِلَيْهَا، فَضَحِكَتْ،
فَقُلْتُ: كُنْتُ أَحْسَبُ أَنَّ لِهَذِهِ الْمَرْأَةِ فَضْلًا عَلَى النِّسَاءِ، فَإِذَا
هِيَ مِنْهُنَّ، بَيْنَا هِيَ تَبْكِي إِذَا هِيَ تَضْحَكُ، فَسَأَلْتُهَا فَقَالَتْ: إِنِّي
إِذَا لَبَدْرَةٌ، فَلَمَّا تُوَفِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلْتُهَا
فَقَالَتْ: «أَسَرَ إِلَيَّ وَأَخْبَرَنِي أَنَّهُ مَيِّتٌ، فَبَكَيتُ، ثُمَّ أَسَرَ إِلَيَّ، أَنِّي
أَوَّلُ أَهْلِهِ لُحُوقًا بِهِ فَضَحِكْتُ»

358. ... Müminlerin annesi Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Ben Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e konuşmasında ve sözlerinde Hz. Fâtıma [radiyallahu anhâ]’dan daha fazla benzeyeni göremedim. Hz. Fâtıma [radiyallahu anhâ], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in evine girdiğinde Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] (musafaha etmek için) elinden tutar, onu öper ve oturduğu yere/meclisine oturturdu. Eğer Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] onun yanına girerse Hz. Fâtıma [radiyallahu anhâ] ayağa kalkı(p onu karşıla)r ve (musafaha etmek için) elinden tutardı.

Vefat ettiği hastalığı sırasında Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in yanına girdim. Derken Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], Hz. Fâtıma [radiyallahu anhâ]’ya gizlice bir şey söyledi. Bunun üzerine Hz. Fâtıma [radiyallahu anhâ] ağladı. Sonra yine Hz. Fâtıma [radiyallahu anhâ]’ya gizlice bir şey daha söyledi. Bunun üzerine Hz. Fâtıma [radiyallahu anhâ] güldü. Ben (diğer) kadınlara:

- ‘Ben bu kadının diğer kadınlar üzerine bir üstünlüğü olduğunu zannediyordum. Oysa bu kadın, o sıradan diğer hanımlardanmış. Bir bakıyorsun ağlıyor, bir de bakıyorsun gülüyor!’ dedim.

(Bu hayretimi gidermek için) ona, (bunun sebebini) sordum. Hz. Fâtıma [radiyallahu anhâ]:

- ‘Ben (bunu söylediğim takdirde) sırrı yaymış olurum!’ dedi.

Nihayet Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] vefat edince (bunun sebebini bir daha) Hz. Fâtıma [radiyallahu anhâ]’ya sordum. Hz. Fâtıma [radiyallahu anhâ]:

- ‘Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] bana gizlice öleceğini haber verdi. Ben de (buna) ağladım. Sonra bana yine gizlice; vefatından sonra ailesinden ilk kavuşacak olan kişinin ben olduğumu söyledi. Ben de (buna sevinip) güldüm!’ dedi.”^[361]

Açıklama:

Aliyyü'l-Kârî’nin açıklamasına göre buradaki, Hz. Peygamber’in kızı Hz. Fâtıma’yı öpmesinden maksat, alından ve başından öpmesidir. Hz. Fâtıma’nın Hz. Peygamber’i öpmesinden maksat, mübarek ellerinden öpmesidir.

Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh]’dan rivayet edilen merfû bir hadis-i şerifte açıklandığına göre “Kim annesini iki gözünün arasından öperse, bu öpüş kıyamet gününde onun için cehennem ateşine karşı bir perde olacaktır.” İşte Hz. Peygamber, Hz. Fâtıma’yı annesi yerine koyarak böyle iki gözlerinin arasından öpmüştür.^[362]

El öpmekle ilgili dört mezhebin görüşü şöyledir:

1. Hanefiler’e göre “teberrük yoluyla vera’ sahibi âlimin ve âdil sultanın elini öpmekte beis yoktur, belki

sünnettir.”

2. Malikîler: “Kibirli kimsenin elini öpmek mekruhtur. Din, ilim ve şerefinden dolayı olursa caizdir.”

3. Şâfiîler’e göre zühd, dürüst ve dininden, ilim ve şerefinden dolayı el öpmek müstehaptır. Zenginlik, mevki ve mansıbindan dolayı öpmekse mekruhtur.

4. Hanbelîler’e göre ise dine bağlılığından dolayı (bir kimsenin elini öpmeye) sakınca yoktur. Çünkü Ebu Ubeyde [radiyallahu anh], Ömer bin el-Hattâb’ın elini öpmüştür. Dünyalık için ise (birinin elini öpmek) makbul değildir.

Ancak bu elin sahibi âlim ve âdil değilse ve İslam’ın yüceliğini kastetmek söz konusu olmuyorsa icmaen mekruhtur.

Hind âlimlerinden ve Hanefî fakihlerinden Eşref Ali et-Tehânâvî’nin tahkikine göre “Muhabbet, özlem, takdir ve rahmet duygularından kaynaklanan öpmeler caizdir. Ta’zim ve selâmlama niyetiyle ve teberrük kastıyla yapılan öpmeler caiz değildir.”^[363]

Meşhur İbni Abidin, Haşiye’sinde bu konuda şöyle diyor:

“... Bazı cahillerin başkasıyla biraraya geldiklerinde, sanki onun eliymiş gibi kendi elini öpmesi de mekruhtur. Karşılaşma anında arkadaşının elinin öpülmesinin mekruh olduğunda ise icmâ vardır. Bazı kimselerin âlimlerin huzurunda veya büyük insanların huzurunda yer öpmeleri de böylece mekruhtur ve haramdır. Bunu yapan, yeri öpen ve rıza gösteren de günahkâr olur. Bu putlara tapmaya benzer. Bunu yapanlar ile razı olanlar ibadet ve ta’zim yoluyla olduğu takdirde kâfir olurlar. Eğer tahiyye (selamlaşma) yoluyla olursa, kâfir olmaz. Fakat günahkâr ve büyük günâh işlemiş olur.

Öpmek beş şekilde olur:

1. Sevgi öpmesi: Çocukların yanaklarından öpülmesi gibi.

2. Merhamet öpmesi: Anne ve babanın başlarını öpmek.

3. Şefkat öpmesi: Kardeşlerin alnından öpülmesi.

4. Kişinin hanımını şehvet için öpmesi.

5. İkram/saygı öpmesi: Bu, müminler için genelde el öpme tarzında olur.^[364]

Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in Hz. Fâtıma’yı öpmesi, sevgi türü öpmedir. Hz. Fâtıma’nın, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in elini öpmesi ise ikram öpmesidir. Bu tür öpmeler caizdir. Konumuzla ilgili hadis, buna işaret etmektedir.

۳۵۹- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ
مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «مَا مَسَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَ
امْرَأَةٍ قَطُّ إِلَّا امْرَأَةً يَمْلِكُهَا»

359. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], sahip olduğu kadın(lar) dışında hiçbir kadının eline dokunmadı.”^[365]

Açıklama:

Bu hadis Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in, sahip olduğu kadınlar dışında gerek biat sırasında gerek normal zamanlarda hiçbir kadının eline dokunmadığını ifade etmektedir.

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/291 (9193). Ayrıca bk. Buhârî, Meğâzî 83, Menâkıb 25, Fezâilu’l-Ashâb 12, İsti’zân 43; Müslim, Fezâilü’s-Sahâbe 97 (2450); Ebu Dâvud, Edeb 143-144 (5217); Tirmizî, Menâkıb 60 (3872); İbni Mâce, Cenâiz 64 (1621); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 6/240; Ebu Ya’lâ, el-Müsned, 12/111 (6745); Tayâlisî, el-Müsned, 3/5 (1470).

Aliyyü’l-Kârî, Mirkâtü’l-Mefâtiḥ, 4/579.

Tehânevî, İ’lâu’s-Sünen, XVII, 426.

İbni Abidin, Reddû’l-muhtâr, XV, 430

Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/291 (9194). Ayrıca bk. Buhârî, Tefsîru Sûre-i Mümtehine 2, Talak 20, Ahkâm 49; Müslim, İmâre 88 (1866); Ebu Dâvud, Harâc 9 (2941); Tirmizî, Tefsîrü’l-Kur’an 61 (3306); İbni Mâce, Cihâd 43 (2875); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 6/114, 153, 163, 270.

107. KADINLARLA MUSAFAHA ETMEK/TOKALAŞMAK

۳۶۰- أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ
قَالَ: أَخْبَرَنِي يُونُسُ وَهُوَ ابْنُ زَيْدٍ الْأَيْلِيُّ قَالَ: قَالَ ابْنُ شِهَابٍ:
أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ،

أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ: «لَا، وَاللَّهِ مَا مَسَّتْ يَدُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَدَ امْرَأَةٍ قَطُّ، غَيْرَ أَنَّهُ يُبَايِعُهُنَّ بِالْكَلَامِ»

360. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Hayır, vallahi, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in eli hiçbir kadının eline değmedi. Bununla birlikte kadınlardan sözle biat alırdı.”^[366]

Açıklama:

Biat: Türkçe’de biat şeklinde kullanılan kelimenin Arapça aslı **bey’attır**. Bey’at; satmak, satın almak anlamındaki **bey’** masdarına bağlı olarak yöneticilik tevdi etmek, birinin yöneticiliğini benimsemek anlamında kullanılmıştır.

Sosyopolitik bir akid olarak ise devlet başkanını seçme, belirleme ve İslam hukuku çerçevesinde ona bağlılık gösterme anlamına gelmektedir.

Müslümanlar yaptıkları ticarî anlaşmaları teyit amacıyla el sıkışmayı âdet haline getirdiklerinden idare edenle edilen arasında bir nevi anlaşma niteliği taşıyan devlet başkanı seçimini de el sıkışma suretiyle belirlemişler ve aradaki benzerlikten dolayı buna da bey’at demişlerdir.

Âdeta devlet başkanını belirleme akdinin taraflarından biri (halk) yönetilme hakkını öbürüne devretmek, diğeri de (devlet başkanı) hukuka riayet etmek suretiyle bunun karşılığını ödemek üzere anlaşmışlardır.

Kur’ân-ı Kerîm’de “bey’at” kelimesi geçmemekle birlikte bey’ kökünden türeyen mubayaa masdarının türevleri biatlaşma, getirdiği emir ve yasaklarda peygambere itaat arz etme ve bu konuda onunla ahidleşme anlamında kullanılmıştır.^[367]

Hadislerde ise bey’ kökünden türemiş birçok kelime hem sözlük anlamında hem de terim olarak kullanılmıştır. Hz. Peygamber’in önemli dinî-siyasî olaylar arefesinde veya İslamiyet’i kabul eden kimselerle ilk defa görüştüğünde biat aldığı bilinmektedir. Bu türün örnekleri olarak Akabe biatları ve Biatü’r-Rıdvân zikredilebilir.

Hz. Peygamber döneminde daha çok dinî hükümlere bağlı kalmak ve Resûlullah’a itaat etmek anlamında kullanılan biat, Hz. Ebu Bekir’in halife seçilmesinden itibaren sonraki kullanışlarına esas olacak siyasî bir mahiyet kazanmış, bir devlet başkanını seçme yahut seçilmiş veya bu makama herhangi bir yolla gelmiş devlet başkanına bağlılık sunma anlamında kullanılmaya başlanmıştır.

Gerek dört halife döneminde görülen, gerekse sonraki dönemlerde ortaya çıkan uygulamalar bu kurumun teorik esaslarının belirlenmesinde önemli rol oynamıştır.

Devlet başkanlığı makamı boşaldığında bu makama bir başkan seçmeyi veya iş başında bulunan başkana İslam hukuku çerçevesinde bağlılık sunmayı amaç edinen biatin oluşması ve geçerli sayılması için gerekli görülen unsur ve şartlarla konu ile ilgili diğer hükümler şöylece özetlenebilir:

Biat akdinin unsurlarından birincisi bir yanda halife, diğer yanda biat eden kimseler olmak üzere iki tarafın mevcut olmasıdır.

İkinci unsur, tarafların halife seçme ve seçilme konusundaki iradelerini ortaya koymaları yani irade beyanlarıdır. Biat sırasında irade beyanının sözlü olması şart değildir, uygulamada bu beyan daha çok el sıkma şeklinde ortaya konmuştur.

Burada önemli olan, rızâyı bozan hallerin, özellikle ikrahın bulunması durumunda bu biatin geçerli ve ona dayanan hilâfetin sahih olup olmadığıdır. İslam hukukçuları umumiyetle ikrah altındaki biatin geçerli olmadığını söylemektedirler. Gerek Hz. Peygamber ve gerekse dört halife zor kullanarak biat almamışlardır.

Biatın üçüncü unsuru, akdin bir konusunun bulunmasıdır.^[368]

Konuyla ilgili olarak Müslim’de Âişe [radiyallahu anhâ]’dan gelen şöyle bir hadis yer almaktadır: “Mümin kadınlar hicret ettikleri zaman Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’e, yüce Allah’ın, “**Ey peygamber, mümin kadınlar sana gelip Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık etmemeleri, zina etmemeleri, çocuklarını öldürmemeleri, elleriyle ayakları arasında (gayr-i meşru bir çocuğu dünyaya getirerek bunu kocasına nispet etmek suretiyle) bir iftirâ uydurup getirmemeleri, iyi bir işte sana karşı gelmemeleri hususunda biat ederlerse onların biatlerini al ve onlar için Allah’tan mağfiret dile. Şüphesiz Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir**”^[369] buyruğuyla imtihan edilip bu

suretle Peygamber'e biat ederlerdi.

Hiz. ÂiŖe (sözüne devamla) der ki: **Mümin kadınlardan bu şartı kim kabul ederse mihneti/hukukî biatı kabul etmiş olurdu. Kadınlar bunu sözle ikrar ettikleri zaman Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], onlara: 'Haydi gidin! Sizin biatınızı kabul ettim!' derdi.**

Hayır, vallahi, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in eli hiçbir kadının eline dokunmamıştır. O kadınlardan sadece sözle biat alırdı.

ÂiŖe [radiyallahu anhâ] devamla der ki: **Vallahi, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] kadınlardan, yüce Allah'ın emrettiğinden başka hiçbir şey almamış ve Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in avucu asla bir kadının avucuna dokunmamıştır. Onlardan biat aldığı zaman kendilerine sözle: 'Biatınızı kabul ettim!' derdi.** [370]

İşte Müslüman kadınlar Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e; şirk koŖmamak, hırsızlık etmemek, zina yapmamak, çocukları öldürmemek, (gayr-i meşru bir çocuk dünyaya getirerek bunu kocaya nispet etmek suretiyle) iftira etmemek, iyi/ma'ruf bir işte Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e karşı gelmemek gibi hususlarda biat etmişlerdi.

"Devlet başkanına itaat etmek üzere söz vermek" anlamına gelen kadınların biat uygulamasının ilk örneğini Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hayatında görebiliyoruz. Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e yapılan biatlar, O'na ve İslam'ın emirlerine bağlanmayı ihtiva ediyordu. Bu bakımdan kadınların biatları, Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'i devlet başkanlığına getirmek anlamını taşııyordu. Ancak onun peygamberliği aynı zamanda devlet başkanı olmasının da gereğıydi. Dolayısıyla O'na biat, hem Peygamber olarak yapacağı tebliğlere inanmak hem de devlet başkanı olarak vereceğı emirlere itaat etmeye söz vermek anlamlarını birlikte ifâde ediyordu.

Hem devlet başkanlığı için başa getirmek hem itaatte bulunmak üzere yapılan biat ise ilk olarak Hiz. Ebu Bekir [radiyallahu anh] 'in halifelige getirilmesi ile gerçekleşmiştir.

Bazı ilim adamları, hadisteki "biat" kelimesine bakarak bu hadisin kadınların seçme hakkına sahip olduğuna delâlet ettiğini söylemişlerdir.

Bu görüşte olan ulemaya göre, bu husus, kadınların erkekler gibi seçme hakkına sahip olduklarına delalet eder. [371]

Ebu'l-Ferec İbnü'l-Cevzi'nin ifadesine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] ile biatta bulunan kadınların sayısı 457'dir. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], biat almak üzere onlardan hiçbirini ile musafaha etmemiştir. Onlardan sadece sözle biat almıştır. [372]

Sözlü biatın dışında Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], su dolu bir kap veya ele sarılan bir bez kumaş vasıtasıyla kadınlardan biat almıştır. Bu biatın yapılışı: Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], içi su dolu bir kaba elini sokup çıkardıktan sonra biat edecek olan kadınların aynı kaba sırayla ellerini sokmaları şeklinde veya Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] elinde sarılı bir bez parçası olduğu halde gerçekleşir.

Ayrıca bir vekil tayin etmek suretiyle Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] kadınlardan biat kabul etmiştir. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] Medine'ye geldiğinde Ensar kadınlarını bir evde toplamış ve onlara vekil olarak Hiz. Ömer [radiyallahu anh] 'ı göndermişti. Hiz. Ömer [radiyallahu anh] kapının yanında durup onlara evin dışından kadınların biatını bildiren ayeti okumuş, kadınlar da bu biatı kabul ettiklerini belirtmişler ve ellerini evin içinden dışarı uzatmışlar, Hiz. Ömer de elini evin dışından uzatmıştır. Böylelikle bir biatleşme gerçekleşmiştir (Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, V, 85). [373]

٣٦١- الْحَارِثُ بْنُ مِسْكِينٍ قَرَأَهُ عَلَيْهِ وَأَنَا أَسْمَعُ، عَنِ ابْنِ

الْقَاسِمِ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ،

عَنْ أُمِّمَةَ ابْنَةِ رُقَيْقَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنِّي لَا أَصَافِحُ النِّسَاءَ»

361. ... Ümeyme binti Rukayka [radiyallahu anhâ] dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"Ben kadınlarla musafaha etmem/tokalaşmam." [374]

Açıklama:

Bu hadis, Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in gerek biat sırasında gerekse başka zamanlarda kadınlarla tokalaşmadığını, diğeri bir ifadeyle musafaha etmediğini ifade emektedir.

Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] kadınlardan çeşitli zamanlarda biat almış fakat biatleşme sırasında onlarla tokalaşmamış, sadece sözle ve topluca biat almıştı.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/292 (9195). Ayrıca bk. Buhârî, Talâk 20; Müslim, İmâre 88 (1866); Ebu Dâvud, Harâc 9 (2941); Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 61 (3306); İbni Mâce, Cihâd 43 (2875); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 6/114, 153, 163, 270.

Bk. el-Feth suresi, 48/10; el-Mümtehine suresi, 60/12.

Cengiz Kallek, "Biat", DİA, 6/120-124.

el-Mümtehine suresi, 60/12.

Müslim, İmâre 88 (1866).

Sünen-i Ebi Dâvud Terceme ve Şerhi, 11/199.

Kettânî, et-Terâtib, 1/295.

Prof. Dr. Zekeriya Güler, Kırk Hadiste Kadın ve Aile, s. 300-301.

Nesâî, Nesâî, Bey'at 18; es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/292 (9196). Ayrıca bk. Tirmizî, Siyer 37 (1597); Muvatta, Bey'at 2; İbn Mâce, Cihad 43 (2874); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 6/357.

108. KADINLARIN GÖRME ENGELLİ KİMSEYE BAKMASI

٣٦٢- أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ:
أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ نَبْهَانَ، مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ حَدَّثَهُ
أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ حَدَّثَتْهُ أَنَّهَا كَانَتْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ، فَبَيْنَا نَحْنُ عِنْدَهُ أَقْبَلِ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ، وَذَلِكَ
بَعْدَ أَنْ أَمَرَ بِالْحِجَابِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«اِخْتَجِبَا مِنْهُ» فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلَيْسَ هُوَ أَعْمَى لَا يَبْصُرُنَا،
وَلَا يَغْرِفُنَا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَفَعَمِّيَاوَانِ
أَنْتُمَا؟ أَلَسْتُمَا تُبْصِرَانِهِ؟

قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مَا نَعْلَمُ أَحَدًا رَوَى عَنْ نَبْهَانَ غَيْرَ الزُّهْرِيِّ

362. ... Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ] haber verdi ki:

"Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ] (bir gün) Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanında bulunuyordu. Derken biz Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanında bulunuyorken (görme engelli bir kimse olan) Abdullah İbni Ümmü Mektûm [radiyallahu anh] geldi ve Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanına girdi. Bu olay, hicab (örtünme) ayeti indikten sonra gerçekleşmişti. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Ona karşı örtünün!' buyurdu. Biz de:

- 'Ey Allah'ın Resûlü! O görme engelli bir kimse değil mi? Bizi göremiyor! Bizi tanıyamıyor!' dedik. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Sizler de kör müsünüz! Sizler onu görmüyor musunuz?' buyurdu."^[375]

* Ebu Abdurrahman (en-Nesâî) dedi ki: "Nebhân'dan, Zührî'den başka rivayette bulunan bir kimseyi (daha) bilmiyoruz."

Açıklama:

Bazı âlimler, yüce Allah'ın "Mümin kadınlara, (harama) bakmamalarını söyle"^[376] âyetini, Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ] hadisi ile benzeri hadisleri dikkate alarak kadınların yabancı erkeklerle şehvetle veya şehvetsiz bakmasının caiz olmadığını belirtmişlerdir.

Bazı âlimler de kadınların şehvetsiz olması şartıyla yabancılara bakmalarının caiz olduğunu söylemişlerdir. Bu konuda "Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'i bir gün odamın kapısında gördüm. Habeşliler mescitte (kısır mızraklarıyla oyun) oynuyorlardı. Bu sırada Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] oyunlarını izlemem için ridasıyla beni perdeliyordu"^[377] hadisi ile Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in, Fâtıma binti Kays'a: 'İbni Ümmü Mektûm'un yanında iddet(ini) bekle. Çünkü o kör bir adamdır. Elbiselerini onun yanında (iken) çıkarabilirsin'^[378] hadisini delil olarak getirmişlerdir.

Ebu Dâvud, Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ] hadisinin naklettikten sonra "Bu (hicab emri) sadece Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hanımları için geçerlidir" demiş ve bu konuda Fâtıma bin Kays olayını örnek olarak vermiştir.^{[379][380]}

٣٦٣- أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ قَالَ:
حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ: حَدَّثَنَا نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ قَالَ: حَدَّثَنِي
عُقَيْلٌ قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ نَبْهَانَ، مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَأَنَا وَمَيْمُونَةُ جَالِسَتَانِ فَجَلَسَ فَاسْتَأْذَنَ عَلَيَّ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ
الْأَعْمَى فَقَالَ: «اِخْتَجِبَا مِنْهُ» قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَيْسَ بِأَعْمَى لَا
يُبْصِرُنَا قَالَ: «فَأَنْتُمَا لَا تُبْصِرَانِي؟»

363. ... Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Ben (Hz. Peygamber'in diğer hanımı) Meymûne ile birlikte oturmakta iken Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] yanıma girdi. Sonra oturdu. Bu sırada görme engelli bir kimse olan İbni Ümmü Mektûm, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanına girmek için izin istedi. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] (bize):

- **'Ona karşı örtünün!'** buyurdu. Biz de:

- **'Ey Allah'ın Resûlü! O bir kör kimsedir. Bizi göremez!'** dedik. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- **'Sizler de mi onu göremiyorsunuz?'** buyurdu."^[381]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/293 (9197). Ayrıca bk. İbni Hibbân, es-Sahîh, 12/389 (5576); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 23/302 (678); İshâk bin Râhûye, el-Müsned, 4/160 (1939); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 7/148 (13525); Ma'rîfetü's-Sünen, 10/25 (13496); el-Âdâb, (886).

en-Nûr suresi, 24/31.

Buhârî, Salât 69, İdeyn 2, 25, Nikâh 82, 114, Cihâd 81, Menâkıb 15; Müslim, Salâtu'l-İdeyn 18 (892); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 6/84, 85, 166, 247, 270.

Ebu Dâvud, Libâs 34 (4112).

Ebu Dâvud, Libâs 34 (4112).

Daha geniş bilgi için bk. İbni Kesîr, Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm, 3/244 (Dâru'l-Kalem).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/293 (9198). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Libas 34 (4112); Tirmizî, Edeb 29 (2778); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 44/159 (26537); İbni Hibbân, es-Sahîh, 12/387 (5575); İshâk bin Râhûye, el-Müsned, 4/84 (1848); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 7/147 (13524); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 12/353 (6922).

109. KADININ GÖRME ENGELLİ KİMSENİN YANINDA ELBİSELERİNİ ÇIKARMASI

۳۶۴- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي أَنَسٍ،

عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ: سَأَلْتُ فَاطِمَةَ ابْنَةَ قَيْسٍ فَأَخْبَرْتَنِي أَنَّ زَوْجَهَا
الْمَخْرُومِي طَلَّقَهَا، فَأَبَى أَنْ يَنْفِقَ عَلَيْهَا، فَجَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَتْهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «لَا نَفَقَةَ لَكَ، فَادْهَبِي فَانْتَقِلِي إِلَى ابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ، فَكُونِي
عِنْدَهُ، فَإِنَّهُ رَجُلٌ أَعْمَى تَضَعِينَ ثِيَابَكَ عِنْدَهُ»

364. ... Ebu Seleme [rahimehullah] dedi ki:

"Fâtıma binti Kays [radiyallahu anhâ], Mahzûm kabilesine mensup kocasının kendisini boşadığını ve nafaka vermeyi kabul etmediğini, bunun üzerine kendisinin Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e gelip durumu haber verdiğini, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in de:

- 'Sana nafaka yok. Git, İbni Ümmü Mektûm'un yanına taşın. Onun yanında kal. Çünkü o görme engelli bir kimsedir. Elbiselerini onun yanında çıkarabilirsin (yani değiştirebilirsin)?' buyurdu."^[382]

Açıklama:

Bu hadis bir kadının, evlenilmesinde dinen sakınca olmayan görme engelli bir kimsenin yanında elbiselerini çıkarmasının ve değiştirmesinin caiz olduğunu ifade etmektedir.

۳۶۵- أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ قَالَ:

حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي الْجَهْمِ قَالَ:

سَمِعْتُ فَاطِمَةَ بِنْتَ قَيْسٍ قَالَتْ: أَرْسَلَ إِلَيَّ زَوْجِي أَبُو عَمْرِو
بْنُ حَفْصٍ بْنُ الْمُغِيرَةِ عِيَّاشَ بْنَ أَبِي رَبِيعَةَ بِطَلَاقِي وَأَرْسَلَ
إِلَيَّ بِخَمْسَةِ أَصْعِ شَعِيرٍ وَخَمْسَةَ أَصْعِ مِنْ تَمْرٍ فَقُلْتُ: مَا لِي
غَيْرُ هَذَا وَلَا أَغْتَدُ فِي بَيْتِكُمْ قَالَ: لَا فَشَدَدْتُ عَلَيَّ ثِيَابِي، ثُمَّ
أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «كَمْ طَلَّقَكَ» قُلْتُ: ثَلَاثًا
قَالَ: «صَدَقَ وَلَيْسَ لَكَ نَفَقَةٌ اِغْتَدِي فِي بَيْتِ ابْنِ عَمِّكَ ابْنِ أُمِّ
مَكْتُومٍ، فَإِنَّهُ ضَرِيرُ الْبَصَرِ تُلْقِينَ ثِيَابَكَ عَنْكَ فَإِذَا انْقَضَتْ عِدَّتُكَ
فَادْئِنِّي، فَحَطَبْتَنِي خُطَابَ مِنْهُمْ مُعَاوِيَةُ وَأَبُو الْجَهْمِ» فَقَالَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَمَّا مُعَاوِيَةُ تَرَبَّ خَفِيفُ الْحَالِ، وَأَبُو
الْجَهْمِ يَضْرِبُ النِّسَاءَ، أَوْ فِيهِ شِدَّةٌ عَلَى النِّسَاءِ، وَلَكِنْ عَلَيْكَ
بِأَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ أَوْ قَالَ: انكِحِي أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ

365. ... Fâtıma binti Kays [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Kocam beni boşadığına dair Ebu Amr bin Hafs İbnü'l-Muğîre Ayyâş bin Ebi Rebîa'yı bana gönderdi. Beş

vesk^[383] hurma ile beş vesk kuru hurma göndermişti. Ben de:

- **'Bana bundan başka bir şey yok mu? İddetimi evinizde geçirmeyecek miyim?'** dedim. O da:

- 'Hayır!' diye cevap verdi.

Bunun üzerine ben de üzerimi giyinip (Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yanına geldim ve durumu ona anlattım). O da:

- **'Seni kaç talakla boşamış?'** diye sordu. Ben de:

- **'Üç talakla (boşadı)'** dedim. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- **'O doğru yapmış. Sana nafaka düşmez. İddetini de amcanın oğlu İbni Ümmü Mektûm'un yanında tamamla. Çünkü o görme engelli bir kimsedir. Onun yanında (dış) elbiselerini (rahatça) çıkar(ıp değiştir)ebilirsin. İddetin bittiği zaman bana haber ver!'** buyurdu.

Derken bana birçok kimse evlenme teklifinde bulundu. Bunların içerisinde, Muâviye ile Ebu'l-Cehm de vardı. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- **'Muâviye'ye gelince o, fakir ve (maddî) durumu iyi olmayan bir kimsedir. Ebu'l-Cehm ise kadınları döver -veya kadınlara karşı sert birisidir! Fakat sen Üsâme bin Zeyd'i seç -veya Üsâme bin Zeyd'le evlen!'** buyurdu."^[384]

Açıklama:

Bu hadis, üç talakla boşanmış bir kadının iddetini geçireceği bir yerde iddet müddetince bulunduğu meskende kendisiyle evlenmesi helal olan bir kimsenin yanında elbiselerini çıkartmasının ve değiştirmesinin caiz olduğunu ifade etmektedir.

İddet: Evliliği sona eren kadının yeniden evlenebilmesi için beklemesi gereken süre anlamında fıkıh terimidir.

Sözlükte "saymak, sayılan şeyin miktarı, adet" anlamına gelen iddet kelimesi İslam hukukunda, evliliğin herhangi bir sebeple sona ermesi durumunda kadının yeni bir evlilik yapabilmek için beklemek zorunda olduğu süreyi ifade eder. Bunun için de iddet evliliğin sona ermesinin belli başlı sonuçları arasında yer alır.

İddeti ona sebebiyet veren olaya göre ikiye ayırmak gerekir. Ölüm iddeti, boşanma veya fesih iddeti.

1. Ölüm İddeti. Kocası ölen kadınların bekledikleri iddettir. Bunlar eğer hamile iseler iddetleri doğumla biter; isterse bu doğum kocanın ölümünden çok kısa bir süre sonra gerçekleşsin. Eğer hamile değillerse bu durumdaki kadınların beklemeleri gereken süre dört ay on gündür. Fâsid (geçersiz) bir nikâhla evli olanlar ölüm iddeti beklemeler.

Hamile olmayan eş ric'î talâk iddeti beklerken koca ölürse boşanma iddetini terkederek ölüm iddeti beklemeye başlar. Bâin talâk^[385] iddeti bekleyen kadın ise ölüm iddeti beklemes; başlamış olduğu boşanma iddetini tamamlar.

2. Boşanma veya Fesih İddeti. Boşanmış veya bir eksiklik sebebiyle nikâhı feshedilmiş olan kadınların beklemeleri gereken iddettir. Fâsid nikâh sebebiyle nikâhı feshedilenlerin iddet beklemeleri ancak evliliklerinin zıfıfla fiilen başlaması durumunda söz konusudur. Bu grupta yer alan kadınların bekleyecekleri iddet süresi hamile olup olmamalarına göre değişmektedir. Hamile iseler iddetleri doğumla biter, değillerse ve normal olarak hayız görüyorlarsa iddet süreleri üç hayız süresidir. Kadın hayızlı iken boşanırsa bu hayız hesaba katılmaz. Bu, Hanefî ve Hanbelîler'in kabul ettiği görüştür. Mâlikî ve Şâfiîler'e göre bu durumdaki kadınların beklemeleri gereken süre üç temizlik müddetidir.

Bu farklılığın sebebi *"Boşanmış kadınlar kocalarıyla ilişkide bulunmaksızın üç kar' süresi beklesinler"*^[386] âyetindeki "kar" sözcüğünün çift anlamlı (hayız ve temizlik) olması ve Hanefî ve Hanbelîler'in bunu hayız, Mâlikî ve Şâfiîler'in de temizlik olarak anlamaları yüzündendir.

Yine bu hadis, "üç talâkla boşanan bir kadına nafaka ve mesken verilmez" diyen Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] ile bir rivayete göre İmam Ahmed'in delilidir. İmam Mâlik, İmam Şâfiî, Hz. Âişe ile yedi fakihe göre ise "üç talâkla boşanan bir kadına yalnız nafaka verilir, mesken verilmez." Delilleri ise "Boşanan kadınlara meta vardır"^[387] âyetidir.

H. Ömer İbnü'l-Hattâb [radiyallahu anh], Hanefî âlimleri ve diğer birçok âlime göre ise üç talâkla boşanan bir kadına iddet süresi içinde nafaka ve mesken temin etmek, kocası üzerine vaciptir. Delilleri ise *"Onlara doğuruncaya kadar nafaka verin... Onları kendi oturduğunuz yerde iskân edin"*^[388] âyet-i kerîmesidir.

Hanefîler'e göre ise üç talakla boşanma ile ilgili iddet meselesine gelince, onlara göre boşanma iddetinde bulunan kadın ancak mal, can veya namus tehlikesi gibi çok zarurî bir mazeret halinde evinden çıkabilir. Başka işler ve mazeretler dolayısıyla evden dışarı çıkmazlar. Delilleri ise Talâk suresinin 1. âyetidir.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/293 (9199). Ayrıca bk. Ebu Avâne, el-Müstahrec, 3/178 (4597).

Hanefîler'e göre 1 dirhemi örfî, 3,12 gram olması hasebiyle; 5 vesk, 973,449 kg. eder. Bununla birlikte günümüzdeki bazı fıkıhçılara göre ise beş vesk 653 kg. etmektedir. (ç)

Nesâî, Nesâî, Nikâh 19, 22, Talâk 15; es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/294 (9200). Ayrıca bk. Müslim, Talâk 40 (1480); Ebu Dâvud, Talâk 37-39 (2284, 2286, 2289); Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 6/412, 413, 414, 415, 416; Abdurrezzâk, el-Musannef, 7/20 (12022).

Bâin talâk, kocaya boşadığı eşine ancak yeni bir nikâhla dönme imkânı veren boşanma şeklidir. Hangi tür boşamalar bâin talâktır? Nikâh yapıp zıfâf yapılmadan meydana gelen boşanmalar, tarafların anlaşarak boşanmaları (yani muhâlele) veya kocanın üçüncü boşama hakkını kullanarak yaptığı boşama bâin talâktır. Bunların dışında Hanefîler'e göre kocanın kinayeli sözlerle, şiddet ve aşırılığı ifade eden kelimelerle yaptığı boşamalar da bâin talâk olarak kabul edilir. Şâfiî ve Hanbelî hukukçular bu tür boşanmaların ric'î talâk olduğu görüşündedirler. (ç)

el-Bakara suresi, 2/228

el-Bakara suresi, 2/241.

110. KADINSI ERKEĞİN (MUHANNESİN), KADINLARIN YANINA GİRMESİ VE BU KONUDA (HADİSİN RAVİSİ) URVE'DEN GELEN FARKLI RİVAYET

٣٦٦- أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَدَمَ، عَنْ عَبْدِ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ،
عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أُمِّ سَلَمَةَ،

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ عِنْدَهَا، وَفِي
الْبَيْتِ مُخَنَّثٌ فَقَالَ الْمُخَنَّثُ لِأَخِي أُمِّ سَلَمَةَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي
أُمَيَّةَ: «إِنَّ فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الطَّائِفَ غَدًا، فَإِنِّي أَذْلكُ عَلَى بِنْتِ
غَيْلَانَ، فَإِنَّهَا تُقْبَلُ بِأَرْبَعٍ وَتُذَبَّرُ بِثَمَانٍ» فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «لَا يَدْخُلَنَّ هَؤُلَاءِ عَلَيْكُمْ»

366. ... Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ] anlatıyor:

"Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] (bir gün) Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ]'nın yanında bulunuyordu. Evde muhannes (kadınsı bir erkek) vardı. Bu muhannes kişi, Ümmü Seleme'nin erkek kardeşi Abdullah bin Ebi Ümeyye'ye:

- 'Allah size yarın Tâif'i feth etmeyi nasip ederse ben sana Gaylân'ın kızını göstereyim. Çünkü o (öyle çok güzel ki) gelirken dört (büklüm kıvrımlı) ve giderken de sekiz (büklüm kıvrımlı)dır!' dedi. Bunun üzerine Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Bu (tip insa)nlar sizin yanınıza asla girmesinler!' buyurdu."^[389]

Açıklama:

"Muhannes" yahut "muhanis"; ahlâk, hareket ve sözünde kadınlara benzeyen erkektir. Bazen yaratılıştan kadına benzer ve tıpkı kadınlar gibi konuşur. Onun kadına benzemesi kendi arzusuyla değildir. Bu bir çeşit hünsa sayılabilir. Hünsa, kendisinde hem erkeklik hem de kadınlık uzvu bulunan kimsedir. Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in, bu adamı ilk gördüğü zaman bir şey dememesi bundandır. Zaten herkes onun cima ihtiyacı olmadığını kabul ediyordu.

Bazen doğuştan benzemediği halde kendi arzusuyla kadınlara benzemeye çalışanlar vardır. Bunlara da "muhannes" denir.

İşte hadis-i şeriflerde lânetlenen muhannesler bunlardır.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in evine giren bu muhannesin ismi, meşhur görüşe göre "Hît"tir. Bazıları "Hinb", diğer bazıları da "Matî" olduğunu söylemişlerdir. Bu konuda daha başka isimler de zikredilmiştir. Gelen rivayetlerden, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in bunları çeşitli yerlere sürgün ettiği anlaşılmaktadır.

İbni Kelbî'nin ifadesine göre "Hît" adlı bu kişi, vasfettiği kadın hakkında ileriye giderek, "Ağzı papatya çiçeği gibi, oturduğu zaman iki olur. Konuşursa renk saçar. Bacaklarının arasındaki başaşağıya çevrilmiş bir kap gibidir" demiş, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] onun bu söylediklerini işitmiş ve ona: "Sen ona inceden inceye bakmışsın ey Allah'ın düşmanı!" buyurmuştur. Sonra da onu Medine'den Suriye topraklarında bulunan Hama'ya sürgün etmiştir. Tâif fethedilince onun tasvir ettiği kız Müslüman olmuş ve Abdurrahman bin Avf [radiyallahu anh] la evlenmiştir. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bu dünyadan göçüp gittikten sonra Hz. Ebu Bekir [radiyallahu anh] Hît adlı kişiyi Medine'ye kabul etmemiş, Hz. Ömer [radiyallahu anh] da halife olunca bazı kimseler araya girerek şefaatçi olmuşlar, "Hît artık zayıf, yaşlı ve muhtaç bir kimsedir" diyerek Medine'ye gelmesine izin verilmesini rica etmişlerdir. Hz. Ömer de her cuma günü Medine'ye gelerek dilenmesine, sonra yine yerine gönderilmesine izin vermiştir.

Âlimler, Hît'in sürgün edilmesine üç sebep zikretmişlerdir:

Bunlardan biri, hadiste belirtildiği üzere onun kadına ihtiyacı olmadığını zannedilmesi, hakikatte ise kadına ihtiyacı olduğu halde bunu gizlemesidir.

İkincisi, kadınların güzelliklerini ve avret yerlerini başkalarına anlatmasıdır.

Üçüncüsü ise Hît'in kadınların mahrem yerlerine kadar bütün cinsel özelliklerini öğrenmiş olduğunun meydana çıkmasıdır.

Hız. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] “Bu (tip insa)nlar sizin yanınıza asla girmesinler” emriyle, bütün muhannesleri kastetmiştir. Dolayısıyla muhannes olanlar, kadınların yanına giremediği gibi kadınlar da onların yanına açık saçık girip çıkamazlar. Muhannesler aynen kadınlara ihtiyaç duyan diğer erkekler hükmündedirler.

Enenmiş yani hayaları çıkarılmış ve cinsel âleti kesilmiş erkekler de aynı hükümdedirler.

Hî’t’in, Gaylân’ın kızını tasvir ederken, “gelirken dört (büklüm kıvrımlı) ve giderken de sekiz (büklüm kıvrımlı)dır” demesi, gelirken vücudunun kabarık ve şişkin yerleri dört ve giderken sekiz görünür manasındadır.

Gaylân, Tâif şehrinin fethinden sonra Müslüman olmuş fakat hicret edememiştir. Beyaz tenli, uzun boylu, kumral saçlı, iri ve yakışıklı bir zat olduğu söylenir. Vaktiyle Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] hakkında, “Kur’ân buna indirileceğine iki şehirden birinde büyük bir adama indirilseydi ya” diyenlerden biridir. Kısra’ya bir heyet içinde gönderildiği vakit onunla görüşmüş, Kısra onun aklını beğenerek, “Senin gıdan nedir?” diye sormuş, “buğdaydır” cevabını verince, “Bu akıl buğdaydandır. Sütle kuru hurmadan değildir” demiştir.

۳۶۷- أَخْبَرَنَا نُوحُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ رَبَاحِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ مَعْمَرٍ، ثُمَّ ذَكَرَ كَلَامًا مَعْنَاهُ عَنِ الرَّهْرِيِّ، عَنْ غُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَإِذَا مُحِثٌ عِنْدَ بَعْضِ نِسَائِهِ وَكَانُوا يَغْدُونَهُ مِنْ غَيْرِ أُولِي الْإِزْبَةِ فَسَمِعَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقُولُ: إِنَّهَا إِذَا أَقْبَلَتْ أَقْبَلْتُ بِأَرْبَعٍ، وَإِذَا أَذْبَرَتْ أَذْبَرْتُ بِثَمَانٍ يَنْعَثُ امْرَأَةٌ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا أَرَى هَذَا يَغْلُمُ مَا هَاهُنَا لَا يَدْخُلُنَّ عَلَيْكُمْ فَاحْجُبُوهُ»

367. ... Hız. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

“Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] (bir gün) içeri girdi. Bu sırada hanımlarından birisinin yanında (kadınsı bir erkek olan) muhannes birisi vardı. İnsanlar onu hadım olmuş erkeklerden sayarlardı. Derken Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], onun, bir kadını niteleyip: ‘(Gaylân’ın) o (kızı) gelirken dört (büklüm kıvrımlı) gelir ve giderken de sekiz (büklüm kıvrımlı) gider!’ dediğini işitti. Bunun üzerine Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘Gördüğüm kadarıyla bu orada ne olduğunu biliyor. Bir daha sizin yanınıza asla girmesin. Siz de ona karşı örtünün!’ buyurdu.”[390]

Açıklama:

Erkeklerin kadına benzemesi başlıca şu yollarla olmaktadır:

1. Allah’ın yarattığı vücut düzenini değiştirerek kadınlaşmak, hadımlaşmak ve hadımlaştırmak.
2. Bir kadın gibi makyajlanarak süslenmek, kolye, bilezik ve küpe gibi kadınlara özgü süs eşyası takmak. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] kadınlıdırıcı bu tür uygulamaları yasaklamış, yapanı da sürgünle cezalandırmıştır.
3. Kadın gibi konuşmak ve davranmak. Kadın gibi konuşan ve davranan erkekleri İslam bilginleri iki kısımda değerlendirmektedir: **a.** Yaratılışlarında kadınlımsılık bulunanlar, **b.** İradeleriyle kendilerini benzetmeye çalışanlar. İslam hukukuna göre cezaya uğratılabilecek olanlar, hiç şüphesiz ikinci kısıma girenlerdir.
4. Kadın gibi giyinmek.

۳۶۸- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ الرَّهْرِيِّ، عَنْ غُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَجُلٌ يَدْخُلُ عَلَى أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحِثٌ فَكَانُوا يَغْدُونَهُ مِنْ غَيْرِ أُولِي الْإِزْبَةِ، فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عِنْدَ بَعْضِ نِسَائِهِ وَهُوَ يَنْعَثُ

امْرَأَةٌ فَقَالَ: إِنَّهَا إِذَا أَقْبَلَتْ أَقْبَلْتَ بِأَرْبَعٍ، وَإِذَا أَذْبَرَتْ أَذْبَرَتْ
بِثَمَانٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا أَرَى هَذَا يَغْلَمُ مَا
هَاهُنَا، لَا يَدْخُلُ عَلَيْكُمْ، فَحَجَبُوهُ»

368. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Muhannes bir adam, Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hanımlarının yanına girerdi. İnsanlar onu hadım olmuş erkeklerden sayarlardı. Derken Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] içeri girdi. Bu sırada o kadını erkek, Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hanımlarından birinin yanında bir kadını vasfedip: 'O (öyle güzel birisi ki), **gelirken dört (büklüm kıvrımlı) gelir ve giderken de sekiz (büklüm kıvrımlı) gider!**' diyordu. Bunun üzerine Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]: '**Gördüğüm kadarıyla bu orada ne olduğunu biliyor. Bir daha sizin yanınıza asla girmesin. Siz de ona karşı örtünün!**' buyurdu."^[391]

✽

٣٦٩- أَخْبَرَنِي هِلَالُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ الْمُنْهَالِ
قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ،
عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
دَخَلَ بَيْتَ أُمِّ سَلَمَةَ، وَعِنْدَهَا مُحَنَّتٌ فَقَالَ: يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنُ أَبِي
أُمَيَّةَ، لَوْ قَدْ فَتَحْتَ الطَّائِفَ لَقَدْ أُرِثَكَ بَادِيَةٌ بَنَتْ غَيْلَانَ، فَإِنَّهَا
تَقْبَلُ بِأَرْبَعٍ، وَتَذْبِرُ بِثَمَانٍ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«لَا يَدْخُلُ عَلَيْكُمْ هَذَا»

369. ... Ömer bin Seleme [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] (bir gün annem) Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ]'nın yanına girdi. Onun yanında muhannes (yani kadınısı bir erkek) vardı. O, (dayım Abdullah bin Ebi Ümeyye'ye):
- 'Ey Abdullah bin Ebi Ümeyye! Eğer Tâif (şehrini) fethedecek olursan(ız) sana Gaylân'ın kızı Bâdiye'yi göstereceğim. Çünkü (öyle çok güzel birisi ki) o, **gelirken dört (büklüm kıvrımlı gelir) ve giderken de sekiz (büklüm kıvrımlı gider)!**' dedi. Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:
- 'Bu adam yanınıza girmesin!' buyurdu."^[392]

✽

٣٧٠- أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَزْبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ
هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ زَيْنَبَ،
عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَعِنْدَهَا أَخُوهَا عَبْدُ اللَّهِ وَعِنْدَهَا مُحَنَّتٌ وَهُوَ يَقُولُ: يَا عَبْدَ اللَّهِ
إِنْ فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ الطَّائِفَ فَعَلَيْكَ بِابْنَةِ غَيْلَانَ، فَإِنَّهَا تَقْبَلُ بِأَرْبَعٍ
وَتَذْبِرُ بِثَمَانٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأُمِّ سَلَمَةَ: «لَا
يَدْخُلُ هَذَا عَلَيْكَ» خَالَفَهُ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ

370. ... Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] (bir gün hanımı) Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ]'nın yanına girdi. Onun yanında, erkek kardeşi Abdullah bin Ebi Ümeyye ile (kadınısı bir erkek olan) muhannes (biri) vardı. O kadını erkek: 'Ey Abdullah! Eğer Allah size Tâif (şehrin)i fethetmeyi nasip ederse sana Gaylân'ın kızı yaraşır. Çünkü o, **gelirken dört (büklüm kıvrımlı gelir) ve giderken de sekiz (büklüm kıvrımlı gider)!**' diyordu. Bunun üzerine Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]:
- 'Bu adam senin yanına asla girmesin!' buyurdu."^[393]

* Mâlik bin Enes bu hadisin geliş yoluna muhalefet etti.

٣٧١- الْحَارِثُ بْنُ مَسْكِينٍ قَرَأَهُ عَلَيْهِ عَنِ ابْنِ الْقَاسِمِ قَالَ:
حَدَّثَنِي مَالِكُ:

عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ مُحَنَّثًا، كَانَ عِنْدَ أُمِّ سَلَمَةَ فَقَالَ لِعَبْدِ
اللَّهِ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْمَعُ يَا عَبْدَ
اللَّهِ إِنْ فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الطَّائِفَ غَدًا، فَأَنَا أَذْلُكَ عَلَى ابْنَةِ غَيْلَانَ،
فَإِنَّهَا تُقْبَلُ بِأَرْبَعٍ وَتُدْبَرُ بِثَمَانٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: لَا يَدْخُلَنَّ عَلَيْكُمُ هَؤُلَاءِ

قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: حَدِيثُ هِشَامٍ أَوَّلَى بِالضُّوَابِ، وَالزُّهْرِيُّ
أَثْبَتَ فِي غَزْوَةِ مَنْ هِشَامٍ، وَهِشَامٌ مِنَ الْحُقَاطِ، وَحَدِيثُ حَمَّادٍ
بْنِ سَلَمَةَ خَطَأً

371. ... Hişâm yoluyla babası Urve [rahimehullah] anlatıyor:

"Bir muhannes (kadınsı bir erkek), Ümmü Seleme'nin yanında idi. Bu adam, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de (onun ne dediğini) işittiği halde Abdullah bin Ebi Ümeyye'ye:

- 'Ey Abdullah! Allah size yarın Tâif (şehrin)i fethetmeyi nasip ederse ben sana Gaylân'ın kızını göstereceğim. O (öyle çok güzel ki), gelirken dört (büklüm kıvrımlı gelir) ve giderken de sekiz (büklüm kıvrımlı gider)!' dedi. Bunun üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Bu (tip insa)nlar sizin yanınıza asla girmesinler!' buyurdu."^[394]

* Ebu Abdurrahman (en-Nesâî) dedi ki: "Hişâm'ın hadisi doğruya daha uygundur. Zührî'nin Urve'den naklettiği rivayet de Hişâm'inkinden daha sağlamdır. Hişâm ise (hadis) hafızlarındandır. Hammâd bin Seleme'nin hadisi ise hatalıdır."

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/294 (9201). Ayrıca bk. Buhârî, Meğâzî 56, Nikâh 113, Libas 62; Müslim, Selam 32 (2180); Ebu Dâvud, Edeb 53 (4929); İbni Mâce, Nikâh 22 (1902), Hudûd 38 (2614); Muvatta', Vasiyyet 5; Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 6/290, 318; Humeydî, el-Müsne'd, 1/308 (299).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/295 (9202). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 42/103 (25185); İbni Hibbân, es-Sahîh, 10/340 (4488).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/295 (9203). Ayrıca bk. Müslim, Selâm 33 (2181); Ebu Dâvud, Libâs 33 (4107); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 7/155 (13550).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/296 (9204). Ayrıca bk. Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 9/26 (8297).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/296 (9205). Ayrıca bk. Buhârî, Meğâzî 56, Nikâh 113, Libâs 62; Müslim, Selam 33 (2180); Ebu Dâvud, Edeb 53 (4929); İbni Mâce, Nikâh 22 (1902), Hudûd 38 (2614); Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 6/290, 318; İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 5/319 (26491).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/296 (9206). Ayrıca bk. Muvatta', Vasiyyet 5; Hâris, el-Müsne'd, 2/840 (888).

111. KENDİNİ ERKEĞE BENZETMEYE ÇALIŞAN KADINLARIN LANETLENMESİ

۳۷۲- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ بَشْرِ وَهُوَ ابْنُ الْمُفَضَّلِ
قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عِكْرِمَةُ،
عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لَعَنَ
الْمُخْتَلِينَ مِنَ الرِّجَالِ، الْمُتَرَجَّلَاتِ مِنَ النِّسَاءِ» وَقَالَ:
«أَخْرِجُوهُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ» فَأَخْرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فُلَانًا، وَأَخْرَجَ عُمَرُ فُلَانًا

372. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] anlatıyor:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] erkeklerden kadınlara ve kadınlardan erkeklerle lâne etti ve:

- ‘Bu tür kimseleri evlerinizden çıkarınız!’ buyurdu.

(Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] devamla der ki) Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], filanca kimseyi dışarı çıkardı. Ömer de filanca kimseyi dışarı çıkardı.”[395]

Açıklama:

Hadisin Arapça metninde geçen “**muhanne**”; kadın gibi konuşan, kadın gibi kırıl-döküle yürüyen, iş ve naz yapan erkek demektir. Yani kadınlamış erkekler.

“**Mutereccilât**” yani erkeklerle kadınlar ise konuşmasında, tavır ve hareketlerinde erkekler gibi olmaya çalışan kadınlardır. Fakat doğuştan kaynaklanan, erkeğin kadına ve kadının erkeğe konuşmasında hareketlerinde benzemesi durumu bunun dışındadır.

Lânet, Allah’ın rahmetinden uzaklık demektir.

Bu hadis ve konumuzla ilgili hadisler, erkeklerin kadınlara mahsus olan elbiseler giyerek, kadınlara mahsus ziynetleri takınarak giyim kuşamlarında, kılık ve kıyafetlerinde kadınlara; kadınların da erkeklerle özgü kıyafetlere girerek erkeklerle benzemesinin haram olduğunu ifade etmektedir.

Konuşmada ve yürüyüşte karşı cinse benzemenin lânete hedef olması ise yürüyenin ya da konuşanın kastına bağlıdır. Dolayısıyla yürümesini veya konuşmasını karşı cinse isteyerek benzeten kimse bu lânete hedef olursa da yaratılışları icabı yürüyüşleri ve konuşmaları kadına benzeyen kimseler bu benzerlikten dolayı hadisteki lânete hedef teşkil etmezler.

۳۷۳- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ: أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ
قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ يَحْيَى،
عَنْ عِكْرِمَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «أَخْرَجَ مُخْتَلًا،
وَأَنَّ عُمَرَ أَخْرَجَ فُلَانًا وَفُلَانًا»

373. ... İkrime [rahimehullah] anlatıyor:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], bir muhanne (kadınımsı bir erkeği evden) çıkardı. Hz. Ömer [radiyallahu anh] da filanca ve filanca kimseyi çıkardı.”[396]

۳۷۴- أَخْبَرَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ قَالَ: حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ
قَالَ: حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ قَالَ: حَدَّثَنِي سُهَيْلٌ، عَنْ أَبِيهِ،

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
الرَّجُلَ يَلْبَسُ لِبْسَةَ الْمَرْأَةِ، وَالْمَرْأَةَ تَلْبَسُ لِبْسَةَ الرَّجُلِ»

374. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anh] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] kadın elbisesi giyen erkeğe ve erkek elbisesi giyen kadına lânet etti."[\[397\]](#)

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/297 (9207). Ayrıca bk. Buhârî, Libas 62, 61, Hudûd 33; Ebu Dâvud, Libas 28 (4097), Edeb 53 (4930); Tirmizî, Edeb 34 (2784, 2785); İbni Mâce, Nikâh 22 (1904); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I, 254, 330, 339, 441; İbni Hibbân, es-Sahîh, 13/61 (5750).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/297 (9208).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/297 (9209). Ayrıca bk. Ebu Dâvud, Libas 28 (4098); İbni Mâce, Nikâh 22 (1903); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 13/245 (7850), 271 (7891), 14/61 (8309); İbni Hibbân, es-Sahîh, 13/62 (5751, 5752); Hâkim, el-Müstedrek, 4/215 (7415).

112. MUHANNESLERİN LÂNETLENMESİ VE ÇIKARILMALARI

٣٧٥- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا النَّضْرُ بْنُ شَمَيْلٍ،
وَعَبْدُ الصَّمَدِ، وَوَهْبٌ، وَأَبُو دَاوُدَ قَالُوا: حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ
يَحْيَى، عَنْ عِكْرِمَةَ،

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ الْمُخَنَّثِينَ
وَقَالَ: «أَخْرِجُوهُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ، فَأَخْرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فُلَانًا، وَأَخْرَجَ عُمَرُ فُلَانًا»

375. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] anlatıyor:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] muhanneslere lânet etti ve:

- 'Onları evlerinizden çıkarınız!' buyurdu.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], filanca kimseyi (evden) dışarı çıkardı. Hz. Ömer de filanca kimseyi (evden) dışarı çıkardı."[\[398\]](#)

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/298 (9210). Ayrıca bk. Buhârî, Libas 62, 61, Hudûd 33; Ebu Dâvud, Libas 28 (4097), Edeb 53 (4930); Tirmizî, Edeb 34 (2784, 2785); İbni Mâce, Nikâh 22 (1904); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 3/443 (1982), 457 (2006), 4/28 (2123); İbni Hibbân, es-Sahîh, 13/61 (5750).

113. KADINLAR HAKKINDA ZİKREDİLENLER

۳۷۶- أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ:
حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَطَاءُ:

عَنْ جَابِرٍ قَالَ: شَهِدْتُ الصَّلَاةَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فِي يَوْمٍ عِيدٍ، فَبَدَأَ بِالصَّلَاةِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ بِغَيْرِ أَذَانٍ وَلَا
إِقَامَةٍ، فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ قَامَ مُتَوَكِّئًا عَلَى بِلَالٍ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى
عَلَيْهِ، وَوَعِظَ النَّاسَ وَذَكَرَهُمْ وَحَثَّهُمْ عَلَى طَاعَتِهِ، ثُمَّ مَضَى
إِلَى النِّسَاءِ وَمَعَهُ بِلَالٌ، فَأَمَرَهُنَّ بِتَقْوَى اللَّهِ وَوَعِظَهُنَّ وَذَكَرَهُنَّ،
وَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ حَثَّهُنَّ عَلَى طَاعَتِهِ ثُمَّ قَالَ: «تَصَدَّقْنَ،
فَإِنَّ أَكْثَرَكُمْ خَطْبُ جَهَنَّمَ» فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنْ سَفِيلَةِ النِّسَاءِ سَفْعَاءُ
الْحَدِيثِ: لِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «تَكْثِرُونَ اللَّغْنَ وَتَكْفُرُونَ الْعَشِيرَ،
فَجَعَلَنَ يَنْزِعَنَّ خُلِيِّهِنَّ فَلَائِدَهُنَّ وَأَقْرَطَهُنَّ وَخَوَاتِيمَهُنَّ يَقْذِفَنَّهُ
فِي ثَوْبِ بِلَالٍ يَتَصَدَّقْنَ بِهِ»

376. ... Câbir bin Abdullah [radiyallahu anh] dedi ki:

"Ben bir bayram günü Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'le birlikte (bayram) namazında bulundum. Derken Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], ezan ve kamet olmaksızın hutbeden önce namaza başladı. Namazı bitirince Bilâl [radiyallahu anh]'a dayanarak ayağa kalktı. Allah'a hamd etti, O'na övgüde bulundu, insanlara vaaz etti, onları (bazı şeylerle) korkuttu ve onları Allah'a itaate teşvik etti.

Sonra kadınların tarafına geçti. Beraberinde Bilâl [radiyallahu anh] da vardı. Onlara Allah'a karşı takvâlı olmalarını emretti, vaazda bulundu, (bazı şeylerle) onları korkuttu, Allah'a hamd etti, O'na övgüde bulundu, sonra onları Allah'a itaate teşvik etti. Sonra da:

- '**Sadaka verin. Çünkü siz kadınların çoğu, cehennem odunusunuz!**' buyurdu.

Kadınların alt seviyesinde olan al yanaklı bir kadın:

- '**Niye ki ey Allah'ın Resûlü?**' diye sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- '**Siz kadınlar(dan birçoğu) lâneti çokça yaparsınız ve kocalarınıza karşı nankörlük edersiniz!**' diye cevap verdi.

Bunun üzerine kadınlar, ziynet/süs eşyaları olan gerdanlıklarını, küpelerini ve yüzüklerini çıkarıp Bilâl'in elbisesinin içerisine atıyorlar ve böylelikle sadaka veriyorlardı. ^[399]

Açıklama:

Hadis-i şerifte ifade edildiğine göre Hz. Peygamber, bir Ramazan bayramında musallaya çıkmış, önce bayram namazını kıldırılmış, daha sonra da hutbe okumuştur. Hutbeyi bitirince, bulunduğu yerden ayrılmış ve erkeklerden ayrı bir yerde duran kadınların yanına gelmiştir.

Hiz. Peygamber, kadınların yanına gelince onlara da bir konuşma yapmıştır. Kadı İyâz, "bu konuşmanın bayram hutbesi esnasında ve hutbeye dâhil, ancak, İslam'ın ilk günlerinde ve Resûlullah'a has olduğunu" zannetmiştir. Nevevî ise Müslim, Salâtu'l-İdeyn, 3/885'teki "hutbeyi bitirince..." ifadesine dayanarak bu konuşmanın bayram hutbesinden sonra olduğunu söylemiştir.

Hadisimizdeki rivayetten anlaşıldığına göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bu hitabede kadınlara, çoğunun cehennem yakıtı olduğunu hatırlatmış, sadaka vermelerini ve yardımda bulunmalarını tavsiye etmişti. Bunun üzerine kadınlardan birisi bunun sebebini sormuş, O da birçok kadının lâneti çokça yaptıklarını ve kocalarına karşı bazı kadınların nankörce hareket ettiklerini belirtmiş, bunun üzerine kadınlar ziynet/süs eşyaları olan gerdanlıklarını, küpelerini ve yüzüklerini çıkarıp Bilâl'in yaydığı elbise üzerine atmaya başlamışlardı.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], konumuzla ilgili hadiste, kadınlara yönelik uyarı ve nasihat yapmasının yanı sıra kendisine cehennemliklerin çoğunun kadınlar olduğunun gösterildiğini bildirmiş ve bunun nedenini şöyle açıklamıştır:

1. **Lâneti çok yapmaları:** Lânet etmek, bir kimsenin Allah'ın rahmetinden uzak olması, helak olması ve

yok olması için beddua etmektir. Lânet, küfür gibi sözleri sıkça kullanmak haramdır. Hatta İmam Nevevî'ye göre bu tür şeyler büyük günahdır. Çünkü bunlara bulaşanlar cehennemle tehdit edilmişlerdir. Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] burada kadınların çokça beddua ettiklerini vurgulamaktadır. Halbuki erkeğin de kadının da olur olmaz her yerde hemen beddua etmesi doğru bir davranış değildir.

2. Kocaya karşı nankörlük yapmaları: Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] burada kocalarına karşı kötü davranan kadınlara yönelik işaretle bulunmaktadır.

۳۷۷- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، قَالَ: سَمِعْتُ ذُرًّا، يُحَدِّثُ عَنْ وَائِلِ بْنِ مَهَانَ، عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِلنِّسَاءِ: تَصَدَّقْنَ، فَإِنَّكُمْ أَكْثَرُ أَهْلِ النَّارِ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فِيمَ؟ أَوْ لِمَ؟ أَوْ بِمَ؟ قَالَ: «إِنَّكُمْ تَكْفُرْنَ اللَّغْنَ وَتَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ»

377. ... Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh] anlatıyor:

- 'Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] kadınlara:
- 'Sadaka verin. Çünkü sizler, cehennem halkının çoğunu teşkil etmektesiniz!' buyurdu. Bir kadın:
- 'Ey Allah'ın Resûlü! Niçin öyle? -Veya niye ki?-' diye sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:
- 'Sizler lâneti çokça yapıyorsunuz ve kocalarınıza karşı nankörlük ediyorsunuz!' buyurdu."^[400]

Açıklama:

Peygamber Efendimiz insanlarda gördüğü kusurları düzeltmek için dikkat çekici usûllere başvururdu. O günkü nasihatinde de böyle yapmış, erkeklere nisbetle kadınlarda daha çok görülen iki kusurdan söz etmek istemiş, onları **çok lânet etme ve kocasının iyiliklerini inkâr etme** alışkanlığından kurtarmak istemişti.

Günlük hayatta çokça rastlandığı üzere, "Allah belasını versin" veya "Allah lânet etsin" gibi sözleri kadınlar daha fazla kullanırlar. Hatta kendilerine bile lânet ederler.

Birçok hadiste görüldüğü ve açıklandığı üzere, Peygamber Efendimiz lânet sözünün kullanılmasından şiddetle sakındırmış,^[401] lânet etmeyi insanın kendisi aleyhine beddua etmesi olarak değerlendirmiş ve "Kendinize beddua etmeyiniz; çocuklarınıza beddua etmeyiniz; mallarınıza da beddua etmeyiniz. Dileklerin kabul edildiği zamana denk gelir de Allah bedduanızı kabul ediverir"^[402] buyurmuştur.

Lânet, lânet edilen canlının, hem dünya hem de âhirette Allah'ın rahmetinden uzak kalmasını dilemek demektir. "Lânet olsun", "Allah lânet etsin", "lânet olası", "mel'un adam" gibi sözler -farkında olunsun veya olunmasın- kişinin ilahî rahmetten uzaklaştırılmasını, uzak tutulmasını istemek demektir.

Lânetlenmiş varlıkların başında şeytan gelir. **Şeytân aleyhi'l-la'ne** cümlesi, "Allah'ın rahmetinden kovulmuş şeytan" anlamında çokça kullanılan bir ifadedir.

Görüldüğü üzere bir kimseye lânet etmek, onun şeytan gibi ilahî rahmetten ebediyen mahrum kalmasını dilemek anlamına gelir. Bu o Müslüman'ın hayat hakkına saldırmak, onu öldürmek gibi çok ağır bir suçtur. Hatta bir Müslüman'ın tam anlamıyla ölmesini dilemek anlamındadır. Öldüren, öldürdüğü Müslüman'ı sadece dünyevî hak ve menfaatlarından mahrum bırakır. Lânetçi ise dileğine kavuşsa da kavuşmasa da, Müslüman'ın hem dünya hem de âhiret mutluluğuna mâni olmak için teşebbüste bulunmuş demektir.

Kadir kıymet bilmemek de kötü bir huydur. Bu hastalığa yakalanmış olanlar sadece eşlerine değil, Allah'a karşı da nankörlük ederler. İnsanı değerli kılan özelliklerden biri, kendisine yapılan iyiliği unutmaması, hatta zaman zaman bu iyiliği dile getirmesidir. Resûl-i Ekrem Efendimiz kötü huylu kadınların, kocalarının iyiliklerini inkâr etmeleri sebebiyle cehennemlik olduklarını belirttiği bir başka hadisinde, "Onlardan birisine ömür boyu iyilik etsen, sonra da senden hoşuna gitmeyen bir şey görse, 'Ben senden hiç hayır görmedim' der" buyurmaktadır.^[403]

Şüphesiz sadece kadınlar değil erkekler de bu tür kadir bilmezlikten uzak durmalıdır. Zira Resûlullah Efendimiz'in buyurduğu gibi, gördüğü iyilik sebebiyle insanlara teşekkür etmeyen kimse Allah'a da şükretmiş olmaz.^[404]

۳۷۸- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ: حَدَّثَنَا مِنْ مَنْصُورٍ سَمِعَهُ مِنْ ذَرٍّ يُحَدِّثُ عَنْ وَائِلِ بْنِ مَهَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَصَدَّقْنَ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ، وَلَوْ مِنْ حُلِيِّكُنَّ، فَإِنَّكُمْ أَكْثَرُ أَهْلِ النَّارِ فَقَالَتِ

امْرَأَةٌ لَيْسَتْ مِنْ عِلْيَةِ النِّسَاءِ» وَلَمْ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ:
«لَا تُكْنُ تُكْنِزْنَ اللَّغْنَ وَتَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ»

378. ... Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Süs eşyalarınızdan da olsa sadaka verin, ey kadınlar topluluğu! Çünkü sizler, cehennem halkının çoğunu teşkil etmektesiniz!' buyurdu. Kadınların önde gelenlerinden olmayan bir kadın:
- 'Ey Allah'ın Resûlü! Niye ki?' diye sordu. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] de:
- 'Çünkü sizler, lâneti çokça yaparsınız ve kocalarınıza nankörlük edersiniz!' buyurdu."^[405]

✽

۳۷۹- أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ سَهْلٍ قَالَ: حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَمْرٍو
قَالَ: حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ ذَرٍّ، عَنْ
حَسَّانَ، عَنْ وَائِلِ بْنِ مَهَانَةَ قَالَ:

قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: «تَصَدَّقْنَ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ نَحْوَهُ» وَلَمْ يَرْفَعْهُ

379. ... Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh] dedi ki:

"Sadaka verin, ey kadınlar topluluğu! ..." Bu hadisi benzer lafızla nakletti, fakat merfu' olarak rivayet etmedi."^[406]

✽

۳۸۰- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ، عَنْ عَوْفٍ، عَنْ
أَبِي رَجَاءٍ،

عَنْ عَمْرَانَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اطْلُغْتُ
فِي النَّارِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ، وَاطْلُغْتُ فِي الْجَنَّةِ فَرَأَيْتُ
أَكْثَرَ أَهْلِهَا الْفُقَرَاءَ»

380. ... İmrân bin Husayn [radiyallahu anh]'ın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"(Miraç gecesinde) cehenneme baktım; cehennem halkının çoğunun kadınlar olduğunu gördüm. Cennete de baktım; cennet halkının çoğunun fakirler olduğunu gördüm."^[407]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/298 (9211). Ayrıca bk. Buhârî, İydeyn 7, 19; Müslim, Salatu'l-İydeyn 3-4 (885); Ebu Dâvud, Salât 239-242 (1141); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 22/70 (14163), 231 (14329), 268 (14369), 313 (14420); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 3/415 (6198), 418 (6206), 421 (6220); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 4/29 (2033); Abdurrezzâk, el-Musannef, 3/278 (5631).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/298 (9212). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 7/217 (4151); İbni Hibbân, es-Sahîh, 8/115 (3323); Hâkim, el-Müstedrek, 4/645 (8783); Tayâlisî, e-Müsned, 1/302 (384); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 9/187 (5284); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 2/351 (9805); Şâşî, el-Müsned, 2/295 (871).

Lanet etmenin yerilmesi ile ilgili Müslim, Birr 85, 86'de Ebu'd-Derdâ (r.a.)'tan; Ebû Dâvûd, Edeb 45; Tirmizî, Birr 48'de Semure bin Cündeb [radiyallahu anh]'dan; Tirmizî, Birr 48'de Abdullah bin Mes'ud [radiyallahu anh]'dan; Ebû Dâvûd, Edeb 45'de Ebu'd-Derdâ (r.a.)'tan çeşitli hadisler rivayet edilmiştir.

Müslim, Zühd 74.

Buhârî, İmân 21; Müslim, Küsûf 17.

Ebu Dâvud, Edeb 1.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/299 (9213). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 6/40 (3569), 7/119 (4019), 133 (4037), 192 (4122); Hâkim, el-Müstedrek, 2/207 (2772); Humeydî, e-Müsned, 1/204 (92); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 9/77 (5144); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 1/137 (183).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/299 (9214). Ayrıca bk. Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 9/48 (5112).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/299 (9215). Ayrıca bk. Buhârî, Bed'u'l-Halk 8, Nikâh 88, Rikâk 16, 51; Müslim, Rikâk 95 (2738); Tirmizî, Sıfâtü Cehennem 11 (2603); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 4/429; İbni Hibbân, es-Sahîh, 16 (7455).

114. BU (380 NOLU) HADİSLE İLGİLİ EBU RECÂ' YOLUNDAN GELEN METNİN FARKLI OLMASI

٣٨١- أَخْبَرَنَا بِشْرُ بْنُ هِلَالٍ، وَعِمْرَانُ بْنُ مُوسَى قَالَا: حَدَّثَنَا

عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ الْغَطَارِدِيِّ،

عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حَصِينٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«نَظَرْتُ فِي الْجَنَّةِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا الْفُقَرَاءَ، وَنَظَرْتُ فِي النَّارِ

فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ»

381. ... İmrân bin Husayn [radiyallahu anh]'ın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] söyle buyurmaktadır:

“(Miraç gecesinde) cennete baktım; cennet halkının çoğunun fakirler olduğunu gördüm. Cehenneme de baktım; cehennem halkının çoğunun kadınlar olduğunu gördüm.”^[408]

Açıklama:

Kadın; şefkat, iffet, iç nezahet ve nezaketiyle değerler üstü bir konuma sahip müstesna bir varlıktır. Cenâb-ı Hakk'ın Cemal (güzellik) sıfatından gelen bir parıltıyla güzelleşen kadın, kendine özgü değerinin yanında bir eş ve bir anne olması hasebiyle yuvanın da direği mesabesindedir. Yuva onunla ayakta durur ve bu küçük mekânda hayata hazırlanan yavrucuklar da onun terbiyesinde yetişirler. İyi yetişmiş bir eş ve anne olarak kadın, yuvanın baş aktörüdür ve içinde bulunduğu toplumun da mimarıdır.

Kadına esas değerini veren ve onu önemli konuma getiren, İslâm dinidir. Ne İslâm'dan önce ne de ondan sonra kadına gerçek değerini veren ikinci bir sistem ve din göstermek mümkün değildir. Bunun şahidi, İslâm'dan önceki ve sonraki tarihte kadının değişik coğrafya ve sistemlerdeki halidir.

Bazı coğrafyalarda kadın, bir köle veya şehvî varlık olarak alınıp satılmış, istismar edilmiş, kimi yerlerde de içinde cin var denilerek aşağılanmış ve toplumun dışına itilmiştir.

Kimi yerlerde ise ona isim dahi verilmemiş ve numaralarla çağırılmış; bir başka âlemde ise çocuk yapma makinesi olarak görülmüştür.

Bazı sistemlerde kadın, hürriyet verilmesi bahanesiyle yuvasından çıkarılıp sokağa atılmış, reklam malzemesi olarak kullanılıp ekonomik çıkarlara alet edilmiş, bazı ülkelerde ise erkeğin ilerlemesine engel olan bir şeytan olarak görülmüştür.

Arap toplumunun bazı yerlerinde kız çocuğa sahip olanlar büyük bir ayıp işlemiş hissine kapılmışlar ve kızlarını diri diri toprağa gömmüşlerdir.

Cahiliyenin türlü türüsünün yaşandığı son iki asır içinde ise demokrasi ve hürriyeti temsil ettiğini söyleyen ülkelerde kadın, daha yakın zamana kadar, içinde ruh var mı yok mu tartışmasına maruz kalmıştır.

20. yüzyılın meşhur yazarlarından bazıları kadını, erkeği alçaltan aşağılık bir varlık olarak görmüşlerdir. Bu yüzdendir ki, kadın haklarının savunulduğu iddia edilen pek çok ülkede, hayatın değişik sahalarında ve özellikle de çok önemli mevkilerde kadının erkekler kadar yer almadığı bir gerçektir.

Netice itibarıyla kadın, İslâm'ın dışındaki dairelerde hep ifrat ve tefritlerin yani aşırı uç değerlendirmelerin ağında kıvranıp durmuş ve bir türlü yerini ve huzurunu bulamamıştır. Kadına gerçek huzuru bahşeden ancak İslâm dini olmuştur.

Hadisimizde yer alan **“cehennem halkının çoğunun kadınlar olduğu”** meselesine gelince; insan bu hadisi ilk okuduğu anda burada geçen ifadelerle kadının kınandığı ve tahkir edildiği düşüncesine kapılabilir.

Ya da erkeğe göre kadının, aklı yetenek ve yeterlilik bakımından daha aşağı ve zayıf bir durumda olduğu kanaatine sahip olabilir.

Zahirî manada anlaşıldığı şekliyle gerçekten Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], kadınların zihni ve biyolojik yapısıyla ilgili böyle bir tespiti mi anlatmak istemiştir?

Yine Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] kadının aşağılanmasını çağrıştıracak sözler sarfetmiş midir? Buna benzer birçok sorular sorulabilir. Bu durumda ilk önce İslâm'da kadının yerini belirtmek gerekmektedir:

İslâm dini, gerek İslâm öncesi Arap toplumundaki dinî anlayış ve gerekse yerleşmiş örf ve âdetlere nisbetle kadının sosyal, ekonomik ve hukukî konumunda önemli değişiklikler yapmıştır. Kur'an, insan olması bakımından kadını erkekle eşit bir varlık olarak kabul eder. Allah insanları daha huzurlu ve mutlu bir hayat sürmeleri için çift yaratmıştır.^[409]

İslâm'da ilk kadın tarafından işlenen ve erkeğin de işlemesine sebep olunan aslî günah anlayışı yoktur.

Kur'ân-ı Kerîm, Hz. Âdem ile Hz. Havvâ'nın şeytan tarafından müstereken kandırıldığından bahseder.^[410]

İslam'da, Hıristiyanlık'ta olduğu gibi ilk günah anlayışına dayanan kadın karşıtı bir söylem yoktur. Erkek olsun, kadın olsun her doğan kişi günahsız doğar, sonradan işlediği fiiller sebebiyle sorumlu olur.

Kur'ân-ı Kerîm'de gerek yaratılış, gerekse hak ve sorumluluklar yönünden erkeklerle eşit konumda olan bir kadın portresi çizilmektedir. Kadın Allah'ın kulu olması bakımından erkekle eşit seviyededir; dinî hak ve sorumlulukları da aynı düzeydedir.^[411]

Hz. Peygamber'in kadınlara yönelik sözleri ve uygulamaları Kur'an'ın çizdiği bu çerçeveye uygundur. Onun şahsında kadınlar her zaman meseleleriyle ilgilenen, eşleriyle olan anlaşmazlıklarında arabuluculuk yapan, haklarını koruyan, erkeklere eşlerine iyi davranmalarını öğütleyen ve kendi yaşayışıyla da buna örnek olan bir dost ve hami bulmuşlardır.

Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] döneminde kadınların Mescid-i Nebvî'de aktif bir dinî hayatından bahsedilebilir. Sahâbî kadınların gerek günlük namazlara gerekse cuma ve bayram namazlarına katıldıkları bilinmektedir.

Resûl-i Ekrem'in, onların bu iştirakini teşvik ettiği, hatta mazeretleri sebebiyle namaz kılamayacak durumda olanların bile bayram namazlarında cemaatin gerisinde durup tekbirlere katılmalarını istediği kaydedilmektedir.

Resûlullah'ın zaman zaman erkekler bölümünü geçip kadınların yanına gittiği ve onlara ayrıca dinî bilgiler verdiği de olmuştur. Bu ise kadınların cemaate iştirakinin az sayıda olmadığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Kadının İslam tarihi içindeki konumunun belirlenmesinde hukukî hükümlerin önemli bir payının olduğu şüphesizdir. Konuyla ilgili çağdaş araştırmalarda da bu hükümler geniş bir şekilde de incelenmiştir.

Dolayısıyla burada, fıkıh kitaplarının ve uygulamanın ışığında özellikle tartışılan ve kadının konumunu belirlemede esas olan hak (vucûb) ve fiil (eda) ehliyeti, bu çerçevede evlenme özgürlüğü, boşanma imkânı, aile reisliği, miras paylaşımı, yargılama hukukundaki durumu, şahitliği, kamu alanındaki yeri ve devlet başkanlığı konularındaki hukukî hükümler ele alınmıştır.^[412]

Hadisimize tekrar geri dönecek olursak, bu bağlamda Allah'ın, kullarına mükâfat ya da ceza verdiğinde kadın-erkek ayrımı yapmadığını, özellikle Allah'ın isim ve sıfatlarını az çok bilen herkes; Allah'ın "kullarına asla zulmetmeyeceğini" tartışmasız bir biçimde kabul eder, O'nun adalet sahibi olduğu hususunda asla şüphe duymaz.

Allah'ın rahmeti, merhameti ve adaleti yarattığı tüm varlıklara yöneliktir. Bir kişinin cennet ya da cehennem halkından olması, o kimsenin yaşadığı dünyada iken yaptığı amelleriyle bağlantılıdır.

Yüce Yaratıcı'nın erkeklere rahmet ile muamelede bulunup kadınları bağışlamaması, cenneti erkek kullarına açıp kadın kullarına sırf kadın olarak yaratıldıkları için cehennemde azap etmesi ve onları cennete az sayıda sokması tasavvur edilemez. Zira kadını kadın, erkeği erkek olarak yaratan O'dur.

Konuyla ilgili olarak 382, 387 ve 389 nolu hadislerin açıklamalarına da bakabilirsiniz.

۳۸۲- أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، عَنْ

أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ الْغَطَارِدِيِّ،

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَطْلَعْتُ فِي الْجَنَّةِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا الْفُقَرَاءَ، وَأَطْلَعْتُ فِي النَّارِ

فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ»

382. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] yoluyla Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“(Miraç gecesinde) cennete baktım; cennet halkının çoğunun fakirler olduğunu gördüm. Cehenneme de baktım; cehennem halkının çoğunun kadınlar olduğunu gördüm.”^[413]

Açıklama:

382-386 nolu hadisleri bir arada değerlendirmek gerekirse; Allah'ın Resûlü'nün durumu ve sözlerinin gerçekliği konusunda yeterli bilgisi olmayanlar, bu hadisi kadınların aleyhinde söylenmiş aşağılayıcı bir ifade olarak görebilirler. Gerçek hiç de öyle değildir. Bir çoğunluk hakkında verilen genel bir hükmün, o çoğunluğun her ferdine tıpatıp uyması gerekmez.

Nitekim herkesin bildiği üzere, kadınlar arasında birçok erkeğe taş çıkartacak derecede akıllı, zeki, uzak görüşlü, sözü ve kararları isabetli olanlar vardır. Ama hüküm çoğunluğa göre verilir. Kadınlar biyolojik ve fizyolojik olarak erkeklerden farklı olduğu gibi psikolojileri de farklıdır. Bu tür farklılıklar onların davranışlarına ve tavırlarına etki eder.

Aralarından Hz. Âişe'lerin, Râbiatü'l-Adeviyye'lerin çıktığı önemli kadın şahsiyetler hakkında böyle bir şeyi kimse düşünemez ve söyleyemez. Kur'ân-ı Kerîm'inde “Müslüman erkekler, Müslüman kadınlar”^[414] diye her iki cinse de aynı şekilde değer veren bir dini tebliğ eden Peygamber'in, kadınları erkeklerden daha az dindar görmesi elbette söz konusu olamaz.

Dine bağılılığın ölçüsü Allah'ın emirlerine bağlılıktır. İşte Peygamber Efendimiz, erkekler gibi kadınlara da malî ibadetle birlikte bedenî ibadete önem vermelerini ve her fırsatta tevbe ve istiğfar etmelerini tavsiye etmekte, günahlardan kurtulmak için Allah'a el açıp yalvarmanın kıymetine dikkatlerini çekmektedir.

Böylece Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] kadınları ibadete ve tâate teşvik etmekte, bu yolla noksanlıklarını giderdikten başka, nice insanları geride bırakarak Allah'ın rahmetini ve cennetini elde edeceklerini hatırlatmaktadır.

Bununla birlikte kadın, anne olmak vasfıyla bizim geleceğimizi inşa eden biricik insandır. Belki de bunun için cennet "kadınların" değil de "annelerin" ayağının altındadır.

۳۸۳- أَخْبَرَنَا أَبُو دَاوُدَ قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ وَهُوَ ابْنُ عَوْنٍ قَالَ:
حَدَّثَنَا سَعِيدٌ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رَجَاءٍ يُحَدِّثُ قَالَ:
حَدَّثَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«اطْلُغْتُ فِي النَّارِ فَإِذَا عَائَةُ أَهْلِهَا النِّسَاءُ، وَاطْلُغْتُ فِي الْجَنَّةِ
فَإِذَا عَائَةُ أَهْلِهَا الْمَسَاكِينُ»

383. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh]'ın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"(Miraç gecesinde) cehenneme baktım. Bir de ne göreyim, cehennem halkının çoğu kadınlar. Cennete de baktım. Bir de ne göreyim, cennet halkının çoğu düşkünler."^[415]

۳۸۴- أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ، عَنْ صَخْرِ بْنِ
جُوَيْرِيَةَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رَجَاءٍ الْغَطَارِدِيَّ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ

384. Yahyâ bin Mahled bize haber verip dedi ki: Muâfâ bize, Sahr bin Cüveyriye bize tahdis edip dedi ki: Ben, Ebu Recâ' el-Utâridî'nin, **Abdullah bin Abbâs** [radiyallahu anh]'dan şöyle naklettiğini işittim.^[416]

۳۸۵- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ قَالَ:
حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ نَجِيحٍ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ:
عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«اطْلُغْتُ فِي الْجَنَّةِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا الضُّعَفَاءُ» وَقَالَ يَحْيَى:
«الْمَسَاكِينُ، وَاطْلُغْتُ فِي النَّارِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءُ»

385. ... Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] yoluyla Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"(Miraç gecesinde) cennete baktım; cennet halkının çoğunun zayıf kimseler -Yahyâ dedi ki: 'düşkünler'- olduğunu gördüm. Cehenneme de baktım; cehennem halkının çoğunun kadınlar olduğunu gördüm."^[417]

۳۸۶- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدٌ، عَنْ سُلَيْمَانَ
التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ،
عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«اطْلُغْتُ فِي الْجَنَّةِ فَإِذَا أَكْثَرَ أَهْلِهَا الْفُقَرَاءُ، وَإِذَا أَصْحَابُ الْجِدِّ

مَخْبُوسُونَ، وَأُطْلِعْتُ فِي النَّارِ فَإِذَا أَكْثَرُ أَهْلِهَا النِّسَاءُ»

386. ... Üsâme bin Zeyd [radiyallahu anh] dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“(Miraç Gecesi’nde) cennete baktım; bir de göreyim, cennet halkının çoğunu fakir kimseler teşkil ediyordu. Varlıklı, zengin kimseler ise hapsedilmiş durumdaydılar. Cehenneme de baktım; bir de ne göreyim, cehennem halkının çoğunu kadınlar teşkil ediyordu.”^[418]

٣٨٧- أَخْبَرَنَا نُصَيْرُ بْنُ الْفَرَجِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ:

حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ، عَنْ

عِمْرَانَ بْنِ حَصِينٍ قَالَ: سَمِعْتُ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقُولُ: «عَامَّةُ أَهْلِ النَّارِ النِّسَاءُ».

387. ... İmrân bin Husayn [radiyallahu anh] dedi ki:

“Ben Nebiyyullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in şöyle buyurduğunu işittim:

Cehennem halkının çoğu kadınlar idi.”^[419]

Açıklama:

İslam dininin temel esaslarını, özellikle Allah’ın isim ve sıfatlarını az çok bilen herkes, Allah’ın “kullarına asla zulmetmeyeceğini” tartışmasız biçimde kabul eder, O’nun adalet sahibi olduğu hususunda asla şüphe duymaz. Nitekim Allah Teâlâ da kitabında cehennem halkına hitaben “*Bu, dünyada iken kendi ellerinizle yapmış olduğunuzun karşılığıdır. Yoksa Allah kullara zulmetmez*” buyurmaktadır.^[420]

Allah’ın kullarına karşı adaletle muamelesinin en bariz göstergelerinden biri de kullarına mükâfat ya da ceza verdiğinde kadın-erkek ayrımının olmamasıdır. Bu durum Kur’ân’ın başka bir ayetinde şöyle ifade edilmektedir:

“*Erkek olsun kadın olsun, her kim de mümin olarak iyi işler yaparsa, işte onlar cennete girerler ve zerre kadar haksızlığa uğratılmazlar.*”^[421]

Dolayısıyla bir kişinin cennet ya da cehennem halkından olması, o kimsenin amelleri ile bağlantılıdır. Allah’ın rahmet, merhamet ve adaleti yarattığı tüm varlıklara yöneliktir. O’nun erkeklere rahmet ile muamelede bulunup kadınları bağışlamaması, cenneti erkek kullarına açıp kadın kullarına sırf kadın olarak yaratıldıkları için cehennemde azap etmesi tasavvur edilemez. Zira kadını kadın, erkeği erkek olarak yaratan O’dur.

“*Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah katında en değerli olanınız, en muttaki olanınızdır.*”^[422]

Kur’ân-ı Kerim’de cinslerin birbirine karşı hiçbir üstünlüğü bulunmadığını, cinsiyetin ahiret hayatının mutluluk ya da bedbahatlığını belirleyen bir fark olmadığını anlatan bu apaçık ayetlere mukabil hadis literatüründe yer alan bir rivayet ilk bakışta bu ayetlere muhalefet ediyormuş zannına sevk etmekte ve izaha ihtiyaç hissettirmektedir.

Söz konusu (387 nolu) rivayet, birtakım metin farklılıkları ile beraber aralarında Abdullah bin Abbâs, Câbir bin Abdullah ve Ebu Saîd el-Hudrî’nin de bulunduğu birçok sahabiden nakledilmiştir. Rivayetlerin hepsinin ortak noktası, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in bir bayram günü bayram hutbesinden sonra kadın cemaatin yanına gelmesi, onlara vaaz etmesi ve özellikle sadaka vermeye teşvik etmesidir. Bu vaaz esnasında Hz. Peygamber’in yanında yaşının küçük olması sebebiyle Abdullah bin Abbas da bulunmuş, vaazdan sonra Bilâl-i Habeşî [radiyallahu anh] hanımların verdikleri sadakaları toplamıştır.

Bu vaazın muhtevasını aktaran sahabiler, Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in sadakayı adeta cehennemden koruyan bir amel olarak tasvir ettiğini belirtmişlerdir. Ebu Saîd el-Hudrî’den menkul habere göre Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] sadakanın bu manadaki önemine dair hanımlara hitaben şöyle buyurmaktadır:

“*Ey kadınlar topluluğu, sadaka veriniz. Ben cehennem halkının çoğunun sizden oluştuğunu gördüm.*”^[423]

Abdullah bin Abbâs rivayetinde ise bu ifadeler şöyle aktarılmıştır:

“*Bana cehennem gösterildi. Halkının çoğunun kadınlar olduğunu gördüm.*”^[424]

Rivayetin Câbir bin Abdullah’tan nakledilmiş metninde yer alan ibare ise şöyledir:

“*Sadaka veriniz, zira çoğunuz cehennem kütüğüdür.*”^[425]

Metinler arasında lafzî birtakım farklılıklar olmakla birlikte bu rivayetlerin ortak noktası, cehennemde kadınların çoğunlukta olacağıdır.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in verdiği bu haber, o esnada onu dinleyen kadınlarda bir kaygı ya da şaşkınlık yaratmış olmalı ki içlerinden biri durumun sebebini öğrenmek istemiş ve Peygamberimize “*Niçin ya Resûlallah?*” diye sormuştur. Bu soruyu yönelten hanım söz konusu hadisin ravilerinden biri olan Esmâ binti Yezîd [radiyallahu anhâ]’dır. Bazı metinlerde ismi zikredilmemiş, sadece “hayırlı hanımlardan biri” ya da “yanakları kırmızı bir kadın” gibi vasıflarla kendisinden söz edilmiştir. Bu soru üzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], kadınları cehenneme götüren amelleri açıklamıştır. Ebu Saîd el-Hudrî ve Abdullah bin Ömer rivayetinde bu cevap şöyledir:

“*Çokça lânet eder ve kocalarına karşı nankörlük ederler.*”^[426]

Câbir bin Abdullah rivayetine göre ise Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bu soruya cevaben şöyle buyurmaktadır:

"Çünkü siz halinizden çok şikâyet eder, kocanızın iyiliğine karşı nankörlük edersiniz."^[427]

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in bayram vaazı dışında, güneş tutulması gününde de cehennem halkından olan kadınlardan söz ettiği dikkat çeker. Bu rivayete göre Hz. Peygamber şöyle buyurmaktadır:

"Bana namaz esnasında cehennem gösterildi. Onun alev toplarını görünce geri çekildim. Cehennem halkının çoğunun; sırrı ifşa eden, kendilerinden bir şey istenince cimri davranan, kendileri bir şey isteyince ısrarcı olan, istedikleri verilince teşekkür etmeyen kadınlardan meydana geldiğini gördüm."^[428]

Abdullah bin Abbâs rivayetinde ise bu sebepler şöyle zikredilmektedir:

"Kocalarına ve iyiliklere karşı nankörlük ediyorlardı. Sen onlardan birine ömür boyu iyilik yapsan, sonra da senden azıcık bir hata görse, 'senden hiç iyilik görmedim' deyiverir."^[429]

Bu rivayetlerin tamamı bir arada düşünüldüğü zaman akla gelen sorulardan biri, aynen Esmâ binti Yezîd'in sorduğu gibi "neden kadınlar?" sorusudur. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bu soruyu kadınları cehenneme götüren amelleri saymak suretiyle cevaplandırmıştır. Bu nedenle rivayetlerden hareketle bazı kadınların cehennemde azap görmesinin sebebinin 'bizzat cinsiyetleri' olduğu söylenemez.

Bazı kadınların cehennemlik olmasının nedeni, bu rivayetlerde söz edilen amelleridir. Kuşku yok ki "nankörlük, teşekkür etmemek, iyiliği takdir etmemek, çokça lânet etmek" gibi ameller Müslüman ahlakı ile bağdaşmayan davranışlar olup kadın ya da erkek hiç kimse için meşru sayılabilecek tutumlar değildir. Dolayısıyla bu amelleri erkekler de işlediğinde cehennem azabına duçar olurlar.

Ancak buna rağmen Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in özellikle kadınlardan bahsetmesi bir sonucu açıklaması niteliğindedir. Zira Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e cehennem gösterilmiştir. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], geleceğe dair bir gayb haberini izah etmektedir.

Bu haber, bir sonucu açıklayıcı niteliktedir. Bu haber, sınavdan sonra bir sınıfın diğer sınıftan daha başarılı olduğunu açıklayan ya da bir şubenin öğrencilerinin önemli bir kısmının başarısız olduğunu ve bu başarısızlığın sebeplerini açıklayan bir öğretmenin verdiği habere benzemektedir. Bir sınıfın sınavda başarısız olduğunu belirten öğretmenin o sınıfa haksızlık ettiği nasıl tasavvur edilemezse, ahirette cehennem halkının çoğunun kadınlardan meydana gelecek olması da Allah'ın adaletsiz davranması olarak algılanamaz. Bu haberden ancak şu sonuç elde edilebilir:

"Bu rivayetlerde bahsedilen suçlar, daha ziyade kadınları cehenneme götüren davranışlar olmuştur. Kadınlar erkeklerle kıyasla bu suçları daha çok işlemişlerdir."

Öte yandan cennet ve cehennemdeki kadın ve erkek sayısının eşit olması, eşit hale getirilmesi adalet ifade etmez. Cehenneme giden kadın sayısının erkeğin cehenneme gitmesi gerektiğini iddia etmek akıl sahibi bir insana ait iddia olamaz.

Hz. Peygamber'in sadece kadınlara hitap ettiği bir günde özellikle kadınları cehenneme sevk eden suçlardan bahsetmesi oldukça tabiidir. Böylelikle Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], orada bulunan kadınları bu günahlardan uzak kalmaları hususunda uyarmış olmaktadır. Zira hadisin metninde "tüm kadınların bu günahları işlediği ya da işleyeceğini" anlatan bir ibare bulunmamaktadır. Hadiste anlatılan, cehennemlik kadınların işlediği günahlardır. Bu günahlardan uzak durabilmenin yolu da bolca sadaka vermek olacaktır. Sadakanın bu tür günahlardan uzak tutması, muhtemelen dünyaya bağlılığı azaltması, ahirete imanı güçlendirmesidir.^[430]

۳۸۸- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ:

حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي الثَّيَّاحِ قَالَ: سَمِعْتُ مُطَرِّفَ بْنَ الشَّخِيرِ،

أَنْ عِمْرَانَ بْنَ حَصِينٍ، حَدَّثَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «أَقَلُّ سُكَّانِ الْجَنَّةِ النِّسَاءُ»

388. ... İmrân bin Husayn [radiyallahu anh], Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in şöyle buyurduğunu haber verdi:

"Cennet sakinlerinin en azı, kadınlar idi."^[431]

۳۸۹- أَخْبَرَنَا أَبُو دَاوُدَ قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ:

حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْخَطْمِيُّ،

عَنْ عُمَارَةَ بْنِ خُرَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ: كُنَّا مَعَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ

فِي حَيْجٍ أَوْ عَمْرَةٍ، فَلَمَّا كُنَّا بِمَرِّ الظُّهْرَانِ إِذَا نَحْنُ بِامْرَأَةٍ فِي

هَوْدَجِهَا وَاضِعَةً يَدَهَا عَلَى هَوْدَجِهَا، فَلَمَّا نَزَلَ دَخَلَ الشَّيْءُ

وَدَخَلْنَا مَعَهُ فَقَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي
هَذَا الْمَكَانِ، فَإِذَا نَحْنُ بِغَرْبَانِ كَثِيرٍ فِيهَا غُرَابٌ أَغْصَمُ، أَحْمَرُ
الْمُنْقَارِ وَالرَّجْلَيْنِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا
يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا كَقَدْرِ هَذَا الْغُرَابِ مَعَ هَذِهِ الْغَرْبَانِ»

389. ... Umâre bin Huzeyme bin Sâbit [rahimehullah] dedi ki:

“Biz hac veya umre sırasında Amr İbnü'l-Âs [radiyallahu anhu]’la birlikte bulunuyorduk. (Mekke’ye yakın bir yerde bulunan) Merru’z-Zehrân (denilen yer)’e vardığımızda bir baktık ki hevdecinin içerisinde ellerini hevdecinin üzerine koymuş bir kadın... Derken Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] konakla(mak iste)yince dar bir geçide girdi. Biz de onunla birlikte girdik. Biz bu yerde Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’le birlikte idik. Bir de baktık ki (orada) birçok karga var. Bu kargaların içerisinde beyaz ayaklı, gagaları ve ayakları kırmızı kargalar vardı. Bu sırada Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- ‘**Kadınlardan cennete girecek olanlar, sayıca bu kargaların içinde gagaları ve ayakları kırmızı olan kargalar kadardır!**’ buyurdu.”^[432]

Açıklama:

388-389 nolu hadisleri bir arada değerlendirecek olursak; İslam’da insan olmaları bakımından, erkek ile kadın arasında herhangi bir fark yoktur. Her ikisi de yüce Allah’ın emir ve yasaklarına eşit derecede muhataptır. Erkek de kadın da yeryüzünü imar etmek ve Allah’a kulluk etmekle sorumludurlar. İslam’da insanlık ve Allah’a kulluk bakımından kadın ile erkek arasında bir fark bulunmadığı gibi temel hak ve sorumluluklar açısından da kadının konumu erkekten farklı değildir.

Kadın, yaratılış itibarıyla erkeğe göre ikinci derecede bir değere sahip değildir. İlke olarak insanların en değerlisi, “*takvâda* (güzel şeyler yapma ve kötülüklerden sakınma) *en üstün olanıdır*”^[433] Kur’ân-ı Kerim’de farklı fizyolojik ve psikolojik yapıya sahip olan kadın ve erkekten biri diğerinden daha üstün veya ikisi birbirine eşit tutulmak yerine, birbirinin tamamlayıcısı kabul edilmiştir.^[434]

“Ben, erkek olsun kadın olsun (ki hep birbirinizdensiniz), *içinizden hiçbir çalışanın çalışmasını zayi etmeyeceğim*”^[435] ve “O’nun varlığının delillerinden (Allah’ın ayetlerinden) biri de kendileriyle kaynaşmanız için size kendi nefislerinizden eşler yaratması ve aranızda sevgi ve merhamet koymasındır. Şüphesiz bunda, *düşünen bir toplum için ibretler vardır*”^[436] âyet-i kerîmeleri, İslam’a göre kadının bir insan olarak asla ikinci sınıf olmadığını ifade etmektedir.

Yüce kitabımız Kur’ân-ı Kerim “Onlar sizin için birer elbise, siz de onlar için birer elbisesiniz”^[437] beyanıyla da erkek ve kadının insan olarak birbirlerine olan ihtiyaçlarına açık bir şekilde dikkat çekmektedir.

İslam dininin kadına tanıdığı hakların değer ve önemini daha iyi kavrayabilmek için İslam’dan önceki çeşitli toplum ve medeniyetlerde kadının durumu çok iyi değerlendirilmelidir. Kadının insan olup olmadığını, ruhunun bulunup bulunmadığının tartışıldığı, tamamen erkeğe tâbi olduğu ve sürekli vesayet altında bulunduğu, hatta mirastan hisse alması bir yana, kendisinin bile miras malı gibi değerlendirildiği bir dönemde yüce İslam dini kadının da insan olduğunu beyan etmiş, mirastaki haklarını ortaya koymuş, onu sadece emir alan değil, yerine göre emir veren konumuna yükseltmiş ve kadını olması gereken yere koymuştur.

Hadisimizde geçen, “**Kadınlardan cennete girecek olanlar, sayıca bu kargaların içinde gagaları ve ayakları kırmızı olan kargalar kadardır**” ifadesine gelince, burada Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] kadınlardan cennete girecek olanların sayıca az olduğuna; sayıca çok olan kargalar içerisinde gagaları ve ayakları kırmızı olan kargalara benzetme suretiyle vurgu yapmaktadır. Yalnız hadisimizde cennete girecek kadınların az sayıda olmasının sebebi belirtilmemektedir.

Yüce Allah, “*Şüphe yok ki Allah zerre kadar haksızlık etmez; o zerre bir iyilik ise onu katlar, kendi katından da büyük mükâfat verir*”^[438] buyurduğu üzere hiçbir kuluna “zerre” kadar bile asla zulmetmez ve haksızlık yapmaz. Hiçbir mümin de yüce Allah’ın adalet sahibi olduğu hususunda asla şüphe duymaz.

Allah’ın kullarına karşı adaletle muamelesinin en bariz göstergelerinden biri de kullarına mükâfat ya da ceza verdiğinde kadın-erkek ayrımı yapmamasıdır.^[439]

Dolayısıyla bir kişinin cennet ya da cehennem halkından olması, o kimsenin yaşadığı dünyada iken yaptığı amelleriyle bağlantılıdır. Allah’ın rahmeti, merhameti ve adaleti yarattığı tüm varlıklara yöneliktir. O’nun erkeklere rahmet ile muamelede bulunup kadınları başışlamaması, cenneti erkek kullarına açıp kadın kullarına sırf kadın olarak yaratıldıkları için cehennemde azap etmesi ve onları cennete az sayıda sokması tasavvur edilemez. Zira kadını kadın, erkeği erkek olarak yaratan O’dur.

Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] 388 nolu hadiste geçen “**Cennet sakinlerinin en azı kadınlar idi**” ifadesini nerede söylediğine dair hadisimizde bir bilgi geçmemektedir.

Yine 389 nolu hadiste konuyla ilgili geçen sözünü ise “bir hac veya umre sırasında” erkeklere hitaben söylediği belirtilmektedir. Bunu da konunun daha iyi anlaşılması için hac veya umreye gitmekte olan çoğu erkek bir topluluğun içinde “hevdecin içerisinde bulunan bir kadına” benzetme yaparak söylemektedir.

Ayrıca 376-379 nolu hadisler, 380-386 nolu hadisler ile 387 nolu hadisin açıklamasında da geçtiği üzere konu bağlamında nakledilen hadisler ahkâm bildiren ve temel ilkeler ortaya koyan hadisler değildir. Mantikî ifade ve önergeler gibi, ahkâm bildiren ve temel ilkeler ortaya koyan hadisler kategorisinde ele alınmamalıdır. Böyle ele alınmamasını gerektiren genel ilkeler bulunmaktadır.

Bir kere sâliha kadınlar, erkeklerde olduğu gibi cennetliklerdir. Yüce Allah'ın kullarına mükâfat ya da ceza verdiğinde kadın-erkek ayrımı yapması söz konusu değildir. Çünkü yüce Allah *"Erkek olsun kadın olsun, her kim de mümin olarak iyi işler yaparsa, işte onlar cennete girerler ve zerre kadar haksızlığa uğratılmazlar"*^[440] buyurmaktadır.

Kur'ân-ı Kerim'inde *"Müslüman erkekler, Müslüman kadınlar"*^[441] diye her iki cinse de aynı şekilde değer veren bir dini tebliğ eden Peygamber'in, erkeklerle nispetle kadınlardan pek azının cennete girmesine gönlünün razı olması elbette söz konusu olamaz.

Yine Kur'ân-ı Kerim'in 114 sûresi içinde *"er-ricâl"* (erkekler) ismini taşıyan bir sûre bulunmadığı halde *"en-Nisâ"* (kadınlar) adlı bir surenin olması; kadınlar için bir onurlandırma, daha önce hep ikinci planda tutulmuş ve hakları verilmemiş kadınlarla ilgili -büyük ölçüde Medine döneminde gerçekleştirilen- inkılâbın bir sembolü ve işareti olarak da değerlendirilebilir.

En önemlisi, erkek olsun kadın olsun mümin herkes eninde sonunda cennete girecektir.

Bu ve benzeri ilkeler bize söz konusu hadislerin hakiki anlamda ele alınamayacağını göstermektedir. Kaldı ki, kadınların çoğunun cehennemlik olduğu, azının cennete gireceği, akıllarının ve dinlerinin eksik olduğuna dair ifadelerin bağlamı; rivayetlerde hep örnekendirme, kötülükten sakındırma, iyiliğe teşvik etme, kemâl eğitimi verme, yüce gerçekleri öğretme ve benzeri anlamlarda geçmektedir. Bu da bize söz konusu ifadelerin genelleştirilemeyeceğini ifade etmektedir. Bu ifadelerin bağlamını şu şekilde ortaya koyabiliriz:

376-379 nolu hadislerde kadınların çoğunun cehennemlik oluşu ve onlardan az sayıda kişinin cennete gitmesinin sebebi;

1. Az sadaka vermeleri,
2. Çok lânet etmeleri,
3. Evli iseler kocalarına karşı nankörlük etmeleri,
4. Akli başında bir erkeğin aklını çelmeleri,^[442]

Çünkü sadakaya teşvikin dışında, kadınların çok lânet etmeleri, kocalarına nankörlük etmeleri ve erkeklerin akıllarını baştan almaları da cehennemlik ameller arasında sayılmıştır.

Şüphesiz bu unsurların hepsi, aile kurumunun sağlıklı bir şekilde ayakta durmasının temel taşlarıdır. 376-379 nolu hadislerde Hz. Peygamber'in "cehennem" ifadesini kullanarak bunlara vurgu yapması mümkündür.

Bazen Allah Resûlü, kötü birtakım davranışları "şeytan" sembolizmini kullanarak anlatmaya çalışır. Bu hususlarda yadırganacak bir şey yoktur.

İslam toplumunda kadınlar sadece Hz. Peygamber konusunda değil, bütün devirlerde önemli roller üstlenmiştir; hatta erkeklerle hocalık yapacak seviyeye ulaşmışlardır. Hz. Ömer halifeliği esnasında kadınlarla istişarede bulunuyor, onların görüşlerini alıyordu. Örneğin Hz. Ömer, kızı Hafsa'ya kadınların kocalarından ne kadar süre ayrı kalmaya sabredebeklerini sormuş, kızının ona verdiği cevaba uygun biçimde bu süreyi dört ay olarak belirtmiştir.

Bu bağlamda kadın elbette hayatın özüdür, varlığın taşıyıcısıdır. Allah, onun rahmine kutsiyet atfetmiştir. ^[443] Yahudilikte 'nesep', 'anne' ile devam eder. İbrahim [aleyhisselam]'a hikmeti ilk fısıldayan, annesidir. **Meryem**, 'İmran'ın kızı'dır. Ve İsa [aleyhisselam], **Meryem**'in oğludur. Üç semavî dinde de anne kutsaldır.

Evet, anne bu kadar kutsaldır, bir günle, bir eşarp, bir mutfak robotu, bir demet çiçekle geçiştirilmeyecek kadar önemlidir.

Küreselleşmenin getirdiği veya ifade ettiği kültürel eğilimlerin karşısında İslam, güçlü bir rakip olarak toplumsal ve kültürel varlığını sürdürmektedir. Bu bağlamda İslam'la rekabete yönelik girişimler çerçevesinde onun Peygamber'ine yönelik saldırılar doğrudan İslam'ı hedef almaktadırlar. Bu saldırılarda iki unsur öne çıkmış gözükmektedir:

1. Şiddet.
2. Kadın sorunu.

Nitekim Batılı ülkelerdeki karikatürlere de bakıldığında bu unsurlar üzerindeki vurgu açıkça görülmektedir. Bu karikatürler aracılığıyla Peygamberimiz Hz. Muhammed [sallallahu aleyhi ve sellem] üzerinden şiddet ve kin taraftarlığıyla kadın düşmanlığı İslam'a yapıştırılmaya çalışılmaktadır.

Batılı ve bazı yerel düzeydeki bir takım kadınlar dernekleri tarafından yerleştirilmeye çalışılan kadın düşmanı bir peygamber imajının karşısında, onun hor görüp aşağıladığı ileri sürülen Müslüman kadınların, kendi peygamberleriyle bir sorunları bulunmamaktadır.

Onlar, iddia edildiği gibi pasif ve uysal yaratıklar da değildirler. İçinde yaşadıkları dünyayı da dinlerini de bilmekte ve aktif tutumlar geliştirmektedirler. Bu, Hz. Peygamber'in kendi eşleri zamanında olduğu kadar, bugün de geçerli bir husustur.

Müslüman kadınların ulaştıkları ortak nokta; Hz. Peygamber'in bir yüksek ahlak örneği olarak, kadına gerekli onuru ve değeri vermiş olduğudur. İslam'ın dışındaki kültürlerin de bu gerçeklik ile tanışmaları, daha huzurlu bir dünya için zorunluluk arz ediyor görünmektedir.

Özetle; burada "kadınlardan cennete girecek olanların az sayıda olması" meselesi; matematiksel bir hesap olarak kesin bir hüküm olmayıp **"daha iyiye teşvik (irşâd)"**, **"öğüt vermek (nasihat)"**, **"takvâ ve kemâl eğitimi vermek"**, **"ince ve yüce gerçekleri öğretmek"**, **"eğiterek sakındırmak (te'dib)"** tarzında söylediği bir sözdür.

Bu bağlamda kadınlardan az sayıda kişinin cennete girmesine dair ifadelere gelince, bunun matematiksel olarak ifade edilmediği açıktır. Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in hem böyle bir tebliğ amacı olamaz hem de kadınları ümitsizliğe sevk edecek böyle bir söz sarfetmesi düşünülemez.

٣٩٠- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ قَالَ: حَدَّثَنَا

شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي مَسْلَمَةَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا نَضْرَةَ، يُحَدِّثُ

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الدُّنْيَا خَضِرَةٌ

خُلُوةٌ، وَإِنَّ اللَّهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا لِيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ فَاتَّقُوا الدُّنْيَا

وَاتَّقُوا النِّسَاءَ، فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةٍ بَيْنِي وَإِسْرَائِيلَ كَانَتْ فِي النِّسَاءِ»

390. ... Ebu Saîd el-Hudrî [radiyallahu anhu] yoluyla Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Dünya, yeşil ve tatlıdır. Allah, nasıl amel işleyeceğinize bakmak için sizi orada halife kılmıştır. Buna göre dünyadan sakının, kadınlar(ın şerhillerin)den de korunun. Çünkü İsrailoğulları’nın ilk fitnesi, kadınlar hakkında meydana gelmiştir.”^[444]

Açıklama:

İnsanda fitrî ve vazgeçilmez duygulardan biri de dünya sevgisidir. İnsan kendini dünya sevgisinin galebesine bırakırsa, ahireti unutmaya ve terk etmeye götüren aşırılıklara, dünyevî arzuların peşine, suistimallere ve haramlara düşebilir. Her devirde görülen aşırı kazanç çılgınlıkları, bundan meydana gelen bin bir çeşit hileler, skandallar, sahtekârlıklar, ölmeler, öldürmeler hep İslam’ın sınırlamaya çalıştığı dünya sevgisidir.

İslam dini, dünyaya bakış açısında bir denge getirmektedir. Bu dengeye göre; ahireti unutturmayacak, ibadetten alıkoymayacak, kısacası; Allah ve Resûlü’nden alıkoymayacak ölçüde dünyalık talebine izin vermektedir.

Güçlü Müslüman’ın zayıf Müslüman’a nazaran Allah’a daha sevgili olduğunu ve veren elin, alan elden üstün olduğunu belirten İslam dini, dünyanın tamamen terk edilmesi taraftarı değildir. Çünkü dünya, Müslüman’ın hayatını sürdürdüğü, kendini ahirete hazırladığı, kulluk görevini yerine getirdiği, kazanç elde ettiği bir yerdir.

İslam dini, dünyanın ne tamamen terk edilmesi gerektiğini ne de dünyaya tamamen sarılmak gerektiğini ifade etmektedir.

Ayrıca bu hadiste dünya “yeşil ve tatlı” diye nitelendirilmiştir.

Bundan maksat şu olabilir: Dünya malı ve nimetleri nefsin onlara rağbeti, iştiağı ve ihtirası bakımından yeşil ve tatlı meyve gibidir. Çünkü nefis, yaşlı ve tatlı meyveye düşkün olur, ondan çok hoşlanır.

Muhtemel ikinci yorum şekli de şöyle olabilir: Dünya malı ve nimetleri geçici ve hızla gidici olması bakımından yeşil ve tatlı meyveye benzetilmiştir.

Dünya zevkleri ve nimetleri geçici olmasına rağmen, tatlı ve etkileyicidir. İnsanı bu yalancı câzibeleriyle, Allah saygısı ve korkusundan uzaklaştırıp yanıltabilirler. Başlangıçta İslam ümmetinin elinde olmayan dünya imkânları, Hz. Peygamber’in haber verdiği şekilde giderek Müslümanlar’ın eline geçmiştir. Yani Allah Teâlâ daha önceki sahipleri yerine dünya nimetlerini Müslümanlar’a vermiştir.

Bununla birlikte Kur’ân-ı Kerim’e göre insan neslinin yeryüzündeki var oluş sebebi, Yaratıcıya halifelik yapmak^[445] veya O’na layık kul olmaktır.^[446]

İnsanın başlangıcından bahseden Kur’ân âyetlerinde, kadın ile erkek cinsiyet farklılığına herhangi bir fazilet tanınmış değildir. Önce tek nefis yaratan yüce Allah, sonra ondan eşini yaratmış, müteakiben bu ikisinden pek çok erkek ve kadın türetmiştir.^[447]

Kur’ân-ı Kerim kadın ve erkek cinsi için “nâs” yani insanlar ismini kullanır. Bunların hidayeti için adedini, yerlerini ve zamanlarını ancak kendisinin bildiği peygamberler göndermiş, son peygamberden bahsederken ona, insanları karanlıklardan nura çıkarması için Kur’ân verdiğini beyan etmiştir.^[448]

İslam Peygamberi [sallallahu aleyhi ve sellem], kadını ve erkeğiyle bütün beşerin peygamberidir.^[449] Bütün insanlara müjdeci ve uyarıcı olarak gönderilmiştir.^[450] Onun getirdiği aydınlıkta dünya hayatını tamamlayan kadın ve erkeğe cennet vardır: “...İster erkek ister kadın olsun, Allah’a inanmış olarak kim hayırlı iş yapmışsa...”^[451] Allah, erkek veya kadın olsun (hayırlı) iş görmüş kişinin emeğini boşa çıkarmayacağını bildirmekte,^[452] hayırlı işlerde yarışılması emrini vermektedir.^[453] Çünkü ebedî hayatta, dünyada iken yapılmış hayırlı işin faydası vardır. Herkes ancak bu dünyadaki amelini bulacaktır öteki dünyada.^[454]

Kur’ân vahyinin kadın ve erkeğe müşterek mesajı kısaca budur. Prensip mahiyetindeki bu âyetlerin aydınlattığı ilk Müslümanlar, her iki cins olarak, dünyada emsalini bilmediğimiz bir cehdin temsilcisi oldular ve acayıptır, ilk Müslüman hanımların İslam tarihinde şeref sayılan imtiyazlarda erkeklere öncelik sağladıkları görüldü. Bilindiği gibi ilk Müslüman olan, İslam yolunda ilk şehid düşen kimse kadındır. Kocasından önce Müslüman olmuş hanımlar tanıyoruz.

Erkek ve dişi, insanlığı bütünleyen iki cinstir. Genetik, fizyolojik, toplumsal ve çevresel farklılıklar nedeniyle kadın ve erkek farklıdır. Özellikle kişilik yapılarındaki farklılıklar kadın ile erkek arasında oldukça belirgindir. Biyolojik olarak da herhangi bir olguda erkeğin olaya ilk yaklaşımı mantikî olurken, kadının bakış tarzını duyguları belirler. Çünkü insanlar tek tip yaratılmamışlardır.

Kadınlar, ruhsal yapıları ve yaşamları itibarıyla da erkeklerden farklıdır. Toplumun normal ya da alışılmış kabul ettiği olaylar ve durumlar sıklıkla kadınların ruhsal sağlık problemlerinin oluşumunda rol oynar.

Örneğin kadınlar evliliklerinde, akraba ilişkilerinde, doğum, çocuk yetiştirme, boşanma, yaşlanma, eğitim ve iş ilişkileri içinde birçok problemle karşı karşıyadırlar. Bu problemler karşısında toplumun normal kabul ettiği çözümler, objektif bakıldığında, kadına olması gerekenden daha fazla görev yüklemektedir. Doğal olarak da fiziksel ve ruhsal yönden kadınlar etkilenmektedir.

Hadisimize dönecek olursak; burada “kadınlar” ifadesi, evli-dul-bekâr bütün kadınları kapsamaktadır.

Hadisimizde bütün kadınların kötü olduğu ile ilgili bir ifade belirtilmektedir. Burada “kadınlar”dan değil, “kadınların şerlileri”nden sakınılması gerektiği belirtilmektedir. Çünkü erkekler gibi kadınların da iyileri var, şerlileri var. Hiç kuşkusuz burada kadınlardan şerli olanlar olduğu, dolayısıyla da burada kadınların şerlilerinin fitnesinden sakınılması gerektiği belirtilmektedir.

Bilindiği üzere fitne; imtihan, bela, musibet, ahlakî bozulma gibi birçok manalara gelmektedir. Bu manada fitne yani bozulma, hem erkeklerde hem kadınlarda görülmektedir. Bu anlayış içinde Allah dostlarının dualarına bakıldığında genellikle bütün fitnelerden birer defa Allah’a sığındıkları halde “kadınların şerlilerinin fitnesi”nden üçer defa sığınma ihtiyacı duydukları ifade edilir.

Yine konu bağlamında birçok kişi ettikleri dualarında şu ifadeyi tekrar ederek derler ki:

“**Min fitneti’n-nisâ**” (kadınların fitnesinden), “**min belâi’n-nisâ**” (kadınların belasından), “**min şerri’n-nisâ**” (kadınların şerrinden sana sığınırız, ey Rabbimiz).

Demek ki kadınlardan erkekler için fitne unsuru olanlar vardır.

Bu durumda erkeklerden kadınlar için fitne olanlar için şöyle dua edilir:

“**Min fitneti’r-ricâl**” (erkeklerin fitnesinden), “**min belâi’r-ricâl**” (erkeklerin belasından), “**min şerri’r-ricâl**” (erkeklerin şerrinden sana sığınırız, ey Rabbimiz).

Böyle bir duayı, erkeğin yapması gibi, kadının da yapması kadar doğal bir durum yoktur. Önemli olan, erkek olsun kadın olsun şerli insandan sakınmaktır.

Böyle bir dua, bütün kadınların değil, şerli kadınların şerrinden korunma amaçlı yapılan duadır. Burada asıl olan, kadının bir şerri dokunuyorsa, onun zarar vermesinden sakınmaktır. Bu şer, kadına da dokunabilir, erkeğe de dokunabilir.

Çünkü batılı bazı kimselerin söylediği gibi, gerçekten kadının şerri, hiçbir şeyin şerrine benzemez: “*Hell hath no fury like a woman scorned.*” (Cehennemde dahi kızgın bir kadının şerrine denk bir azap yoktur).

Halkın irfanı dahi ortaya koyuyor ki, söz konusu şerse kadınınkinden korkmalı. Fakat tabi ki bu demek değildir ki kadın olmak suçtur... Aslında Yüce Allah bazı kadınları biraz daha kuvvetli bir gazap duygusu ile donatmıştır. Hatırlanmalıdır ki böyle bir melekenin direk karşı kutbunda bulunan annelerimiz ölçülemez bir sefkate sahiptir.

Bu tür kimselerin hali, yüzleri insan ve kalpleri şeytan tarzındadır.

Yine hadisimizin son cümlesinde yer alan “İsrailoğulları’nın ilk fitnesi, kadınlar hakkında meydana gelmiştir” ifadesine gelince İslam âlimleri İsrailoğulları’ndaki ilk fitne meselesini Kur’an’da geçen şu iki âyet-i kerimenin tefsirinde yer alan rivayetlere dayandırmışlardır:

Birincisi: Bakara suresine “*Bakara*” adının verilmesine sebep olan 67-71. âyetlerinde yüce Allah’ın Hz. Mûsâ aracılığıyla İsrâiloğulları’na bir inek (bakara) kesmelerini emretmesi üzerine onların çeşitli bahaneler ileri sürerek bu emri süruncemede bırakmaları bağlamında konuyla ilgili nakledilen rivayetlerden birisi şöyledir:

“İsrailoğulları’nda bir adam vardı. Erkek kardeşinin oğlu veya amcasının oğlu, bu adamın kızıyla evlenmek istedi. Adam da kızını vermekten kaçındı. Bunun üzerine yeğeni veya amcasının oğlu, kızıyla evlenmek veya hanımını kendisine nikâhlamak için bu adamı öldürdü...”^[455] İşte bu olay üzerine meşhur bakara yani inek kıssası meydana geldi.

Yine konuyla ilgili meşhur olan bir kıssa şöyledir: “İsrailoğulları içerisinde zengin bir adam vardı. Bu adamın fakir bir amcaoğlu vardı. Adamın bundan başka bir mirasçısı yoktu. Zengin kimse ölmeyip de yaşlı bir şekilde yaşamaya devam edince fakir amcaoğlu mirasını almak için onu öldürdü...”^[456]

İkincisi: Yüce Allah, A’râf suresinin 175. âyetinde “Onlara âyetlerimizi verdiğimiz halde onlardan sıyrılan ve şeytanın arkasına taktığı, sonunda azgınlardan olan o kimsenin haberini anlat” buyurmaktadır. Bu âyetin tefsiri mahiyetinde konuyla ilgili nakledilen rivayetlerden biri şöyledir:

1. Mu’temir bin Süleymân, babası Süleymân’ın şöyle dediğini nakletmektedir:

“Bel’âm bin Baura’ya peygamberlik verilmişti. Bel’âm duası kabul edilir bir kimse idi. Hz. Musa, zorbalarla dövüşmek üzere İsrailoğulları ile birlikte gelince, bu zorbalar Bel’âm bin Baura’dan Hz. Musa’ya beddua etmesini istediler. O da Hz. Musa’ya beddua etmek isteyince, dili kendi adamlarına bedduaya döner oldu. Bu husus kendisine söylenince, bu defa: ‘Duyduğunuz sözlerden başkasını söylemeye gücüm yetmiyor’ dedi ve dili göğsüne kadar sarktı. Bunun üzerine: ‘Artık dünya da ahiret de elimden gitti. Geriye hile, aldatma ve tuzaklardan başka elimde bir şey kalmadı. Sizin için bazı hilekârlıklar yapacağım. Benim görüşüm odur ki, (zina etmeleri için) kızlarınızı onlara karşı çıkartınız. Şüphesiz, Allah zinaya buğz eder. Eğer bu işi yapacak olurlarsa onlar da helak olup giderler’ dedi. Onlar da Bel’âm’ın dediklerini yaptılar. Bunun üzerine İsrailoğulları’nın erkekleri kadınlarla zinaya başladı. Yüce Allah da (bu fitne üzerine) onların üzerlerine taunu gönderdi. Onlardan yetmiş bin kişi öldü. (Böylece İsrailoğulları’nın ilk fitnesi, kadınlar hakkında meydana gelmiş oldu.)”^[457]

2. Yine nakledilen bir rivayette Abdullah bin Abbâs [radiyallahu anh] şöyle demektedir:

“Bu âyet-i kerime yaptığı takdirde kabul olunan, üç tane duası olan bir kimse hakkında nazil olmuştur. Bu kişinin “el-Besus” adında bir hanımı vardı, bundan da bir oğlu olmuştur. Hanımı, senin kabul olunan üç duandan birisini bana ayır deyince, adam: ‘Birisi senin için olsun, ne emredersin?’ diye sorunca, hanımı: ‘Allah’a, beni İsrailoğulları arasında en güzel kadın haline getirmesi için dua et’ dedi. İsrailoğulları arasında kendisi kadar güzel bir kadın olmadığını anlayınca kocasından yüz çevirdi. O da bu sefer Allah’a onu havlayan bir köpek haline dönüştürmesi için dua etti. Böylelikle o kadın hakkında iki duası gitti. Bunun

üzerine kadının çocukları gelip: 'Bizim bu işe tahammülümüz yok. Annemiz bir köpek oldu. Herkes ondan dolayı bizi ayıplamaktadır. Haydi, Allah'a önceki haline onu döndürmesi için dua et' dediler. O da dua etti, yine eski haline döndü. Böylelikle üç duası da o kadın hakkında gitmiş oldu."^[458]

Yalnız Hanefî âlimi Aliyyü'l-Kârî'nin belirttiği üzere konumuzla ilgili hadisi bu rivayetler doğrultusunda yorumlamak, nakledilen rivayetin sağlamlığına ve sıhhatine ihtiyaç duymaktadır.^[459]

Yine hadisimizde fitne, bela ve şer ile ilgili ifade, öncelikle kadın ya da erkek olarak kişinin kendi kişiliğinin yanı sıra potansiyel durumuna da vurgu yapmaktadır. Kadın üzerine yapılan vurgu ise ona yüklenen değerle doğru orantılı olmayı gerektirmektedir. Çünkü insan için bir şeyin değer katsayısı yükseldikçe insan eliyle değersizleştirilmesi o nisbette kolaydır.

Şu kadar var ki, hadisimizde erkeklere hitaben kadın fitnesinin erkek fitnesinden çok daha büyük ve zararlı olduğuna vurgu yapılmaktadır. 391 nolu hadiste de geçtiği üzere Peygamber Efendimiz bu durumu şöyle haber vermektedir:

"Benden sonra erkekler için (kadın fitnesinden) daha zararlı bir fitne olmayacaktır!"

Çünkü kadın fitnesi öyle bir fitnedir ki, kendini rahatça teşhir edebilir, müstehcen davranabilir. Fiilen ısrarda bulunabildiği gibi, bazen onun ısrarı ve zorlaması, erkeğin içindeki duyguları tahrik edebilir. Erkeği nefsiyle ve şeytanıyla baş başa bırakır. Azdırdığı nefis erkeğe öyle musallat olur ki, kendisi geçip gitse bile erkek kendini kurtarmakta zorluk çeker, galeyana getirdiği hisleri otomobil çarpışma döndürür, ne yaptığını bilemez hale getirir... Bozguna uğrattığı erkek bir de bakar ki ömür boyu pişman olacağı yanlış işler yapmış, hayat boyu utancını hissedeceği hatayı işlemiş olur.

Yine halkın arasında eliyle, diliyle ve malıyla insanlara zarar vermeyi huy haline getiren erkekler bulunduğu gibi böyle kadınlar da bulunur. Bu şerli ve zararlı kimselerle mücadele imkânını bulamayanlar yalvarıp yakarmakla onların acıma hislerini harekete geçiremezlerse kurtuluş çaresini onlardan uzaklaşmakta ve kendilerini kötü ve ahlaksız huylarıyla baş başa bırakmakta ararlar. İnsanın yılandan, koyunun kurttan ve güvercinin atmacadan sakındığı gibi bu kötü kimseden uzak durmayı bir çözüm olarak gören kimseler, bu kötü kimselerin dostluğunu kalplerinden ve onları da huzurlarından uzak tutmak isterler. Nitekim bu bağlamda Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"İnsanların en şerlisi, kötülüğünden korunabilmek için halkın kendisini terk ettiği kimsedir."^[460]

Şerli kadınlardan dili iftiraya yatkın, sövüp saymaya, hakaret etmeye, tehdit etmeye ve alaya alışkın kimseler tufeyli bir anlayışla, asalakça bir düşünceyle üzücü sözlerle insanları tedirgin edip yıldırmaya çalışırlar ve beklediği menfaati onlardan koparmak için her türlü iftiraya cüret ederler.

Günümüzde de huzurunu, değerini, kıymetini hiçe indiren, insandaki hayvanî hazzı tahrik etmek için şehvetin önüne kadını atmaktan çekinmeyen kapitalist anlayış, maalesef en büyük taraftarlarını da yine kadınlar arasından bulmuştur.

Bugün gerek ülkemizde gerek Batılı ülkelerde çağdaş yaşamı destekleme adı altında sayısız kadın örgütünün çalışmalarıyla kapitalist düzenin devamını sağlayanlar, kadını bir anne ve bir onur timsali olmak yerine obje ve malzeme olarak sunmaktadırlar.

İslam tarihinde aralarından Hz. Âişe'lerin, Rabîatü'l-Adeviyye'lerin çıktığı önemli kadın şahsiyetler hakkında böyle bir şeyi kimse düşünemez ve söyleyemez. Kur'ân-ı Kerîm'inde "Müslüman erkekler, Müslüman kadınlar"^[461] diye her iki cinse de aynı şekilde değer veren bir dini tebliğ eden Peygamber'in, kadınları erkeklerden aşağıda görmesi elbette söz konusu olamaz.

İslam'da kadın, insanlığın onurudur. Yüce Allah onun onurunu; ona verilen emanetini gözetmede ve mutluluğunu ise bir anne, bir eş ve evinin yöneticisi olarak vazifelerini yerine getirmede kılmıştır. Eğer bir anne ise Allah'a itaatte O'nu razı etme vardır. Cennet onun ayakları altındadır. Eğer salih bir eş ise kişinin takvâdan sonra dünyasında istifade edeceği en güzel azıktır. O, mümin bir erkeğin sabah-akşam Rabbinden istediği ve hem dünyasında hem de ahiretinde temenni ettiği güzelliştir. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"Rabbimiz! Bize dünyada bir güzellik ver, ahirette de bir güzellik ver ve cehennem ateşinin azabından bizi koru."^[462]

Ayrıca hadisimizde Hz. Peygamber'in, dünyanın câzibesine kapılmaktan korunmayı tavsiye buyurması, "takvâ"nın gerekli olduğu ilk ve önemli noktayı göstermektedir. Allah korkusu dünya imkânlarına karşı kula hâkim olursa, mesele yoktur.

İnsan dünyaya kapıldı mı artık nereye kadar gideceğini kestirmek mümkün olmaz. Bu nimetlerin elden çıkması da onları gerektiği gibi kullanamamakla ilgilidir. Zira Peygamber Efendimiz bu hadisimizde, "Allah nasıl amel işleyeceğinize bakmak için" buyurmuş, bunların imtihan vesilesi olduklarını duyurmuştur.

Özetle, Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] burada ikinci olarak kadınlara karşı da uyanık davranmayı ve "takvâ"ya yönelik tehlikede "kadın"ın önemli bir yeri olduğunu hatırlatmakta, hatta İsrailoğulları'ndaki ilk fitnenin kadınlar sebebiyle ortaya çıktığını da örnek göstermekle konuya ait hassâsiyeti iyice vurgulamaktadır. "Takvâ"nın belli başlı iki konuda, **dünya** ve **kadınlar** konusunda daha çok gerekli olduğu, bu iki unsurun "takvâ"yı herşeyden çok etkileyeceği anlaşılmaktadır.

Yine hadiste insanların iyi veya kötü amel ve hareketlerinin Allah'ın gözetimi altında olduğu belirtilerek gerekli uyarı yapıldıktan sonra dünyaya dalmaktan ve kadınların şerli olanlarının fitnelerinden sakınma emri verilmiştir.

بْنُ سَعِيدٍ قَالَا: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ التَّمِيمِيُّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ،

عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَا تَزَكَّتْ بَعْدِي فِي النَّاسِ فِتْنَةٌ أَضَرَّ عَلَى الرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ»

391. ... Üsâme bin Zeyd [radiyallahu anh]'ın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Benden sonra insanlar içinde erkeklere kadınlar(ın şerhilerinin)den daha zararlı bir fitne bırakmadım.”^[463]

Açıklama:

Nasıl ki erkeklerin, kadınların günaha girip girmemeleri bakımından bir imtihan oluşturma riski varsa aynı şekilde kadınlar da erkeklerin günaha girip girmemeleri bakımından bir sınav çeşidini oluşturmaktadır. Bu durum, eş durumundakiler ile diğer kadınlar için geneldir.

İffetli, namuslu, dürüst, kanaatkâr, ibâdetine düşkün, kocasına itaatkâr kadının; kocasının günaha girmesine sebep olması şöyle dursun, bilâkis onu birçok günahattan uzak tutabilir. Sayılan özelliklerin ve benzeri faziletlerin aksi karaktere sahip olan kadınlar ise kocaları için gerçekten günâha girmenin en müsâit aracı ve felâket sayılır.

Toplumda kocasına husumet besleyen, yemeğine zehir katan, öldürmeye girişen, malına, ırzına, namusuna hıyanet eden, haram kazanca zorlayan, dinî görevlerini engelleyen ve böylece cehenneme sürükleyen kadınlara rastlanır. Nitekim Tegâbun suresinde de konuyla ilgili olarak *“Ey iman edenler! Eşlerinizden ve evlatlarınızdan size düşman olanlar da çıkabilir. Böyle olanlara karşı dikkatli olun”*^[464] buyurulmaktadır.

Yine konu bağlamında yüce Allah, Âl-i İmrân suresinde *“Kadınlar, oğullar, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüş, güzel cins atlar, davarlar ve ekinler gibi nefsin hoşuna giden şeyler insanlara cazip gelmektedir. Bunlar dünya hayatının geçici bir metaından ibarettir. Asıl varılacak güzel yer ise Allah'ın katındadır”*^[465] buyurarak nefsin hoşuna giden nimetleri sayarak insanı bunlara karşı dikkatli davranmaya çağırmış, bunların ahiret nimetlerine nazaran geçici ve sürekli olmadığına işaret edilmiş ve böylece hakikatte meşru olan bu nimetlerin birer gaye hâline getirilmek suretiyle insanı Allah'tan uzaklaştırabilecek potansiyel birer tehlike olduklarına dikkat çekilmiştir. Âyet-i kerîmede nefsin hoşuna giden şeylerin başında “kadınlar”ın zikredilmesi de konumuz açısından dikkat çekicidir.

Hadisimizde ifade edilen **“fitne”** ifadesinin temelde iki anlamda kullanıldığını söyleyebiliriz:

Birinci anlamı, madeni ateşte eritmek suretiyle saflaştırma yani onun has olanını ham olanından ayırma, imtihan etme, deneme şeklindedir.

Diğer anlamı ise kargaşa çıkarmak, bozgunculuk yapmak ve kaosa sebebiyet vermek demektir.

Buna göre hadis-i şerifte “kadının fitne olması”yla anlatılmak istenen temel husus; onun hem kendisi hem erkekler için bir imtihan unsuru olmasıdır. Çünkü kadın, fıtratı ve tabiatı gereği kendi güzelliklerini sergileme çabasında olduğu gibi erkekler de yaratılış icabı güzele bakmaya meyillidirler. Günümüz âlimlerinden Bediüzzaman Saîd Nursî de özlü ifadesiyle bu hususu şöyle ifade etmiştir:

“Ve kadın, kendi güzelliklerini göstermeye fitraten çok meyyal olmasından, seve seve o fitneye atılır, baştan çıkar ve fitraten cemelperest erkekler dahi, nefesine mağlûp olup o ateşe sarhoşâne bir sürurla düşer, yanar.”^[466]

Evet, kadının fitne olduğunun dile getirilmesi katıyen onun adına bir noksanlık değildir. Çünkü burada, onda mevcut olan bir kusur değil, potansiyel bir tehlike nazara verilmiştir. Aslında günümüzde çarşı-pazarda, televizyonda, internette, reklam ve filmlerde kadının nasıl suistimal edildiğine bakacak olursak, herhâlde hadis-i şerifi anlamakta hiç zorluk çekmeyiz. Cenâb-ı Hakk'ın “Rahîm” ismine mazhariyette en önde olan bu şefkat âbidesi, ruh yüceliği ve vicdan enginliğiyle değil; cismiyle, bedeniyle, güzelliğiyle ön plana çıkarılmış ve sonuçta toplumda değişik gayr-i meşru davranışların ortaya çıkmasında bir sebep teşkil etmiştir. Bu açıdan “kadının fitne olması”nın mutlak manada değil, onun sahip olduğu vasıflar itibarıyla anlamak gerekir. Nitekim İmam Buhârî'nin yukarıdaki hadise “huysuz ve uğursuz kadından sakınılması” konu başlığında yer vermesi bunu göstermektedir.

Az önce de yer verdiğimiz üzere yüce Allah, Tegâbun suresinde *“Ey iman edenler! Eşlerinizden ve evlatlarınızdan size düşman olanlar da çıkabilir. Böyle olanlara karşı dikkatli olun!”*^[467] buyurarak kocalarına bile düşmanlık yapabilecek kadınların bulunabileceğine dikkat çekerken, Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem] de bir hadis-i şerifte salih kadını dünyada sahip olunan şeylerin en hayırlısı olarak göstermiştir.^[468]

Buradan anlıyoruz ki kadın için esas olan onun sahip olduğu vasıflardır. Eğer salih bir kadın olursa, erkek nazarında dünyadaki en hayırlı varlık olurken, sahip olduğu bir kısım kötü sıfatlardan dolayı yine erkek için bir fitne hâline gelebilir.

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da meselenin erkeklere bakan tarafıdır. Aslında kadınların fitne olması bir yönüyle de erkeklerdeki zaafılara işaret etmektedir. İradesinin hakkını vermeyen bir erkeğin kadın karşısında dize gelebileceğine işaret edilmektedir. Nitekim Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi ve sellem] 390 nolu hadiste,

“Dünya, yeşil ve tatlıdır. Allah nasıl amel işleyeceğinize bakmak için sizi orada halife kılmıştır. Buna göre dünyadan sakının, kadınlar(ın şerhilerinin)den de korunun. Çünkü İsrailoğulları'nın ilk fitnesi, kadınlar hakkında meydana gelmiştir”^[469] buyurarak bu hususa dikkat çekmiştir.

Dolayısıyla “kadının fitne olması”nı daha ziyade pratik hayata bakan yönüyle değerlendirmeli ve buradan alınması gereken dersler üzerinde durmalıyız.

Kadınlar açısından meseleye baktığımızda, onlar giyim kuşamlarına dikkat ederek, avret mahallerini erkeklerin nazarından uzak tutarak, erkeklerin yanında bulunduklarında konuşmalarına, hâl ve hareketlerine dikkat ederek en büyük sermayelerinin iffet ve hayâ olduğunu bir an hatırdan çıkarmamalı ve böylece bir fitne (imtihan) unsuru hâline gelmemeye çalışmalıdırlar.

Erkekler de iradelerinin hakkını vermek ve haramlara karşı sabretmek suretiyle bu zaaflarını bir sevap vesilesine dönüştürmenin yolunu aramalıdırlar. Özellikle günümüzde gözlerin kalbe açılan bir pencere olduğunu ve kalbe akıp gelecek günah ziftlerinin oradan gireceğini bir an hatırdan çıkarmamalı ve günaha girme ihtimallerinin olduğu mahallerden de uzak durmalıdırlar.

Erkekler ve kadınlar ancak bu surette Cenâb-ı Hakk’ın, “Zinaya yaklaşmayın”^[470] emri çerçevesinde hareket etmiş olacaklardır.

Erkek için bir imtihan unsuru olması açısından kadına “fitne” de denilmiştir. Bir kısım müminlerin sabah akşam dualarında “Allahümme ecirná min şerri’n-nisâ, Allahümme ecirná min belai’n-nisâ, Allahümme ecirná min fitneti’n-nisâ” demeleri yani “Allah’ım! Erkekliğin altında kalıp kadınla imtihanı kaybederek bir kötülük işlemekten bizi koru; Allah’ım! Şehvetin arkasında sürüklenip bir felakete uğramaktan bizi muhafaza et; Allah’ım! Bir kadının cazibesine kapılıp doğru yoldan sapmaktan bizi halâs eyle!” diyerek Allah’a yalvarıp yakarmaları kadının potansiyel bir ‘belaya düşme vesilesi’ olmasındandır.

Yüce Yaratıcımız, kadına “Cemâl” (güzellik) sıfatından bir parıltı vermiş ve güzelliğiyle, edâsıyla, endâmıyla onu erkeğin gönlüne çok cazip gelebilecek bir şekilde yaratmıştır. Bazıları o cazibe karşısında iradelerinin hakkını vermekte zorlanabilirler; kadını bir imtihan vesilesi görür ve karşısında iradesiz davranmamak için de sabah akşam ellerini açıp Allah’ın korumasına sığınır. Yoksa müminler, kadının şer, bela ve fitne olarak yaratıldığını asla düşünmez ve kadın fitnessinden korunma dualarını o bâtil inanca bağlamazlar.

Bu açıdan, aslında erkek de kadın için bir imtihan aracıdır ve kadın da erkek sebebiyle başına gelebilecek şerden, beladan ve fitneden sürekli Allah’a sığınmalıdır. Hatta dilerse kadın da dualarında “Allahümme ecirná min şerri’r-ricâl, Allahümme ecirná min belâi’r-ricâl, Allahümme ecirná min fitneti’r-ricâl” diyebilir.

Erkek-kadın münasebetleri çerçevesinde her ikisi de birbiriyle imtihan olmaktadır ve her biri diğeri için bir imtihan unsuru, bela sebebi ve fitne vasıtasıdır.

“Aldatan Havva” imajı ve “ilk günah”ın vebalinin kadına yüklenmesi, Batılı toplumlarda asırlar boyu kadın hakkında çok olumsuz yorumlara sebebiyet vermiştir. Bu çarpık anlayıştan dolayı kadın, güvenilmez ve doğrudan muhatap kabul edilmez, ikinci sınıf bir varlık konumuna itilmiş; âdet hali, hamilelik ve çocuk doğurma onun ebedî suçuna bir ceza olarak telâkki edilmiştir. Oysa İslam’ın kadına bakışı, erkeğe bakışından hiç farklı değildir.

Özetle; hadisimizde “kadınların erkekler için en zararlı fitne olması” durumu, kötü huylu ve ahlaksız kadınlara tahsis edilmiştir. Bilindiği üzere fitne, imtihan manasına da gelmektedir. Kadınlar erkeklerin günaha girip girmemeleri bakımından bir sınav çeşididir. Bu hüküm, eş durumundakiler ve diğerleri için geneli kapsamaktadır.

Bu hatalara ve suçlara düşmenin çeşitli sebepleri arasında kadının potansiyel durumu önemli bir yer tutar. Bazen de art düşünce olmaksızın böyle suçlara düşebilir.

Erkeklerden de böyle olanlar bulunmaktadır. Nitekim “Her sabah iki melek: ‘Erkeklerle kadınlardan dolayı yazıklar olsun ve kadınlara da erkeklerden dolayı yazıklar olsun!’ diye bağırır”^[471] hadisi, erkeklerin de kadınlar için bir fitne mahiyetinde olduğuna işaret etmiştir.

۳۹۲- أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ: حَدَّثَنَا

عَمْرُو بْنُ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ،

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انْصَرَفَ مِنَ

الصُّبْحِ يَوْمًا فَأَتَى النِّسَاءَ فِي الْمَسْجِدِ فَوَقَفَ عَلَيْهِنَّ قَالَ: «مَا

رَأَيْتُ مِنْ نَوَاقِصَ عُقُولٍ قَطُّ وَدِينٍ أَذْهَبَ بِقُلُوبٍ ذَوِي الْأَلْبَابِ

مِنْكُمْ، أَمَّا نَقْضَانُ دِينِكُمْ فَالْحَيْضَةُ الَّتِي تُصِيبُكُمْ تَمَكُّتُ

إِحْدَاكُنَّ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ تَمَكُّتِ لَا تُصَلِّي، وَلَا تَصُومُ فَذَلِكَ

نَقْضَانُ دِينِكُمْ، وَأَمَّا نَقْضَانُ عُقُولِكُمْ فَشَهَادَتُكُمْ إِنَّمَا شَهَادَةُ

الْمَرْأَةِ نِصْفُ شَهَادَةِ، مُخْتَصَرٌ»

392. ... Ebu Hureyre [radiyallahu anh] anlatıyor:

“Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] bir gün sabah namazını kılıp bitirdi. Sonra Mescid(-i Nebî’i)’de

(kendisiyle birlikte namaz kılan) kadınların (bulunduğu yere) gidip onların yanında durdu ve:

- ‘Siz (kadın)lardan akı ve dini eksik olup da akıl sahiplerinin de aklını çelen kimseyi hiç görmedim. Dininizin eksikliğine gelince, hayız/aybaşı halinin olmasıdır. Sizden birisi hayız/aybaşı halinde iken Allah’ın dilediği kadar bekler, namaz kılamaz ve oruç tutamaz. Bundan dolayı dininiz eksiktir. Aklınızın eksik olmasına gelince, o da sizin şahitliğiniz ile ilgilidir. Çünkü kadının şahitliği, yarım şahitlik yerine geçer!’ buyurdu.”^[472]

* Hadis (burada) kısa olarak nakledilmiştir.

Açıklama:

Kur’ân-ı Kerim ve Sünnet ile ilgili kaynakların kadın hususunda getirdiği bazı kurallar, hükümler, sınırlar hem bu iki kaynağın bütünlüğünden hem de -bir kısmına ait de olsa- tarihî bağlamından ayrılarak ele alınmış, tek başına veya başka şartların içine konarak değerlendirilmiş, bu da yanlış anlamalara ve olumsuz değerlendirmelere sebep olmuştur.

İslam’a göre kadın, kulluk ve insanlık değeri bakımından erkeğe eşit bir insandır, yaratılış ve yükümlülük bakımlarından erkek kadar kâmil insan (has kul, has ümmet, başka bir deyişle iyi bir Müslüman) olma imkân ve kabiliyetine sahiptir.

Cinsel hayatın yalnızca nikâhlı kadın-erkek arasında yaşanması, bunun da aile kurulmasına, nesil olarak iyi Müslümanlar yetiştirilmesine vesile kılınması istenmektedir.

Erkeklerin kendi aralarında, kadınların da kendi aralarında farklı kabiliyetleri, eğilimleri, özellikleri olduğu gibi bütünüyle erkek cinsi ile kadın cinsi arasında da farklı kabiliyetler, donanımlar ve imkânlar vardır.

İslam bu farklılıkların -tabii ve fitrî olanlarını- anlamsız ve yapay bir eşitlik uğruna ortadan kaldırmayı değil, ilahî irade doğrultusunda insanca bir hayatı yaşamak, kültür ve medeniyet oluşturmak için bütünlendirmeyi, dayanıştırmayı, diğeri ile tamamlamayı hedeflemektedir.

Fıtrat çerçevesi içinde her kadın ve erkek öncelikle kendi imkân ve kabiliyetlerine uygun düşen rolü üstlenir, hizmeti yüklenir; şartlar gerekli kıldığında bir kısım rollerin değişmesinde, bir kısım hizmetlerin her iki cins tarafından da ifasında bir sakınca yoktur. Bu ‘bir kısım’ fıtrat, ihtiyaç ve İslam’ın umumî kuralları, amacı belirler. Hukuk da -şartlara göre değişen ve değişmeyen kısımlarıyla- bu ilişkiler yumağının çerçevesini -bünyenin elbisesini- oluşturur.

Yakın zamanlara kadar birçok Batı ülkesinde kadına eksiksiz bir hukukî şahsiyet ve ehliyet tanınmazken asırlarca önce İslam ona tam bir hukukî şahsiyet ve ehliyet tanımış, onları erkeklerin vesayetinden kurtarmıştır. Kadın her çeşit akdi yapar, mülk sahibi olur, mülkünde dilediği gibi tasarrufta bulunur, ne babası ne kocası ne de bir başkası ona müdahalede bulunabilir.

Bu bağlamda hadisimizde Resûlullah Efendimiz kadınların **akıl ve dinlerinin noksan** olduğunu söylemektedir.

Hadiste sözü edilen **dinî eksiklik**ten maksat; yapmakla emrolunduğu namaz, oruç, Kur’an okuma, Kâbe’yi tavaf gibi ibadetleri hayızlı olması münasebetiyle belirli bir süre yapamamasıdır. Bunları yapamadığı için zahirî olarak, bunlardan elde edeceği sevaba nail olamama gibi bir durumla karşılaştığı görülmektedir. Hâlbuki hayız hali, kadının elinde olan bir durum da değildir. Çünkü bu durum, Allah’ın Âdem’in kızlarına yazdığı bir yazgıdır. Dolayısıyla kadın, hayız olduğunda Allah’ın emrine uyararak oruç tutmamaktadır. Yine bu emir doğrultusunda namaz kılmamaktadır, Kâbe’yi tavaf etmemektedir.

Bununla birlikte Allah’ın emrine uyararak oruç tutamayan bir kadın; yolculuk nedeniyle ya da sonradan oruç tutabilecek durumda hastalığa düşen, gebelik gibi durumda kalıp da oruç tutamayıp kazaya bırakan kimselerden daha öncelikli bir durumdadır. Bu tür durumlarda bile oruç tutumamak mazeret sayıldığından dolayı kişi kınanmadığı ya da yerilmediği halde nasıl olur da hayız dolayısıyla oruç tutamayan ya da namaz kılamayan kadın kınanmış ya da tahkir edilmiş olabilir? Demek ki Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] burada kadınların bu yönlerine sadece atıfta bulunmuştur.

Yine hadiste sözkonusu edilen eksiklik, kişiden kişiye ve durumdan duruma göre değişkenlik de arz edebilir. Bu eksiklikler erkeklerde de olabilir. Örneğin kalp rahatsızlığı, şeker hastalığı, yüksek tansiyon, yaşlılık gibi durumlarda kişinin oruç tutamaması halinde bu yükümlülük fidye ile değiştirilmiştir.

Bu tür durumlarda gerek erkek gerek kadın olsun, İslam dini hep kolaylaştırıcılığı ön plana çıkardığı için bu konularda ruhsat tanımıştır.

Bununla birlikte Buhârî’nin şarihi olan Hanefî âlimi Aynî, hayızlı bir kadının namaz kılmamasının haram kılındığını, hayızlı halde namaz kılmayan bir kadına haramı terk ettiğinden dolayı sevap verilmesi gerektiğini belirtmiştir.^[473]

Hadisimizde kadınlar için **akıl yönünden eksiklik/noksanlık** ifadesi meselesine gelince, konunun açığa kavuşması için “**akıl**” kavramıyla ilgili önemli gördüğümüz iki noktaya dikkat çekmek istiyoruz.

1- Kelime olarak ‘bağlamak’ ve ‘tutmak’ gibi anlamlara gelen “akıl” kavramı, insanın anlama, idrak etme, kavrama gücünü ifade eder. Anlaşılabilecek şeyler onunla anlaşılır, kavranır, değerlendirilir ve onunla bir neticeye bağlanır.

Ak(ıl), Kur’ân-ı Kerim’de bir isim olarak yer almaz. Mesela âyet-i kerîmelerde akıl; ‘onun akı, onların akılları’ anlamında (akluhu, akluhâ veya çoğul kalıbı içerisinde ukûluhum, ukûluhünne) şeklinde ifade olunmaz. Bu kuvve ilgili âyetlerin tümünde “ya’kılûn, ta’kılûn, akelû” gibi fiil kalıplarıyla kullanılır.

Bu kullanım şekli bize nuranî bir kuvve olan aklın aynı zamanda ruhun önemli bir sıfatı, fonksiyonu, hayatî dinamiği olduğunu göstermektedir. Nitekim Kur’ân’da bu sıfat kalbe nispet edilmiştir: **لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا** “Kalbleri vardır, onlarla akletmezler.”^[474]

Kalb ise batını/esası ruh olan rabbanî bir latifedir.^[475] Dolayısıyla kalbe nispet edilen akıl aynı zamanda ruha da nispet edilmiş demektir.

Bu özet bilgiyi, hadiste geçen ناقصات عقل ifadesindeki "akl" kelimesine 'faal' bir anlamın yüklenebileceğini belirtmek için verdik. Daha açık bir ifadeyle, aklın Kur'an'da 'faal akıl' olarak kullanılmış olması gerçeğinden hareketle bu hadis-i şerifteki عقل kelimesini 'akletme (bir meseleyi hükme/neticeye bağlama)' anlamıyla da ele alabiliriz. Buna göre bu terkinin manası 'aklı eksik, akli kısa' olmayıp 'akletme işini/aktivitesini eksik bırakanlar' olacaktır.

Bu cümleden olmak üzere, ناقصات عقل ifadesindeki eksikliğin, bizatihi aklın kendisinde/özünde değil, aklın aktivitesinde (akletmede) düşünülmesi gerekir. Şöyle ki; kadının yaratılışından gelen zengin hayal dünyası, hisleri-heyecanları ve buna bağlı olarak meydana gelen kararsızlık halleri, onun zihin faaliyetleri üzerinde mühim tesirler icra eder. Bu yönleriyle bir kadın zihnin aktivitesinde (işleyiş tarzı hususunda) erkeğin berisinde kalabilmektedir.

2- "Eksiklik/noksanlık", nisbî/göreceli bir mefhumdur. Dolayısıyla tek başına bir anlam ifade etmez. Öyleyse bu cümlede dile getirilen 'akletmeyi eksik bırakma' vurgusu, bir başkası düşünüldüğünde bir anlam ifade edecektir ki o da erkeklerdir. Buna göre burada şu anlamın düşünülmesi icap eder: "Kadınlar -erkeklerle nispetle- akletme aktivitesini eksik bırakanlardır."

Bu madde içinde vurgulanması gereken diğer husus da şudur: Bu durum her hususla ilgili değildir; bu sadece kadının sevgi, şefkat veya korku hissini tesiri altına alan, ince ruhluluğunu derinden etkileyen bazı konular için söz konusudur. Bu noktayı dikkate alarak ilgili cümlelerin anlamını daha geniş bir açıdan şu şekilde düşünmemiz gerekir: "Kadınlar -şefkat ve rikkatlerini yakından ilgilendiren bazı konularda, erkeklerle nispetle- akletme işini eksik bırakanlardır."

Burada izahına çalıştığımız mesele şudur: Pratik hayatta da açıkça görüleceği üzere, bir kadın his dünyasını zorlayan bazı olaylar karşısında -rahat konsantre olamaması sebebiyle- mevcut akletme gücünü bir erkek kadar ileri götürememektedir. O, yaratılışının neticesi olarak bir noktadan sonra akletme yerine yola hissî temayülleriyle devam etmektedir. Daha açık bir ifadeyle metanet, soğukkanlılık ve cesaret isteyen bir konuda erkek akletme gücünü (sözelimi) yüzde doksan nispetinde kullanıyorsa, hislerinin öne geçmesiyle kadın bunun altında bir oranda bu gücünü kullanabiliyor. Dolayısıyla ortaya -aklın kendisinde değil, onun kullanılması (akletme) noktasında- nisbî/göreceli bir noksanlık çıkmış oluyor.

Yine bu çerçevede -maddeler hâlinde- birkaç noktaya temas etmek istiyoruz:

a. Kadınların şefkat, merhamet, zerafet, ince ruhluluk gibi bazı konularda erkeklerle nazaran daha farklı olmaları yaratılışlarının neticesidir, ayrıca bunun böyle olması ilahî bir maslahat ve hikmet gereğidir. Dolayısıyla kadının bu yapısı asla onun insanî konum ve onurunu küçük düşürücü bir hâl değildir; zira buna karşılık erkeğin de kadına göre eksik ve zayıf kaldığı hususlar vardır.

Örneğin kadın erkeğe nazaran daha şefkatli, merhametli, zarif ve ince ruhludur. Burada kadın erkeğin çok önündedir ve bu noktada erkek kadınla boy ölçüşemez.

Şimdi bu gerçekten hareketle diyebiliriz ki erkekler kadınlara nazaran 'nâkısû'l-his'tirler. Yani sevgi ve şefkat hisleriyle yaklaşması gerektiği yerde erkekler duygularını işletme/sergileme yönüyle kadınlara nispetle 'eksik cinsler'dir.

b. Şu hâlde karşımıza birbirine muhtaç ve tek başına hareket ettiklerinde 'eksik kalan iki cins' tablosu çıkmaktadır. Esasında bu durum varlığın umum yapısıyla ilgilidir. Şöyle ki, "zerrelerden bitkilere, ondan hayvanlar ve insanlar arasındaki erkeklik ve dişiliğe kadar her şey çift ve birbirine muhtaçtır; elektron protona, gece gündüze, yaz kışa, yeryüzü gökyüzüne ne kadar muhtaçsa kadın ve erkek de birbirlerine (öylesine) muhtaçtır. Tek olan Allah'tan başka her şey eksik olduğu gibi varlığını sürdürebilmek için de hiçbir şey kendi kendine yeterli değildir. Bu itibarla eksik olan erkek ve kadın bir araya gelmekle birbirlerini tamamlamakta ve böylece bir bütünlük oluşturmaktadırlar. Zaten bütünde asıl olan da budur."

Nitekim erkeklerle hitapla bir âyette bu hususa dikkat çekilir: "Kadınlar, (eksiklerinizi kapatıp tamamlama hususunda) sizin için bir örtü, siz de (aynı şekilde) onlar için bir örtüsünüz."^[476]

c. İlahî hikmet, bir bütünün iki eşit yarımı (şakîki) olarak yarattığı kadın ve erkeği birbirine muhtaç kılmakla onları birbirlerine yöneltmiş ve hayatlarını kaynaştırmıştır.

Nitekim Kur'an-ı Kerim şöyle buyurmuştur: "O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerinden biri de sizin onlarla onların da sizinle, huzur ve sükûna ermeniz için size kendi cinsinizden eşler yaratması, aranızda sevgi ve merhamet var etmesidir. Bunda da düşünen kimseler için ibretler vardır."^[477]

Eğer her iki cins de birbirinin aynı (farksız) bir tonda yaratılmış olsalardı, birbirlerine sığınma ihtiyacı duymayacaklardı, dolayısıyla aralarında kolayca bir yakınlaşma da meydana gelmeyecekti.

Bu hususu müşahhas bir teşbihle ele almak gerekirse: İki miknatısın farklı kutuplu uçları yan yana getirildiğinde birbirlerini çeker, aynı uçların ('iki eksi' veya 'iki artı' ucun) bir araya getirilmesi ile de birbirlerini iterler. İşte bunun gibi erkek erkeklik duygularıyla, kadın da kadınlık hisleriyle kalabildiği müddetçe birbirlerini cezbederler. Aksine, erkekleşmeye çalışan bir kadının bir erkekle, kadınsı tavırlara özenen bir erkeğin ise bir kadınla hayatlarını sürdürmeleri oldukça zordur.

Hâsılı kadın; sevgi, şefkat, nezaket, duyarlılık ve zerafet gibi daha zengin olduğu özelliklerle erkeği cezbederken erkek de metanet, soğukkanlılık, cesaret, fizikî güç ve hislerine hâkimiyetiyle aklın daha mutedil oluşu gibi önde olduğu yönleriyle kadını yanına çeker. Böylece erkeğin ve kadının kendilerine has bu özellikleri onları birbirlerine derinden bağlayan vesileler^[478] olur.^[479]

Hadisimizde kadınlar için **akıl yönünden eksiklik** ifadesine tekrar dönecek olursak, bunun sebebi olarak da kadınların **şahitliği** meselesine vurgu yapılmış ve kadının şahitliğinin yarım şahitlik yerine geçtiği belirtilmiş, fakat bu yarım şahitliğin hangi meselelerde olduğu ifade edilmemiştir.

Bilindiği üzere İslam, kadın ile erkeğin insanlık, fazilet, Allah'a makbul kul olma bakımlarından eşit olduklarını açıklıkla vurgulamış, yaratılıştan gelen ve birbirini tamamlayan farklı kabiliyet ve özelliklerini göz önüne alarak toplum hayatında iş bölümünü öngörmüş, bu iş bölümünde öncelikler belirlemekle

beraber ihtiyaç (zaruret) bulunduğunda rollerin değişmesine kapıyı açık tutmuştur.

Bu genel çerçeveye içinde kadının şahitliği konusuna geldiğimizde, bazı konularda kadının şahitliğinin hiç kabul edilmemesi, bazı konularda ise bir erkek şahidin yanında iki kadın şahidin istenmesinin, kadının insanlık değeri konusunda bazı tereddütlere yol açtığını görüyoruz.

Fıkıh kitaplarındaki açıklamalara göre zina suçunun sübutu için dört erkek şahide ihtiyaç vardır. Bu konuda kadınların şahitlikleri makbul görülmemiştir. Buna karşı yalnızca kadınların bilgi sahibi olabilecekleri durumlarda sadece onların şahitlikleri makbuldür. Bu iki konu dışında erkek şahit yanında kadının şahitliği -mesela borç ilişkilerinde- bütün müctehitlerce caiz görülmekle beraber, ilgili âyet delil gösterilerek “bir erkeğin yanında iki kadın şahit” bulunması şart koşulmuştur. Âyet şöyle diyor:

“... erkeklerinizden iki şahidin tanık olmalarını sağlayın. Eğer iki erkek şahit olmazsa razı olduğunuz şahitlerden bir erkek ve biri doğrudan saptığında diğer şahit ona hatırlatsın diye iki de kadın şahit olsun...”[480]

Bu âyette kadın şahidin iki olmasının gerekçesi açıkça ifade edildiğine göre bundan “kadının değer ve insanlık yönünden erkekteki aşığında tutulmuş olması” gibi bir sonuç çıkarmak mümkün değildir. Gerekçe; insanlık değeri, üstünlük veya aşağılıkla ilgili olmayıp tamamen “unutma, şaşırma, yanılma” ile ilgilidir ve hakkın, adaletin yerini bulması amacına yöneliktir.

Örneğin, Ebu Dâvud ile İbni Mâce’nin rivayet ettikleri “Göçebenin (bedevinin) şehirli hakkında şahitlik etmesi caiz değildir”[481] mealindeki hadis de böyledir.

Burada şahitliği kabul edilmeyen kadın değil, erkektir. Gerekçe; bedevinin insanlık değerinin düşük olması değil, içinde bulunduğu şartlar ve eğitim seviyesi bakımından adaletin gerçekleşmesine, hakkın ortaya çıkmasına katkıda bulunma imkânının sınırlı oluşudur.

Durum böyle olunca burada araştırılması gereken husus, kadının bazı konulardaki şahitliğinde tek başına yeterli olmamasının, cins olarak ebediyen onunla beraber olacak bazı özellik ve vasıflarına mı yoksa geçici, bazı zaman ve zeminlerde bulunan, bazılarında bulunmayan vasıflarına mı dayandığıdır.

Eğer hükme temel teşkil eden, gerekçe olan vasıf, her zaman nadir olmayan ölçülerde bulunan bir vasıf ise hükmün devam etmesi tabiidir.

Kültür ve medeniyetin belli dönemlerinde bulunmakla beraber -nadir oluşlar müstesna- geride bırakılmış ise hükmün de değişmesi gündeme gelecektir. Örneğin, hadiste geçen göçebenin şehre yerleştiğini, eğitim seviyesinin değiştiğini yahut şehre yerleşmediği halde iletişim araçları geliştiği için bilgi ve görgüsünü artırma imkânı bulduğunu düşünelim; bu takdirde hüküm değişecek, onun şahitliği makbul ve caiz olacaktır.

Kadının da tek başına şahitliğinin geçerli olmamasını gerektiren vasıf özelliği geçici midir, devamlı mıdır?

Modernist yorumcuya sorarsanız öyle fazla ince eleyip sık dokumaya gerek yoktur; bu hüküm mazide kalmış sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik şartların ürünüdür; bugün şartlar değişmiş, kadın değişmiştir; şahitliğin amacını gerçekleştirmek bakımından kadın ile erkek arasında fark kalmamıştır; şu halde kadın da erkek gibi gerektiğinde şahit olur ve şahitliği geçerlidir.

Gelenekçi yorumcuya göre böyle bir hükme varabilmek için mesele bazında ciddi araştırmalara ihtiyaç vardır.

Bu meselede iki noktanın aydınlatılması gerekir:

a. Çağımızda kadının değişmesi ve -iddia doğru ise- şahitlik yönünden erkeğe eşit hale gelmesi; fitratın kadına biçtiği kemâl yönünde bir gelişme midir, yoksa bir geriye gidiş midir?

Eğer birinci ihtimal doğru ise böyle bir değişimin yaygın olarak gerçekleşip gerçekleşmediği araştırılır.

İkinci ihtimal doğru ise İslam kadınında böyle bir değişme beklenemez, hoş görülmez ve teorik olarak buna hüküm bina edilemez.

b. Kadının şahitliğinin ihtiyatla karşılanmasını ve tedbir alınmasını gerektiren psikolojik özellikleri gerçekten ve yaygın olarak değişmiş midir? Bu konuda elde araştırma sonuçları, belgeler ve bulgular var mıdır?

Bu iki nokta aydınlığa kavuşturulduktan sonra kadının, tek başına şahitliğinin geçerliliğini engelleyen özelliklerinin değiştiği ve bu değişimin bir gelişme mahiyetinde olduğu hem ilmî hem de İslamî değer ölçülerine uygun olarak ortaya çıkarsa, ancak o zaman “Bakara suresinin 282. âyetinin belli bir duruma ve şarta bağlı hüküm getirdiğinden, bu durum ve şartın değişmesi sebebiyle hükmün de değişebileceğinden” bahsedilebilir.

Şunu da eklemek gerekir ki, malî haklar ve borçlar konusunda kadının şahitliği ile ilgili olup yukarıda meali verilmiş bulunan Bakara suresinin 282. âyeti şifahî şahitlikle ilgilidir. Yazı ve imzanın yaygın olmadığı bir dönemde başvuru usûl de budur.

Kadının dikkat, ilgi, etkileşim konularındaki farklı psikolojisi, hem konuşulan ve görülen hususların zaptı hem de zamanı geldiğinde hakkın ispatı için ifade edilmesi bakımından ihtiyatı gerektirebilir.

Yazı ve imzalı şahitlik yaygın ve geçerli hale gelince -örneğin bir borçlanma, alım-satım, kira akdi yazılı hale getirilip kadın da bunu okuduktan sonra şahit olarak altını imzalayınca- şahitlik konusu olayda yanılma, unutma, onu ifade ederken şaşırma ihtimalleri ortadan kalkar ve Bakara suresinin 282. âyeti bu manadaki şahitliği kapsamaz.[482]

Bu bağlamda gerek konumuzla ilgili hadiste gerekse Bakara suresinin 282. âyetinde geçen iki kadının şahitliğinin bir erkeğe denkliği, **aklî yetenek olarak değil de yanılma, unutma ve şaşırma** kastedilmektedir. Eğer Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] bu hadisiyle kadınların akıllarının eksik olduğunu kastetmiş olsaydı hiç onlara danışır ve önerilerini kabul eder miydi?

Mesela Hudeybiye barış antlaşmasından sonra ashabına kurbanlarını kesip tıraş olmalarını istemiş, ancak Mekke’ye girip umre yapamamaktan hoşnutsuz olduklarından Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]’in bu emrini duymazlıktan gelmiş ve yerlerinden kalkmamışlardı. Emir üç defa tekrar edildiği halde hiç kimse yerinden kalkmamıştı. Bunun üzerine Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] yerinden

kalkarak hanımı Ümmü Seleme'nin yanına gidip Müslümanlar'ın kendisine davranışlarını ve emrini dinlemediklerini ona anlattı. Onu dinleyen Ümmü Seleme:

- 'Ey Allah'ın Resûlü! Sen onların bunu yapmasını istiyor musun? O halde dışarı çık, kurbanını kesinceye ve berberini çağırıp tıraş oluncaya kadar Müslümanlar'ın hiçbirine bir kelime dahi söyleme' dedi.

Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem], Ümmü Seleme'nin bu önerisini aynen uygulamış ve olumlu sonuç alınmıştır.^[483]

Görüldüğü gibi bu olayda çok zor durumda kalmış olan Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] bir kadına danışıyor ve önerisini aynen uyguluyor. Daha sonra gelen kimi Müslümanlar, kendi geleneklerini öne çıkararak Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in ağzından: "Kadınlara danışın ve önerilerinin tam aksini yapın" şeklinde birtakım hadisler uydurmuşlarsa elbette ki İslam dini bu tür uydurma hadislerden beridir.

Ayrıca konuyla ilgili "Eğer iki erkek bulunamazsa rıza göstereceğiniz şahitlerden bir erkek ile -biri yanılırsa diğerinin ona hatırlatması- için iki kadın olsun"^[484] âyeti, vadeli borçlanma ve malî haklardan bahsedip yazı ve imzanın yaygın olmadığı bir dönemde geçerli olan şifahî şahitlikle ilgilidir. Yazı ve imzalı şahitliğin geçerli olduğu dönem ve durumlarda, mesela borçlanma, alım-satım, kira akdi gibi sözleşmeler yazılı hale getirilip kadın da bunu okuyup altına imza attığında şahitliğe konu teşkil eden olayda yanılma, unutmama, şaşırma ihtimalleri ortadan kalkar. Bu âyet de bu anlamdaki şahitlikleri kapsamaz.^[485]

Hayız süresince terk edilen namazların kaza edilmesinin gerekmediği, oruçların ise temizlendikten sonra tutulacağı hususunda ittifak vardır.

Hayız, bir çeşit abdestsizlik ve cünüplük hali, yani hükmî kirlilik (hades) veya mazeret kabul edilir. Hayızlı kadının namaz kılmasının ve oruç tutmasının caiz ve sahih olmadığına, yani hayızın bu iki ibadetin ifasına engel bir mazeret sayıldığında fakihler görüş birliği içindedir.

Hayız süresince terk edilen namazların kaza edilmesinin gerekmediği, oruçların ise temizlendikten sonra tutulacağı hususlarında da görüş birliği vardır. Bu konuda Hiz. Peygamber'in bilgi ve onayı dâhilinde cereyan eden uygulamalar esas alınmıştır.^[486]

Namaz ibâdeti, bedenî olma bakımından oruca benzemektedir. Hayızlı olan kadınların orucu kaza etmeleri gerekir. Zira oruç ibâdeti yılda bir kere olduğundan kazasında güçlük yoktur. Aybaşı hâli ise her ay tekerrür etmesinden dolayı günlük ibâdet olan namazın birikmesine, böylece ibâdetle güçlük doğmasına sebeptir. İslam bu güçlüğü kaldırmıştır.

Özetle kadın ve erkeğin meşru dairededeki bağ ve ilişkileri her iki cins için de bir huzur ve sükûn vesilesidir.

Gerek Kur'ân'da gerekse hadis-i şeriflerde erkeğin kadından üstün olduğu hissini uyandıran ibareler, farklı kabiliyetleri ifade sadedinde beyan buyrulmuş vurgulardır çünkü kadın ve erkek bir bütünü tamamlayan cinslerdir.

Kadın ve erkek arasındaki nishî/göreceli farklılık -pek çok maslahat için hususî yaratılmış olup- ontolojik anlamda ('varlık olarak birbirlerinin daha az veya daha çok gelişmiş şekli' manasında) bir farklılık değildir.

Bu cümleden olmak üzere: Kadınlarla alâkalı olarak hadis-i şerifin temas ettiği nishî eksikliği aklın bizatihi kendisinde değil, onun aktivitesinde (akletmesinde) düşünmemiz; dinen eksikliği de dinin bizzat özünde değil, 'bazı ibadetlerin edasında eksik kalma' şeklinde değerlendirmemiz daha isabetli olacaktır.

٣٩٣- أَخْبَرَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرٌ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي حَمْزَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ،

أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ: لَمَّا اشْتَكَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَكْوَهُ الَّذِي تُوْفِّي فِيهِ قَالَ: «لِيُصَلِّ لِلنَّاسِ أَبُو بَكْرٍ» قَالَتْ عَائِشَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَقِيقٌ، وَإِنَّهُ لَا يَمْلِكُ دَمْعُهُ حِينَ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ فَمَزَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يُصَلِّي لِلنَّاسِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لِيُصَلِّ لِلنَّاسِ أَبُو بَكْرٍ فَرَأَجَعَتْهُ عَائِشَةُ» فَقَالَ: «لِيُصَلِّ لِلنَّاسِ أَبُو بَكْرٍ، فَإِنْ كُنَّ صَوَاحِبُ يَوْسُفَ» خَالَفَهُ مَعْمَرٌ

393. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] vefatına sebep olan rahatsızlığı sırada:

- 'Cemaate Ebu Bekir namaz kıldırırsın!' buyurdu. Hiz. Âişe [radiyallahu anhâ]:

- 'Ey Allah'ın Resûlü! Ebu Bekir ince kalpli bir kimsedir. Kur'an okuduğunda gözyaşlarını tutamaz. Cemaate namaz kıldırması için Ömer İbnü'l-Hattâb'a emir ver!' dedi. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Cemaate Ebu Bekir namaz kıldırırsın!' buyurdu.

Hiz. ÂiŖe [radiyallahu anhâ], Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'e yine aynı Ŗeyleri tekrar etti. Bunun ûzerine Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Cemaate Ebu Bekir namaz kıldırŖın! Sizler Yûsuf (zamanındaki) kadınlar (gibisiniz)!' buyurdu."^[487]

* Ma'mer bu hadisin geliŖ yoluna muhalefet etti.

✽

٣٩٤- أَخْبَرَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ: أَخْبَرَنَا
عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ
اللَّهِ بْنِ عُمَرَ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: لَمَّا مَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ» فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ
رَجُلٌ رَقِيقٌ إِذَا قَرَأَ الْقُرْآنَ لَمْ يَمْلِكْ دَمْعُهُ فَلَوْ أَمَرْتَ غَيْرَ أَبِي بَكْرٍ
قَالَتْ: «وَمَا بِي إِلَّا أَنْ يَشَاءَ النَّاسُ بِمَقَامِ أَوَّلِ مَنْ يَقُومُ مَقَامَ
تَغْنِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَجَعْتُهُ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا»
قَالَ: «مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ، فَإِنَّكَ صَوَاحِبُ يُوسُفَ»

394. ... Hiz. ÂiŖe [radiyallahu anhâ] dedi ki:

"(Vefat edeceği rahatsızlığı sırasında) hastalandığında Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Cemaate namaz kıldırması için Ebu Bekir'e emir verin!' buyurdu. Ben de:

- 'Ey Allah'ın Resûlü! Ebu Bekir yumuŖak kalbli bir kimsedir. Kur'an okuduğunda gözyaşını tutamaz. (Cemaate namaz kıldırma görevini) Ebu Bekir'den başkasına emredersen!' dedim.

İçimde insanların Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yerine geçecek ilk kiŖiyi kötûlemeleri korkusundan başka bir Ŗey yoktu. Hiz. ÂiŖe [radiyallahu anhâ], Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'e bu sözünü iki veya üç defa tekrar etti. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]:

- 'Cemaate namaz kıldırması için Ebu Bekir'e emir verin. Sizler Yûsuf'un (zamanındaki) kadınlar (gibisiniz)!' buyurdu."^[488]

Açıklama:

393 ile 394 nolu hadisleri bir arada yorumlamak gerekirse;

İslam toplumlarında kadınlar, gerek aile hayatında gerekse siyasi, hukukî, sosyal ve ekonomik alanlarda konum bakımından her dönemde belirli ortak çizgilere sahip olmuŖlardır.

Kur'an-ı Kerim'de gerek yaratılıŖ gerekse hak ve sorumluluklar yönünden erkeklerle eŖit konumda olan bir kadın portresi çizilmektedir. İslam toplumlarındaki uygulamaların her zaman yukarıda belirtilen esaslara uygun olarak Ŗekillendięini söylemek mümkün olmasa da asr-ı saadet döneminde kadınların toplumsal ve siyasi bir meselede görüş belirtmesi açısından hadisimiz önem arz etmektedir.

Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] hasta olduğu için cemaate kendi yerine namaz kıldırma görevini Hiz. Ebu Bekir'e verdiğini belirtmesine rağmen, Hiz. ÂiŖe'nin toplumsal nedenlerle zarar görme olasılığıyla hareket ederek babasının cemaate namaz kıldırmasını istememiŖ, bunu da "Ebu Bekir yumuŖak kalbli bir kimsedir. Kur'an okuduğunda gözyaşını tutamaz" sözûyle dile getirmiŖtir. Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] de buna karŖı çıkararak cemaate Hiz. Ebu Bekir'in namaz kıldırmasını istemektedir. Hiz. ÂiŖe'nin bu yaptığının "Sizler Yûsuf'un (zamanındaki) kadınlar (gibisiniz)" ifadesiyle belirtmiŖtir.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in "Doğrusu siz kadınlar, Yûsuf devrindeki kadınlar gibisiniz" sözünden maksat: Bilindiği gibi Zûleyha, Mısır kadınlarına ziyafet çekerek ikramda bulunmuŖtu. Fakat gayesi onlara ziyafet vermek değildi. Asıl gayesi, bu ziyafet vesilesiyle onlara Hiz. Yûsuf'u göstermek ve beslediği aşk ateŖi bakımından mazur sayılmasının gerekliliğini ispat etmektir. Zûleyha asıl maksadını gizlemiŖti. ÂiŖe [radiyallahu anhâ] da babası Hiz. Ebu Bekir [radiyallahu anh]'ın namaz kıldırmasını istememesinin asıl sebebini gizleyip onun yufka yürekli oluŖu ve Hiz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in yerinde namaz kıldırması hâlinde ağlayacağı, okumaktan tutulacağı ve cemaate sesini duyuramayacağı gibi sebepler göstermiŖtir.

Bazı rivayetlere göre Hiz. Hafsa [radiyallahu anhâ] da bu hususta Hiz. ÂiŖe'yi desteklemiŖtir. Hiz. ÂiŖe [radiyallahu anhâ] isteksizliğinin sebebini Ŗöyle açıklamıŖtır: Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in bu emrine taraftar olmamamın sebebi Ŗudur: Onun hayatında makamına geçecek bir kimsenin halk tarafından sevillebileceğini düşünemezdim. Zannımca kim onun makamında durursa halk onu uğursuz sayacak ve sevmeyecektir. Bu nedenle bu işin babama verilmesine taraftar olmadım.

Hiz. ÂiŖe [radiyallahu anhâ]'nın bunu arzulamamasının ikinci sebebi Ŗuydu: Ebu Bekir [radiyallahu anh]'ın hilâfete liyâkatini herkes biliyordu. Bu nedenle Hiz. ÂiŖe, Ebu Bekir [radiyallahu anh]'ın namaz kıldırmasının

Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in vefatının yaklaşması için bir alâmet saymış ve böyle bir durumdan hoşlanmamıştı.

İşte Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] maksada ulaşmak için fazla ısrarda bulunmak hususunda da Züleyha'ya benzemiştir.^[489]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/300 (9216). Ayrıca bk. Buhârî, Bed'u'l-Halk 8, Nikâh 88, Rikak 16, 51; Müslim, Rikak 95 (2738); Tirmizî, Sıfatu Cehennem 11 (2603); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 4/429; Bezzâr, el-Müsned, 9/55 (3582); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Evsat, 3/62; Abdurrezzâk, el-Musannef, 11/305; Beyhakî, Şuabu'l-Îmân, 13/26 (9901).

. en-Nisâ suresi, 4/1; Rûm suresi, 50/21.

el-Bakara suresi, 2/34-36; Tâhâ suresi, 20/121.

Âl-i İmrân suresi, 3/195; et-Tevbe suresi, 9/71

. M. Akif Aydın, "Kadın", DİA, XXIV, 86-94

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/300 (9217). Ayrıca bk. Buhârî, İmân 21; ; Müslim, Zikr 94 (2737); Tirmizî, Sıfatu Cehennem 11 (2602); Muvatta', Salâtü'l-Küsûf 2; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 3/506 (2086); Tayâlisî, el-Müsned, 4/475 (2882); Abdurrezzâk, el-Musannef, 3/98 (4925); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 12/162 (12765).

el-Ahzâb suresi, 33/35.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/300 (9218). Ayrıca bk. Beyhakî, Şuabu'l-Îmân, 13/25 (9899, 9900).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/300 (9219).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/301 (9220). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 5/376 (3386); Tayâlisî, el-Müsned, 2/171 (872); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 12/162 (12766, 12768); Ebu Nuaym, el-Hilye, 2/308.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/301 (9221). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 87, Rikâk 51; Müslim, Zikr 93 (2736); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 5/205, 209; İbni Hibbân, es-Sahîh, 2/450 (675), 467 (692), 16/494 (7456); Beyhakî, Şuabu'l-Îmân, 13/27 (9902), 13/100 (10014); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 1/120 (155).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/301 (9222). Ayrıca bk. Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 18/115 (224).

Âl-i İmrân suresi, 3/182.

en-Nisâ suresi, 4/124.

el-Hucurât suresi, 49/13.

Buhârî, Hayz 6, Müslim, İmân 132.

Buhârî, İmân 21.

Müslim, Salâtü'l-İdeyn 4.

Buhârî, Hayz 6.

Müslim, Salâtü'l-İdeyn 4

Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 23/109 (thk. Şuayb el-Arnâût).

. Buhârî, Kûsûf 16.

. Yrd. Doç. Dr. Ayşe Esra Şahyar, "Kadınların Çoğu Cehennemlik mi?", sonpeygamber.info.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/302 (9223). Ayrıca bk. Müslim, Rikâk 95 (2738); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 33/72 (19837), 145 (19916), 194 (19986); İbni Hibbân, es-Sahîh, 16/496 (7457); Hâkim, el-Müstedrek, 4/644 (8780); Tayâlisî, el-Müsned, 2/170 (871); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 18/119 (239), 127 (262), 128 (263, 264).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/302 (9224). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 29/305 (17780), 359 (17826); Hâkim, el-Müstedrek, 4/64 (8781, 8782); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 13/328 (7343); Beyhakî, Şuabu'l-Îmân, 10/237 (7433).

el-Hucurât suresi, 49/13.

el-Bakara suresi, 2/187.

Al-i İmrân suresi, 3/195.

er-Rûm suresi, 30/21.

el-Bakara suresi, 2/187.

en-Nisâ suresi, 4/40.

en-Nisâ suresi, 4/124.

en-Nisâ suresi, 4/124.

el-Ahzâb suresi, 33/35.

Müslim, Cennet 52 (2128), Libâs 125 (2128); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 2/355, 440.

en-Nisâ suresi, 4/1.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/302 (9225). Ayrıca bk. Müslim, Zikr 99 (2742); Tirmizî, Fiten 24 (2191); İbni Mâce, Fiten 19 (4000); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 3/22, 61; İbni Hibbân, es-Sahîh, 8/15 (3221), 12/403 (5591); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 3/515 (6511), 7/147 (13523)

el-Bakara suresi, 30.

ez-Zâriyât suresi, 51/56.

en-Nisâ suresi, 4/1.

İbrahim suresi, 14/1.

el-A'râf suresi, 7/158.

Sebe suresi, 34/28.

Mü'min suresi, 40/40. Krş. en-Nisâ suresi, 4/124; en-Nahl suresi, 16/97; en-Nisâ suresi, 4/124.

Âl-i İmrân suresi, 3/195.

el-Bakara suresi, 2/148.

en-Necm suresi, 53/39.

Tîbî, el-Kâşif an hakâiki's-sünen, 7/2261, Mektebetü Nezzâr, 1997; İbni Melek, Şerhü'l-mesâbih, 3/540-541

İdâretü's-sekâfiyyeti'l-islâmiyye, 2012; Müzhiriddîn eş-Şirâzî, el-Mefâtîh fî şerhi'l-mesâbîh, 4/11; Dâru'n-nevâdir, 2012; Aliyyü'l-Kârî, Mirkâtü'l-Mefâtîh, 5/2045, Dâru'l-Fikr, Beyrut 2002.

Beğâvî, Meâlimü't-Tenzîl, 1/105-106, Dâru't-Taybe.

Kurtubî, el-Câmiu li-ahkâmi'l-Kur'an, 7/319, Dâru'l-kütübî'l-misriyye, Kahire 1964.

Kurtubî, el-Câmiu li-ahkâmi'l-Kur'an, 7/320-321.

Aliyyü'l-Kârî, Mirkâtü'l-Mefâtîh, 5/2045, Dâru'l-Fikr, Beyrut 2002.

Buhârî, Edeb 38; Müslim, Birr 73 (2591); Ebu Dâvud, Edeb 5 (4791, 4792); Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 6/43.

el-Ahzâb suresi, 33/35.

el-Bakara suresi, 2/201.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/303 (9226). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 17; Müslim, Zikr 97 (2740); Tirmizî, Edeb 31 (2780); İbni Mâce, Fiten 19 (3998); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 5/200, 210; İbni Hibbân, es-Sahîh, 13/306 (5967), 308 (5969, 5970); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 7/147 (13522).

et-Teğâbun suresi, 64/14.

Âl-i İmrân suresi, 3/14.

Bediüzzaman, Şualar, 5. Şua.

et-Tegâbün suresi, 64/14.

Müslim, Radâ 64.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/302 (9225). Ayrıca bk. Müslim, Zikr 99 (2742); Tirmizî, Fiten 24 (2191); İbni Mâce, Fiten 19 (4000); Ahmed bin Hanbel, e-Müsned, 3/22, 61; İbni Hibbân, es-Sahîh, 8/15 (3221), 12/403 (5591); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 3/515 (6511), 7/147 (13523)

el-İsrâ suresi, 17/32.

İbni Mâce, Fiten 19 (3999).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/303 (9227). Ayrıca bk. Buhârî, Hayz 6, Zekât 47; Müslim, İman (80); Tirmizî, İman 6 (2613); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 14/449 (8842); İbni Huzeyme, es-Sahîh, 2/101 (1000), 4/106 (2461); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 11/462 (6505).

Aynî, Umdetu'l-Kârî, 3/272.

el-A'râf suresi, 7/179.

Bk. Cürcanî, et-Ta'rîfât, s. 178.

el-Bakara suresi, 2/187.

er-Rûm suresi, 30/21.

Benzer yorumlar için bk. Ramazan el-Butî, el-Mer'e, s. 174-175.

Yener Öztürk, "Aklen ve Dinen Eksik Olma, İfadesini Nasıl Anlamalıyız", Yeni Ümit Dergisi, Sayı: 79.

el-Bakara suresi, 2/282.

Ebu Dâvud, Akdiye 17 (3602); İbni Mâce, Ahkâm 30 (2367).

Yine "*Hain erkeğin, hain kadının, İslâmiyet'te had cezasına çarptırılmış olan kimsenin şahidliği ve kin ile husûmet sahibinin, husumet beslediği kişi aleyhinde şahidlik etmesi caiz değildir*" (İbni Mâce, Ahkâm 30 (2366) hadisi de böyledir.

Hayreddin Karaman, İslam'da Kadın ve Aile, s. 316-319, Ensar Neşriyat, İstanbul 2008.

Hasan İbrahim Hasan, İslâm Tarihi, İstanbul 1985, 1/172.

el-Bakara suresi, 2/282.

Hayreddin Karaman, İslam'da Kadın ve Aile, s. 87-88.

Buhârî, Hayz 20; Müslim, Hayz 69; Ebu Dâvud, Tahâret 105.

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/304 (9228). Ayrıca bk. Buhârî, Ezân 46; Müslim, Salât 94 (418); İbni Hibbân, es-Sahîh, 15/294 (6874); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 2/356 (3355); Taberânî, Müsnedü's-Şâmiyyîn, 3/49 (1787)

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/304 (9229). Ayrıca bk. Buhârî, Ezân 39, 45, 46, 47, 51, 67, 68, 70, Enbiyâ 19, Meğâzî 83, İ'tisâm 5; Müslim, Salât 95 (418); İbni Mâce, İkâmetu's-Salât 142 (1232); Ebu Avâne, el-Müsned, 2/187; İbni Huzeyme, es-Sahîh, 3/53 (1616); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 7/452 (4478).

H. Yusuf'un bu kıssasına dair daha geniş bilgi için bk. M. Ali es-Sâbûnî, Ayetler Işığında Peygamberler Tarihi, çev. Hanifi Akın, Ahsen Yayınları, s. 152-168, 587-598.

115. KADININ BEREKETİ

۳۹۵- أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ
قَالَ: أَخْبَرَنَا حَمَّادٌ، عَنِ ابْنِ سَخْبَرَةَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ:
عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَكْثَرُ النِّسَاءِ
بَرَكَۃً أَيْسَرُهُنَّ مَثُونَةَ

395. ... Hz. Âişe [radiyallahu anhâ] yoluyla Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:
“Kadınların bereket bakımından en değerlisi, geçimi en kolay olanıdır.”^[490]
Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/304 (9230). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 41/75 (24529), 42/54 (25119); Hâkim, el-Müstedrek, 2/194 (2732); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 7/384 (14356); Şuabu'l-Îmân, 8/501 (6146); Tayâlisî, el-Müsned, 3/46 (1530); İbni Ebi Şeybe, el-Musannef, 3/493 (16384).

116. KADININ UĞURSUZLUĞU

۳۹۶- أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ جَبَلَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ
قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ إِسْحَاقَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ،

عَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «السُّؤْمُ فِي ثَلَاثَةٍ فِي: الْمُسْكَنِ، وَالْفَرَسِ، وَالْمَرْأَةِ»

396. ... Hamza bin Abdullah [rahimehullah] yoluyla, babası **Abdullah bin Ömer** [radiyallahu anh] yoluyla Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Uğursuzluk ancak (şu) üç şeydedir: 1. (Dar) evde, 2. (Sert başlı) atta, 3. (İsyankâr) kadında.”^[491]

Açıklama:

Uğursuzluk: Herhangi bir şeyde bulunduğu zannedilen ve işlerin ters gitmesine sebep olarak ileri sürülen haldir. Değişik çağlarda pek çok kişi ve toplum çevrelerinde gördükleri birtakım eşyalarda, hayvanlarda ve tabiat olaylarında uğursuzluk bulunduğuna inanmıştır.

Çağımızda bu uğursuzluk anlayışını üzerinden atamamış pek çok insan görülür. Bu tipteki insanlar, uğursuz olarak niteledikleri şeylerden, kendilerine bir kötülük ve zarar geleceği inancındadırlar. Daima bu tür şeylerden uzak durmaya çalışırlar. Hiçbir dinî ve ilmî kaynağı olmayan “uğursuzluk” anlayışına sahip olanlar, hayatlarının her safhasında korku ve endişe içinde bulunurlar.

Aslında hiçbir şeyde uğursuzluk yoktur. Hiçbir şey doğuştan uğursuz değildir. Uğursuzluk olsa olsa herkesin kendisinde, kendi yorumunda ve anlayışındadır. Halk arasında sık sık kullanılan “Uğurlu geldi” veya “Uğursuz geldi” gibi sözler birer zan ve kuruntudan ibarettir.

Âlimler, bu rivayetlerde belirtilen üç şeyde uğursuzluk olup olmadığı hususunda ihtilaf etmişlerdir.

İmam Mâlik ile bir topluluğa göre bu rivayetlerden maksat, zahirî manalarıdır. Yüce Allah bir evi zarar ve ölüme sebep yaratabilir. Muayyen bir kadın ve at yahut ev de Allah’ın kaza ve kaderiyle bazen helak olmaya sebep olabilir. Hadisin manası bazen bu üç şeyde uğursuzluk meydana gelir demektir.

Hattâbî ile diğer birçok âlim ise bu rivayetlerdeki üç şeyin, yasak olan uğursuz saymadan istisna edildiğini belirtmişlerdir. Bu görüşte olan âlimlere göre, bu hadisin manası; “Uğursuz sayma yasaktır, fakat bir kimsenin içinde oturmaktan hoşlanmadığı bir evi, beraberce yaşamaktan hoşlanmadığı bir hanımı veya hoşlanmadığı bir atı varsa onlardan ayrılın” demektir.

Bazıları da “Evin uğursuzluğu, darlığı ve komşularının kötülüğünden ibarettir. Kadının uğursuzluğu doğurmaması, gevezeliği ve şüpheli işler yapmasıdır. Atın uğursuzluğu, üzerinde harp edilmemesi yahut fiyatının pahalılığı, hizmetçinin uğursuzluğu ise kötü ahlâklı olması, kendisine ısmarlanan şeylere kulak asmaması gibi şeylerdir” demişlerdir.

Aynî de diyor ki: “Bu konuda sahih olan mana; uğursuz saymanın bütün çeşitlerinin iptal edilmesidir. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in “**Uğursuz sayma yoktur; uğursuzluk üç şeydedir**” buyurması cahiliye devrinin itikadını anlatmaktadır. Çünkü o devirde Araplar, bu üç şeyde uğursuzluk olduğuna inanırlardı. Yoksa bu hadis ‘Müslümanlar’ın itikadınca üç şeyde uğursuzluk vardır’ manasını ifade etmez.”

Bu rivayetlerin bazısında Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]’in; “**Eğer uğursuzluk namına bir şey varsa (bu) atta, kadında, evdedir**” buyurmuş olması bizce bu konudaki ihtilâfa meydan vermeyecek kadar açıktır. Çünkü hadisin manası şudur: “Eğer uğursuzluk namına bir şey sabit olsaydı şu üç şeyde sabit olurdu, lâkin uğursuzluk namına bir şey sabit olmamıştır. Dolayısıyla bunlarda da uğursuzluk yoktur.”

Ebu Dâvud’un şarihi Sehârenfûrî’ye göre ise uğursuzluk iki çeşittir:

1. Gerçekten, zahirde mevcut olan uğursuzluk.

2. Zahirde vücudu olmadığı halde var olduğu vehmedilen uğursuzluk. Bazı kimseler kendilerine ait olan bazı şeylerde uğursuzluk bulunduğuna inanarak bu türden bir vehim hastalığı içine düşerler. Kafalarına yerleşen bu varsayım kendilerine öyle hükmetmeye başlar ki zamanla hastalık haline dönüşür.

Onları bu hastalıktan kurtarmanın en kestirme yolu, bu kimselerin o şeylerle ilgisini kesmektir.

Günümüzde bazı şeylerin kendisine uğursuzluk getirdiği vehmine kapılan kimseleri tedavi için “**telkin yoluyla tedavi**” denilen bir tedavi yöntemi uygulanmaktadır. Terketmesi ev ve at kadar kolay olmayan şeylerin uğursuzluk getirdiğine inanan kimseler için bu tedavi usulünden başka bir yöntem yoksa da ev ve at gibi terk edilmesi kolay olan şeylerden vehme kapılan hastaların en kısa yoldan tedavisi onu terk etmeleridir.

Nesâî, Nesâî, Hayl 5; es-Sünenü’l-Kübrâ, 8/304 (9231). Ayrıca bk. Buhârî, Cihâd 47, Nikâh 17, Tıb 43, 54; Müslim, Selâm 115-118 (2225); Ebu Dâvud, Tıb 24 (3922); Tirmizî, Edeb 58 (2824); İbni Mâce, Nikâh 55

(1995); Muvatta', İsti'zân 22; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 2/153.

117. BU KONUDA YÛNUS YOLUNDAN GELEN METNİN FARKLI OLMASI

۳۹۷- أَخْبَرَنَا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ نِزَارٍ قَالَ:
أَخْبَرَنِي الْقَاسِمُ بْنُ مَبْرُورٍ، عَنْ يُونُسَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: عَنْ
حَمْرَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ،

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
الشُّؤْمُ فِي الْفَرَسِ، وَالْمَرْأَةِ، وَالْدَّارِ

397. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] yoluyla Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Uğursuzluk; (sert başlı) atta, (isyankâr) kadında ve (dar) evdedir.”^[492]

✽

۳۹۸- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ: حَدَّثَنِي عُثْمَانُ بْنُ عُمرٍ
قَالَ: أَخْبَرَنِي يُونُسُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ،

عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا عَذْوَى،
وَلَا طِيْرَةٌ، وَالشُّؤْمُ فِي ثَلَاثَةٍ فِي الْمَرْأَةِ، وَالْدَّارِ، وَالْفَرَسِ»

398. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] yoluyla Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Hastalığın (Allah dilemediği müddetçe) kendiliğinden bulaşması diye bir şey yoktur. Uğursuzluk diye bir şey yoktur. Uğursuzluk ancak (şu) üç şeydedir: 1. (İsyankâr) kadında, 2. (Dar) evde, 3. (Sert başlı) atta.”^[493]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “advâ” kelimesi, hastalık bulaşması demektir. Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] bu sözünü cahiliye döneminden kalma inancı yıkmak istemektedir. Çünkü Araplar, cahiliye döneminde hastalığın Allah’ın fiiliyle değil de hastalığın tabiatı icabı insana bulaştığına inanıyorlardı.

İşte Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem], bu sözünü Araplar’ın bu batıl inançlarına cevap vermiş, her şeyde olduğu gibi hastalığın bulaşmasında da Allah’ın fiilinin dikkate alınması gerektiğini, Allah hastalığın bulaşmasını yaratmazsa, insanın kendi kendine hiçbir şey yapamayacağını belirtmektedir.

Hadisin Arapça metninde geçen “Tıyera” kelimesi, uğursuzluğa yorma demektir. Araplar, cahiliye döneminde kuşları ve geyikleri ürkütüp de hayvan sağ tarafa giderse onunla teberrükte bulunup işlerine güçlerine veya yollarına devam ederler, sol tarafa giderse yapacakları şeyden dönerler ve uğursuzluk yorumunda bulunurlardı. Bu suretle yapacakları işlerden birçok zaman geri kalırlardı. İslam dini bunu yasaklamış ve zarar veya yarar hususunda hiçbir etkisi olmadığını haber vermiştir.

✽

۳۹۹- أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ:
أَخْبَرَنِي يُونُسُ، وَمَالِكٌ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ حَمْرَةَ، وَسَالِمٍ،

عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا
عَذْوَى، وَلَا طِيْرَةٌ إِنَّمَا الشُّؤْمُ فِي ثَلَاثَةٍ: الْمَرْأَةُ وَالْفَرَسُ وَالْدَّارُ»

وَأَخَذَهُمَا يَزِيدُ الْكَلِمَةَ

399. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] yoluyla Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"Hastalığın (Allah dilemediği müddetçe) kendiliğinden bulaşması diye bir şey yoktur. Uğursuzluk diye bir şey yoktur. Uğursuzluk ancak (şu) üç şeydedir: 1. (İsyankâr) kadında, 2. (Sert başlı) atta, 3. (Dar) evde."^[494]

* İkisinden (yani Hamza ile Sâlim'den) birisi, (uğursuz olan bu maddelere) bir kelime ziyade etmiştir.

❖

٤٠٠ - الْحَارِثُ بْنُ مِسْكِينٍ قَرَأَهُ عَلَيْهِ عَنِ ابْنِ الْقَاسِمِ قَالَ:
أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ حَمْزَةَ، وَسَلِيمٍ:
عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
الشُّؤْمُ فِي الدَّارِ، وَالْمَرْأَةِ، وَالْفَرَسِ
أَدْخَلَ ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ بَيْنَ الزُّهْرِيِّ وَبَيْنَ سَالِمٍ مُحَمَّدَ بْنَ زَيْدٍ بِنِ
قُتَيْبٍ، وَأَرْسَلَ الْحَدِيثَ

400. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] yoluyla Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"Uğursuzluk; (dar) evde, (isyankâr) kadında ve (sert başlı) attadır."^[495]

* İbni Ebi Zî'b, Zührî ile Sâlim arasına Muhammed bin Zeyd bin Kunfuz'u dâhil etti ve hadisi mürsel hale getirdi.

❖

٤٠١ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عِيْسَى قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ،
عَنِ ابْنِ أَبِي ذَنْبٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ بِنِ قُتَيْبٍ،
عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«إِنْ كَانَ فِي شَيْءٍ فَفِي الْمَسْكَنِ، وَالْمَرْأَةِ، وَالْفَرَسِ، وَالسَّيْفِ»
خَالَفَهُ شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، وَمَعْمَرٌ، وَسُفْيَانُ

401. ... Sâlim bin Abdullah [rahimehullah] yoluyla Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

"Eğer herhangi bir şeyde (uğursuzluk) varsa (bu uğursuzluk); (dar) evde, (isyankâr) kadında, (sert başlı) atta ve kılıçtadır."^[496]

* Şuayb bin Ebi Hamza, Ma'mer ile Süfyân bu hadisin geliş yoluna muhalefet etmiştir.

❖

٤٠٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ شُعَيْبٍ، عَنْ
أَبِيهِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي سَالِمٌ،
أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّمَا الشُّؤْمُ فِي ثَلَاثٍ فِي: الْفَرَسِ، وَالْمَرْأَةِ، وَالِدَّارِ

402. ... Abdullah bin Ömer [radiyallahu anh] dedi ki:

"Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in şöyle buyurduğunu işittim:

Uğursuzluk ancak (şu) üç şeydedir: 1. (Sert başlı) atta, 2. (İsyankâr) kadında, 3. (Dar) evde."^[497]

٤٠٣- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، عَنْ
مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ،

عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«الشُّؤْمُ فِي ثَلَاثَةٍ فِي: الْمَرْأَةِ، وَالْفَرَسِ، وَالْدَّارِ»

403. ... Sâlim yoluyla babası **Abdullah bin Ömer** [radiyallahu anh]'ın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Uğursuzluk (şu) üç şeydedir: 1. (İsyankâr) kadında, 2. (Sert başlı) atta, 3. (Dar) evde.”^[498]

٤٠٤- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ الزُّهْرِيِّ،

عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الشُّؤْمُ
فِي ثَلَاثٍ: فِي الْمَرْأَةِ، وَالْفَرَسِ، وَالْدَّارِ»

404. ... Sâlim yoluyla, babası **Abdullah bin Ömer** [radiyallahu anh] yoluyla Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Uğursuzluk (şu) üç şeydedir: 1. (İsyankâr) kadında, 2. (Sert başlı) atta, 3. (Dar) evde.”^[499]

٤٠٥- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ

قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ ابْنِ أَبِي عَتِيقٍ، وَمُوسَى
بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَالِمٍ، وَحَمْزَةَ،

أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «الشُّؤْمُ فِي الْفَرَسِ، وَالْمَرْأَةِ، وَالْدَّارِ»

405. ... **Abdullah bin Ömer** [radiyallahu anh]'ın dediğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle buyurmaktadır:

“Uğursuzluk (şu) üç şeydedir: 1. (Sert başlı) atta, 2. (İsyankâr) kadında, 3. (Dar) evde.”^[500]

٤٠٦- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو

بَكْرٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ قَالَ: يَخْبَى وَأَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ، أَنَّ سَالِمًا،
وَحَمْزَةَ، أَخْبَرَاهُ

أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ أَخْبَرَهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: الشُّؤْمُ فِي الْفَرَسِ، وَالْمَرْأَةِ، وَالْدَّارِ

406. ... **Abdullah bin Ömer** [radiyallahu anh] dedi ki:

“Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem]'in şöyle buyurduğunu işittim:

Uğursuzluk; (sert başlı) atta, (isyankâr) kadında ve (dar) evdedir.”^[501]

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/305 (9232). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 17; Müslim, Selâm 115 (2225); Ebu Dâvud, Tıb 24 (3922); Kuzâî, Müsnedü's-Şihâb, 1/196 (294); Tayâlisî, el-Müsne'd, 3/362 (1930).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/305 (9233). Ayrıca bk. Buhârî, Tıb 43; Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 10/459 (6405).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/305 (9234). Ayrıca bk. Buhârî, Tıb 54; Müslim, Selâm 116 (2225); İbni Vehb, el-Câmi', 1/735 (644).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/306 (9235). Ayrıca bk. Muvatta', İsti'zân 22; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 10/333 (6196); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 12/325 (13249).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/306 (9236). Ayrıca bk. Buhârî, Nikâh 17; Müslim, Selâm 117 (2225); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 9/409 (5575); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/241 (16524); Taberânî, Mu'cemü'l-Kebîr, 12/360 (13341); Tahâvî, Şerhu Meânî'l-Âsâr, 4/313 (7098).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/306 (9237). Ayrıca bk. Müslim, Selâm 118 (2225); Tahâvî, Şerhu Meânî'l-Âsâr, 4/313 (7092).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/306 (9238). Ayrıca bk. Buhârî, Cihâd 47; Tirmizî, Edeb 58 (2824); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 1/198 (229); Ma'mer bin Râşid, el-Câmi', 10/411 (19527).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/307 (9239). Ayrıca bk. İbni Mâce, Nikâh 55 (1995); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 8/144 (4544), 522 (4927); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 9/319 (5433);

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/307 (9240). Ayrıca bk. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 10/175 (5963); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 9/370 (5490).

Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 8/307 (9241). Ayrıca bk. Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, (916); Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 10/262 (6095); Ebu Ya'lâ, el-Müsned, 9/399 (5535).

KAYNAKÇA

- ABD BİN HUMEYD**, Ebu Muhammed, *el-Müsned* (I), Mektebetu's-Sünne, Kahire 1408/1988
- ABDURREZZÂK**, Ebu Bekir es-San'ânî, *el-Musannef* (I-XI), tahk. Habiburrahman el-A'zamî, el-Mektebu'l-İslamî, ikinci baskı, Beyrut 1403
- *Tefsîrû Abdurrezzâk* (3 cilt), Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1419
- AFZALURRAHMÂN**, *Sîret Ansiklopedisi* (I-VI), İnkılab Yayınları, Üçüncü baskı, İstanbul 2003
- AKAY**, Hasan, *İslamî Terimler Sözlüğü*, İşaret Yayınları, İstanbul 2005
- AKIN**, Hanifi, *Sahîh-i Müslim Muhtasarı* (I-III), Polen Yayınları, İstanbul 2005
- *Sahîh-i Müslim Muhtasarı*, I, Polen Yayınları, İstanbul 2008
- *Safvetu'l-Kârî bi- İhtisârî Sahîhi'l-Buhârî* (Sahîhi Buhârî Muhtasarı) (I), Saadet Yayınevi, İstanbul 2007
- *Safvetu'l-Kârî bi- İhtisârî Sahîhi'l-Buhârî* (Sahîhi Buhârî Muhtasarı) (III), Saadet Yayınevi, İstanbul 2008
- *Sekiz Hadis İmamının Rivayet Ettikleri Hadisler* (*el-Evâmir ve'n-Nevâhi*), Polen Yayınları, İstanbul 2006
- *Tevdîhu'l-Beyân Şerhi Riyâzî's-Sâlihîn* (*Tam Metin ve Açıklamalı Riyazu's-Sâlihîn*), Ensar Neşriyat, İstanbul 2008
- AKYÜZ**, Doç. Dr. Vecdi, *Mukayeseli İbadetler İlmiyali* (I-IV), İz Yayıncılık, İstanbul 1995
- ALİYYÜ'L-KÂRÎ**, *Mirkâtü'l-Mefâtîh* (I-IX), Daru'l-Fikr, Beyrut 1422/2002
- ATAR**, Doç. Dr. Fahrettin, *Fıkıh Usulü*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1988
- AYDEMİR**, Doç. Dr. Abdullah, *Tefsirde İsrailiyyat*, Beyan Yayınları, İstanbul 1992
- AYDINLI**, Yrd. Doç. Dr. Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, Timaş Yayınları, İstanbul 1987
- AYNÎ**, Bedruddîn, *Umdetu'l-Kârî şerhi Sahîhi'l-Buhârî* (I-XXV), Dâru İhyâi't-Turâs el-Arabî, Beyrut, 1424/2003
- ÂZİMÂBÂDÎ**, Ebu't-Tayyib Şemsu'l-Hakk, *Avnu'l-Ma'bûd* (I-VIII), Daru'l-Hadis, Kahire 1422/2001
- BAĞDÂDÎ**, Ebu Bekir Ahmed b. Ali el-Hâtib, *Târîh-u Bağdâd*, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, tarihsiz
- BEĞÂVÎ**, Ebu Muhammed el-Hüseyn b. Mes'ud, *Şerhu's-Sünne* (I-XV), tahk. Şuayb el-Arnâût-M. Züheyr eş-Şâviş, el-Mektebu'l-İslamî, ikinci baskı, Dimeşk/Beyrut 1403/1983
- BEYHAKÎ**, Ahmed ibnü'l-Hüseyn Ebu Bekr, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (I-X), thk. M. Abdulkadir Ata', Mektebetu Dâri'l-Bâz, Mekke 1414/1994
- *Şuâbu'l-İmân*, I-IX, (thk. M. Saîd b. Besyûnî Zağlul), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1410/1990
- *İmanın Şubeleri* (*Şuabu'l-İman Muhtasarı*), çev. Hanifi AKIN, Polen Yayınları, İstanbul 2005, 2007
- BEZZÂR**, Ebu Bekir Ahmed b. Amr, *el-Müsned* (I-X), Müessesetu Ulûmî'l-Kur'an, Beyrut 1409/1988
- I-XIV
- BİLMEN**, Ömer Nasuhi, *Hukuk-ı İslamiyye Kamusu* (I-VIII), İstanbul 1967
- BUHÂRÎ**, Muhammed b. İsmail, *Sahîhu'l-Buhârî* (I-VIII), Çağrı Yayınları, İstanbul 1992
- *el-Edebü'l-Müfred* (Hadislerle Müslümanın Edep ve Ahlakı), çev. Hanifi AKIN, Çelik Yayınevi, İstanbul 2014
- BULAÇ**, Ali, *Tarih, Toplum ve Gelenek*, İz Yayıncılık, İstanbul 1996
- ÇAKAN**, Prof. Dr. İ. Lütfü, *Ana Hatlarıyla Hadis*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2002
- *Hadislerle Gerçekler*, Erkam Yayınları, İstanbul 2005
- *Hadis Edebiyatı*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1989
- *Hadislerde Görülen İhtilaflar ve Çözüm Yolları* (*Muhtelifu'l-Hadis İlmi*), İstanbul 1982
- ÇEKER**, Doç. Dr. Orhan, *Fıkıh Dersleri 1*, Seha Neşriyat, İstanbul 1994
- DÂREKUTNÎ**, Ali b. Ömer Ebu'l-Hasan, *es-Sünen* (I-IV), Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 1386/1966
- (I-V), tahk. Şuayb el-Arnâût ve dğr., Müessesetu'r-Risâle, Birinci baskı, Beyrut 2004
- DÂRİMÎ**, Ebu Muhammed Abdullah et-Temimî, *es-Sünenü'd-Dârimî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992
- *Sünen-i Dârimî* (I-VI), trc. ve şerh: Abdullah Aydın, Madve Yayınları, İstanbul 1996
- DAVUDOĞLU**, Ahmed, *Sahîh-i Müslim Tercüme ve Şerhi* (I-XII), Sönmez Yayınları, İstanbul 1978
- DENİZKUŞLARI**, Dr. Mahmud, *Kur'an-ı Kerim ve Hadislerde Tıb*, Marifet Yayınları, İstanbul 1990,
- DİHLEVÎ**, Şah Veliyyullah, *Huccetullahi'l-Bâliğa* (*İslam Düşünce Rehberi*), Yeni Şafak Gazetesi Kültür Armağanı, İstanbul 2003
- DOĞAN**, D. Mehmed, *Temel Büyük Türkçe Sözlük*, Bahar Yayınları, İstanbul 1994
- DÖNDÜREN**, Prof. Dr. Hamdi, *Delilleriyle İslam Hukuku, Şahıs, Aile, Miras Hukuku*, İstanbul 1983
- EBU AVÂNE**, Ya'kub b. İshâk el-İsferânî, *el-Müsned* (I-V), Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, tarihsiz
- EBU DÂVUD**, Süleymân b. Eş'as es-Sicistânî, *Sünen-i Ebu Dâvud* (I-V), Çağrı Yayınları, İstanbul 1992
- *Sünen-i Ebu Dâvud Tercüme ve Şerhi* (I-XVI), trc. ve şerh: Necati Yeniel & Hüseyin, Kayapınar, Samil Yayınevi, İstanbul 1991
- EBU NUAYM**, Ahmed b. Abdullah el-İsbehânî, *Hilyetu'l-Evliya*, I-IX, Kahire, 1987
- EBU YALÂ el-MEVSİLÎ**, Ahmed b. Ali ibnü'l-Müsennâ, *el-Müsned* (I-XIII), Dâru'l-Me'mûm li't-Turas, 1404/1984
- ERDOĞAN**, Dr. Mehmet, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2005
- HÂKİM**, Muhammed b. Abdullah Ebu Abdullah en-Nisâbü'rî, *el-Müstedrek* (I-IV), thk. Mustafa Abdulkadir

Atâ, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1411/1990

..... (I-IV), Riyad

HAMİDULLAH, Prof. Dr. Muhammed, *İslam Peygamberi*, çev. Salih Tuğ, Yeni Şafak Gazetesi Kültür Armağanı, Ankara 2003

HAYLAMAZ, Dr. Reşit, *Hazreti Âişe*, Yeni Şafak Gazetesi Kültür Armağanı, İstanbul 2010

HÂZİMÎ, İbrahim, *Yedi Hadis İmamının İttifak Ettikleri Hadisler*, (el-Mut'a fî beyânî'l-ehâdisi'lletî ittefeka aleyhâ's-seb'a), çev. Hanifi Akın, Karınca Yayınları, İstanbul 2004, 2005, 2006, 2007

HEYET, *İlmihal* (I-II), T.D.V, İstanbul 1999

HEYET, *İslam Ansiklopedisi*, DİA, I-XXXVI, İstanbul 1997

HEYET, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadet'te İslam* (I-V), Ed. Vecdi Akyüz, Beyan Yayınları, İstanbul 1995

HEYET, *Kur'an Yolu* (I-VII), DİB Yayınları, Ankara 2007

HEYET, *Şamil İslam Ansiklopedisi* (I-VIII), Akit Gazetesi, İstanbul 2000

HUMEYDÎ, Ebu Bekr Abdullah İbnü'z-Zübeyr, *el-Müsned* (I-IV), (thk. Habiburrahman el-A'zamî), Haydarabad, 1963

..... (I-II), tahk. Habiburrahman el-A'zamî, Daru'l-Kütübî'l-İlmiyye-Mektebetu'l-Mütenebbi, Kahire-Beyrut, tarihsiz

HUMEYDÎ, Muhammed b. Fettûh, *el-Cem'u beyne's-sahîhayn* (II+IV), tahk. Ali Hüseyin, Dâru İbn Hazm, Beyrut 1423/2002

İBN ABDİLBERR, Ebu Ömer Yûsuf en-Nemerî, *Câmiu Beyânî'l-İlm* (I-IV), Dâru'l-Kutubî'l-İlmiyye, Beyrut, tarihsiz

İBN ASÂKİR, *Târîhu Dimeşk*, (I-LXXX), tahk. Muhibbiddin Ebu Saîd, Dâru'l-Fîkr, Beyrut 1415/1995

İBN CERİR ET-TABERÎ, *Câmiu'l-Beyân* (I-XXIV), tahk. A. Muhammed Şâkir, Müesseseti'r-Risâle, 1420/2000

..... *Tehzîbu'l-Âsâr* (I-VII),

İBN EBÎ ÂSİM, Amr b. eş-Şeybânî, *es-Sünnet* (I-II), tahk. M. Nâsiruddin el-Elbânî, el-Mektebetu'l-İslamî, Beyrut 1400/1979

İBN EBÎ HÂTİM, Ebu Muhammed Abdurrahman b. Muhammed, *Tefsîrû'l-Kur'ani'l-Azîm*, Mektebetu Nezzâr, Suûd 1419

İBN EBÎ ŞEYBE, Ebu Bekr Abdullah el-Kûfî, *el-Musannef* (I-VII), tahk. Kemal Yûsuf el-Hût, Mektebetu'r-Rüşd, Riyad 1409/1988

İBN ENES, Malik, *Muvatta'*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992

İBN HACER EL-ASKALÂNÎ, Ahmed b. Ali, *Fethu'l-Bârî şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, (mukaddime ve fihrist ciltleri dâhil I-XV), Dâru's-Selâm, Riyad -Dâru'l-Feyhâ', Dimeşk tarihsiz

..... *Min Hedyi's-Sârî*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 1425/2004

..... *el-Metâlibu'l-Âliye* (I-V), Ocak Yayıncılık, İstanbul 2006

İBN HALDÛN, *Mukaddime*, tahk. Dr. Ali Abdolvâhid Vâfî, Lecnetu'l-Beyânî'l-Arabî, ikinci baskı

İBN HANBEL, Ahmed, *Müsned-i Ahmed b. Hanbel* (I-VI), Çağrı Yayınları, İstanbul 1992

..... *el-Müsned* (I-XX), (Tahk. Şeyh A. Şâkir,) Dâru'l-Maârif baskısı, Beyrut

..... *el-Müsned (Müsned-i İmam Ahmed b. Hanbel)* (I-LII), (Ed. Şuayb el-Arnaût,) Müessesetu'r-Risâle, Beyrut 1429/2008

İBN HİBBÂN, Muhammed et-Temîmî, *es-Sahîh* (I-XVIII), Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1414/1993

İBN HUZEYME, Ebu Bekir Muhammed b. İshâk, *es-Sahîh* (I-IV), tahk. M. Mustafa el-A'zamî, el-Mektebu'l-İslamiyye, Beyrut 1390/1970

İBN KAYYİM EL-CEVZİYYE, *Fıkhu's-Siyre*, çev. Hanifi Akın, Polen Yayınları, İstanbul 2008

İBN KESİR, Ebu'l-Fida, *es-Siyretü'n-Nebeviyye* (Hz. Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem]'in Hayatı), çev. Hanifi Akın, Çelik Yayınevi, İstanbul 2014

..... *Tefsîrû'l-Kur'ani'l-Azîm* (8 cilt), Dâru Taybe 1420/1999

İBN KUTEYBE, *Hadis Müdafaası*, (Te'vilu Muhtelifi'l-Hadis), çev. Hayri Kırbaçoğlu, Kayıhan yayınları, 2. baskı, İstanbul 1989

..... *Te'vilu Muhtelifi'l-Hadis*, Dâru'l-Ceyl baskısı, Beyrut

İBN MÂCE, Muhammed b. Yezîd, *Sünen-u İbn Mâce* (I-II), thk. M. Fuad Abdulkaki, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992

..... *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi* (I-X), trc. ve şerh: Haydar Hatipoğlu, Kahraman Yayınları, İstanbul 1982

İBN MANSÛR, Saîd, *es-Sünen* (I-V), Daru'l-Usaymî, Riya 1414

İBN SA'D, Muhammed, *Tabakâtü'l-Kübrâ* (I-VIII), Dâru Sâdır, Beyrut tarihsiz

İBN VEHB, *el-Câmiu fî'l-Hâdis*, Dâru İbnî'l-Cevzi, Suudi Arabistan 1996

İBNÜ'L-CA'D, Ali, *el-Müsned (Müsned-i İbnu'l-Ca'd)*, Müessesetu Nadir, Beyrut 1410/1990

İBNÜ'L-CÂRÛD, Abdullah b. Ali Ebu Muhammed, *el-Munteka*, Müessesetu'l-Kitâbî's-Sekâfiyye, Beyrut 1408/1988

İBNÜ'L-CEVZÎ, *Sıfatu's-Safve*, Kahraman Yayınları, İstanbul 2006

İBNÜ'L-ESİR EL-CEZERÎ, Mecdudîd Ebu's-Saâdât, *Câmiu'l-Usûl* (I-XII), tahk. Abdulkadir el-Arnâût, Mektebetu'l-Hulvânî, birinci baskı, Dimeşk/Beyrut 1390/1970

İBNÜ'L-MÜBÂREK, Abdullah, *el-Müsned (Müsnedu Abdillâh ibni'l-Mübârek)*, el-Mektebetu's-Şâmîle programı

İBNÜ'L-MÜBÂREK EL-MEVSİLÎ, Hüseyin, *el-Evâmiru ve'n-Nevâhî*, (Sekiz Hadis İmamının Rivayet Ettiği Emir ve Yasak Hadisler), Polen Yayınları, İstanbul 2006

KAHHÂLE, Ömer Rıza, *Mu'cemu'l-Müellefîn* (I-XV), Dâru İhyâi't-Turâs, Beyrut, tarihsiz

- KARAMAN**, Prof. Dr. Hayreddin, *Günlük Hayatımızda Helaller ve Haramlar*, İz yayıncılık, İst. 2003
 İslam'ın Işığında Günün Meseleleri (I-III), İz Yayıncılık, İstanbul 2000
 Hayatımızdaki İslam, İz Yayıncılık, 3. baskı, İstanbul 2003
 İslam'da Kadın ve Aile, Ensar Neşriyat, İstanbul 1994
KARSLI, Yrd. Doç. Dr. İbrahim H. *Kur'an Yorumlarında Kadın*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2003
KATİP ÇELEBİ, Mustafa bin Abdullah Hacı Halife, *Keşfu'z-Zünûn*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1971
KERİMOĞLU, Yüsf, *Emanet ve Ehliyet* (I-II), Ölçü Yayınları, İstanbul 1985
KETTÂNİ, *Mütevâtir Hadisler (Nazmu'l-Mütenâsire mine'l-Hadîsi'l-Mütevâtire)*, trc. Hanifi Akın, Karınca Yay. İstanbul 2003, 2008
KOÇKUZU, Dr. Ali Osman, *Hadiste Nesih Mensuh*, MÜİFV Yayınları, İstanbul 1985
KOÇYİĞİT, Prof. Dr. Talat, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, Rehber Yayınları, Ankara 1992
KUZÂİ, *Müsnedü's-Şihâb* (I-II), Müessesetu'r-Risale, Beyrut 1407/1986
MEVDUDİ, Ebu'l-A'lâ, *Tefhimu'l-Kur'an* (I-VII), İnsan Yayınları, İstanbul 1991
MİRAS, Kamil/Ahmed Naim, *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991
MÜBÂREKFÜRÎ, Safiyyurrahman, *Peygamberimizin Hayatı ve Daveti*, Risale Yayınları, İstanbul 2005
 En Güzel Örnek Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Siyer), Guraba Yayınları, İstanbul 2001
MÜBÂREKFÜRÎ, Ebu'l-Hasan Ubeydullah bin Muhammed, *Mir'âtu'l-Mefâtih*, İdaretu'l-buhûsi'l-ilmîyye, üçüncü baskı, Hindistan 1404/1984
MÜNAVÎ, Abdurraûf, *Feyzu'l-Kadîr* (I-VI), el-Mektebetu't-Ticâriyyeti'l-Kübrâ, birinci baskı, Mısır 1356/1937
MÜNZİRÎ, Hâfız Abdulazîm bin Abdilkaviyy, *et-Terğîb ve't-Terhîb* (I-II), Tahk, Muhammed Beyyûmî, Mektebetu'l-İman, Kahire tarihsiz
 (I-IV), tahk. İbrahim Şemseddin, Dâru'l-Kütübi'l-İlmîyye, Beyrut 1417/1996
 (I-IV), tahk. Muhammed Muhyiddîn Abdulhamîd
MÜSLİM, Ebu'l-Hüseyn İbnü'l-Haccâc el-Kuşeyrî, *Sahîh-i Müslim* (I-III), thk. M. Fuad Abdalbaki, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992
 Sahîh-i Müslim ve Tercemesi (I-VIII), trc. Mehmet Sofuoğlu, İrfan Yayıncılık, İstanbul 2003
NESÂÎ, Ahmed bin Şuayb Ebu Abdurrahman, *Sünen-u Nesâî (el-Müctebâ)* (I-VIII), Çağrı Yayınları, İstanbul 1992
 Sünenü'n-Neseî (I-VIII), trc. A.Muhtar Büyükçınar, A. Tekin, Ö. Faruk Harman, Y. Erol, Kalem Yayıncılık, İstanbul 1981
 es-Sünenü'l-Kübrâ (I-VI), Dâru'l-Kütübi'l-İlmîyye, Birinci Baskı, Beyrut 1991
 (I-XII fihrist dahil), tahk. Hasan Abdulmun'im Şelebî, Müessesetu'r-Risâle, Birinci baskı, Beyrut 2001
 Amelü'l-Yevm ve'l-Leyl (I), Müessesetu'r-Risâle, 2. baskı, Beyrut 1406
NEVEVÎ, Muhyiddin, *Sahîhu Müslim bi-şerhi'l-İmâm Muhyiddîn en-Nevevî* (el-Minhâc) (I-XVIII), thk. Şeyh Halil Me'mun Şiyha, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 2005
 Riyâzu's-Sâlihîn (Tam Metin ve Açıklamalı), Trc. Hanifi Akın, Ensar Neşriyat, İstanbul 2008
NUMÂNÎ, Mevlana Şiblî, *Son Peygamber Hz. Muhammed (Sîretu'n-Nebi)*, Milli Gazete, İstanbul 2005
ÖZEL, Dr. Ahmed, *İslam Hukukunda Ülke Kavramı*, İklim Yayınları, 4. baskı, İstanbul 1991
ÖZEL, İsmet, *Kırk Hadis*, Şule Yayınları, İstanbul 2005
ÖZDEMİR, Serdar, *Hiz. Peygamber'in Seriyeleri*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2001
POLAT, Salahattin, *Hadis Araştırmaları*, İnsan yay., İst. tarihsiz,
SABIK, Seyyid, *İnancı Sağlamlaştıran Unsurlar (İslam Akaidi)*, çev. Hanifi Akın, Karınca Yay. İstanbul 2004
SÂBÜNÎ, M. Ali, *40 Hadis ve Şerhi*, terc. Hanifi Akın-Mustafa Öztekin, Karınca-Polen Yayınları, İstanbul 2009
SALİH, Subhi, *Kur'an İlimleri*, Esra Yayınları, İstanbul 1994
SUYÛTÎ, Celaleddîn, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (I-VIII), Dâru'l-Fikr, Beyrut 1993
 Miftâhu'l-Cennet fi'l-İhticâc bi's-Sünnet, tahk. Mustafa Aşur, Mektebetu'l-Kur'an (el-Câmiatu'l-İslamiyye, üçüncü baskı, Medine 1399/1978)
ŞÂFÎÎ, Muhammed b. İdrîs, *el-Ümm* (I-VIII), Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 1993
 el-Müsned, Dâru'l-Kütübi'l-İlmîyye, Beyrut tarihsiz
ŞÂTİBÎ, İbrahim b. Musa, *el-İ'tisâm*, Metâbiu Şirketi'l-İ'lânâti's-Şarkîyye,
ŞEVKÂNÎ, Neylû'l-Evtâr, Daru'l-Kelimi't-Tayyib, Beyrut 1426/2005
 Fethu'l-Kadîr, Dâru İbni Kesîr, Dimeşk/Beyrut 1414
TABERÂNÎ, Süleymân b. Ahmed, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* (I-XX), Mektebetu'l-Ulum ve'l-Hikem, Musul 1404/1984
 el-Mu'cemu'l-Evsat (I-X), Daru'l-Harameyn, Kahire 1415/1994
 el-Mu'cemu's-Sağîr (I-II), el-Mektebu'l-İslâmî-Dâru Ammar, Beyrut-Amman 1405/1985
 Müsnedü's-Şâmiyyîn (I-IV), Müessesetu'r-Risale, Beyrut 1405/1984
TAHÂVÎ, Ebû Ca'fer Ahmed b. Muhammed el-Hanefî, *Şerhu Meâni'l-Âsâr*, Kahire 1968, Daru'l-Kütübi'l-İlmîyye, Beyrut 2001
 (I-V), Tahk. M. Zührî en-Neccâr-M. Seyyid Câdu'l-Hakk, Âlemü'l-Kütüb, birinci baskı, 1994
TAYÂLİSÎ, Süleymân b. Davud, *el-Müsned* (I), Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, tarihsiz
TEHÂNEVÎ, Muhammed Ali b. Ali, *Keşşâfu Istilâhâti'l-Fünûn*, Kalkûta 1862
TEHÂNEVÎ, Zafer Ahmed, *İ'lâu's-Sünen* (I-XXI ve 1 cilt fihrist), Daru'l-Kütübi'l-İlmîyye, Beyrut 1418/1997

TİRMİZÎ, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ, *Sünen-i Tirmizî* (I-V), ÇağrıYayınları, İstanbul 1992
..... *Sünen-i Tirmizî Tercemesi* (I-III), trc. Abdullah Parlıyan, Konya Kitapçılık, Konya 2004
..... *Şemâil-i Şerif (Hadislerle Peygamberimizin Özel Hayatı ve Güzel Ahlakı)*, trc. Abdullah Parlıyan, Damla Matbaası, Konya tarihsiz
..... *eş-Şemâilu'l-Muhammediyye*, tahk. Üsâme er-Rahhâl, Daru'l-Feyhâ', Dimeşk 2001
TİRMİZÎ, Hakîm, *Nevâdiru'l-Usûl* (I-IV), thk. Abdurrahman Umeyre, Dâru'l-Ceyl, Beyrut 1992
UĞUR, Prof. Dr. Mücteba, *Ansiklopedik Hadis Terimleri Sözlüğü*, T.D.V. Yayınları, Ankara 1992
..... *Hadis İlimleri Edebiyatı*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1996
YAZIR, Muhammed Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili* (I-X), Zaman Gazetesi (Azim Dağıtım), İstanbul tarihsiz
YILDIRIM, Celal, *Kaynaklarıyla Ahkâm Hadisleri*, Uysal Kitapevi, Konya 1986
ZEBÎDÎ, Zeynuddîn Ahmed bin Abdullatîf, *Muhtasarı Sahîh-i Buhârî (et-Tecrîdü's-Sarîh)*, çev. Hanifi AKIN, Çelik Yayınevi, İstanbul 2017

A

Abd: Allah tarafından yaratılmış olan kul, mahlûk, insan.

Abes: Boş, gereksiz, saçma, akla ve hakikate uymayan şey.

Abid: İbadet eden, çok ibâdet eden, zahid.

Abras: Alacalı, benekli. Vücudunda bir cilt hastalığı neticesi lekeler teşekkül eden kişi ve bu cilt hastalığı.

Acem: İranlı, Arap olmayanlar.

Aciz: Bedenî, aklî, malî vb. bakımdan kifayetsiz ve kudretsiz, gücü yetersiz kimse.

Âdab: Ahlaken uyulması gereken hususlar, terbiye ve nezaket kuralları.

Âdi: Değersiz, aşağılık, kötü, berbat.

Âfâkî: Belli bir konuya bağlı kalmaksızın yapılan konuşma, dereden tepeden, havaî.

Ahâd: Bir, tek, Allah'ın bir ismi.

Ahâd haber: Umumiyetle mütevatir derecesine yükselemeyen haberlere denir.

Ahbâr: Haberler.

Ahkâm: Hükümler.

Ahlak: Huylar, tabiatlar, insanın yaratılışından gelen ve toplum içinde yaşanarak kazanılan iyi ve güzel huylar.

Akid: İki kişi veya taraf arasında bir iş konusunda anlaşmaya varılıp taahhütte bulunulması, sözleşme akdi.

Akide: İtikat, iman, inanılan hususlar.

Alaca: Karışık renkli, karışık renk

Âli İsnad: Herhangi bir hadisin ravisi ile kaynağı olan Nebi veya o hadisi rivayet etmiş bulunan meşhur hadis imamlarından birisi arasında en az sayıda ravinin bulunduğu veyahut tanınmış hadis kitaplarından birinin musannifine arada en az raviyle ulaşılabilen senedir.

Âmm: Sınırsız olarak bütün fertlerini içine alan lafızdır.

Arş: Yüksekliği sebebiyle bütün cisimleri içerisine alan ve Allah'ın istiva ettiği şey.

Ashab: Sahabiler, arkadaşlar.

Asır: Devir, çağ, zaman, yüzyıl, ikinci vakti.

Azab: Günahlara karşı çekilecek ceza.

Azad: Esirlikten, kölelikten kurtulma.

Âzad etmek: Hürriyetine kavuşturmak, serbest bırakmak, salıvermek.

Azadlı: Azad edilmiş, serbest bırakılmış, salıverilmiş, hürriyetine kavuşturulmuş.

B

Ba's: Diriltme, öldükten sonra kıyamet günü yeniden dirilme, Allah'ın insanlara peygamber göndermesi.

Basiret: Kalb ile görme, doğru ve ölçülü görüş, uyanıklık, feraset.

Bedevi: Çölde çadırda yaşayan, göçebe.

Beis: Sakınca.

Beka: Ebedîlik, sonu olmama, kalıcılık, devamlılık.

Berzah: İki şey arasındaki aralık, mesafe, ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ve âhiret arasında bulunan yer, ölüm ile kıyamet arasındaki süre.

Besmele: "Bismillahirrahmanirrahim" (Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla) cümlesine verilen isim.

Bey': Satış.

Beyan: Bildirme, söyleme, açıklama.

Beytullah: Allah'ın evi, Kâbe.

Beytulmal: Devlet hazinesi.

Beyyine: Delil, kanıt.

Biat: Devlet başkanına ya da Müslümanlar'ın önde gelen kimselerine itaat ve sadakati bildiren ve el sıkma suretiyle yapılan ahitleşme.

Bidat: Sonradan ortaya çıkan şey, Hz. Peygamber'den sonra dinî bir temeli olmayan uygulama.

Bin: Oğlu.

Bürde: Elbise, kumaş.

C

Cahil: Bilgisiz, okuma-yazma bilmeyen.

Caiz: Cevaz verilen, yapılmasında sakınca bulunmayan, işlenmesi suç teşkil etmeyen, olur, mümkün.

Câmî': Nebi'nin çeşitli konulardaki hadislerini bir araya getiren kitaplara denir. Genellikle şu sekiz konudaki hadislerden meydana gelir: 1. Akaid, 2. Ahkâm, 3, Rikâk, 4. Adab, 5. Tefsir, tarih ve siyer. 6. Semail. 7. Fiten. 8. Menakıb. Buhârî ile Müslim'in "**Camîu's-Sahîh**"leri bu alanda akla ilk gelen eserlerdir.

Cariye: Parayla satın alınan kız ya da kadın köle, hizmetçi.

Cemaat: Topluluk.

Cemal: Yüz güzelliği, iç ve dış güzelliği.

Cemiyet: Topluluk, kalabalık, meclis, cemaat.

Cerh: Hadis usulünde sağlam ve hâfız olan bir âlimin, bir ravinin rivayetini kendisinde veya rivayetinde bulunan yaralayıcı illet sebebiyle reddetmesine denir.

Cerh ve Ta'dil İlmi: Hadis ravilerinin cerh ve tâ'dilinden ve gerek cerhte gerekse ta'dilde kullanılan lafızlardan bahseden ilimdir.

Cevher: Kendi başına bulunan, değişmeyen, daima bir yüklem konusu olup kendisi yüklem olmayan öz

varlıktır. Bu kelime bir kelâm, mantık ve felsefe terimidir.

Ceyyid: Hadis usulünde bazı âlimlere göre, 'sahih' hadisin karşılığı olarak kullanılmıştır. Bazı hadis âlimlerine göre ise 'hasen li-zatihi' ifadesinin karşılığıdır.

Cizye: İslam ülkelerinde Müslüman olmayanlardan, himaye ve askerlikten muafiyet gibi nedenlerden dolayı alınan baş vergisi.

Ç

Çağrı: Seslenme, dâvet.

Çorak: Verimsiz, tarıma elverişsiz toprak.

D

Deccal: Çok yalan söyleyen, kıyamet yaklaştığında ortaya çıkacak ve yeryüzünde fitne fesat çıkaracak kimse.

Delalet: Yol gösterme, delil olma, gösterme.

Delil: Bir davayı, bir meseleyi ispata yarar şey, burhan, kanıt.

Dua: Allah'a yalvarma, Allah'tan dilekte bulunma, yakarma, niyaz.

E

Ebeveyn: Anne-baba.

Ebu: Baba.

Ecel: İnsan ömrünün belli müddeti, ölüm vakti.

Ecir: Sevap, mükâfat.

Ehl-i beyt: Peygamberimizin hanımları, Hz. Peygamber'in ailesinden sadaka ve zekât verilmesi haram olan kimseler; kızı, damadı ve torunlarının dâhil olduğu aile.

Ehl-i kitap: Dinleri tahrif olmuş Hristiyan ve Yahudiler.

Ehl-i sünnet: Sünnet ehli, Kur'an'ın ve Hz. Peygamber'in sünneti doğrultusunda giden Müslümanlar.

Enfal: Ganimetler, Kur'an'ın bir suresi.

Ezkâr: Zikirler.

F

Facir: Günahkâr, yalancı, zina eden, kadın düşkün.

Faiz: Ödünç verilen paraya karşılık zamana bağlı olarak alınan nisbî ücret.

Fetret ehli: İki peygamber arasında risaletin yani hak dine davetin kesintiye uğradığı zaman dilimidir.

Fetva: Bir olayın hükmünü belirten veya zorlukla karşılaşılan mesele hakkında ehil kişi tarafından verilen cevap.

Fey: Savaşsız ele geçirilen mal ve arazi, gayri müslimlerden alınan vergi.

Fezail: Faziletler.

Fıkıh: İslam hukuku.

Fıtrat: Yaratılış, karakter, tabiat, doğal hâl.

Firavun: Eski Mısır hükümdarlarına verilen unvan.

Fitne: İmtihan, bozgunculuk, ara bozma, karışıklık, kargaşa.

Fitre: Ramazan ayı içerisinde bayram namazından önce fakirlere verilmesi gereken belli miktardaki sadaka.

Füru': Dallar, kollar, şubeler, ayrıntılar, torunlar, evlatlar.

G

Galebe: Galip olma, üstün gelme.

Ganimet: Savaş sonrasında askerlere verine mal, para veya esir.

Garib: Hadis usulünde genelde hangi tabakadan olursa olsun, bir ravinin tek başına rivayet ettiği hadis olarak tarif edilmiştir. Bu manada '**ferd-i nisbi**'nin diğer adıdır. Sadece bir ravi tarafından rivayet edilen, bir benzeri başka raviler tarafından rivayet edilmediği ya da diğer rivayetler ona aykırı olduğu için tek kalan hadistir.

Gayb: Göz önünde olmayan, gözle görülemeyen, hissin ve aklın ötesinde kalan.

Gaza: Savaş, Allah yolunda savaş.

Gazi: Savaşta ölmeyerek evine ya da yurduna veya bulunduğu yere dönen kimse.

Günah: Allah ve Resûl'ün emir ve yasaklarına karşı yapılmış aykırı davranış.

H

Hacamat: Vücuttan kan alma, büyük ya da küçük abdest yapma hali.

Hacet: İhtiyaç duyulan şey.

Had: Şer'i ceza.

Hades: Abdestin tazelenmesi hali, sonradan meydana gelme, insan pisliği.

Hadis: Hz. Peygamber'in sözlerini, davranışlarını ve takrirlerini konu edinen ilim.

Halef mezhebi: Zahiri muhal olan lafzı, Allah'ın zâtına lâıyk olan bir manaya hamleden kimseler.

Halife: Birinin yerine geçen, Hz. Peygamber'in halefi ve vekili, Müslümanlar'ın başı, İslam devlet reisi.

Hamd: Allah'ın ululuğunu övme, medh, Allah'a teşekkür.

Hamdele: "Elhamdulillah" cümlesinin kısaltılmış hali.

Hanefi: Ehl-i sünnetten olan dört mezhepten biri, bu mezhebe mensup kişi.

Hanif: Tek Allah'a, Allah'ın birliğine inanan, Hz. Muhammed'in peygamber olmasından önce Arabistan'da tek Allah'a inanan, İslam inancına sıkı ve samimi olarak bağlanan kimse.

Harac: Vergi, Müslüman olmayanlardan alınan vergi.

Haram: Yapılması dinen kesinlikle yasaklanmış olan şey.

Harbe: Bir çeşit kısa mızrak.

Hasen: Hadis usulünde sahih hadis ile zayıf hadis arasında yer alan, ancak sahihe daha yakın bir hadis çeşididir.

Hasenat: İyi işler, iyilikler, sâlih ameller.

Haset: Kıskanma, kıskançlık, çekememezlik.

Haslet: Yaratılıştan, doğuştan gelen şey, huy, tabiat, özellik.

Hâss: Tek başına bir mana ifade etmek üzere konulmuş sözdür.

Haşyet: Korku, ürperme.

Hatem: Mühür, damga, yüzük.

Havari: Yardımcı, Hz. İsa'nın peygamberliğini kabul edip bu şekilde Hıristiyanlığı yaymaya çalışan on iki kişiden biri.

Haya: Utanma, sıkılma duygusu, Allah korkusu sebebiyle kötü, ahlak dışı ve günah olan şeylerden kaçınma, ahlak kaidelerine bağlı kalma.

Hayız: Kadınların âdet görmesi hali, aybaşı hali, ay hali.

Hayr: İyilik, iyi iş, iyi şey.

Helal: İslamî açıdan yapılmasına ve kullanılmasına izin verilen, şeriata uygun olan şey.

Hıristiyan: Hz. İsa'nın tebliğ ettiği dine inanan, fakat sonradan bozulan dine bağlı olan kimse.

Hicab: Perde, örtü, utanma duygusu.

Hicret: Hz. Peygamber'in Mekke'den Medine'ye göçü, bu göç esas alınarak hazırlanan takvim.

Hilafet: Halifelik.

Hikmet: Bilgi, sebep, yüksek bilgi, ahlakî söz.

Hilal: Yeni ay.

Hindiba: Ekşimsi tattaki yaprağı haşlanarak salata yapılan bir bitki.

Humma: Ateşli hastalık.

Hums: Beşte bir.

Hurafe: Batıl inanç.

Hüccet: Delil, kanıt.

Hücciyet: Delil getirme, sunma.

Hürmet: Saygı, itibar, ikram, şeref.

Hüsn: Güzellik, iyilik, hoşluk.

Hüzün: İç sıkıntısı, kalb üzüntüsü.

I

Islah: İyi duruma getirme, iyileştirme.

Istılah: Terim, deyim.

i

İbad: Kullar, ibâdet edenler.

İbadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yerine getirme, kulluk.

İbare: Bir fikri ifade eden kısa söz topluluğu, metnin dışına yazılan veya metinden çıkarılan söz grubu.

İbn: Oğul, erkek evlat.

İbrani: İsrail kavmine, yahudilere mensup.

İbranice: İsrailoğullarının, yahudilerin dili.

İbret: Bir olaydan, kötü bir durumdan ders alma, ibret alınacak şey.

İbrişim: Bükülmüş ipek ipliği, ipek.

İcab: Gerekme hali, müstesna.

İcabet: Davete gitme, uyma, kabul etme.

İcad: Yeni bir şey ortaya koyma, vücuda getirme.

İcar: Kira, kiraya verme, kira bedeli.

İcare: Gelir, ücret, kira karşılığı olarak alınan bedel.

İcma: İslam âlimlerinin bir konuda ittifak etmeleri.

İcma-ı ümmet: Ümmetin, bütün Müslümanlar'ın, daha çok da meseleye vâkıf olan âlimlerin bir konuda ittifak etmeleri, İslam hukukunun bir parçası.

İcmal: Ayrıntılarına inmeden toplayarak ifade etme, toplama.

İctihad: İslam âlimlerinin şer'i çerçeve dâhilinde bir konuda fikir ortaya koymaları.

İctima: Toplanma.

İddet: Bir erkeğin veya kadının evlilik sona erdikten sonra belli bir süre başkasıyla evlenmeyip beklemede bulunmalarıdır. İddet ikiye ayrılır: 1. Erkeklerin iddeti (iddet-i ricâl). 2. Kadınların iddeti (iddet-i nisâ').

İfk: Olmamış bir şeyi yakıştırmak, iftira.

İfrat: Bir konuda ölçüyü aşma, ileri gitme, normali aşma.

İfsad: Fesad etme, bozma, karıştırma, karışıklık çıkarma.

İftar: Oruç açma, oruç bozma, Ramazan'da orucu açma.

İhdas: Yeni bir şey ortaya koyma, icad etme.

İhsan: Bağışlama, bağış olarak verme, iyilik etme, yardım, lütuf.

İhya: Yeniden hayat kazandırma, canlandırma, uyandırma, sevindirme, bir geceyi ibadetle geçirme.

İkrah: Bir işi zorla yaptırma.

İlâ: Kocanın eşiyle cinsel teması yemin, adak veya bir şarta bağlayarak, belirli veya belirsiz bir süre kendisini bundan menetmesi anlamında bir İslam hukuku terimidir. Yemin ederken süre belirlenirse, bunun en az dört ay olması gereklidir.

İlham: Tasavvuf ıstılahında; feyz yoluyla kalbe gelen özel bir anlam ve bilgi. Kalbe konulan iyilik hissidir. Düşünmekle kazanılan bir bilgi değildir.

İllet: Hastalık, bozukluk, sebep.

İlmihal: Namaz, abdest ve temel akaid bilgilerinin yer aldığı öğretici kitap.

İmamet: İmam olma, devlet başkanı, yöneticilik.

İmsak: Oruca başlama vakti.

İncil: Hz. İsa'ya indirilen mukaddes kitap, şu anda elde bulunan tahrif edilmiş İncil ve Hz. İsa'nın hayatından ibaret kitaplardan her biri.

İrsal: Gönderme, yollama.

İrşad: Hak yolu, doğru yolu gösterme, uyarma.

İrtidat: İslam dininden dönme, Müslümanlıktan çıkma.

İsnad: Peygamberimize ait hadislerin, kimlerin rivayeti olduğunu gösterme.

İsrailiyat: İslam inancına, düşüncesine ve ilmî kitaplara ehl-i kitaptan karıştırılan hurafeler.

İstiaze: "Euzu billahi mineşşeytanirracim", "Neuzu billah" gibi sözlerle Allah'a sığınma.

İstihare: Bir işin hayırlı olup olmayacağı konusunda teşebbüse girişmeden önce abdest alıp dua ettikten sonra uyuyup rüya görme usulü.

İstishab: Geçmişte var olan bir şeyin, aksini ortaya koyan bir delil olmadıkça şu anda da var olduğuna hükmetmek.

İzafe: Yakıştırma, bağlama, katma, ekleme.

K

Kâfir: Allah'ın varlığını ve birliğini inkâr eden, dinsiz, imansız.

Karine: Belirsiz ve güç anlaşılır bir şeyi anlamaya, çözmeye sebep olan hâl, ipucu, belirti.

Kat'i: Şüpheyi ve tereddüde meydan vermeyen, kesin.

Kavaid: Kaideler, kurallar.

Kaza: Allah'ın ezeli hükmü ile takdirinin yerine gelmesi, vaktinde yapılmayan ibadeti sonradan yerine getirme.

Kelam: Söz, ilahî söz, İslamî inançları aklî ve naklî delillerle ispatla şüpheleri ortadan kaldırmayı hedefleyen, İslam'ı çeşitli felsefî akımlar ile düşüncelere karşı korumak için ortaya çıkan ilim.

Keler: Sürüngenlerden dört ayaklı ve kuyruğunda boğumlar bulunan, kertenkeleye benzeyen, fakat ondan biraz daha büyük olan bir hayvandır.

Kerahet: Dini bakımdan haram sayılmamakla birlikte harama yakın sayılan fiiller.

Keşf: Tasavvuf ıstılahında; doğrudan ve aracısız Allah'tan alınan bilgidir. Bu bilgi, ya ilahî hitabı işitmek ve dinlemek veya gayb âlemini görmek suretiyle elde edilir.

Kıyas: Bir şey ya da bir konuda başka bir şeye bakarak hüküm verme.

Kıyas maa'l-fârik: Birbirlerine kıyas edilemeyecek iki ayrı şeydir.

Kurra: Kariler, okuyanlar, Kur'an'ı usul ve kaidelerine göre okuyan kimseler.

L

Lafız: Metin, sözün söyleniş şekli.

Lânet: Allah'ın af ve merhametinden mahrum olma, beddua.

Lütuf: İyi, yumuşak, dostça davranış.

Lüzum: Lazım olma hali, gerekme.

M

Mahfûz: Hadis usûlünde şâzın karşılığına denir. Şâz ise; sika ravinin, zabt ve rivayet çokluğu yönünden kendisinden daha üstün ravilerin rivayetine aykırı olarak rivayet ettiği hadise denir. Daha üstün ravinin rivayetine ise mahfûz adı verilir. Mahfûz hadis, şâz hadise nispetle üstün ve tercihe layık kabul edilmiştir.

Mahluk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.

Mahrem: Şer'i bakımdan doğru sayılmayan şey, haram, evlenilmesi şer'i bakımdan caiz olmayan.

Makbul: Kabul görmüş, zayıflıktan uzak.

Makbul hadis: Zayıflığı gerekli kılan özelliklerden uzak, kabul görmüş hadis.

Maktu': Sahabeden sonraki tabîîlerin sözleri ve fiillerine denir.

Ma'lûl (illetli): Hadis usulünde "görünüşte sahih olan ancak aslında sıhhatine engel teşkil eden gizli bir kusur taşıyan hadis" diye tanımlayan varsa da bu tanıımı kabul etmeyen kimseler de vardır.

Marife: Belirli bir şeyi gösteren isme denir.

Ma'ruf: Şeriatın emrettiği, uygun bulduğu.

Meal: Mana, mefhum, kavram, Kur'an'ın anlamını ihtiva eden kitap.

Mecaz: Bir sözün gerçek manasında kullanılmayıp ilgi ve benzerlik bağı bulunan başka bir manada kullanılması.

Meçhûl: Hadis terminolojisinde iki anlamı vardır. Birincisi: Kimliği ve adalet durumu bilinmeyen ravilere denir. İkincisi: Zahiren adalet sahibi oldukları halde batinen adaleti meçhul olan ravilerdir.

Mefhum-ı muhalefet: Söylenmeyenin söylenen ve zikrolunan hükümde muhalif (zıt) olmasıdır.

Mekruh: Terk edilmesi üstün olan ve işlenmesi hakkında kesin bir yasak bulunmayan fiildir.

Mendub: Güzel, hoş, makbul, işlenmesi şer'an caiz olan hareket, fiil ve söz.

Mensuh: Hükümü yürürlükten kaldırılmış, geçersiz kılınmış, iptal edilmiş.

Merdud: Reddedilmiş, kovulmuş, atılmış.

Merfu': Hz. Peygamber'e nispet edilen söz, fiil ve takrirlerle denir.

Mervi: Rivayet olunan, söylenen, nakledilen.

Meşru: Şeriata uygun, şer'an caiz, şeriata müsaade ettiği şey.

Mevsûl: Ulaşmış, Hz. Peygamber'e ulaşan hadis.

Mev'iza: Öğüt verme.

Mevkif: Kıyamet günü canlıların hesaplarının görülmesi, haklarının sahiplerine verilmesi ve amellerin tartılması için duracakları yerin adıdır.

Mevkuf: Sahabilerden rivayet edilen sözler ve fiillere denir.

Miskal: Bir buçuk dirhemlik, 4 kırat, 4,618 gr. Ağırlık ölçüsü.

Mizân: Meleklerin, üzerine dünyada iken kulların işlemiş oldukları amellerini yazmış oldukları amel defterlerinin ya da amellerinin tartıldığı terazidir.

Muaraza: Hasmin getirdiği delile hücum etmeyip yalnız bu delilin gereğine muhalif, zıddını ispat edici başka bir delil ikame etmektir.

Muattıla: İlk dönemlerde Allah'ın zatını sıfatlarından tecrit edenler için kullanılmış, daha sonraları Allah'ın varlığını tanımayan, tabiatın yaratıcının tasarrufundan bağımsız varlığını sürdürdüğünü ileri sürenler için de kullanılmıştır.

Muayyen: Tayin ve tespit edilmiş, belli, belirli.

Muhayyer: Serbest, iki şey arasında serbest bırakılma hali.

Mukayese: Kıyaslama, kıyas etme, karşılaştırma.

Mukayyed: Bir vasıf, gaye, hâl veya şart kaydına bağlı olarak kendi cinsinden yaygınlık kazanmış bir medlule delalet eden sözdür.

Munfasıl: Ayrılmış, bitişik olmayan.

Munkatı': Kesilmiş, ara verilmiş, devam etmeyen, son bulmuş olan. Hadis usulünde genellikle ne şekilde olursa olsun, senesinde ittisal bulunmayan hadislerle denir. Senede ittisalin olmayışı ya ravinin düşmesiyle veya müphem şekilde ifade edilmesiyle meydana gelir.

Mutlak: Delalet ettiği ferdlerden herhangi birini ifade eder.

Muttasıl: Her biri kendinden önceki raviyle görüşüp ondan bizzat işiterek veya başka hadis rivayet usulleriyle almak suretiyle rivayette bulunan ravilerden meydana gelen isnada denir.

Muvafakat: Uygunluk, uyma, uygun olma.

Muzdarib: Hadis usulünde aynı hadisi değişik şekillerde rivayet eden ravilerin hepsinin, adalet ve zabt bakımından birbirlerine yakın olduklarından bu rivayetlerden herhangi birini tercih etme imkânının olmaması haline denir.

Mübah: İslamî açıdan yapılması yasaklanmamış olan, yapılıp yapılmaması günah ve sevab gerektirmeyen.

Mücahede: İslam'ın istediği fakat nefse zor gelen şeyleri nefs-i emareye yükleyerek onunla savaşımdır.

Mücmel: Kısa, öz halde kısaltılmış.

Müctehid: İctihad yapan, âyet ve hadislerle dayanarak hüküm ortaya koyan âlim, imam.

Münker: İnkâr edilen, kabul olmayan, hadis usulünde ravinin muhalefetinden doğan bir zayıf hadis çeşididir.

Münkeru'l-hadis: Hadis usulünde ravinin rivayet ettiği hadislerin münker olmasıdır. Cerh lafızlarındandır. Hakkında "munkeru'l-hadis" cerh hükmü verilen ravinin hadisleri, dinî konularda delil sayılmaz. Ancak tamamıyla reddedilmez, itibar için yazılır.

Müreffeh: Refaha ermiş, rahata kavuşmuş, maddî yönü güçlü, zengin.

Mürsel: Hadis usulünde sahabiden hadis rivayet etmiş bulunan tabiînin isnadında sahabiye atlayıp doğrudan doğruya Hz. Peygamber'den rivayet ettiği hadislerdir.

Mürted: İrtidat eden, İslam'dan dönen.

Müstehab: Hz. Peygamber'in bazen işleyip bazen terk ettikleri, selef-i sâlihinin sevip işlediği ve rağbet ettikleri işler anlamında bir fıkıh terimi. Mendup ile eş anlamlıdır.

Müteahhirun: Sonradan gelenler, sonrakiler.

Mütevâtir: Her tabakada Hz. Peygamber üzerine yalan söylemeleri aklın mümkün olmayan çok sayıda ravi tarafından görerek ya da işiterek rivayet edilen hadise ya da habere denir.

N

Nakil: Nakleden, rivayet eden, aktaran.

Namahrem: Şer'i bakımdan mahrem olmayan, evlenmeleri şer'en mümkün olan.

Nass: Kesin ve muhkem hüküm getiren âyet veya hadis.

Nebevî: Peygamberle ilgili, peygambere ait.

Nebi: Kitap ve şariat sahibi olmayan peygamber.

Nefiy: İnkâr etme, olumsuz kılma.

Nekre: Belirsiz isim demektir. Bu, ismin sonuna tenvin/çift hareke gelmesiyle olur. Belirsiz isim, konuşan

veya kullanan kişi tarafından daha önce bilinmeyen ve tanınmayan isimdir.

Nesh: Hükümsüz bırakma, iptal etme, bir âyetin ya da hadisin hükmünün daha sonraki bir âyet ya da hadis tarafından yürürlükten kaldırılması.

Nisab: Bir şeyin aslı, esası, fıkhıta şer'i olarak zengin sayılmanın sınırı ve ölçüsü, zenginliğin asgari sınırı.

O

Okka: Dört yüz dirhem (1283 gr.)'lık ağırlık ölçüsü.

Ö

Ölçek: Hububat ölçmede kullanılan kap, kilenin dörtte biri.

P

Pay: Bölüşürmeden düşen hisse, kısım, parça.

R

Rab: Âlemin yaratıcısı.

Rabbanî: Allah'a, Rabb'e ait olan.

Rahim: Bütün yaratıkları esirgeyen, bağışlayan, şefkat gösteren.

Rahman: Allah'ın dünya ile ilgili rahmet sıfatı, rahmeti bütün yaratıkları kuşatan, çok esirgeyici.

Rahmet: Acıma, merhamet etme, bağışlama, esirgeme.

Raşid: Doğru yolda olan.

Ravi: Hz. Peygamber'in hadislerini rivayet eden kimseye denir.

Ravza: Bahçe, cennet.

Red: Kabul etmeme.

Rekât: Namazın bir kıyam, bir rüku ve iki secdeden meydana gelen bölümü.

Resûl: Yeni bir kitap ve şeriatla gönderilmiş peygamber.

Riayet: İtibar, ağırlama, ikram.

Risalet: Peygamberlik, Resûllük.

Rivayet: Meydana gelen bir şeyi, bir haberi bilgiye nakletme.

Rükun: Namazın farzlarından her biri, bir şeyi meydana getiren esas unsurlardan her biri.

Rü'yet: Görme, seyretme, kalb gözüyle manevî âlemi görme.

S

Sa': Bir avuç dolusu ölçek.

Sahih: Hadis usulünde adalet ve zabt sahibi ravilerin kesiksiz isnadla birbirlerinden rivayet ettikleri şâz ve illetli olmaktan uzak olan hadistir.

Sarih: Açık, belli, aşikâr.

Say': Çalışma, gayret etme, hac sırasında Safa ile Merve arasında yedi defa gidip gelme.

Selef: İslam'ın ilk dönemi, daha önce yaşamış olan kimseler.

Selef mezhebi: Allah'ın müteşabih sıfatlarının Allah'a isnadı muhal olduğundan, bunların medlullerinin tayinini Allah'a havale eden kimseler.

Sena: Övme, anma, methetme.

Setr-i avret: Avret yerlerinin örtülmesi.

Sevap: Yapılan ibâdet ve Allah'a bağlılığın mükafatı, Allah tarafından mükafatlandırılacak iyi ve hayrlı fiil.

Seyyid: İleri gelen, reis, Hz. Peygamber'in soyundan gelen kimse.

Sıfat: Bir kişi veya bir şeyin hali.

Sıhhat: Hasta olmama, söz ve yazıda ifadenin yanlışsız ve pürüzsüz olması.

Sıbak: Bağ, bağlantı, bir şeyin üst tarafı.

Siga: Fiil çekiminde meydana gelen hâl, kip.

Sika: Hadis usulünde adalet ve zabt vasfı taşıyan ravilere denir.

Siret: Bir kimsenin manevi durumu, hâl ve hareketleri, biyografi.

Siyer: Siretler, huylar, hâl tercümeleri, Hz. Peygamber'in hayatını konu edinen eser.

Sübut: Sabit olma, gerçekleşme, meydana çıkma.

Sükut: Konuşmama, susma.

Sünen: Nebi'nin sünnetini oluşturan hadislerin yazılı olduğu ve fıkıh bablarına göre tasnif edilmiş ahkâm hadislerini ihtiva eden kitaplara denir.

Sünnet: Âdet, yol, Hz. Peygamber'in söz, fiil ve tasdik yollarıyla meydana getirdiği uygulamaları, farz ya da vacip olmayan fiilleri.

Ş

Şâfiî: İmam Şâfiî'nin mezhebine mensup kimse.

Şahadet: Şahitlik etme, tanıklık etme, kelime-i şahadet.

Şâhid: Tanık, delil, hadis usulünde bir hadise lafız veya mâna yönünden veya sadece mâna itibariyle benzeyen lafızlarla bir diğer sahabiden rivayet edilen ve bu rivayetle ötekine muvafakat eden hadistir.

Satahat: İlahî feyz ve kuvvetli tecellilerle kendilerinden geçen, coşan ve taşan velilerin gayr-i ihtiyârî

söyledikleri sözlerdir.

Şazz: Hadis usulünde genellikle umumi hükümlerden veya külli kurallardan hariç ve tek başına kalana denir.

Şefaât: Araya girme, aracı olma, âhirette Hz. Peygamber'in ve Allah tarafından yetki verilen kimselerin günahkârlar için Allah'a ricacı olmaları.

Şerh: Açıklama, anlatma.

Şer'î: İslam'ın temel kaidelerine ve emrettiği nizama uygun olan.

Şeriat: Yol, gidişat, kaynak, Allah'ın kulları için koyduğu din, dinin uygulama ile ilgili hükümlerinin bütünü.

Şeyh: Yaşlı, yetkili kişi, dinî konularda bilgili kimse.

Şuf'a: Sözlükte; çift yapmak, ilave etmek anlamına gelmektedir. Terim olarak ise; satılmış olan bir akarı belli şartlar dâhilinde müşteri veya bayiin rızasına bakılmaksızın satış fiyatı üzerinden üçüncü bir şahsın cebren temellük etmesine denir.

Şura: Danışma, istişare, danışma meclisi

Şümül: Kaplama, ihtiva etme.

Şümullu: Kapsamlı, etkisi yaygın.

T

Taat: Boyun eğme, emre uyma, itaat.

Tafsilat: Etraflıca açıklama, izahat

Tahrif: Kelimede harflerin yerini değiştirerek manayı bozma

Takrir: Yerleştirme, sözle ifade, anlatma.

Takvâ: Korkma, sakınma, Allah korkusuyla günahattan kaçınma, Allah'ın emir ve yasaklarına uymada titizlik gösterme.

Tashih: Yanlışını giderme, yanlışının yerine doğrusunu koyma.

Tasnif: Sınıflama, kitap yazma.

Tasrih: Açıklama, açık şekilde ifade ederek şüphe ve tereddütleri giderme.

Tasvir: Yazıyla anlatma, resmini yapma, portre.

Tatbik: Uygulama

Tâ'zir: Sözlükte; te'dib etmek, yola getirmek gibi anlamlara gelmektedir. Terim olarak ise dini yasakladığı, ama karşılığında ceza belirlemeyip devlet yetkilisinin takdirine bıraktığı cezadır.

Tedlis: Hadis usulünde bir ravinin muasırı olup görüşmediği veya görüştüğü halde hadis almadığı bir şeyten iştirilmişesine rivayette bulunma.

Tefrika: Anlaşmazlık, ayrılma.

Tefrit: İfradın zıddı.

Tefsir: Açıklama, Kur'an'ı açıklamak maksadıyla yazılan eser.

Te'kid: Sağlamaştırma, tekrarlama

Telaffuz: Söyleme tarzı, söz söyleme.

Telakki: Kabul etme, anlayış, görüş

Telkin: Fikrini kabul ettirme, ölmek üzere olan kimsenin başında kelime-i şahadet getirerek tekrarlamasını sağlama çalışması.

Tenzih: Eksiklik ve kusurlardan arıtma, Allah'ın bütün noksan ve kusurlardan uzak olduğuna inanma.

Tenzihî Mekruh: Helale yakın olan mekruhtur.

Terğîb: Teşvik etme

Teşrî: Yasama

Tevriye: Bir kelimeyi birkaç manada birden kullanma.

Tevsik: Sağlamaştırma, belgeleme.

Teyid: Doğrulama, kuvvetlendirme.

U

Uhrevî: Ahiretle ilgili

Uluhiyet: İlahlık.

Ulu'l-emr: Yetkili kimse, devlet başkanı, âlim

Umum: Hep, bütün, herkese ait olma.

Uydurma: Çeşitli maksatlarla uydurulup Hz. Peygamber'e iftira ve nispet edilerek rivayet edilen sözlere denir.

Uzlet: İnsanlardan uzak kalmak, bir köşeye çekilme, inziva.

Ü

Ümmet: Topluluk, peygamber gönderilen topluluk, bir peygambere ve dine mensup kimselerin tamamı.

Üslup: Yol, tarz, stil.

V

Vacip: Şer'i bakımdan terki doğru olmayan, kesinlik bakımından farzdan sonra gelen.

Vahdet: Birlik, Allah'ın birliği.

Vahdaniyet: Allah'ın birliği, Allah'ın birliği sıfatı.

Vahiy: Allah'ın, peygamberlerinden birine çeşitli şekillerde ulaştırdığı bilgi, bilgi aktarma.

Vakfe: Hacıların Arafat'ta durmaları.

Vakıf: Bir mal veya mülkün gelirlerini hayır işlerine tahsis etme.

Vallahi: Allah adına, hakkı için.

Vürud: Gelme, varma, yetişme, söylenme nedeni.

Vücu: Yüzler, çehreler, ileri gelenler.

Vüzuh: Açıklığa kavuşturma.

Y

Yakinen: Doğru ve sağlam olarak iyi bilme.

Z

Zahid: Zühd sahibi kimse.

Zaid: Fazla, artan.

Zayıf: Hadis usulünde “**sahih**” ve “**hasen**” dışında kalan hadislerdir. Yani sıhhat şartlarını taşıdığı için “sahih” denilen hadisler ile sahihlik şartlarını taşımakla birlikte ravileri zabt yönünden “sahih” derecesine çıkamayan ravilerin rivayet ettikleri -hasen hadis hariç- diğer hadislerdir.

Zihâr: Bir kimsenin karısına “sen bana anamın sırtı gibisin” diyerek, onu kendisine haram kılmasıdır.

Zımmi: İslam devletinin hâkimiyeti altında bulunan ve cizye denilen vergiyi ödeyen Hristiyan, yahudi vb. halk.

Zira': Arşın.